B

KA

BESCHRYVING

VAN

KAMTSCHATKA.

BESCHRYVING van KAMTSCHATKA en de KURILSCHE EILANDEN.

By IOHANNES WESSING. Willemsz. 1770.

AARDRYKSKUNDIGE EN NATUURLYKE BESCHRYVING VAN KAMTSCHATKA, EN DE KURILSCHE EILANDEN, MET EEN GEDEELTE DER KUST VAN AMERIKA.

BEHELZENDE

Eene omſtandige Beſchryving dier Landen, de Natuurlyke Hiſtorie, den Aart, Zeeden en Gewoonten der Inwooneren, en de eerſte Ontdekking derzelven, benevens de Verovering van KAMTSCHATKA door de Ruſſen.

OP RUS-KEIZERLYK BEVEL, TE PETERSBURG, IN DE RUSSISCHE TAAL UITGEGEEVEN.

Vervolgens in het Engelſch en Hoogduitſch, en nu in het Nederduitſch vertaald.

Met Plaaten.

Te AMSTERDAM,

By JOHANNES WESSING WILLEMSZ., Boekverkoper op den hoek van de Voorburgwal en Stilſteeg. 1770.

NW
957
K89.4

VOORBERICHT

AAN DEN

LEEZER.

Voor de Ruſſiſche *Uitgaaf van dit Werk vindt men, in eene omſtandige Voorreede, het noodig Bericht aangaande deszelfs Oorſprong. De Uitgeever doet daarin onder anderen melding van den Opſteller deezer Beſchryving, van de Aanleiding tot dezelve, en de Hulpmiddelen, die hem daartoe van dienſt zyn geweeſt. Het zal noodig zyn, de Stukken, tot de gemelde Byzonderheden betreklyk, daaruit over te neemen, en in dit Voorbericht beknoptlyk den* Nederduitſchen *Leezer mede te deelen. Zy dienen tot ſtaaving der Echtheid en Geloofwaardigheid der merkwaardige Be-*

richten, welken men overäl in dit Werk zal vinden; doch voornaamlyk der Berichten nopens de zonderlinge Begrippen, Zeeden, Gewoonten en Leevenswyze der Kamtſchatdalers, *eene Natie, die, zo het ſchynt, in haaren heidenſchen ſtaat nog merklyk onbeſchaafder is, dan de onbeſchaafſte Volken, by voorbeeld de* Laplanders, *de* Hottentotten *en* Eskimaux, *ergens beſchreeven worden. Het vreemde en zeer ongewoone, welk men ten dien opzigte in deeze Beſchryving ontmoeten zal, vereiſcht ook eene meer dan gewoone Voorzorg omtrent dit Stuk. De gemelde Voorreedenaar drukt zich hierömtrent uit, op de volgende wyze.*

„ *In den jaare* 1733. *gaf Haare Rus-*
„ *Keizerlyke Majeſteit* Anna *het noodig*
„ *Bevel, om de Kuſt der Yszee, gelyk ook*
„ *de Zee omtrent* Kamtſchatka, *en van*
„ *daar tot* Amerika *en* Japan, *nauwkeu-*
„ *rig te onderzoeken; eene omſtandige Be-*
„ *ſchryving van* Siberie, *en in 't byzon-*
„ *der van* Kamtſchatka *op te ſtellen; de*
„ *de Ligging der Plaatſen, de Natuurly-*
„ *ke Hiſtorie dier Geweſten, den Aart der*
„ *Inwooneren, en alles 't geen tot eene vol-*
„ *ledige Kennis dier Volken dienen kon,*
„ *zorgvuldiglyk op te teekenen. Ten dien*
„ *einde werden 'er drie Profeſſoren van de*
„ *Keizerlyke Akademie der Weetenſchap-*

pen

„ *pen met de Zee-Officieren uitgezonden.*
„ *Dezelve verdeelden hun Werk onder el-*
„ *kander; de een moeſt de Sterrekundige*
„ *Waarneemingen doen; de ander de Na-*
„ *tuurlyke Hiſtorie dier Landen; en de*
„ *derde derzelven Inwooners beſchryven.*
„ *By deeze Leden der Akademie werden*
„ *nog verſcheidene andere bekwaame Per-*
„ *ſoonen tot Hulpgenooten gevoegd. Dee-*
„ *ze waren voornaamlyk zes* Ruſſiſche
„ *Studenten, van welken* Stephen Kra-
„ ſcheninikof, *de voornaamſte Opſteller*
„ *van dit Werk, een was. Dezelve was*
„ *gebooren te* Moskau, *en hadt in een*
„ *Kloofter aldaar, behalve de Latynſche*
„ *Taal, de Beginſelen der Philoſophie ge-*
„ *leerd, muntende onder zyne Medeleer-*
„ *lingen zo in Vatbaarheid als in Naar-*
„ *ſtigheid grootlyks uit. Schoon hy eerſt*
„ *voornaamlyk gebruikt werdt tot het on-*
„ *derzoeken der Natuurlyke Hiſtorie, be-*
„ *dienden zich echter de Profeſſoren, in*
„ *den jaare* 1735., *van zyne Vlyt, om de*
„ *Aardrykskundige en Burgerlyke Hiſtorie*
„ *van die Plaatſen te beſchryven, welken*
„ *zy zelven niet bezochten. In den jaare*
„ 1736., *ontvingen de Leden der Akade-*
„ *mie, te* Jakutski, *Bericht, dat de Zee-*
„ *Officieren ſlechts eenen geringen Voort-*
„ *gang in hunne Ontdekkingen gemaakt*

„ *hadden, en nog in eenige Jaaren* Kamt-
„ ſchatka *niet zouden kunnen bereiken.*
„ *Derhalve vonden de Profeſſoren, die nog*
„ *veele nuttige Waarneemingen in* Siberie
„ *te doen hadden, goed, een Perſoon, op*
„ *wien zy ſtaat konden maaken, vooruit*
„ *te zenden naar* Kamtſchatka, *om aldaar*
„ *het noodige tot hunne ontvangſt in ge-*
„ *reedheid te brengen. Hiertoe werdt de*
„ *Heer* Kraſcheninikof *benoemd, en ten*
„ *dien einde met genoegzaame Bevelſchrif-*
„ *ten voorzien. Ondertuſſchen werden de*
„ *Profeſſoren door zekere toevallen verhin-*
„ *derd, hunne Reize tot* Kamtſchatka
„ *voort te zetten, uitgenomen de Profeſſor*
„ *in de Sterrekunde; wordende de anderen*
„ *door Keizerlyk bevel gelaſt naar* Peters-
„ burg *te rug te keeren. Dus beruſtte het*
„ *Onderzoek naar den ſtaat van* Kamt-
„ ſchatka *eenig en alleen op den Heer* Kra-
„ ſcheninikof. *De Profeſſoren verleen-*
„ *den hem, op uitdruklyk Bevel van den*
„ *Raad, dezelfde Hulpmiddelen en Onder-*
„ *ſtand, welken zy zelven genooten. Hy*
„ *reisde vervolgens door het Schierëiland*
„ Kamtſchatka *van het eene Uiterſte tot*
„ *het andere, zynde ſteeds verzeld door*
„ *eene genoegzaame Wacht en de vereiſch-*
„ *te Tolken, en hebbende volkomen Vry-*
„ *heid, om alle de Geſchriften in de* Rus-

ſiſche

„ ſiſche *Forten te onderzoeken. Ook be-*
„ *vonden de Profeſſoren uit de menigvul-*
„ *dige Berichten, welken zy naderhand*
„ *van hem ontvingen, met veel genoegen,*
„ *dat zyne Waarneemingen wel gegrond*
„ *waren; en in deeze en geene Zwaa-*
„ *righeden ondersteunden zy hem met hun-*
„ *nen Raad door Brieven.*

„ *Ondertuſſchen oordeelde de Keizerlyke*
„ *Akademie der Weetenſchappen, erken-*
„ *nende het groot belang van het Onder-*
„ *zoek dier afgeleegene Geweſten voor het*
„ Ruſſiſche *Ryk, dat het zeèr dienſtig zou*
„ *zyn, eenen haarer Adjunkten derwaard*
„ *te zenden. Zy verkooren daartoe den*
„ *Heer* George Willem Steller, *die, in*
„ *den jaare* 1738., *op reize gaande, in het*
„ *volgende jaar de Profeſſoren op hunnen*
„ *te rug togt te* Jeniſeiski *ontmoetede. De*
„ *geleerde en weetgierige Heer* Steller
„ *badt eene groote Begeerte, om zich te*
„ *Water naar* Kamtſchatka *te begeeven.*
„ *Aan zynen Wenſch werdt ook voldaan,*
„ *en hy kreeg dezelfde Bevelſchriften me-*
„ *de, welken men voorheen aan den Heer*
„ Kraſcheninikof *gegeeven badt. Men*
„ *gaf hem insgelyks nog eenen Schilder me-*
„ *de, om al 't geen hy in de Natuurlyke*
„ *Hiſtorie of anderzins merkwaardig mogt*
„ *oordeelen af te teekenen. De Heeren*

„ Kraſcheninikof *en* Steller *bleeven in*
„ Kamtſchatka *by een tot het jaar* 1740.,
„ *wanneer de Heer* Steller *zich aan Boord*
„ *begaf, om eenen Zeetogt ter Ontdekking*
„ *der Kuſt van* Amerika *te doen. De Heer*
„ Kraſcheninikof *ging toen ook op reize*
„ *naar* Jakutski, *alwaar hy Bevel van de*
„ *Profeſſoren ontving, om zich by hen te*
„ *voegen, en met hun naar* Petersburg
„ *te rug te keeren. Dit geſchiedde in den*
„ *jaare* 1743. *De Heer* Steller *overleedt, op*
„ *zyne te rug reize uit* Siberie, *den twaalf-*
„ *den van Slagtmaand des jaars* 1745.,
„ *aan eene Koorts in de Stad* Tjumen.

„ *Na dat de Heer* Kraſcheninikof *een*
„ *volledig Bericht van alle zyne Waarnee-*
„ *mingen en Aanmerkingen nopens* Kamt-
„ ſchatka *aan de Akademie der Weeten-*
„ *ſchappen overgegeeven, en dezelve ins-*
„ *gelyks alle de Geſchriften, door den Heer*
„ Steller *over hetzelfde Geweſt nagelaa-*
„ *ten, ontvangen hadt, oordeelde zy het*
„ *beſt, beide die Werken in een te ſmelten,*
„ *en het Opſtel daarvan toe te betrouwen*
„ *aan dien Perſoon, die het grootſte deel*
„ *in de Verdienſten der Ontdekking en On-*
„ *derzoeking gehad hadt. Dit is de Oor-*
„ *ſprong der volgende Beſchryving van*
„ Kamtſchatka, *door den Heer* Kraſcheni-
„ nikof *zelven uit zyne eigen Aanteeke-*

nin-

„ *ningen, en die van den Heer* Steller *by*
„ *een gebragt; eene Beſchryving van* Kamt-
„ ſchatka, *des te merkwaardiger, om dat*
„ *die Landſtreek nog nooit te vooren, ik*
„ *laat ſtaan, door eenen zo wel toegeruſten*
„ *en geloofwaardigen Schryver, beſchreeven*
„ *was, en alwaar de Zeeden en Gewoon-*
„ *ten der Inwooneren boven alle maate*
„ *zonderling en ongemeen zyn. 't Ware*
„ *te wenſchen, dat de Schryvers, die ons*
„ *tot hiertoe Berichten van nieuwöntdek-*
„ *te Landen gegeeven hebben, dezelfde*
„ *vlyt en moeite hadden aangewend, als*
„ *deeze Schryver, om zich zelven behoor-*
„ *lyk desäangaande te onderrechten. De*
„ *Heer* Kraſcheninikof *werdt, in den jaa-*
„ *re* 1745., *tot Adjunkt van de Keizerly-*
„ *ke Akademie der Weetenſchappen be-*
„ *noemd, en in* 1750. *tot Profeſſor in de*
„ *Kruidkunde en de Natuurlyke Hiſtorie*
„ *aangeſteld. Hy overleedt in het twee en*
„ *veertigſte jaars zyns Ouderdoms, toen*
„ *de laatſte Bladen van zyn Werk wer-*
„ *den afgedrukt, en was een van die*
„ *weinigen, welken eigen Verdienſten alleen*
„ *en geene voordeelen van Geboorte of*
„ *Goederen, tot eene aanzienlyke Waar-*
„ *digheid verheffen.*"

't Is onnoodig, hier iets meer by te voe-
gen tot Aanpryzing van dit Werk. Alleen-

lyk moet men aanmerken, dat deeze Beſchryving van Kamtſchatka *kan worden beſchouwd, en als een Werk op zich zelve, en als een Vervolg en het Slot der Reize door* Siberie *naar* Kamtſchatka, *door den Profeſſor* Gmelin *beſchreven, zullende de Bezitters dier Reize verblyd zyn, dat zy dezelve door het tegenwoordig Stuk kunnen volledig maaken.*

LYST

LYST
DER
AFDEELINGEN
EN
HOOFDSTUKKEN.

EERSTE AFDEELING.

De Aardrykskundige Beſchryving van KAMTSCHATKA, de KURILSCHE Eilanden, enz. Bladz. 1

Hoofdſt.

I. Aardrykskundige Beſchryving van *Kamtſchatka.* 1

II. Wegen door *Kamtſchatka.* 29

III. Van de *Kurilſche* Eilanden. 37

IV. Van de Kuſt van *Amerika*, tegen over *Kamtſchatka.* 51

V. Van *Beerings-Eiland.* 60

TWEE-

TWEEDE AFDEELING.

De Natuurlyke Hiſtorie van KAMTSCHATKA. Bladz. 69

HOOFDST.

I. Geſteltenis van Lucht, Weêr en Grond aldaar. 69

II. Van de Brandende Bergen. 85

III. Van de Warme Bronnen. 94

IV. Van de Metaalen en Mineraalen. 101

V. Van de Boomen en Planten. 104

VI. Van de Landdieren. 123

VII. Van de Sabelvangſt van *Vitimski*. 143

VIII. Van de Zeedieren. 154

IX. Van de Viſſchen. 185

X. Van de Vogelen. 203

XI. Van de Inſekten. 217

XII. Van het Gety in de Zee van *Penſchinska*, enz. 220

DERDE AFDEELING.

De Aart, Zeeden en Gewoonten de KAMTSCHATDALERS, enz. 223

HOOFDST.

I. Van de Inboorlingen van *Kamtſchatka* in 't gemeen. 223

II. Van de Benaaming der *Kamtſchatdalers*. 228

III. Van

Hoofdſt.		Bladz.
III.	Van hunnen ouden Staat.	232
IV.	Van hunne Woonplaatſen.	240
V.	Van hun Huisraad en Gereedſchappen.	243
VI.	Van hunne voornaamſte Bezigheden.	249
VII.	Van hunne Kleeding.	253
VIII.	Van hunne Spys en Drank.	257
IX.	Van hun Reizen met Honden.	261
X.	Van hun Oorlog voeren.	266
XI.	Van hunne Meeningen nopens den Godsdienſt.	271
XII.	Van hunne Bezweerders.	275
XIII.	Van hunne Godsdienſtige Plechtigheden.	276
XIV.	Van hunne Maaltyden en Vermaaklykheden.	277
XV.	Van hunne Gaſtvryheid.	280
XVI.	Van hunne Vryery, Huwlyken, enz.	283
XVII.	Van de Geboorte hunner Kinderen.	289
XVIII.	Van hunne Ziekten en Geneesmiddelen.	291
XIX.	Van de Begraafnis hunner Dooden.	295
XX.	Van de *Korekers*.	297
XXI.	Van de *Kurilers*.	315

VIER-

VIERDE AFDEELING.

De Ontdekking en Verovering van KAMTSCHATKA door de Ruſſen, enz. Bladz. 321

HOOFDST.

I. Van de eerſte Ontdekking van *Kamtſchatka.* 321

II. Van den Opſtand der *Koſakken*, en de Ontdekking der *Kurilſche* Eilanden. 331

III. Van de Ruſſiſche Bevelhebbers van *Kamtſchatka.* 342

IV. Van den grooten Opſtand der *Kamtſchatdalers.* 349

V. Van den tegenwoordigen Staat der Ruſſiſche Forten. 356

VI. Van de Leevenswyze der *Koſakken* in *Kamtſchatka.* 363

VII. Van hunnen Koophandel. 366

VIII. Van de verſcheidene Wegen tuſſchen *Jakutski* en *Kamtſchatka.* 370

BESCHRYVING
VAN
KAMTSCHATKA;
ENZ.

EERSTE AFDEELING.

Behelzende eene AARDRYKSKUNDIGE BESCHRYVING *van het Schiereïland* KAMTSCHATKA, *en de nabuurige Kuſten en Eilanden.*

I. HOOFDSTUK.

Aardrykskundige Beſchryving van
KAMTSCHATKA.

Schoon de Landſtreek *Kamtſchatka*, reeds lang geleeden, aan de oude Aardryksbeſchryvers bekend was, wiſten zy, echter, zo weinig van haare eigenlyke Ligging, dat zy dezelve met zeker Eiland *Yeſſo* meenden verbonden te zyn; en deeze meening werdt, in die dagen, als eene zeer waarſchynlyke giſſing aangezien: doch zederd heeft men ontdekt, dat tuſſchen *Kamtſchatka* en het zogenoemde *Yeſſo* eene ruime Zee is, waarin verſcheidene Eilanden gelegen zyn. Zo lang *Kamtſchatka*

aan 't *Ruſſiſch* Ryk niet onderworpen was, waren al de Landkaarten, welken de Ruſſen daarvan aan het licht bragten, ſlechts by giſſing gemaakt; en zelfs na de Verovering van dit Land waren zy, wegens gebrek aan Perſoonen, bekwaam om de noodige Waarneemingen te doen, niet terſtond in ſtaat, om 'er eene naauwkeurige en voldoende Beſchryving van te geeven.

De twee laatſte Togten, derwaard gedaan, hebben tot de Verbetering der Aardrykskundige Beſchryving deezer Geweſten zeer veel toegebragt; en wel inzonderheid de laatſte, in welken de Zeeöfficiers de Kuſten van *Kamtſchatka* ten Ooſten tot de Kaap *Tchukotskoi*, en ten Weſten tot de Golf van *Penſchinska*, en van *Ochotskoi* tot de Rivier *Amur*, nauwkeuriglyk afteekenden, en teffens de Eilanden, zo tuſſchen *Japan* en *Kamtſchatka*, als tuſſchen dit Landſchap en *Amerika* liggende, kortlyk beſchreeven. Ten zelfden tyde ondernamen ook eenige Leden van de Akademie der Weetenſchappen te *Petersburg*, door Sterrekundige Waarneemingen, de waare Ligging van *Kamtſchatka* te bepaalen, en al het merkwaardige, 't geen hun in de Natuurlyke en Burgerlyke Hiſtorie van dat Land, en de daaraan grenzende Plaatſen zou voorkomen, zo nauwkeurig als getrouw mede te deelen.

In dit eerſte Hoofdſtuk zal ik alleen de Aardrykskundige Beſchryving van *Kamtſchatka*, en in de volgende Hoofdſtukken deezer Afdeeling eene diergelyke aanmaande de naby geleegene Kuſten en Eilanden geeven.

Het groote Schieriland, welk de Noordöoſtlyke Grenzen van *Aſie* uitmaakt, en zich van het Noorden ten Zuiden omtrent zeven Graaden en dertig Minuuten uitſtrekt, wordt KAMTSCHATKA genoemd. Het

Het begin van dit Schieréiland ſtel ik by de Rivieren *Puſtaia* en *Anapho*, op de Noorder Breedte van negen-en-vyftig Graaden en dertig Minuuten. De eerſte ſtroomt Weſtwaard in den Zeeboezem van *Penſchinska*, en de andere Ooſtwaard in de Zee van *Kamtſchatka*. Ter deezer plaats is de Landengte op haar ſmalſte: zelfs hebben geloofwaardige Getuigen my verzekerd, dat men, by helder weer, van het hoogſte der Gebergten, in 't midden deezer Landéngte geleegen, van weêrskanten, de Zee kan zien. Dewyl het Landſchap Noordwaard breeder wordt, houd ik deeze plaats voor de eigenlyke Landengte, die het Schieréiland met het overige vaſte Land vereenigt. De Regeering van *Kamtſchatka* ſtrekt zich ook niet verder uit, dan tot deeze plaats; en al het Land, welk Noordwaard over deeze Grenzen geleegen is, wordt *Zenoſſe* genoemd, en ſtaat onder de Regeering van *Anadir*.

Het Zuidlykſte Gedeelte van dit Schieréiland, *Lopatka* geheeten, ſigt op de Noorder Breedte van een-en-vyftig Graaden en drie Minuuten; en volgens de beſte Waarneemingen, wordt het verſchil in de Lengte, van *Petersburg* af te reekenen, tot *Ochotskoi* op honderd en twaalf Graaden en drie-en-vyftig Minuuten, en van daar tot *Bolſcheretskoi*, of de Groote Rivier, op veertien Graaden en zes Minuuten, en dus te ſamen op eene Minuut minder, dan honderd en zeven-en-twintig Graaden bepaald, welken *Kamtſchatka* meer Ooſtwaard geleegen is, dan de gemelde Hoofdſtad van het wyduitgeſtrekt *Ruſſiſch* Ryk.

De Gedaante van het Schieréiland *Kamtſchatka* is eenigzins eirond; want het is omtrent het midden breeder, en loopt aan de beide einden merklyk ſmaller toe. Deszelfs breedſte plaats is tuſſchen den mond

der Rivier *Teghil*, en dien der Rivier *Kamtſchatka*. De Rivier *Elouki* ſtroomt, vierhonderd en vyftien Werſten lang, in dezelfde Breedte met de beide genoemde Rivieren.

De Zee, welke *Kamtſchatka* van *Amerika* ſcheidt, wordt door de Inwooners de Ooſtzee genoemd. Aan den Weſtkant wordt het Land beſpoeld door den Zeeboezem van *Penſchinska*, welke op de hoogte van den Zuidhoek der Kaap van *Kamtſchatka* en van de *Kurilſche* Eilanden begint, en zich vervolgens, meer dan duizend Werſten lang, Noordwaard, tuſſchen de Weſtkuſt van *Kamtſchatka* en de Ooſtkuſt van *Ochotskoi* uitſtrekt. Het Noordlykſte Gedeelte van deezen Zeeboezem wordt de Baai van *Penſchinska* genoemd, naar de Rivier *Penſchina*, welke zich aldaar in dezelve ontlaſt.

Door het geheel Schieréiland loopt eene aaneenhangende Keten van Bergen, welke, zich Noord- en Zuidwaard uitſtrekkende, het Land ten naaſte by in twee gelyke Stukken verdeelt. Van deeze Keten ſtrekken zich weder verſcheidene andere Gebergten Zeewaard uit; en tuſſchen deezen hebben de Rivieren haaren Loop. Zelfs loopen deeze Gebergten ſomtyds vry ver in Zee, en worden dan *Noſs*, of Kaapen, genoemd. Men vindt, echter, deeze Gebergten overvloediger aan de Ooſt- dan wel aan de Weſtkuſt van het Schieréiland. Al de Baaien tuſſchen de verſcheidene Kaapen worden, in 't algemeen, Zeën genoemd; en iedere heeft haaren byzonderen Naam, als de Zee van *Olutorsky*, de Zee van *Kamtſchatka*, enz. In 't vervolg zullen wy reden geeven, waarom wy het geheel Schieréiland KAMTSCHATKA heeten; ſchoon het in geene van de verſchillende moedertaalen der Inwooneren eene algemeene Benaaming heeft; want ieder byzonder Land-

Landgedeelte wordt naar zyne Inwooners, of naar iets merkwaardigs in hetzelve, benoemd. En zelfs de *Ruſſiſche Koſakken* begrypen, onder de Benaaming van *Kamtſchatka*, alleen die Landſtreek, welke dicht aan de Rivier van dien Naam ligt; terwyl zy aan de overige Gedeelten van dit Schieréiland de volgende Naamen gegeeven hebben:

De Landſtreek KURILSKI ligt ten Zuiden, en wordt zo genoemd naar de *Kurilers*, die dezelve bewoonen.

De KUST ſtrekt zich uit van *Bolſcheretskoi*, of de Groote Rivier, tot de Rivier *Teghil*.

AWATSCHA ſtrekt zich uit van *Bolſcheretskoi* tot het Fort *Awatſcha*.

BOBROVOI, of de BEVER-ZEE, beſpoelt de Kuſt van het eigenlyk zo genoemde *Kamtſchatka*.

KOREKA, naar deszelfs Inwooners, de *Korekers*, dus genoemd, ſtrekt zich van het Noorden van *Kamtſchatka* tot de Rivier *Teghil* uit.

UKOI is de Ooſtlyke Kuſt van de Rivier *Ukoi*.

TEGHIL is de Weſtkuſt van de Rivier *Teghil*.

Kamtſchatka is overvloedig voorzien van Rivieren; doch zy zyn allen zo klein, dat geen derzelven zelfs voor de geringſte Vaartuigen diep genoeg of bevaarbaar is, uitgenomen alleen de Rivier *Kamtſchatka*, die twee honderd Werſten ver van haaren Mond door kleine Schepen kan bevaaren worden. Men verhaalt, dat ſommige Ruſſen, door onweêr, uit de Zee van *Kamtſchatka*, in deeze Rivier gedreeven zyn, lang voorheen eer het Land aan het *Ruſſiſch* Ryk onderworpen werdt. Zy wordt tegenwoordig *Theodotoſhine* genoemd, naar het Hoofd dier Volken, welke daaromtrent woonden, en wiens Naam *Theodot* was. Naaſt deeze zyn de merkwaardigſte Rivieren, de *Bolſchaia-reka*, of de Groote

Rivier, de *Awatſcha* en de *Tegbil*; aan welken de *Ruſſen* Volkplantingen hebben opgerecht.

Dit Schiereïland heeft, insgelyks, zeer veele Meiren, voornaamlyk omtrent de Rivier *Kamtſchatka*, alwaar zy zo talryk zyn, dat men 'er, in den Zomer, te Land niet reizen kan. Eenigen derzelven zyn zeer groot: de gewichtigſten zyn het Meir van *Nerpitche*, dicht by den Mond der *Kamtſchatka*; het *Kronotzkoi*-Meir, waar uit de Rivier *Krodakighe* voortkomt; en het *Kurilskoi*-Meir, dat de Rivier *Oſornoi* voortbrengt.

De Rivier *Kamtſchatka* neemt haaren oorſprong in eenen Moerasgrond, en loopt eerſt Noordöoſtwaard; dan meer Ooſtwaard, en vervolgens zich op eenmaal naar het Noordweſten keerende, valt zy, op de Noorder-Breedte van zes-en-vyftig Graaden en dertig Minuuten, in den Oceaan. Van haaren oorſprong tot haare uitwatering in de Zee, in eene rechte lyn gemeeten, heeft men vier-honderd zes-en-negentig Werſten; maar de geheele lengte van haaren Loop bedraagt, volgens de naauwkeurigſte uitrekening, omtrent vyf-honderd vyf-en-twintig Werſten. Zy ontvangt verſcheidene Beeken en Rivieren, en heeft, twee Werſten van haaren Mond, aan de rechter zyde, drie diepe Inhammen. De *Ruſſiſche Koſakken* hebben laags de Oevers deezer Rivier fommige Forten gebouwd, om de woeſte Inwooners dier Landſtreeken in bedwang te houden. De *Elouki* is de voornaamſte van al de Rivieren, die van de linker zyde in de *Kamtſchatka* vallen.

De *Tegbil* ſtroomt nagenoeg in dezelfde Breedte met de *Kamtſchatka*, en de naaſte weg uit de eene in de andere is langs de Rivier *Elouki*. De Inboorlingen des Lands hebben, aan de Oevers derzelve, hier en daar eenige Volkplantingen en kleine Forten opgerecht.

De

De *Bolſchaia Reka*, of Groote Rivier, door de Inwooners *Keekſha* genoemd, komt uit een Meir voort, loopt honderd vyf-en-tachtig Werſten Weſtwaard, en ſtort op de Noorder Breedte van twee-en-vyftig Graaden en vyf-en-veertig Minuuten in den Zeeboezem van *Penſchinska*. De Mond deezer Rivier wordt gereekend vyf-honderd vyf-en-vyftig Werſten Zuidwaard van dien der *Thegil* te liggen. Zy wordt de Groote Rivier geheeten, om dat zy van al de Rivieren, die zich in den gemelden Zeeboezem ontlaſten, de eenigſte is, die van haaren Mond tot dicht aan haaren Oorſprong kan bevaaren worden; doch zulks geſchiedt, uit hoofde van haaren ſnellen Loop, en van de meenigte der Eilanden in dezelve, niet zonder moeite en gevaar. By hoog Water is zy, omtrent haare uitwatering, zo diep, dat 'er zelfs groote Schepen kunnen inloopen; want men heeft waargenomen, dat het Water in deeze Rivier, by volle en nieuwe Maan, weinig minder dan negen *Paryſche* Voeten, of vier *Ruſſiſche* Ellen waſt. Eene menigte kleine Rivieren vloeijen in dezelve; de merkwaardigſte van die is de *Biſtroi*, of de Snelle Rivier, zo genoemd wegens de ongemeene ſnelheid van haaren Stroom, die door verſcheidene Watervallen veroorzaakt wordt. Van den Mond der Groote Rivier vaart men, langs den Zeeboezem van *Ochotskoi*, tot den Mond der *Biſtroi*, en vervolgens deeze Rivier opwaard tot dicht aan haaren oorſprong, bedraagende omtrent veertig Werſten, en van daar komt men over eene Draagplaats aan de Rivier *Kamtſchatka*, die uit hetzelfde Moeras ontſtaat, en naar den Zeeboezem van dien Naam ſtroomt. Ondertuſſchen is deeze Togt moeilyk en verdrietig, uit hoofde niet alleen van de ſnelheid des Strooms, maar ook van de meenigvuldige Ondiepten en Watervallen,

len, welke, doordien op zulke plaatſen al de Pakkaadje over Land moet voortgebragt worden, maaken, dat men, over het geheel genomen, niet meer dan tien Werſten in een' dag vorderen kan; gelyk ik, in 1739, op myne reize naar *Kamtſchatka* ondervond, wanneer onze Booten van den oorſprong der Snelle Rivier, omtrent twee Werſten ver, over het Moeras, naar de Rivier *Kamtſchatka* gebragt werden. Doch, wanneer men overweegt, dat alle ſoorten van Pakkaadje des Zomers door Menſchen van de eene plaats naar de andere voortgebragt worden, zal men moeten toeſtaan, dat deeze Togt te water eene zeer merkl'ke verligting zou zyn voor de Inwooners van dit Landſchap, die allen als zulke Laſtdraagers ten dienſt der Regeering moeten gereed ſtaan; want in plaats van tien of vyftien Menſchen te gebruiken tot het voortbrengen eener Vragt van twintig Pud, zou het zelfde, met veel minder moeite, in eene kleine Boot, alleenlyk door twee kunnen verricht worden; en ter bevordering van den Koophandel zou 'er altyd een open weg zyn, 't welk nu ſlechts in één jaargetyde alleen plaats heeft.

Ondertuſſchen is het te hoopen, dat, al komt deeze Togt te water niet tot ſtand, de gemelde Zwaarigheid echter zal weggenomen worden, wanneer de nieuwe Volkplanting, die zich aldaar met der woon ter neer gezet heeft, van een genoegzaam getal Paarden ten dien einde zal voorzien zyn. Van de Rivier *Bolſcheretskoi* kan men, tegenwoordig, tot het zogenoemde Opperfort toe, met Karren, door Paarden getrokken, reizen; maar des Zomers kan zulks, wegens de menigvuldige beletſels van Rivieren, Moeraſſen, Meiren en hooge Gebergten, in geen ander gedeelte van dit Landſchap geſchieden.

Het

Het Riviertje *Baranew* is inzonderheid merkwaardig, wegens de warme Bronnen, die, in menigte, naby deszelfs oevers gevonden worden. Vier-en-veertig Werſten Zuidöoſtwaard van *Bolſcherets-koi*, valt het in de Rivier *Keekſ'ha*; en aan deszelfs oorſprong is de Volkplanting *Kalickin* of *Opachin*, welke ten naaſte by zeventig Werſten van de heete Bronnen ligt.

De Rivier *Awatſcha* ontſpringt aan den voet van een hoog Gebergte, en loopt van het Weſten naar het Ooſten omtrent honderd-en-vyftig Werſten ver, tot dat zy zich, door de Baai van *St. Peter* en *Paulus*, in de Ooſtzee, of de Zee van *Kamtſchatka*, ontlaſt. Zy ſtroomt genoegzaam in dezelfde Breedte met de *Keekſ'ha*, is vry breed en diep, en derhalve van groot nut.

De Baai van *St. Peter* en *Paulus*, of de *Awachinskaya*-Baai, is veertien Werſten lang en breed, en eenigzins rond van gedaante; zynde aan alle zyden door hooge ſteenachtige Bergen omringd. Wanneer men de ruimte der Baai in aanmerking neemt, is haar Mond zeer nauw, doch teffens zo diep, dat zelfs de zwaarſte Schepen zonder eenig gevaar daar kunnen inloopen. Op Bevel der Admiraliteit, zyn aan dezelve, op bekwaame plaatſen, Wooningen voor de Krygsbedienden, Barakken, Magazynen, enz. opgerecht. Aan de Noordzyde deezer Baai, omtrent tegen over het Fort *Kareemchin*, zyn twee hooge Bergen, welker eene byna geſtaadig Rook, en ſomtyds zelfs Vuur opgeeft.

De Breedte van het Schiereïland *Kamtſchatka*, tuſſchen den Mond der Rivier *Keeksha* en dien der *Awachinskaya*-Baai, is veel minder dan die tuſſchen de uitwaterings der Rivieren *Tegbil* en *Kamtſchatka*: want de eerſte, in eene rechte Lyn, van

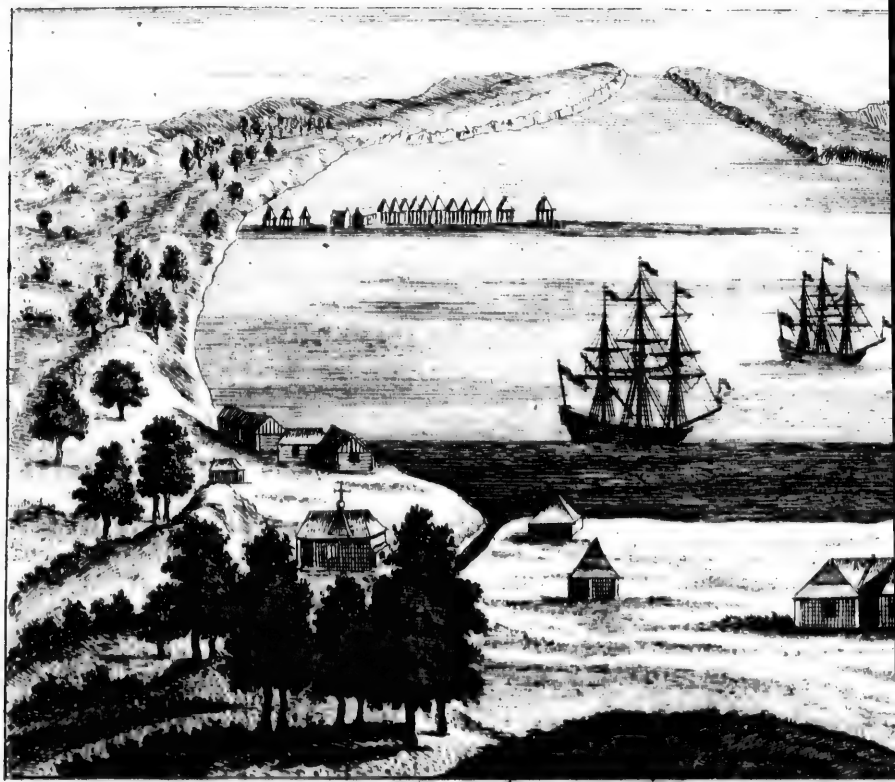

De Haven van St. PETER en PAUL

De Haven van OCHOTSKOI

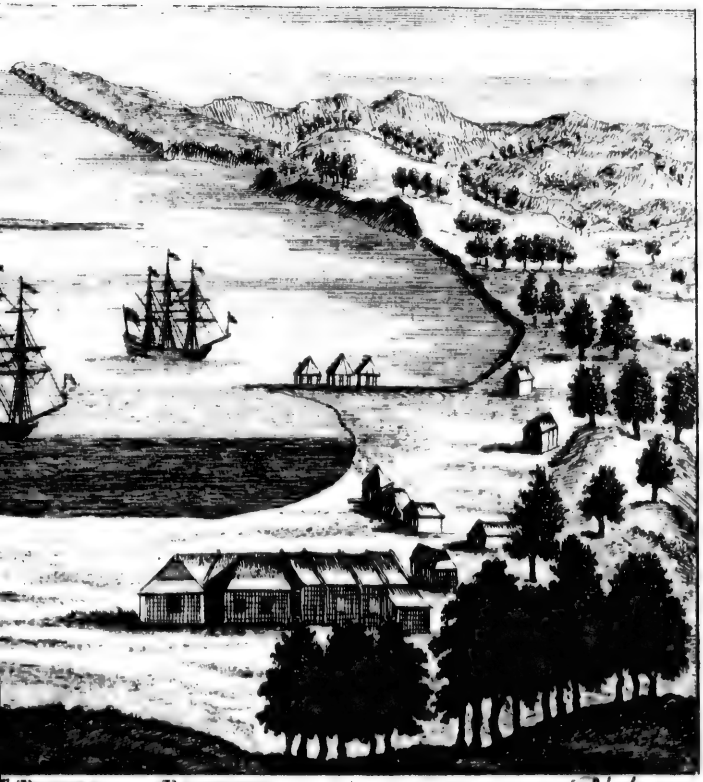

PETER en PAULUS. Bladz. 9.

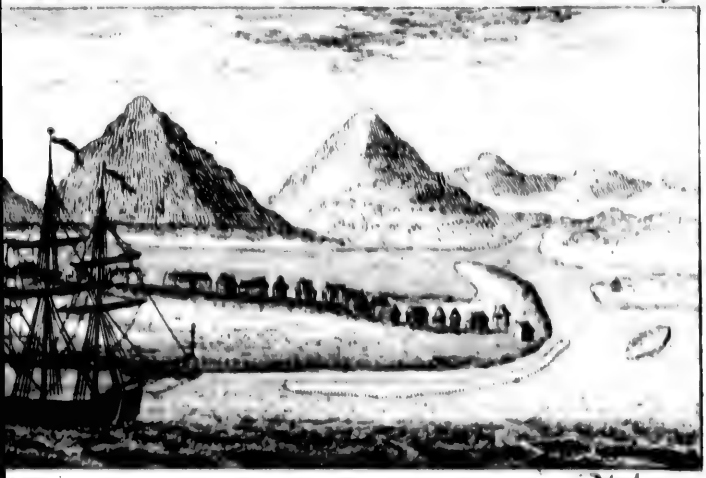

n OCHOTSKOI. Bladz. 22.

Zee tot Zee gemeeten, bedraagt niet meer dan twee-honderd-vyf-en-vyftig Werſten; daar de laatſte op ruim vyf-honderd Werſten beloopt.

Van den Mond der Rivier *Awatſcha*, Noordwaard, tot dien der *Kamtſchatka*, en van daar weder tot den Uitloop der Rivier *Anadir*, vallen 'er veele Riviertjes in de Ooſtzee, of die van *Kamtſchatka*; doch zy zyn meeſtal van weinig belang: hierom zullen wy alleen melden, 't geen omtrent dezelven merkwaardig is.

In de eerſte plaats komt ons hier voor het Gebergte *Shupanoveskaya*, zo genoemd naar de Rivier *Shupanova*, die langs den voet van hetzelve ſtroomt. Dit Gebergte is een Vulkaan, en vervat in zyne Ingewanden een Vuur, welk zich geſtaadig voedt; want, zederd veele jaaren, heeft de Top deezes Bergs, op verſcheidene plaatſen, eene menigte Rook opgegeeven; ſomtyds verneemt men ook inwendig in den Berg een vry ſterk geraas, doch hy werpt geene Vlammen uit.

Een Riviertje, de *Kameelsſtrot* genoemd, en naby dit Gebergte zynen loop hebbende, is merkwaardig wegens het Gevaar, welk deszelfs Overtogt gewoonlyk verzelt; want, om over hetzelve te komen, moet men door eene zeer nauwe Valei trekken, die aan weêrskanten met hooge en ſteile Bergen bezet is; dezelve zyn met Sneeuw bedekt, van welken, op het minſte toeval, groote brokken van boven neer ſtorten, waaronder niet zelden Reizigers begraaven worden; zelfs, zegt men, gebeurt zulks wel op eene ſterke uitlaating der Stem, om welke reden de Inboorlingen des Lands het overluid ſpreeken, terwyl zy door deeze Valei trekken, als eene doodſchuldige Misdaad aanmerken. Behalve deeze gevaarlyke plaats is de overige weg niet zeer ongemaklyk.

Aan

Aan de Zuidzyde der Rivier *Shopbead* of *Shupanova*, niet ver van de Zee, vindt men eene groote menigte Steenklippen, die wel hunne Toppen boven water vertoonen, doch het inloopen der Rivier echter zeer hachlyk maaken: een weinig hooger op Zuidwaard is eene Baai, *Nutrenoi* genoemd, omtrent vier Werſten lang en breed, en aan alle Zyden met Steenrotſen omringd. Niet ver van de Baai, by den oorſprong van het Riviertje *Sheumeek*, zyn verſcheidene groote warme Bronnen. Dicht by dezelven komt, uit eenen Berg, op verſcheidene plaatſen een Damp als van kookend Water voort, en men hoort ook zelfs het opborrelend en kookend Water daar onder; doch tot hiertoe zyn 'er nog geene Bronnen doorgebrooken, ſchoon 'er hier en daar vry groote Scheuren in den Berg zyn, en de Waaſſem, zo heet, dat men dien aan de hand niet verdraagen kan, met dezelfde ſnelheid, als uit eenen Windbal, daaruit gedreeven wordt.

Van daar komt men, na eenen moeilyken Togt door eene Landſtreek, die uit eene reeks Bergen en zeer dikke Boſſchaadjen beſtaat, aan den merkwaardigen Stroom, *Kronotzka* of *Krodakighe*, dat is, de *Lorkboomrivier*, genoemd; dezelve ontſtaat uit het Meir *Kronotzkoi*, en wel door zulk eenen Waterval, dat men droog onder denzelven kan doorgaan. Dit Meir is omtrent vyftig Werſten lang, en veertig breed; het ligt ten naaſte by vyftig Werſten van de Zee. Hetzelve wordt aan alle kanten omringd door hooge Bergen, onder welken twee, ter plaats waar de *Krodakighe* uit dit Meir voortkomt, hunne Toppen boven die der anderen grootlyks verheffen. Eene menigte Beeken of kleine Rivieren, ontſpringende naby die Rivieren, welke in de *Kamtſchatka* ſtroomen, ontlaſten zich in het *Kronotzkoi*-Meir.

Van

Van deeze plaats ontmoet men niets merkwaardigs, tot dat men komt aan de *Kronotzkoi-Nos* of Kaap; en hier begint de Beverzee, welke zich tot den Mond der *Shupinskoi* uitstrekt. De Kust is van de *Kamtschatka* tot de Kaap *Kronotzkoi* overal zeer zandig; en dicht by de Baai, *Ukinskaya* genoemd, beginnen de Volkplantingen der *Korekers*, wordende het overige van dit Schiereiland, van deszelfs uitersten Zuidhoek tot deeze plaats, door de *Kamtschadalers* bewoond.

De Rivier *Nungeen*, welke in de *Nutrenoi-Baai* valt, wordt door de *Kosakken Pankara* genoemd, om dat 'er voorheen, aan de Zuidzyde der Baai, een klein *Koreekscb* Fort van denzelfden naam was; doch zederd de Inwooners, aan de Noordzyde der Baai, op eenen hoogen Berg, een diergelyk Fort gebouwd hebben, welk zy *Gengota* noemden, hebben zy het eerste verlaaten. Dit Fort is met eenen aarden Wal, omtrent zes voeten hoog en breed, omringd, heeft van binnen dubbele Palissaden, en aan elke zyde twee Bolwerken. Het heeft drie Poorten, naamlyk aan den Oost-, West- en Noordkant. Behalve dit, hebben de *Korekers* nog een ander Fort, in de holte deezer Baai, opgerecht, welk zy *Ueackang-Atenum* noemen. Dit was de eerste plaats, die door de Inboorlingen des Lands bevestigd is; want al de overigen waren slechts eenige Wooningen, in de aarde gemaakt, en met verscheidene Hutten, als zo veele Torens, omgeeven, zonder eenige andere Buitenwerken: Maar verder Noordwaard vindt men, integendeel, geen eene Verblyfplaats deezer Volken, welke niet, behalve haare natuurlyke Sterkte, door de Ligging veroorzaakt, eenen aarden Wal tot haare dekking heeft. De *Korekers* van die Plaatsen zeggen, dat zy deeze voorzorg tegen de Invallen der

Tchu-

Tchukotskers gebruiken: doch, dewyl dat Volk nooit eenen Inval in deeze Landſtreeken gedaan heeft, moet 'er eene andere reden voor deeze Behoedzaamheid der *Korekers* gevonden worden, en dezelve is, waarſchynlyk, nergens anders in te zoeken, dan in de vreeze voor de *Koſakken*, die gewoonlyk door deeze Landſtreeken zwerven.

Op den Noordhoek eener Baai, welke de Rivier *Kitkitannu* ontvangt, is een klein Fort, op eene hooge Steenrots gebouwd, en beneden aan den voet derzelve, door eenen aarden Wal van tien voeten hoog beveſtigd. Deszelfs Inwooners ſtaan onder 't bevel des Kommandeurs van 't Fort *Keemgu*. Niet ver van dit Fort heeft men een laag Voorgebergte, dat zich echter aamlyk wyd in Zee uitſtrekt, en bezyden welk eene diepe Baai van acht Werſten breed is; deeze Baai is doorgaande even wyd, daar anders al de overige Baaien van dit Land naauwe Monden hebben, en dus als groote Waterkommen maaken, die veilige Ankerplaatſen voor de Schepen uitleveren. In deeze Baai vloeit de Rivier *Karaga* door twee monden; en haar Oorſprong is niet ver van dien der Rivier *Lesnaya*, waarom men zich ook gewoonlyk van deeze beide Rivieren bedient, om van hier in den Zeeboezem van *Peniſchinska* te komen. Aan de Noordzyde deezer Baai ſtaat, op eenen hoogen Berg, het kleine Fort *Keetalgeen*, in welk iedere Hut met Paliſſaden omringd is.

Tegenöver den Mond der Rivier *Karaga*, aan welke de *Korekers* nog twee Verblyfplaatſen, ruim twintig Werſten van het vaſte Land, hebben, ligt een Eiland, *Karaginskoi* genoemd, welks laager end tegenöver *Nungeen*, en hooger end tegenöver Kaap *Kute* gelegen is. Hetzelve wordt door *Korekers* bewoond; doch die van het vaſte Land ontken-

nen

nen ſteeds, dat deezen van denzelfden Stam, van welken zy hunnen oorſprong reekenen, afkomſtig zyn; en men moet aanmerken, dat ook de geheele Leevenswyze der Inwooneren van het Eiland *Karaginskoi* den *Korekers* zo plomp voorkomt, als die der *Korekers* zelven in 't oog van meer beſchaafde Natiën is. Hun getal wordt op honderd Zielen, of eenigen meer, gereekend; ondertuſſchen betaalen ſlechts dertig van hun eenige Schatting, verbergende zich de overigen, ten tyde wanneer dezelve opgehaald wordt, in het Gebergte. Des Zomers vaaren zy met hunne kleine Booten naar dit Eiland over, maar des Winters hebben zy geene gemeenſchap met hetzelve.

Van dit Eiland vertrekkende, ontmoet men niets merkwaardigs voor dat men aan de Rivier *Uyulen* of *Olutora* komt. Aan deeze Rivier hebben de *Ruſſen* tweemaal het Fort *Olutorskoi* gebouwd. Het eerſte werdt door eenen Inboorling van *Jakutski*, *Athanaſey Petrove* genaamd, opgerecht aan de Zuidkuſt, een weinigje boven den Mond van 't Riviertje *Kalkina*, welk ten Zuiden in de *Olutora* valt; en het andere werdt veel beneden die plaats opgebouwd onder het Beſtier van den Majoor *Paulutskoy*, die derwaards gezonden was, om de oproerige *Tchukotskers* te beteugelen. Doch beiden zyn niet lang daarna verlaaten, en vervolgens door de Stammen, die aan de Rivier *Olutora* woonen, verbrand. Het laatſtgenoemde Fort lag omtrent twee Dagreizen van den Mond der gemelde Rivier.

De Kaap *Atwaleck*, die tachtig Werſten diep in Zee loopt, begint dicht by de Rivier *Elir*, en ſtrekt zich naar den kant van de Kaap *Govyannoi* uit. Het Water, dat tuſſchen deeze beide Kaapen ſtroomt, wordt de Zeeboezem van *Olutorskoi* genoemd. De Rivier

Rivier *Pockatska* ontſpringt in dezelfde vlakte, uit welke de Rivier *Glotova* voortkomt, die ten Noordooſten in de *Olutora* valt.

Van de *Kalkina*, alwaar het eerſte Fort *Olutorskoi* gebouwd werdt, tot de Rivier *Pockatska*, heeft men vyf D..greizen noodig met Rendieren, voor elken dag tuſſchen de dertig en veertig Werſten reekenende.

Tuſſchen de Rivier *Katurka* en het Land, dat aan de *Anadir* paalt, is eene rotsachtige Kaap, die zich taamlyk ver in Zee uitſtrekt, en op de Noorder Breedte van vier-en-zeſtig Graaden en vyftien Minuuten geleegen is; zy wordt de Kaap *Kateerskoi* genoemd. De Tuſſchenwydte van de Haven *Petropaulauskaya* tot den Mond der Rivier *Anadir* bedraagt, volgens de Waarneemingen der Zeeöfficieren, dertien Graaden en twintig Minuuten; en de geheele Zeekuſt van den Zuidlyken Hoek van 't Schierciland *Kamtſchatka*, *Karilskaya Lopatka* geheeten, tot de Kaap *Tchukotskoi*, Noordweſt van daar op zeven-en-zeſtig Graaden geleegen, is voor het grootſte gedeelte bergachtig, en voornaamlyk op die plaatſen, alwaar de Kaapen zich eenigzins ver in Zee uitſtrekken.

Dus de voornaame Rivieren, die van den Mond der *Awatſcha*, Noordöoſtwaard, in Zee vallen, beſchreeven hebbende, zullen wy nu insgelyks de merkwaardigſten dier Rivieren noemen, die van den Uitloop der gemelde Rivier *Awatſcha*, Zuidwaard, tot *Kurilskaya Lopatka*, in de Zee van *Kamtſchatka*; en van *Kurilskaya Lopatka* tot de Monden der Rivieren *Teghil* en *Pustaia*, in den Zeeboezem van *Penſchinska* ſtorten.

Daar zyn ſlechts eenige weinige Riviertjes, die het Land tuſſchen den Mond der *Awatſcha* en *Kurilskaya*

kaya Lopatka beſpoelen. De lange reeks Bergen, die het Schieréiland *Kamtſchatka* verdeelt, ſtrekt zich uit tot de Zee, hier de Ooſtzee genoemd: de Oevers zyn ſteil en ruuw; en de menigvuldige Baaien en Inhammen, die door deeze ſteenachtige Bergen gemaakt worden, verſchaffen, zelfs in het onſtuimigſte Weer, voor Schepen van allerlei grootte eene veilige Haven.

Kurilskaya Lopatka, door de Inboorlingen *Kapoore* genaamd, is de Zuidlykſte Uithoek van de Kaap van *Kamtſchatka*, en onderſcheidt de Ooſtzee van den Zeeboezem van *Penſchinska*. Deeze Hoek heeft zyne Benaaming van deszelfs Gelykenis naar het Schouderblad van een Menſch. De Heer *Steller*, die op *Kurilskaya Lopatka* geweeſt is, zegt, dat de Plaats niet meer dan tien Vademen boven de Oppervlakte der Zee uitſteekt, en uit dien hoofde aan groote Overſtroomingen blootgeſteld is, zo dat 'er binnen ruim twintig Werſten van daar niemand een vaſt verblyf heeft; doch in den Winter komen 'er verſcheidenen over om Voſſen te vangen; en wanneer het Ys, by groote Schorſen, waarop zich gemeenlyk Bevers ophouden, derwaard gedreeven is, verſamelen hieromtrent de *Kurilers*, die het Ys langs de Kuſt volgen, in groote menigte. Binnen drie Werſten van *Lopatka* groeit niets, dan alleen eenig Mos; daar zyn ook noch Rivieren, noch Bronnen; alleenlyk vindt men 'er eenige Meiren en Poelen. De Grond beſtaat 'er uit twee Beddingen, waarvan de laagſte hard en de bovenſte week is; deszelfs Oppervlakte is vol Heuveltjes, en ten eenemaal nutteloos.

Het eerſte Riviertje, welk in den Zeeboezem van *Penſchinska* valt, wordt de *Utatumpit* genoemd. Twee Werſten van de *Utatumpit* valt het Riviertje *Tap-*

Tapgutpan in Zee ; aan hetzelve ligt een klein Fort, *Kochinskoi* geheeten. Drie Werſten van daar loopt de *Pitpuy* of *Ozernaya*, die uit een tamelyk groot Meir, welk door een hoog Gebergte van de Zee afgeſcheiden is, voortkomt. De Ruſſen noemen deeze Rivier *Kambala* of de Bot-Rivier, dewyl in den Mond derzelve groote menigten van die Viſſchen gevangen worden. Het Meir, waaruit zy ontſtaat, en het Gebergte, welk tuſſchen hetzelve en de Zee ligt, draagen denzelfden naam.

Dicht by het Meir *Kambalinskoi* is een klein *Kuriliſch* Fort gebouwd, welk *Kamabalinskoi* genoemd wordt. Van dit *Kuriliſche* Meir tot de Rivier *Awatſcha* heeft men niet boven de negentien Duitſche Mylen; maar de Weg is zeer bezwaarlyk, dewyl men elf hooge Gebergten moet overtrekken, van welken ſommigen zo ſteil zyn, dat de Reizigers genoodzaakt zyn, zich met touwen van dezelven neer te laaten.

Aan dit Meir liggen verſcheidene merkwaardige Bergen; onder dezelven munten voornaamlyk twee uit, aan ieder zyde van het Meir één, die reeds zederd veele jaaren Rook opgeeven. De Heer *Steller* meldt, dat hy ze op zyne Reis van de *Tavina* naar de *Ozernaya* gezien heeft.

Schoon ik, in den Jaare 1738, ook aan de Rivier *Ozernaya* geweeſt ben, zag ik echter die rookende Bergen niet; maar ik ontdekte integendeel, op twee plaatſen, warme Bronnen. De Beeken, door dezelven veroorzaakt, ontlaſten zich de eene in de Rivier *Pauſtia*, en de andere in de *Ozernaya*, en beiden van den Zuidkant.

De Rivier *Apanach* wordt gereekend, de Grenzen der Provincie *Kurilskoi* aan dien kant te maaken. Dezelve ontſpringt aan den Voet van een Ge-

bergte, *Opalskaya Sopka* genoemd: Dit Gebergte ligt vyf-en-tachtig Werſten van de Zee, en overtreft al de overige Gebergten aan den Zeeboezem van *Penſchinska* in hoogte zeer merklyk; want het kan van weêrskanten, zo van den Ooſt- als van den Weſtkant, zo uit de Zee van *Kamtſchatka*, als uit die van *Ochotskoi* of den Zeeboezem van *Penſchinska* duidlyk gezien worden, en ſtrekt dus den Zeelieden aldaar tot eene Landbaak.

De Kuſt van *Kurilskaya Lopatka* tot de Rivier *Kambalina* is laag; maar van de *Kambalina* tot de *Ozernaya* is dezelve zo bergachtig en ſteil, dat zy dicht aan de Zee niet kan gebruikt worden.

Van de *Ozernaya* tot de Rivier *Opala* is de Kuſt insgelyks bergachtig, doch zo zeer ongelyk niet.

Van de *Opala* tot de zogenoemde Groote Rivier heeft men eene uitgeſtrekte vlakte, zodat 'er niet een Berg aan den Zeekant aldaar gezien wordt.

Nadat men een groot getal Riviertjes, uit eene Reeks van Gebergten, *Stanovoi* genoemd, voortkomende, overgetrokken is, komt men aan de Rivier *Geek*, door de *Koſakken* geheeten *Vorovskaya*, of der Schelmen-Rivier, omdat de *Kamtſchadalers*, die aan dezelve woonen, veelal Opſtand pleegen te verwekken, en de Lieden, die de Schatting komen ophaalen, verraderlyker wyze te dooden.

Van daar ontmoet men niets merkwaardigs voor dat men komt aan een Fort, *Tackaut* genoemd, alwaar de Reizigers gewoon zyn, zich van al het noodige te voorzien, om den togt over de naby gelegen Gebergten te volbrengen. De gemeene weg loopt hier langs een Riviertje, tot aan deszelfs oorſprong, alwaar de Togt over het Gebergte *Stanovoi* begint, en voortgaat, tot dat dezelve by den oorſprong der Rivier *Keergena*, die vervolgens in de *Kamtſchatka* valt, eindigt.

Van

Van de *Keergena* vaart men de Rivier *Kamtſchatka* op, tot dat men aan het gemelde Fort komt. De Landſtreek tuſſchen het kleine Fort *Tackauta* en het Gebergte *Stanovoi*, is eene Wildernis van honderd-en-tien Werſten lang, en van het gemelde Gebergte tot het Opperfort *Kamtſchatka*, is het Land vyf-en-zestig Werſten ver even ruuw en woeſt.

De Weg, naar het Fort leidende, is zeer moeilyk en gevaarlyk: een groot gedeelte van dien loopt langs en over de Rivier, die, wegens de ſnelheid van haaren Stroom, op verſcheidene plaatſen nooit toevrieſt. Derhalve zyn de Reizigers genoodzaakt, zich, op ſommige plaatſen, met groote zorgvuldigheid, zeer dicht aan de Oevers te houden; want, indien het Ys breekt, is 't niet mooglyk hen te redden; de Steenrotſen, die zich uit de Rivier verheffen, zyn doorgaans te ſteil, om te kunnen beklommen worden; en de Stroom vloeit zo ſterk, dat zulke ongelukkigen terſtond onder 't Ys worden weggevoerd. De Togt over 't Gebergte kan niet anders dan by ſtil en mooi Weer geſchieden; waarom men ſomtyds genoopt wordt, op de laatſte Legerplaats, aan den voet van het Gebergte, wel tien of meer dagen te vertoeven, om eene bekwaame Weersgeſteldheid af te wachten: want op andere tyden is het niet mooglyk den rechten Weg te houden; men zou dan onvermydlyk van de Steilten neer ſtorten en verlooren zyn. De bekwaamſte tyd om 'er over te trekken is, wanneer men niet de minſte Wolk boven den Top van het Gebergte ziet; want zelfs het kleinſte Wolkje, aldaar gezien, is een Voorteeken van eenen zwaaren Storm. In den Winter heeft men volkomen eenen dag noodig, om over deezen Berg te geraaken. Wanneer men op den Top des Bergs, door de *Koſakken Gerben* of een Kam genoemd, bereikt heeft, is men

nog in 't grootſte gevaar. Dezelve is ſlechts dertig Vademen breed, en heeft de Gedaante eener omgekeerde Boot, zynde van alle kanten ſteil en dus moeilyk te beklimmen. Zelfs in 't zachtſte en ſtilſte Weer is deeze Togt zeer bezwaarlyk: want de geheele Weg is overal met Ys bedekt; waarom de Inwooners van *Kamtſchatka*, om deezen Berg veilig over te trekken, gewoon zyn onder hunne Schoenen, waarmede zy over den Sneeuw loopen, twee Spykers vaſt te maaken: doch ook deeze Voorzorg is hun van weinig dienſt, indien de Wind hen overvalt; zy worden dan dikwyls van de eene zyde naar de andere gevoerd tot het grootſte gevaar van hun Leeven, of ten minſte van hunne Leedemaaten. Boven dien is men op deezen Weg ſteeds in gevaar om in den Sneeuw te ſmooren; want het ſmalle Voetpad, welk men volgen moet, loopt genoegzaam altyd tuſſchen hooge en meerendels lynrechte Bergen, van welken de Sneeuw, op de minſte beweeging, in groote hoopen van boven neerſtort. Schoon deeze Togt zo moeilyk en hachlyk is, is die echter de gewoone weg naar *Kamtſchatka*; waaruit men dan wel beſluiten mag, dat al de overige Wegen, om van de eene Zee tot de andere te komen, nog veel moeilyker en hachlyker zyn.

Van den Mond der Groote Rivier tot dien der *Puſtaia* en der *Shaback*, beſtaat de Zeekuſt uit vochtig en zacht Sly[illegible]o dat verſcheidene Schepen daarop vervallen zyn, zonder eenige ſchaade te lyden. Van de *Shaback* begint het Strand harder te worden, hoewel niet rotsachtig; maar van de Rivier *Tulaban* is het vol Bergen en Steenklippen, en dus gevaarlyk voor de Zeelieden.

De jongſte Beſchryvingen van de Kuſten des Zeeboezems van *Penſchinska*, van de Rivier *Lesnaya* tot

tot de Rivieren *Penſchina* en *Ochotska*, zyn veel byzonderder en naauwkeuriger, dan de voorgaande: want, in den Jaare 1741. is 'er een nieuwe Weg aangelegd tot *Kamtſchatka* toe, en op zekeren afſtand met de noodige Poſthuizen voorzien. Ondertuſſchen heerſcht 'er, ten aanzien van de Tuſſchenwydte van de eene tot de andere Plaats, nog al eene groote Onzekerheid; want daar zyn zo min Sterrekundige Waarneemingen omtrent gedaan, als de Afſtanden gemeeten; ook is 'er weinig hoop, dat zulks eerlang geſchieden zal, doordien het reizen in die Gewesten zeer kommerlyk is, vooral ook uit vreeze voor de woeſte *Korekers:* want deezen verzetten zich tegen de Ruſſiſche Regeering, en doen menigmaal vyandlyke Aanvallen op de kleine Benden, die door hunne Landſtreek reizen; en ſchoon zy zich ſomtyds vriendlyk vertoonen, zyn de Reizigers, echter, altyd verpligt, tegen de Liſtigheid en Wreedheid van zulk eenen barbaarſchen Stam zo zeer op hunne hoede te zyn, dat zy geen tyd hebben om naauwkeurige Waarneemingen te doen.

Noordwaard van de *Puſtaia* ſtroomt de Rivier *Talouka*; en vyftig Werſten nog meer ten Noorden van dezelve is de Mond der Rivier *Penſchina*, die werkwaardig is, omdat zy aan den Zeeboezem van *Penſchinska* haaren Naam geeft. Omtrent dertig Werſten van de Zee is een klein Fort gebouwd, *Acklanskoi* geheeten, naar de Rivier *Acklan*, die aldaar van de rechter zyde in de Rivier *Penſchina* valt. Hier woonen ſommige *Ruſſiſche Koſakken*, deels tot Gemak der Reizenden, en deels tot Bedwang der *Korekers*, die de Schattingen weigeren te betaalen. Het eerſte Huis werdt aldaar gebouwd in den Jaare 1679., zederd welken tyd eenige Krygsknechten derwaard gezonden werden om de Schattin-

gen op te haalen: doch, naderhand, is deeze Plaats, uit hoofde zo van haaren Afſtand van andere Plaatſen, als vooral ook van het Gevaar, welk men daar by aanhoudenheid van de *Korekers* te vreezen hadt, weder verlaaten. Veele Jaaren geleeden, zyn hier twee *Ruſſiſche* Kommiſſariſſen, met eenige *Koſakken*, die de Schatting van *Kamtſchatka* naar het Fort *Anadirsk* zouden overbrengen, vermoord.

Van de Rivier *Talouka* tot den Mond der Rivier *Penſchina* loopt de Zeekuſt Noordöoſtwaard; van daar draait zy zich naar het Zuidweſten, tot dat men komt aan het Riviertje *Gogulan*; waarna de Kuſt zich Ooſtwaard uitſtrekt, tot den Mond der Rivier *Ochotska*. De geheele Tuſſchenwydte tuſſchen de laatſtgenoemde Rivier en de *Penſchina* wordt door eene menigte kleine Rivieren beſpoeld, die allen in den Zeeboezem van *Penſchinska* haare Uitwatering hebben.

De *Ochotska* ontvangt, zeer dicht aan Zee, de de Rivier *Cuchtai*; dezelve maaken aldaar eene aanzienlyke Baai, in welke zelfs groote Schepen veilig kunnen ankeren. De *Cuchtai* is inzonderheid merkwaardig, zo wegens haare Haven, als wegens de groote menigte Lorkenboomen en andere ſoorten van Hout, zeer bekwaam om 'er Schepen van te bouwen, die langs dezelve en op haare Zandbanken groeijen, en in zo grooten overvloed langs de Rivier *Ochotska* niet gevonden worden. De Rivier *Ochotska* valt door drie verſcheidene Monden in Zee; dezelve worden genoemd de Nieuwe Mond, de Oude Mond, en de *Bulginskaya* Uitwatering.

De nieuwe Mond ligt droog, uitgenoomen ten tyde van eenen zeer hoogen Vloed, en zelfs dan kunnen de Schepen daar niet inloopen. Het tegenwoordig *Ochotskoi* Fort is tuſſchen den Nieuwen en Ouden

den Mond, genoegzaam op eenen Uithoek in Zee, gebouwd; en het voorige, welk nu het Oude Fort genoemd wordt, was zes Werſten van Zee geleegen. Deeze Plaats heet *Ochotskoi* Poſt, en gemeenlyk *Lama;* zy heeft geheel *Kamtſchatka*, en de Kuſt van den Zeeboezem van *Penſchinska* tot de Grensplaatſen van *China*, onder haar Rechtsgebied. Om welke reden allen, die de Schatting aldaar inſamelen, van hier worden uitgezonden; en wanneer de Schatting ingeſameld is, word zy terſtond van al de andere Plaatſen herwaard gebragt; en, nadat zy hier eerſt gewaardeerd is, vervolgens naar *Jakutſki* gezonden. Voorheen was het Fort *Ochotskoi* zeer ſlecht bevolkt, en in eenen armlyken toeſtand, behoorende toen onder het Rechtsgebied van *Jakutski;* maar zederd de *Ruſſen* deeze Haven verkooren hebben, om uit dezelve naar *Kamtſchatka* over te ſteeken, is zy ten aanzien van het Getal en de Welvaart der Inwooneren merklyk toegenomen.

Deeze Plaats is beter gebouwd, dan een van de andere Forten; de Huizen zyn goed en regelmaatig, voornaamlyk die, welke aan de Regeering behooren, en waarin de Krygsbevelhebbers van *Kamtſchatka* hun verblyf houden, wanneer zy op hunnen Togt naar dat Schieréiland zyn. Niet lang geleeden zyn 'er ook, behalve eene Kerk, Veſtingwerken aangelegd. Schoon het Land zo woeſt en onvruchtbaar is als *Kamtſchatka*, zyn de Inwooners hier echter van allerleie noodwendigheden beter voorzien, doordien de Goederen en Eetwaaren, van *Jakutski* herwaard gebragt, meer dan de helft beterkoop verkocht worden. Hier is wel overvloed van Koorn, maar integendeel geen verſch Vleeſch te bekomen, uitgenomen wild Gevogelte en ander Wild, en zulks nog zelden. Viſch is ter deezer Plaats zo menigvul-

dig als in *Kamtſchatka*, uitgenomen de *Chaveecha*, welke van daar herwaard overgebragt wordt. Het grootſte Gebrek deezer Plaats is de ſchaarsheid van Weilanden, naby dezelve geleegen; hierom kunnen de Inwooners geen Vee aankweeken. Zy hebben verſcheidene maalen beproefd, langs de Rivier *Avi* Kudden Vee te houden, doch met groot verlies; doordien het meeſtal uit gebrek van het noodig voedſel ſtierf. De Tyd zal leeren, of de Volkplanting der *Jakutski*, die zich langs de Rivieren, welke in de *Ochotska* vallen, heeft ter neergeſlagen, in deezen gelukkiger zal zyn. Het Gebrek van Vee wordt wel, eeniger maate, vergoed door de menigte van Rendieren, welken de Inwooners alhier in grooteren overvloed hebben, dan die van *Kamtſchatka*; doch deeze Dieren worden meer voor Rytuigen, dan tot Spys gebruikt. Het reizen met Honden is hier ook gebruiklyk, doch niet zo gemeen als in *Kamtſchatka*.

Verſcheidene jaaren geleeden, hadt men hier reeds vier Vrachtſchepen gebouwd; naamlyk: 1 het *Fortuin*, waarmede ik, in den Jaare 1737. van hier naar de Groote Rivier overvoer; welk Schip kort daarna vergaan is; 2 het Galjoot *Ochotska*; 3 de Boot *Hauriel*, welk ook eenen geruimen tyd in lange Zeetogten gebruikt is; en 4 een klein Vaartuig, welk toen nog niet in volkomen gereedheid gebragt was. Voorheen plagt de Reis ter Zee naar het Schieréiland *Kamtſchatka* ſlechts eens in 't Jaar te geſchieden, te weeten op den Herfſt, wanneer de Inſamelaars der Schatting van *Ochotskoi* naar het Fort *Kamtſchatka* reisden, en in 't volgende Jaar met de Schatting van daar te rug kwamen: doch tegenwoordig geſchied dezelve geduuriger.

De Vaart van de *Ochotska* naar de Groote Rivier ſtrekt

ſtrekt zich recht naar het Zuidöoſten uit. Tuſſchen het Fort *Ochotskoi* en de Rivier *Amur*, die in het *Ruſſiſch* Gebied haaren Oorſprong heeft, vallen de volgende Rivieren in Zee.

De eerſte is de *Urack*, welker Mond ſlechts vier-en-twintig Werſten van dien der *Ochotska* geleegen is. Men moet aanmerken, dat, ten tyde der Verovering van *Kamtſchatka*, de Mondbehoeften gemeenlyk op platboomde Vaartuigen deeze Rivier werden afgezonden naar de *Ochotska*; om welke reden 'er vyftig Werſten van haare Uitwatering in Zee eene ſoort van Scheepstimmerwerf aangelegd wordt, op welke de Zeelieden en *Koſakken* van *Ochotskoi* gewoon waren hunne Schepen, welken zy tot de gemelde Togten gebruikten, te bouwen. De Voorraad wordt dan van *Judomskoi Kreſt*, over Land, door Paarden of Rendieren, in Sleeden, aan de Rivier *Urack* gebragt. Doch deeze Vaart langs de *Urack* was ſteeds met groote moeite en gevaar, met verlies van Tyd en Volk, verzeld: want de Rivier is zeer ſnelvlietend, en teffens vol Steenklippen en Watervallen; ook niet overäl diep genoeg, uitgenomen in de Lente en na eenen langduurigen Regen: en dewyl deeze Opzwellingen ras weder verdwynen, is men genoodzaakt, by elke goede geleegenheid de gelaadene Vaartuigen de Rivier te doen afzakken; want, indien men dezelve verwaarlooſt, moet men, ſomtyds, een' geruimen tyd wachten, eer dezelve weder komt.

Nooit was 'er eene Vloot op deezen Togt zo gelukkig, of zy verloor, echter, nog 't zy door de verborgene Klippen, 't zy door de Watervallen, eenige Schepen. De uitneemende Snelheid van deezen Stroom kan men daaruit beſluiten, dat Kapitein *Walton*, eenige Jaaren geleeden, van de *Urackskoi*

Scheepstimmerwerf de Rivier afzakte tot daar zy in Zee loopt, binnen den tyd van zeventien uuren, niettegenſtaande hy menigvuldige beletſels ontmoette, zo in 't overvaaren der Watervallen, als in 't verleenen van byſtand aan andere Schepen, die op de Ondiepten hadden geſtooten, of waren vaſt geraakt.

Nog dertig Werſten hooger is aan de Rivier *Urack* een klein Tolhuis gebouwd, in welk al de Reizigers, die 'er voorby trekken, zeer nauwkeurig onderzocht worden, of zy ook Brandewyn, Tabak, Kina of andere verboodene Goederen met zich voeren.

De Rivier *Urack* maakt, by haare Uitwatering, eene Baai, die naar dezelve genoemd wordt, zich twee Werſten ver langs de Kuſt uitſtrekt, en ruim twee-honderd Vademen breed is.

Van hier ontmoet men niets merkwaardigs, tot dat men aan de Rivier *Ude* komt. Aan de Noordzyde van deeze Rivier is het Fort *Udeskoi*, zynde omtrent zeven Dagreizen te Water van haaren Uitloop in Zee geleegen, wanneer men tien of twaalf Werſten voor elke Dagreize reekent. Behalve eene *Ruſſiſche* Kerk, aan St. Nikolaas toegewyd, en het Tolhuis, zyn 'er nog maar tien Huizen voor de Inwooners. Dit Fort ſtaat onder het Rechtsgebied van *Jakutski*, van waar ook de Lieden, die de Schatting ophaalen, worden afgezonden.

De *Tunguſers*, welken men reekent uit zes Stammen te beſtaan, betalen hunne Schatting in Pelswerk; dezelve bedraagen jaarlyks vyf-en-tachtig Sabels en twaalf Voſſevellen. Voorheen woonden 'er in dit Fort geene andere Lieden, dan welke in dienſt der Regeering waren; maar in den Jaare 1735., is 'er eene Volkplanting van tien boeren Huisgezinnen ter neer gezet, om het omliggend Land te bebouwen. Doch daar is weinig of geene Hoop, zegt men, dat

dat 'er in deeze Plaatſen ooit goed Koorn zal gewonnen worden, zynde de Grond daartoe geheel onbekwaam.

Niet ver van den Mond der Rivier *Ude* tot de Kaap *Mamkinskay*, liggen in eene reeks verſcheidene Eilanden, van welken wy hier het merkwaarwaardigſte zullen aanteekenen.

Eerſt ontmoet men het Eiland *Medveshuy*, of het Beeren-Eiland. Hetzelve heeft tien Werſten in de Lengte en zes in de Breedte, liggende omtrent een dag zeilens Zuidöoſtwaard van den Uitloop der *Ude*. In eene ruime Baai, tuſſchen dit Eiland en het vaſte Land, houden zich veele Walviſſchen en Zeehonden op.

Zuidwaard van dit Eiland ligt *Theocliſtove*, welk Eiland, voorheen, des Winters, eene veilige verblyfplaats voor de Jaagers was; hetzelve beſtaat grootdeels uit Steenrotſen; doch het heeft ook veele Boſſchaadjen, in welken Sabeldieren en Voſſen gevangen worden.

Het Eiland *Shantanskoi*, welk op het voorgaande volgt, is merklyk grooter.

Het Eiland *Shantura* is, van het Noorden naar het Zuiden, drie Dagreizen lang, en men heeft omtrent vier dagen noodig, om de Kuſten van hetzelve rondom te vaaren.

Het gemelde Eiland *Shantanskoi* heeft overvloed niet alleen van Hout, maar ook van verſcheidene Soorten van Dieren; voornaamlyk Voſſen, Sabeldieren, Hermelynen en Beeren. De gemeenſte Vogels op hetzelve zyn Zwaanen, Ganzen en Endvogels. In de Baaien worden veele Soorten van Viſſchen gevangen; en op de Velden groeijen meer dan eene Soort van Beziën.

Een halve dag zeilens Zuidwaard van *Shantura* ligt

ligt een klein Eiland, omtrent twaalf Werſten lang en breed, welk *Hodee Shantar*, dat is, het Onvoordeelige *Shantar*, genoemd wordt; dewyl 'er thans geenerlei Soort van Hout op groeit. Voordeezen waren 'er echter groote Boſſchaadjen op dit Eiland, in welken veele Sabeldieren gevangen werden: doch dezelven zyn door de achtloosheid der *Gilijacks*, de Bewooners van het tegenöver geleegen vaſte Land, geheel afgebrand; want op zekeren tyd gingen zy van het Eiland, zonder het Vuur, welk zy aldaar gemaakt hadden, uitteblusſchen; waardoor zulk een felle Brand ontſtondt, dat het tegenwoordig niet anders dan een dorre woeſte en onvruchtbaare Berg is, van alle zyne voorgaande Bewooneren ontbloot.

Zuidwaard van dat Onvoordeelige Eiland ligt een ander, *Belochai* genoemd, van dezelfde Grootte als het voorgaande, van welk men in eenen halven dag herwaard komen kan. Dit Eiland is ryklyk van Boſſchaadjen voorzien, waarin men veelerleie Soorten van Dieren, inzonderheid Eekhoorentjes vindt, naar welken het ook in die Landtaal genoemd wordt.

De laatſte voornaame Rivier, welke men op deeze Kuſt meer Zuidwaard ontmoet, en waarvan wy nog met een woord melding doen, is de groote Rivier *Amur*, of, gelyk de Chineezen dezelve noemen, *Sagalin Ula*.

Deeze Rivier ontſpringt wel op het *Ruſſiſch* Grondgebied, doch zy ſtroomt vervolgens in Chineeſch Tartarye, en valt daar ook in Zee. Volgens de Chineeſche Landkaarten, is de Mond deezer Rivier, die door eene ruime Baai in Zee loopt, op de Noorder Breedte van twee-en-vyftig Graaden en vyftig Minuuten geleegen. Deeze Inham is tuſſchen de twee Kaapen *Dulangada* en *Vaſipunu* beſlooten, en vervat eene menigte kleine Eilanden

Recht

Recht Ooſtwaard tegen over de Kaap *Vaſipunu*, omtrent tien Zeemylen van daar, ligt het groote en bewoonde Eiland *Sagalin*, welk zich, van het Noordöoſten naar het Zuidweſten, op vier Graaden en dertig Minuuten uitſtrekt. Het Kanaal tuſſchen dit Eiland en het vaſte Land is ſlechts dertig Werſten breed.

De Kuſt van de Rivier *Ude* tot de *Amur* ligt, wanneer men de Kaapen en Voorgebergten uitzondert, ten naaſte by recht Noord- en Zuidwaard.

Dus al de Zeekuſten en de aanmerklykſte Rivieren van *Kamtſchatka* en het tegenöver liggende vaſte Land beſchreeven hebbende, zullen wy nu van de voornaamſte Wegen, welke door dit Schieröiland loopen, in het volgende Hoofdſtuk handelen.

II. HOOFDSTUK.

Van de WEGEN *door het Schieröiland* KAMTSCHATKA.

Van de Rivier *Bolſcheretskoi* loopen 'er drie voornaame Wegen naar het Opperfort *Kamtſchatka.*

I. De eerſte langs den Zeeboezem van *Penſchinska.*

II. De tweede langs de Zee van *Kamtſchatka*, hier de Ooſtzee genoemd.

III. En de derde langs de Rivier *Biſtroi.*

Langs den eerſten Weg vaart men tot den mond der Rivier *Oblukomina*, en die Rivier opwaard, tot dat men aan het Gebergte *Oblukominskoi* komt, welk men overtrekt, en waarop men vervolgens de Rivier *Keerganick* afzakt, waarmede men tot dicht

by

by de Rivier *Kamtſchatka* komt, welke de Reizigers aan het Opperfort van denzelfden naam brengt.

Langs den tweeden Weg gaat men, van de Rivier *Bolſcheretskoi*, de Groote Rivier op tot het Fort *Nachikin*, van waar men zich, over een ſmal Gebergte, naar de Rivier *Awatſcha* begeeft, waarmede men vaart tot de Haven *Petropaulauskai*, of die van *Peter en Paulus*, en van daar langs de Kuſt van de zogenoemde Ooſtzee, Noordwaard, tot den mond der Rivier *Shupanova*, en vervolgens die Rivier op, genoegzaam tot haaren Oorſprong; van waar men over eene korte bergachtige Landſtreek aan de Rivier *Poweecha* komt, welke men volgt tot haaren mond, die tegenöver het Opperfort *Kamtſchatka* ligt.

Langs den derden Weg vaart men van de *Bolſcheretskoi* naar de Groote Rivier, en dezelve opwaard tot het Fort *Opachin*. Van daar begeeft men zich over eenige Vlakten naar de Snelle Rivier, welke men volgt tot haaren Oorſprong; en van daar zet men de Reis voort langs de Rivier *Kamtſchatka* tot het Opperfort van dien Naam.

De beide eerſte Wegen gebruikt men voornaamlyk in den Winter; maar den laatſten alleenlyk in den Zomer. De eerſte Weg en de laatſte zyn geheel, maar de tweede is ſlechts ten halver wegen gemeeten. De byzondere Tuſſchenwydten zyn in de volgende Lyſten te zien.

I. De eerſte Weg van het Fort *Bolſcheretskoi*, langs den Zeeboezem van *Perſchinska*.

	Werſten.	Vademen.
Van het Fort *Bolſcheretskoi* tot de *Zaeemka*, of het Landgoed van den Heer *Trapeznicoff*	— — 2	— 100
Van daar tot de Rivier *Utka*	— 21	— 200

Van

	Werſten.	Vademen.
Van daar tot de Rivier *Kiechchiek*, en tot de Rivier *Akaheeſhevo*	42	250
Van daar tot de *Nemtick*	25	—
Van daar tot de *Kole*	22	—
Van daar tot de *Vorovskaya*	51	—
Van daar tot de *Brewmka*	24	—
Van daar tot de *Kompucovoi*	13	—
Van daar tot de *Krootoborova*	36	—
Van daar tot de *Oblukomina*	24	—
Van daar tot het Gebergte *Oblukominskoi*	110	—
Van daar tot het Opperfort *Kamtſchatka*	65	—
	486	50

II. De tweede Weg van het Fort *Bolſcheretskoi*, langs de Zee van *Kamtſchatka* of de Ooſtzee.

	Werſten.	Vademen.
Van het Fort *Bolſcheretskoi* tot het kleine Fort *Opachin*	44	—
Van daar tot *Nachikin*	74	—
Van daar tot de *Awatſcha* en de *Paratunka*	68	—
Van daar tot de *Petropaulauskaya* Haven	16	—
Van daar tot het Riviertje *Kalahturka*	6	—
Van daar tot het Fort *Nalacheva*	34	—
In 't geheel van het Fort *Bolſcheretskoi* tot het Kleine Fort *Nalacheva*	242	—

Van de Rivier *Nalacheva* reiſt men gewoonlyk in zes dagen tot het Opperfort *Kamtſchatka*.

III. De

III. De derde Weg van het Fort *Bolſcheretskoi* langs de Rivier *Biſtroi* of de Snelle Rivier.

	Werſten.	Vademen.
Van het Fort *Bolſcheretskoi*, de Groote Rivier op, tot het Kleine Fort *Opachin*	44	—
Van daar tot het Opperfort	33	—
Van daar tot de Volkplanting van *Abanichevo*	22	—
Van daar tot die van *Ganaline*	33	—
Van daar tot den Oorſprong der Rivier *Kamtſchatka*	41	—
Van daar tot het Opperfort *Kamtſchatka*	69	—
In 't geheel van het Fort *Bolſcheretskoi* tot het Opperfort *Kamtſchatka*	242	—

In al de Plaatſen, die in de bovenſtaande Lyſten genoemd zyn, vinden de Reizigers des nachts Verblyfplaatſen, uitgenomen waar de Afſtand niet meer dan vyf of zes Werſten bedraagt. En niettegenſtaande de groote Tuſſchenwydte tuſſchen de Rivier *Oblukomina* en het Gebergte *Oblukominskoi*, wordt die Weg echter, by goed Weer, in drie dagen afgelegd, moetende de Reizigers twee nachten onder den blooten Hemel doorbrengen.

Daar zyn nog andere Wegen van de Rivier *Bolſcheretskoi* tot het Opperfort *Kamtſchatka*, zo wel langs den Zeeboezem van *Penſchinska*, als langs de Zee van *Kamtſchatka* of de Ooſtzee: want elke Rivier, die in eene van beide Zeën valt, wordt gebruikt om naar *Kamtſchatka* te reizen: maar, dewyl alleen de Inlanderlingen van *Kamtſchatka*, en ſom-

ſomtyds ook nog wel de *Koſakken*, doch niet anders dan in grooten nood, zich van die wegen bedienen, heeft men het niet noodig geöordeeld, dezelven nauwkeuriger te beſchryven; ook kan men de waare Affſtanden der plaatſen van elkander volgens hunne Dagreizen niet gemaklyk bepaalen.

Men reiſt van de *Bolſcheretskoi* naar het Nederfort *Kamtſchatka*, of door het Opperfort *Kamtſchatka*, of langs de Kuſt van den Ooſterſchen Oceaan, anders de Ooſtzee genaamd. Van het Opperfort *Kamtſchatka* loopt de Weg langs de Rivier *Kamtſchatka*, uitgenomen waar dezelve groote Bogten maakt. De Affſtand tuſſchen het Opper- en Nederfort *Kamtſchatka* is in de volgende Lyſt zo duidlyk als nauwkeuriglyk te zien.

	Werſten.	Vademen.
Van het Opperfort *Kamtſchatka* tot de Rivier *Keergena*	24	—
Van daar tot het kleine Fort *Masburin*	32	—
Van daar tot het kleine Fort *Nachikin*	87	—
Van daar tot *Colka*	33	—
Van daar tot het kleine Fort *Talechevа*	26	—
Van daar tot de Rivier *Uſhky*	16	—
Van daar tot de Rivier *Krewky*	25	—
Van daar tot de Rivier *Kreſtee*	25	—
Van daar tot de Rivier *Gorboon*	26	— 250
Van daar tot de Rivier *Harchin*	11	—
Van daar tot het kleine Fort *Camenoi*	27	—
Van daar tot de Rivier *Cavanackey*	1[illegible]	—
Van daar tot de Rivier *Kamack*	6	—
Van daar tot de Rivier *Hapick*	8	— 250
Van daar tot de Rivier *Schockey*	9	—

	Werſten.	Vademen.
Van daar tot de Volkplanting *Oboo-hoffs*	17	250
Van daar tot de Kerk van *St. Nikolaas*, in het Nederfort *Kamtſchatka*	7	250
In het geheel van het Opper- tot het Nederfort *Kamtſchatka*	397	—
En van de *Bolſcheretskoi* tot het Opperfort *Kamtſchatka*	833	50
Dus van de Rivier *Bolſcheretskoi* tot het Nederfort *Kamtſchatka*	1230	50

De andere Weg van de Rivier *Bolſcheretskoi* tot het Nederfort *Kamtſchatka* is niet verder dan tot het Fort *Nalacheva* gemeeten; hierom kan men niet nauwkeuriglyk bepaalen, welke Weg de naaſte is; ondertuſſchen kan men waarſchynlyk giſſen, dat 'er geen merklyk verſchil tuſſchen die beide wegen is.

De voornaame Plaatſen op dien Weg, waar men doorgaans gewoon is de nachtruſt te neemen, zyn de kleine Forten *Opachin*, *Nachiokiek* en *Tarein*; de Haven van *Peter* en *Paulus*, welke voorheen het kleine Fort *Auſtin* genoemd werdt; en de Rivieren *Oſtrovenaya*, *Supanova* en *Chazma*, aan alle welke Rivieren de Inwooners van *Kamtſchatka* Woonplaatſen opgerecht hebben.

Van de Rivier *Chazma* tot de Rivier *Kamtſchatka* loopt de Weg over een woeſt Gebergte; men komt aan de laatſtgenoemde Rivier by het Dorp *Oboohoffs*, zeven Werſten en een halve boven het Nederfort *Kamtſchatka*; zo dat men ſlechts eenen nacht

nacht op eene onbewoonde plaats, onder den blooten Hemel, behoeft doortebrengen.

IV. Behalve de bovengemelden, zullen wy hier nu nog eenige andere Wegen, die door het Schiereiland *Kamtſchatka* loopen, kortlyk beſchryven.

Van het Nederfort *Kamtſchatka* naar de Noordlyke gedeelten van het Schiereiland, zyn twee Wegen gemaakt; de eene loopt langs de Rivier *Elouki*, tot aan haaren Oorſprong; van daar ſtrekt zich dezelve uit over een Gebergte tot den Oorſprong der Rivier *Tegbil*, welke men volgt tot daar zy in Zee valt; en van daar loopt de Weg naar de Rivieren *Lesnaya* en *Podkargirnaya*.

Wanneer men middelmaatig voortreiſt, en door ſlecht weer niet verhinderd wordt, komt men van het Nederfort *Kamtſchatka* tot het kleine Fort *Sbipin*, aan de Rivier *Tegbil* geleegen, in den tyd van tien dagen.

Langs den tweeden Weg kan men, insgelyks, in tien dagen, komen aan de Rivier *Karaga*, welker Oorſprong dicht by de Rivier *Lesnaya* is.

Van het Opperfort *Kamtſchatka* naar de Rivier *Tegbil* geſchiedt de gewoone Togt langs de Rivier *Elouki*; eerſt over het Gebergte tot het Fort *Oblukominskoi*, en van daar, Noordwaard, langs den Zeeboezem van *Penſchinska*. Een andere Weg loopt langs de Rivier *Kreſtovaya* naar de Rivier *Harhooſova*.

Langs den eerſten Weg kan men de Rivier *Tegbil* in tien dagen bereiken; doch den tweeden nacht brengt men ook zeer dikwyls nog op weg door, niet zo zeer uit hoofde van den Affland, als wel van de ſlechtheid der Wegen, en der moeilyke bergachtige Plaatſen over de Kaap *Utkolotskoi*. De tweede Weg vordert elf of twaalf dagen.

De Togt langs de Rivier *Elouki* naar de *Teghil* is de langſte van allen; want daartoe worden ruim veertien dagen vereiſcht.

Van het Fort *Bolſcheretskoi*, Zuidwaard, naar *Kurilskaya Lopatka*, geſchiedt de Reis gemeenlyk in negen dagen.

De Afſtand tuſſchen het Fort *Bolſcheretskoi* en *Kurilskaya Lopatka*, is niet meer dan twee honderd tien Werſten en drie honderd Vademen; deeze Weg kan dus, met gemak, zelfs in vier dagen worden afgelegd; maar de *Koſakken* van deeze plaatſen hebben de gewoonte om in ieder klein Fort te overnachten, onder voorwendſel, dat zy aldaar eenige beezigheden te verrichten hebben, ſchoon hunne waarſchynlykſte beweegreden daartoe is hunne Honden te verkwikken, en te laaten ruſten.

	Werſten.	Vademen.
Van het Fort *Bolſcheretskoi* tot den Mond der Groote Rivier	33	—
Van daar, langs de Zeekuſt, tot de Rivier *Opala*	85	—
Van daar tot de Rivier *Koshubochiek*	18	—
Van daar tot de Rivier *Yavina*	15	—
Van daar tot de Rivier *Ozernaya*	15	—
Van daar tot de Rivier *Kambalina*	36	— 300
Van daar tot de *Lopatka*	27	—
In het geheel van het Fort *Bolſcheretskoi* tot *Kurilskaya Lopatka*	210	— 300

III. HOOFDSTUK.

Van de KURILSCHE EILANDEN.

Onder de Benaaming van KURILSCHE EILANDEN worden verſtaan al die Eilanden, die zich van *Kurilskaya Lopatka* of het Zuidlykſt gedeelte van *Kamtſchatka*, in eene reeks, Zuidweſtwaard, geheel tot *Japan* uitſtrekken. Zy ontleenen hunnen Naam van de Inwoonereh dier Eilanden, welke naaſt aan *Kamtſchatka* liggen, die door de Inboorlingen *Kushi*, en door de Ruſſen *Kurilers* genoemd worden.

Het getal deezer Eilanden kan niet nauwkeurig worden bepaald; maar, volgens het mondelyk Verhaal zo der *Kurilers*, als der Inboorlingen van de Zuidlykſte Eilanden, en zelfs der *Japanners*, die door Onweer op de Kuſt van *Kamtſchatka* vervallen waren, worden dezelve op twee-en-twintig begroot. Doch miſſchien tellen zy de Kleinſten niet onder dit getal: want, volgens het Bericht van Kapitein *Spanberg*, die van hier tot op de hoogte van het Eiland *Japan* gezeild is, ſchynt het getal derzelven veel grooter te zyn. Dewyl de gemelde Kapitein echter merklyke Zwaarigheid vondt, om aan al die Eilanden *Ruſſiſche* Naamen te geeven, hebben al dezelve, die eenige betrekking hadden tot de *Kuriſche* Naamen, uitgenomen alleen die twee, welke naaſt aan *Matma* en *Kunatir* grenzen, hunne voorige Benaamingen behouden.

Het Eiland SCHUMTSCHU ligt naaſt aan *Kurilskaya Lopatka*; hetzelve ſtrekt zich in de lengte, van 't Noordöoſten tot het Zuidweſten op vyftig, en in de

breedte, omtrent dertig Werſten uit. Dit Eiland is vol Bergen, uit welken, gelyk ook uit de kleine Meiren en Moeraſſen, veele kleine Rivieren voortkomen, die zich in Zee ontlaſten. In ſommigen derzelven worden, onder anderen, verſcheidene ſoorten van Salm gevangen, doch niet in zodaanigen overvloed, dat de Inwooners genoegzaamen Voorraad voor den Winter daaruit trekken kunnen. Aan den Zuidweſtkant van dit Eiland, dicht by de Straat, die tuſſchen dit en het tweede *Kuriliſche* Eiland is, zyn drie *Kuriliſche* Volkplantingen, die te ſamen ſlechts vier-en-veertig Inwooners hebben. Sommigen van hun betaalen hunne Schatting in Vachten van Sabeldieren en Voſſen, maar de meeſten in Huiden van Zeebeevers.

De Inwooners van dit Eiland, zo wel als die van *Kurilskaya Lopatka*, zyn niet de eigenlyke *Kurilers*, maar uit het een of ander gedeelte van *Kamtſchatka* oorſpronglyk: want, by gelegenheid dat er, kort na de komſt der *Ruſſen* in *Kamtſchatka*, verſcheidene Onluſten tuſſchen een groot gedeelte der [illegible]ooneren van dat Schiereiland ontſtaan waren, begaf zich eene aanzienlyke menigte derzelven naar *Kur[illegible]skaya Lopatka* en herwaard, alwaar zy zich, binnen korten tyd, door onderlinge Huwlyken, verzwagerden met het Volk, dat het tweede Eiland bewoont, welks byzondere Gewoonten zy hebben aangenomen, en waarvandaan zy den Naam *Kuri[illegible]* verkreegen hebben.

Het Kanaal, tuſſchen *Kurilskaya Lopatka* en dit Eiland, is vyftien Werſten breed, welk zy, by goed Weer, met kleine Vaartuigen of Booten, in drie uuren overvaaren. Deeze Overtogt vereiſcht, behalve mooi weer, ook nog den tyd des Vloeds: want ten tyde der Eb, breiden de Golven zich eeni-

ge

ge Werſten ver uit; zy zyn zeer ſnel en wit van kleur, en zo zwaar, dat zy, zelfs by ſtil weer, twee of drie Vademen hoog ryzen. Zo wel de *Koſakken* als de *Kuriters* hebben een bygeloovig Ontzach en Eerbied voor deeze Golven; en wanneer zy over hen rollen, offeren zy aan dezelven, door kleine Spaantjes, met dat opzet gemaakt, daarin te werpen, ſmeekende teffens om eenen behouden overtogt; de Lootſen bedienen zich ook, geduurende de Vaart, van menigvuldige Bezweeringen.

Het tweede *Kuriliſche* Eiland, PAROMUSIR genoemd, is tweemaal zo groot als het eerſte. Het ligt Noordöoſt- en Zuidweſtwaard, en is van het eerſte afgeſcheiden door een Kanaal, welk twee Werſten breed is, en werwaard een Schip in tyd van nood den toevlugt kan neemen; ſchoon het daar niet veilig ligt, dewyl 'er geene bekwaame Ankerplaats is: en indien een Schip in dit Kanaal van zyne Ankers los geraakt, is het in een oogenſchynlyk gevaar, om t'elken oogenblik te vergaan; want, dewyl de Oevers hier ſteil en rotsachtig zyn, en het Kanaal ſmal is, is het byna onmooglyk, by zulk een toeval het Schip te behouden. In den jaare 1741. hadt men een droevig Voorbeeld hier van, terwyl een onzer Schepen in deeze Straat verging.

De geſteltenis van dit Eiland komt byzonder wel met die van het Eiland *Schumtſchu* overeen; het is ook zeer bergachtig, en heeft, insgelyks, veele Meiren en Riviertjes. Op beide Eilanden groeit geen ander Hout, dan 't geen door de Inwooners *Slanetz* en *Ernick* genoemd wordt; zy gebruiken hetzelve tot Brandhout, en maaken hunne Hutten van zekere Soorten van Hout, welk zy in tamelyke menigte vinden aan de Kuſten van het Eiland, wordende aldaar uit *Amerika* en *Japan* door de Zee aangeſpoeld.

De Inwooners van dit Eiland zyn rechte *Kurilers*, die van het Eiland *Onneckoot* derwaard gekomen zyn; doch, by welke gelegenheid zulks geſchied zy, is onbekend. Men verzekert, dat tuſſchen de Inwooners der twee voorengemelde Eilanden, en die der verder afgeleegene, voorheen, een geſtaadige Koophandel gedreeven wierdt. De Inwooners der laatſtgenoemde Eilanden bragten aan de eerſten allerleie Soorten van verlakte Houtwaaren, Zilveren Ringen, welken zy in hunne Ooren draagen, en Katoenen Stoffen, ontvangende van dezelven voornaamlyk daarvoor te rug Arends Vederen, waarmede zy gewoon waren hunne Boogen te verſieren. Dit is ook zeer waarſchynlyk, doordien my zelfs eene verlakte Tafel, een Koelvat, een Japanſch Scherm, benevens eenen Zilveren Ring, van daar zyn ter hand geſteld, welken ik aan de Keizerlyke Verſameling van Zeldzaamheden te *Petersburg* gezonden heb. Deeze Waaren konden de *Kurilers* van geene andere plaats, dan alleen van *Japan* bekomen.

De *Kurilers* van dit Eiland hebben hunne Wooningen, voornaamlyk, aan den Zuidweſtkant van hetzelve, aan een Meir, welk vyf Werſten in zynen Omtrek heeft, en waaruit een Riviertje, *Petpu* geheeten, voortkomt, en niet ver van daar in Zee valt.

Beide deeze Eilanden zyn aan menigvuldige en verſchriklyke Aardbeevingen, en Overſtroomingen onderheevig: een deezer droevige Geheurteniſſen viel in den jaare 1737. voor, omtrent dien tyd, wanneer ik in *Kamtſchatka* kwam; en eene andere in Slagtmaand des jaars 1742. De eerſte zullen wy, in 't vervolg, omſtandig verhaalen; maar wat de andere betreft, ſchoon de Overſtrooming zeer groot was, ben ik echter niet nauwkeurig onderrecht aangaan-

gaande de Schaade en Verwoeſtingen, die door dezelve veroorzaakt zyn; want zy gebeurde na myn vertrek van *Kamtſchatka*; en de Heer *Steller* doet, in zyn Bericht, in 't geheel geene melding daarvan.

Het derde *Kurilſche* Eiland wordt SIRINKI geheeten, en ligt Zuidweſtwaard van het Eiland *Paromuſir*.

Het vierde Eiland draagt den naam van ONNECUTAN. Hetzelve is merklyk kleiner dan *Paromuſir*, en ligt Noordöoſt- en Zuidweſtwaard, gelyk het gemelde Eiland, van welk zy in eenen dag naar hetzelve heen en weêr roeijen. Het heeft veele Inwooners, van den zelfden Oorſprong als de *Kurilers*, die op het Eiland *Paromuſir* woonen; zy betaalen hunne jaarlykſche Schatting zeer gewillig in Voſſen- en Beeverhuiden. Men heeft hierom reden te denken, dat de overigen deezer bevolkte Eilanden niet zouden weigeren, jaarlyks zeekere Schatting aan de *Ruſſen* op te brengen, indien 'er ſlechts bekwaame Perſoonen werden heen gezonden, niet zo zeer om hen aan den *Ruſſiſchen* Scepter te onderwerpen, als wel om hen in 't vriendlyke te onderrechten, dat zy, in zulken gevalle, door de *Ruſſen* tegen hunne Vyanden zouden beſchermd worden.

Van de overigen der *Kurilſche* Eilanden hebben wy, noch de Heer *Steller*, noch ik, bekwaame gelegenheid gehad, nauwkeurige Beſchryvingen te ontvangen: Derhalve zullen wy ons vergenoegen met die Berichten daarvan mede te deelen, welken de Heer *Muller* my deswege gegeeven heeft, en die hy van de *Japanners*, welke op de Kuſt van *Kamtſchatka* Schipbreuk hadden geleeden, ontvangen hadt.

Het vyfde Eiland is dan UYAKOOPA. Hetzelve ligt veel nader by *Kurilskaya Lopatka*, dan het

derde en vierde Eiland; doch niet in die reeks, maar meer ter zyden, Weſtwaard van den Zuidhoek van *Kamtſchatka*. Dit Eiland is merkwaardig wegens deszelfs hoog Gebergte.

Het zesde Eiland wordt KUKUMITA of CUCUMIVA genoemd, en is veel kleiner dan *Uyakoopa*. De drie Eilanden *Uyakoopa*, *Sirinki* en *Kukumita* ſchynen in de algemeene Landkaart van het Ruſſiſche Ryk uitgedrukt te zyn door de naamen *Diacon*, *St. Iliab*, en *Galanta*, ſchoon de Ligging derzelven niet volkomen met die der gemelde Eilanden overeenſtemt.

Het zevende *Kuriliſche* Eiland wordt ARAUMAKUTAN genoemd. Hetzelve is onbewoond, en vervat verſcheidene brandende Bergen, gelyk op het Schieréiland *Kamtſchatka* zyn.

Het achtſte, welk SUJASKUTAN heet, is zo groot als het voorgaande, en wordt door eenig Volk bewoond; dezelve betaalen geene Schatting.

Weſtwaard van daar ligt het negende Eiland, EMARKA genoemd; en Zuidweſtwaard van dat Eiland ligt het tiende, onder den naam MASCHACHU bekend; hetzelve is klein en onbewoond.

Zuidöoſtwaard van *Sujaskutan* is het kleine Eiland EHACHU gelegen, zynde het eifde in orde.

Het twaalfde Eiland, SHOCKOEKI genoemd, ligt ten Zuiden van *Sujaskutan*, en zo ver van daar, dat men, in het langſt der dagen, met de ligtſte boot, nauwlyks in eenen halven dag, derwaard kan roeijen. Men zegt, dat de *Japanners* in groote Vaartuigen zeker Erts van daar haalen; doch of het Yzer- of ander Erts is, is niet bekend.

Het dertiende en de vier volgende Eilanden worden genoemd MOTOGO, SHATOVO, UTITIR, KITUI en SHIMUTIR. Het Eiland *Utitir* ligt een

een weinig meer Ooſtwaard, en de andere vier in eene lyn Zuidwaard. De Kanaalen tuſſchen die Eilanden worden in kleine ligte Vaartuigen, in minder dan een' halven dag, overgevaaren; doch de Overtogt is ten uiterſte gevaarlyk, dewyl de Stroom 'er zeer ſnel is; en wanneer het gebeurt, dat de Wind Zeewaard waait, worden die kleine Vaartuigen onvermydlyk in Zee gedreeven, alwaar zy ſchielyk vergaan: hierom worden die Kanaalen allermeeſt door de Inwooners der gemelde Eilanden in het voorſt van het jaar, by zacht en ſtil Weer, bevaaren. De De Eilanden *Motogo*, *Shatovo* en *Utitir* vervatten niets merkwaardigs. Op het Eiland *Kitui* groeit het Riet, waarvan zy hunne Pylen maaken. Het Eiland *Shimutir* is grooter dan een van de overigen, en ook ſterk bewoond; doch de Inwooners zyn nog onäfhanglyk, ſtaande noch onder *Rusland*, noch onder eenige andere vreemde Moogenheid. De Zeelieden, die door Keizer *Peter den Grooten* waren uitgezonden, zagen dit Eiland van ver, en behalve die zyn 'er, voor den tweeden Togt naar *Kamtſchatka*, geene *Ruſſen* daaromtrent ooit geweeſt.

Het achttiende der *Kuriliſche* Eilanden wordt CHEERPUI geheeten. Het ligt Weſtwaard, aan den Mond van een Kanaal. Op dit Eiland is een zeer hoog Gebergte, maar het heeft geene Inwooners. Alleenlyk komen 'er, geduurende zeekeren tyd, ſommige Lieden van de naby geleegene Eilanden, om 'er Gevogelte te vangen, en Wortels optedelven. De Inwooners van *Kitui* verhaalden, dat zy ſomtyds op dit Eiland ſterke Kanonſchooten gehoord hadden; doch uit wat hoofde zulks geſchied was, wiſten zy niet. Insgelyks zeiden zy, dat, voorheen, een *Japanſch* Schip aan dat Eiland geſtrand was, zynde het Volk van dat Schip door de Inwooners

ners van het naaſt by geleegen Eiland gevangen genomen, en naar *Japan* gezonden, om geloſt te worden.

Het Kanaal, welk het Eiland *Shimutir* van het negentiende Eiland, ETURPU genoemd, affcheidt, is zo breed, dat men het eene Eiland van het andere niet zien kan: maar van daar tot het twintigſte Eiland URUPE, en van dat weder tot het een-en-twintigſte, KUNATIR geheeten, zyn de Kanaalen veel ſmaller.

Het twee-en-twintigſte en laatſte Eiland deezer geheele reeks naar den kant van *Japan*, wordt door de *Japanners* MATMA genoemd; maar hoe breed het Kanaal is tuſſchen dat en het naaſt bygeleegen Eiland *Kunatir*, wordt in het Bericht van den Heer *Muller* niet bepaald. Ondertuſſchen kan men ligt denken, dat het niet zeer wyd kan zyn, voornaamlyk naar het Weſten, wanneer men de redenen, welken wy in 't vervolg deswege zullen ten voorſchyn brengen, met eenige aandacht overweegt. Het Eiland *Matma* is grooter, dan een van al de reſt; en naaſt dit volgt het Eiland *Kunatir* in grootte.

De Inboorlingen der Eilanden *Eturpu* en *Urupe* noemen zich zelven *Keek-Kurilers*. Zy hebben eene byzondere Taal; en ſchoon zy in veele Byzonderheden met de Inboorlingen van het Eiland *Kunatir* overeenkomen, kunnen wy echter niet bepaalen, of beider Taal ook dezelfde is.

Maar het verdient grootlyks de Opmerking der Aardrykskundigen, dat de *Japanners* getuigen, dat zy de Inboorlingen der vier laatſtgenoemde Eilanden met eenen algemeenen naam JESO benoemen; waaruit wy moogen beſluiten, dat de inwooners van het Eiland *Matma* van denzelfden Oorſprong zyn, met die van de andere Eilanden. Dus kunnen wy eene

byna

byna algemeene Dwaaling van al de Aardryksbeſchryveren verbeteren: Zy geeven den naam *Jeſo* aan een groot en uitgeſtrekt Landſchap, Noordöoſtwaard van *Japan* geleegen; daar men nu echter met zeekerheid ontdekt heeft, dat het zogenoemde *Land van Jeſo* alleenlyk uit de te voren gemelde Eilanden beſtaat. Hier is ook niets, 't geen ſtrydt met de Berichten, welken wy in de Reisbeſchryvingen der *Europeëren*, en voornaamlyk der *Nederlanderen*, die in den jaare 1643. uitgezonden zyn om het *Land van Jeſo* te ontdekken, hebben aangetroffen.

Omtrent vyf-en-twintig of dertig jaaren geleeden, dreeven de Inwooners van de Eilanden *Eturpu* en *Urupe* eenen onderlingen Handel met de Inboorlingen der Eilanden, die dicht aan het Schieréiland *Kamtſchatka* liggen; doch niet lang daarna werden ſommigen van hun op het Eiland *Paromuſir* gevangen genomen en naar *Kamtſchatka* gebragt; en zederd dien tyd is de onderlinge Gemeenſchap en Koophandel ter Zee tuſſchen de gemelde Eilanders opgehouden. Ondertuſſchen waren die Gevangenen van dienſt: de Berichten, welken men van de *Japanners* nopens die Eilanden bekomen hadt, werden door hen nader opgehelderd en verbeterd; ook voegden zy 'er eenige nieuwe Berichten by. Volgens dezelven zyn de *Keek-Kurilers*, die de Eilanden *Eturpu* en *Urupe* bewoonen, tot hier toe onder geene vreemde Moogenheid gebragt; maar het Eiland *Matma* is, volgens het Verhaal zo van *Europeeſche* Reizigers als van de *Japanners* zelven, reeds veele jaaren geleeden, aan het Keizerryk *Japan* onderworpen geweeſt. Zy zeiden ook, dat op die Eilanden een groot Getal *Kurilers* en *Kamtſchatdalers* in ſlaaverny leefden, zynde voorheen derwaard weggevoerd.

Om-

Omtrent al deeze Eilanden in 't algemeen is het grootlyks merkwaardig, dat die geenen, welke meer Weſtwaard geleegen zyn, geen Hout hebben, daar integendeel de Eilanden, die Ooſtwaard liggen, daarvan overvloeijen, en dus ook veel Wild hebben, daar de eerſtgenoemden insgelyks van verſteeken zyn.

In de Monden der Rivieren zyn veilige Ankerplaatſen zelfs voor groote Schepen, inzonderheid op het Eiland *Eturpu*. *Japanſche* Zyde, Katoenen Stoffen, en allerleie ſoort van Yzeren Huisraad worden, in menigte, op de Eilanden *Eturpu* en *Urupe* te koop gebragt, door de Inwooners van het Eiland *Kunatir*, die dezelven van het Eiland *Matma* haalen.

De Inwooners der Eilanden *Eturpu* en *Urupe* maaken Stoffen van Brandenetels; zy verkoopen dezelven aan de *Japanners*, gelyk ook al de Soorten van Pelteryën, welke op hunne Eilanden gevonden, of van de andere Eilanden, nader by *Kamtſchatka* geleegen, derwaard gebragt worden; voorts handelen zy met gedroogden Viſch en Walviſchtraan, dat door de Inboorlingen van het Eiland *Matma* in hunne Spys gebruikt wordt.

Het Eiland *Matma* ſtrekt zich van het Zuidweſten naar het Noordöoſten uit. De *Japanners* houden eene ſterke Wacht op deszelfs Zuidweſtlyken Hoek, buiten twyfel met oogmerk, om hun Land tegen de Invallen der *Chineezen* en *Koreërs* te beveiligen.

Niet ver van daar, aan de Kuſt van het Kanaal, welk het Eiland *Matma* van *Japan* afzondert, ligt eene *Japanſche* Stad van gelyken naam met het Eiland, welke, niet lang geleeden, op nieuw beveſtigd is, en alwaar ſteeds een aanzienlyke Voorraad van allerlei Krygstuig, Snaphaanen, ſtukken Kanon, enz. in gereedheid gehouden wordt. De meeſte *Japan-*

ſche

ſche Volkplantingen op het Eiland *Matma* zyn opgerecht door Lieden, die van *Japan* derwaard gebannen zyn.

De *Japanners*, die naar *Kamtſchatka* gebragt waren, gaven ons dezelfde Berichten van het Kanaal tuſſchen *Matma* en *Japan*, welk wy in de *Europeeſche* Reisbeſchryvingen vinden; te weeten: dat dit Kanaal, op verſcheidene plaatſen, zeer nauw, en, uit hoofde van deeze en geene ſteenachtige Kaapen, die zich van beide zyden tamelyk ver in hetzelve uitſtrekken, teffens zeer gevaarlyk is. Ten tyde van de Eb en Vloed ſtroomt de Zee hier zo ſterk, dat, indien niet de recht gepaſte tyd van overvaart nauwkeurig in achtgenomen wordt, de Schepen of met geweld tegen de Kaapen ſtooten, of in Zee worden gedreeven.

De *Nederlanders* verhaalen, dat zy, Ooſtwaard van hier, een klein Eiland gevonden hebben, welk zy het *Staaten-Eiland* noemden; en dat zy nog verder Ooſtwaard, een groot uitgeſtrekt Land gezien, en daaraan den naam van *Kompagnie's Land* gegeeven hebben, zich verbeeldende, dat het een gedeelte van het vaſte Land van *Noord-Amerika* was. Wy kunnen geene voldoende Beſliſſing omtrent deeze Verhaalen geeven uit de verſcheidene Berichten, welken wy van de *Japanners* ontvangen hebben. Ondertuſſchen ſchynt het zogenoemde *Kompagnie's Land* hetzelfde te zyn, met het Land, welk door *de Gama* ontdekt is, en het behoorde eerder aangemerkt te worden als een Eiland, dan als vaſt Land; omdat *Amerika*, volgens al de Waarneemingen, tuſſchen *Japan* en *Nieuw-Spanje* gedaan, zich niet zo ver Weſtwaard kan uitſtrekken.

In deeze Berichten, die door Profeſſor *Muller* met veel vlyt verſameld zyn, hebben wy alleenlyk

iets

iets omtrent de Ligging der *Kurilſche* Eilanden in 't algemeen te verbeteren; dezelve ſtrekken zich niet uit Zuidwaard, gelyk hem bericht was; maar zy liggen in eene aaneëngeſchakelde reeks Zuidweſtwaard, gelyk hier vooren getoond is, en gelyk zy ook in de algemeene *Ruſſiſche* Landkaart verbeeld zyn. 't Is ook reeds ten overvloede bekend, zo door de nieuwe Landkaarten, als door de mondelyke Verhaalen der *Japanners*, die aldaar geweeſt zyn, dat het Kanaal *Teſſoi*, welk zich langs de *Chineeſche* Kuſt uitſtrekt, Zuidzuidweſtwaard niet meer dan vyftien Werſten breed is; maar volgens zyn Bericht aangaande de Ligging dier Eilanden, moeſt het naar het Zuiden ongemeen veel wyder zyn. Met een woord, indien Kapitein *Spanbergs* Beſchryving der *Kurilſche* Eilanden tot *Japan* met die van den Heer *Muller* kon vereffend worden, zou de nette Ligging van ieder derzelven kunnen geweeten, en de Afſtanden van elkander nauwkeurig bepaald worden; waarvan wy nu alleenlyk by giſſing kunnen oordeelen.

De Heer *Spanberg* geeft alleen aan twee van die Eilanden, welke het zogenoemde *Land van Jeſo* uitmaaken, hunne eigene naamen; te weeten, *Matma* en *Kunatir*; maar hy onderſcheidt de Eilanden *Eturpu* en *Urupe* door de Benaamingen van het *Groene* en het *Oranje*-Eiland: en dewyl beide deeze Eilanden ten aanzien zo van hunne Ligging als van hunne Grootte beſchreven zyn; ſchynt 'er zelfs geen twyfel over te blyven, of de Kaap *Teſſoi* is de Noordweſtlyke Hoek van het Eiland *Matma*, welke door de *Ruſſen* alleenlyk van de Ooſtzyde van *Japan* waargenomen was: en ſchoon het bovengemelde Bericht van den Heer *Muller*, dat het Eiland *Matma* zich van het Zuidweſten naar het Noordöoſten uitſtrekt, eenige twyfeling zou kunnen verwekken,

ken, kunnen wy dezelve echter op deeze wyze wegneemen: dat de Uithoek van het Eiland *Matma*, die naaſt aan *Japan* is, zich naar den kant van *China* uitſtrekt van het Zuidöoſten naar het Noordweſten, en naar den Kant der *Kuriliſche* Eilanden van het Zuidweſten naar het Noordöoſten; gelyk het ook zo in de *Chineeſche* Landkaarten voorgeſteld is, in welken ſlechts de Verdeelingen tuſſchen de Eilanden, die het *Land van Jeſo* uitmaaken, niet aangeteekend zyn. Het Kanaal tuſſchen *Japan* en het Eiland *Matma* is, volgens de nieuwſte Landkaarten, op ſommige plaatſen twintig Werſten breed, doch op andere plaatſen merklyk ſmaller. De Noordhoek van het Eiland *Japan* of *Niphon* ligt een weinig boven den veertigſten Graad Noorder Breedte.

De Berichten wegens den grooten overvloed van Hout op de Eilanden, naaſt by *Japan* gelegen, worden door den Heer *Steller* beveſtigd: Hy zegt, dat in 't algemeen de Eilanden, die meeſt Weſtlyk van *Amerika* liggen, de vruchtbaarſten zyn, en eene menigte Boomen hebben van verſcheidene Soorten, onder welken de Limoenboomen, Bamboezen, Spaanſch Riet, enz. uitmunten. Ook waſſen daar verſcheidene vergiftige Planten, wier Wortels zo geel zyn als Saffraan, en zo dik als Rhabarber, zynde al voor lang bekend geweeſt aan de Inwooners van het eerſte *Kuriliſche* Eiland; want zy plagten, voorheen, zulke Wortels van de Inboorlingen dier Eilanden te koopen, en hunne Pylen met derzelver vocht te vergiftigen. Daar groeijen insgelyks Wynſtokken, en ik heb zelfs eenige Druiven, welken de Luitenant *Walton* op zyne te rugreize van *Japan* van die Eilanden medegebragt hadt, geproefd.

Op het Eiland *Kunatir* groeit eene groote menigte Pynboomen, Lorken- en Dennenboomen; maar daar is gebrek aan goed verſch Water. Wilde Dieren zyn 'er in overvloed, inzonderheid Beeren, van wier Huiden de Inwooners hunne Kleeding vervaardigen. De Inboorlingen van dit Eiland draagen ook, volgens het verhaal van denzelfden Reiziger, lange zyden Kleederen, gelyk de *Chineezen*, hebben lange Baarden, maaken geen werk van Zindelykheid, en geneeren zich meeſt van Viſch en Walviſchſpek. Hunne Bedden beſtaan uit Huiden van wilde Geiten, welken zy op hun Eiland in menigte vangen. Zy ſtaan onder geene vreemde Moogenheid, ſchoon zy naby *Japan* woonen. De *Japanners* komen jaarlyks met Vaartuigen aan dat Eiland, en brengen derwaard allerleie Soorten van yzeren Huisraad, Koperen Potten, verlakt Houtwerk, Drinkgereedſchappen, Tabaksbladen, benevens zyden en katoenen Stoffen; welke Waaren zy aan de Inwooners tegen Walviſchſpek en Voſſenhuiden verruilen; de Voſſenhuiden zyn 'er zo goed niet dan die, welken het Schieréiland *Kamtſchatka* oplevert.

De Inwooners van het Eiland *Kunatir* vermaanden de *Ruſſen*, dat zy op hunne hoede moeſten zyn tegen de Lieden, die op het Eiland *Matma* woonen, omdat zy ſtukken Kanon hadden. Ook vroegen zy ons Volk ten zelfden tyde, of zy van het Noorden kwamen, en of zy die geenen waren, welke wegens hunne groote Legermagten berucht zyn, en moeds genoeg hebben, om tegen iedere Natie de Oorlogskans te waagen, en dezelve te overwinnen. De Taal, die op het Eiland *Kunatir* gebruikt wordt, is, ten naaſte by, dezelfde met die, welke de Inboorlingen van het Eiland *Paromuſir* ſpreeken:

ken: waaruit wy moogen beſluiten, dat de Inwooners der Eilanden *Eturpu* en *Urupe* ten aanzien hunner Taal zeer weinig van de *Kurilers* verſchillen. Men zegt, dat de Inboorlingen dier Eilanden zich zelven *Keek-Kurilers* noemen; doch, dewyl het woord *Kurilers* door de *Koſakken* verkeerdlyk gebeezigd wordt voor het woord *Kushi*, welk de eigenlyke en algemeene Benaaming van de Inboorlingen der *Kuriliſche* Eilanden is, is het veel waarſchynlyker, dat, indien de Inwooners der Eilanden *Eturpu* en *Urupe* zich door de byvoeging van het woord *Keek* van anderen onderſcheiden, zy niet *Keek-Kurilers*, maar *Keek-Kushi* genoemd worden.

IV. HOOFDSTUK.

Van de KUST *van* AMERIKA, *die Ooſtwaard van en tegenöver* KAMTSCHATKA *ligt.*

De volgende Berichten aangaande dat gedeelte van *Amerika*, welk recht Ooſtwaard van het Schieréiland *Kamtſchatka* geleegen is, zyn genomen uit de Aanteekeningen, welken de Heer *Steller* op zynen Reistogt gemaakt heeft.

Het vaſte Land van *Amerika*, welk nu van den twee-en-vyftigſten tot den zeſtigſten Graad Noorder Breedte bekend is, ſtrekt zich van het Zuidweſten naar het Noordöoſten, genoegzaam in eenen gelyken afſtand van de Kuſt van *Kamtſchatka*, omtrent zeven-en-dertig Graaden in Lengte uit: want de Kuſt van *Kamtſchatka* ligt, uitgenomen eenige Inhammen en Kaapen, in dezelfde ſtrekking, genoegzaam recht-

lynig van *Kurilskaya Lopatka* tot de Kaap *Tſchukotskoi;* zo dat men redelyker wyze beſluiten mag, dat deeze Landen, voorheen, aan elkander vaſt gehecht geweeſt zyn, voornaamlyk omtrent de Kaap *Tſchukotskoi:* want het Kanaal tuſſchen die Kaap en het Land, welk Ooſtwaard daar tegenöver ligt, is nauwlyks twee Graaden en dertig Minuuten breed. De Heer *Steller* geeft vier redenen op, om deeze waarſchynlyke giſſing te bewyzen: 1. De beide Kusten, zo wel die van *Kamtſchatka* als die van *Amerika*, ſchynen afgeſcheurd te zyn; 2. Verſcheidene Kaapen ſpringen van dertig tot zeſtig Werſten diep in Zee; 3. In het Kanaal, welk *Kamtſchatka* van *Amerika* afſcheidt, liggen veele Eilanden; 4. De Ligging dier Eilanden en de geringe Breedte van het Kanaal maaken zulks nog waarſchynlyker. Doch wy laaten dit aan 't oordeel der Geleerden over, en achten het voor ons genoeg te zyn, de Gebeurteniſſen te verhaalen.

De Zee, die *Kamtſchatka* van *Amerika* ſcheidt, is vol Eilanden, welke zich, in eene aanëengeſchakelde reeks, van den Zuidweſthoek van *Amerika* naar het Kanaal van *Anianova* uitſtrekken, gelyk de *Kurilſche* Eilanden naar *Japan*. De Eilanden liggen in eenen ſchakel van den een-en-vyftigſten tot den vier-en-vyftigſten Graad Noorder Breedte, Ooſtwaard, en beginnen een weinig boven vyf Graaden van *Kamtſchatka*. De Heer *Steller* denkt, dat tuſſchen de *Kurilſche* en de *Amerikaanſche* Eilanden het zo genoemde *Kompagnie's Land* moet geplaatſt worden, waaraan anderen echter grootlyks twyfelen. Volgens zyn Gevoelen, moeſt dat Land de Grondſlag des Driehoeks van de *Kurilſche* en de *Amerikaanſche* Eilanden zyn; 't welk men niet eer waar-

waarſchynlyk kan maaken, voor dat de waare Ligging van het *Kompagnie's Land* in de Landkaarten aangeweezen is.

Amerika geniet eene veel betere Luchtſtreek, dan de Noordoóſtlyke Kuſt van *Aſie*, ſchoon het even na aan Zee geleegen, en insgelyks overäl met hooge Bergen, die jaar uit jaar in met Sneeuw bedekt zyn, aldaar voorzien is. Want deeze Bergen hebben zeer veel vooruit, wanneer wy derzelver Hoedaanigheden vergelyken met die van *Aſie*. De Bergen van *Aſie* zyn meeſtal rotsächtig en geſcheurd, en verliezen dus, eenige weinige brandende Bergen uitgezonderd, hunne inwendige Hitte zeer ſchielyk; hierom leveren zy geenerhande Erts van gewicht op; zelfs zynze, om deeze reden, ontbloot van Boomen en Planten, terwyl in de Valeiën ſlechts eenige lange Kreupelboſſchen en andere geringe Kruiden groeijen. De *Amerikaanſche* Bergen integendeel zyn dicht, en hunne Oppervlakte is niet met Mos, maar met eene vruchtbaare Aarde bedekt; weshalve zy ook van hunne Toppen tot beneden toe met hooge en keurlyke Boomen voorzien zyn. De Planten, welke aan den voet van die Bergen gevonden worden, zyn van dat ſoort van Kruiden, die in drooge plaatſen, maar niet in moerasſige gronden groeijen; en, 't geen merkwaardig is, dezelfde Planten, die in de Valeiën weelig tieren, ſtaan zelfs op de hoogſte Kruinen dier Bergen even voorſpoedig: de reden daarvan is, omdat 'er overal een gelyke maat van warmte en vochtigheid over het Gebergte verſpreid is. Maar in *Aſie* is het geheel anders geſteld; de Planten groeijen aldaar tweemaal hooger in de Vlakten, dan op de Bergen.

In *Amerika* is de Kuſt, op de Noorder Breedte van zeſtig Graaden, overal met Hout bedekt; daar

men integendeel in het Schieröiland *Kamtſchatka*, ſlechts op een-en-vyftig Graaden Noorder Breedte, de kleine Willige- en Popelierboomen niet dichter aan Zee, dan op eenen afſtand van twintig Werſten, de Berkenboomen niet dichter, dan op eenen afſtand van dertig, en het Dennenhout langs de Rivier *Kamtſchatka*, eerſt op den afſtand van vyftig Werſten van haare uitwatering in Zee vindt; terwyl men meer Noordwaard in Siberie, op de Breedte van twee-en-zeſtig Graaden, in 't geheel geene Boomen ontmoet. Volgens het gevoelen van den Heer *Steller* ſtrekt zich het vaſte Land van *Amerika* van de gemelde Breedte tot den zeventigſten Graad en verder uit, zynde ten Weſten door een groot uitgeſtrekt Boſch gedekt; maar in *Kamtſchatka* en vooral langs den Zeeboezem van *Penſchinska*, is het Land gantſch bar en woeſt, liggende voor de heevige Noordewinden, die hier dikwyls waaijen, ten eenemaal open; daar Landſtreeken, eenige Graaden verder Noordwaard geleegen, als omtrent de Kaap *Tſchukotskoi*, veel vruchtbaarer zyn, doordien zy tegen die vinnige ſtormwinden beveiligd zyn.

Insgelyks heeft men waargenomen, dat in *Amerika* de Viſſchen veel eer in de Rivieren verſchynen, dan in *Kamtſchatka*. Men heeftze daar in groote menigte gezien den twee-en-twintigſten van Hooimaand, omtrent welken tyd zy in de Rivieren van *Kamtſchatka* eerſt beginnen aan te komen. Daar groeit eene ſoort Beſſen van eene zeer ongemeene Grootte en eenen fynen Smaak; ook heeft men 'er Kamperfoely, Blaauwbeſſen, Zwarte Beſſen, Braamboizen en anderen in grooten overvloed. Daar zyn insgelyks Walviſſchen, Zeehonden, Robben, Zeebeevers, Mormeldieren, roode en zwarte Voſſen, die

die zo wild niet zyn als in andere plaatſen; mooglyk omdat 'er maar zeer zelden op gejaagd wordt.

Onder de bekende Vogels heeft men de Exters, Kraaijen, Zeemeeuwen, Waterkraanvogels, Zwaanen, Endvogels, Pylſtaarten, Duikers, *Groenlandſche* Duiven, en nog andere Vogels, Noordſche Endvogels genoemd, waargenomen; en onder de onbekenden heeft men ruim tien ſoorten ontdekt, die van al de Europeeſche Vogelen genoegzaam onderſcheiden zyn.

De Inboorlingen van die Geweſten, die in Woeſten Wildheid de *Korekers* en *Tſchukotskers* eevenaaren, zyn plomp, breed van Schouders, ſterk, van eene middelbaare Lengte, met zwart Hair, welk ongevlochten recht neer hangt. Hunne Aangezigten zyn zwartächtig en plat; hunne Neuzen eenigzins puntig, maar zeer breed; voorts hebben zy zwarte Oogen, dikke Lippen, eenen dunnen Baard en korten Nek. De Hembden, die hun over de kniën hangen, worden met leeren riemen om hun Lyf vaſtgebonden; hunne Broeken en de Overtrekſels van dezelven zyn van Robbenhuiden gemaakt; het maakſel komt met dat der *Kamtſchatdalers* over een. Aan hunne Gordels hangen zy yzeren Meſſen in ſcheeden, gelyk de Ruſſiſche Boeren draagen. Hunne Hoeden zyn van Gras gevlochten, gelyk die der Inwooners van *Kamtſchatka*, in de gedaante van Schermen, zynde groen en rood geverfd, en van vooren verſierd met veeren van Valken, of met uitgekamd Gras, 't welk in veelen opzigte zweemt naar de Pluimaadjen, die de *Amerikaanen* omtrent Braſilie gebruiken. Zy geneeren zich met Viſch, Zeedieren en Kruiden, welken zy op dezelfde wyze toebereiden, als de *Kamtſchatdalers* gewoon zyn te doen. Daarenboven bedienen

zy zich van de drooge Baſt van Popelier- en Dennenboomen tot Spys; doch zulks geſchied niet alleen hier, en in *Kamtſchatka*, maar door geheel *Siberie*, en zelfs, in tyden van ſchaarsheid, in verſcheidene gedeelten van *Ruſland*, tot de Provincie *Viatka* toe. Ook gebruiken zy Zeegras, nadat het eenigen tyd in groote hoopen te broeijen geleegen heeft: hetzelve gelykt veel naar leeren Riemen, en is niet minder taai dan dezelve. Wyn en Tabak zyn hun onbekend, 't welk tot een ontwyfelbaar Bewys verſtrekt, dat zy tot hier toe geene gemeenſchap met Europeërs gehad hebben. Zy zien het als een byzonder ſieraad aan, in hunne Aangezigten op verſcheidene plaatſen Openingen te maaken, in welken zy dan veelerhande Steenen en Beentjes hangen; anderen draagen in hunne Neusgaten zekere Veeren, die omtrent twee Duimen lang zyn; ſommigen hechten in hunne onderſte Lippen Beenen van gelyke lengte; anderen weder beveſtigen dezelven aan hun Voorhoofd. Het Volk, dat op de Eilanden, dicht by de Kaap *Tſchukotskoi* geleegen, woont, en met de *Tſchukotskers* gemeenſchap oeffent, is zekerlyk van dezelfde Afkomſt met deeze *Amerikaanen;* want zy merken het insgelyks als een ſieraad aan, Beenen in hunne Aangezigten te draagen. Wylen de Majoor *Paulutskoi* vond eens, nadat hy een Handgevecht met de *Tſchukotskers* gehouden hadt, onder de Dooden twee Man uit dit Geweſt, onder wier Neuzen twee Tanden van een Zeepaard geplaatſt waren in Openingen, in 't byzonder daar toe gemaakt; om welke reden de Inboorlingen gewoon zyn deeze Eilanders *Zoobatee*, of Lieden met groote Tanden te noemen; en, gelyk de Krygsgevangenen verhaalden, waren zy daar niet gekomen om hen by te ſtaan,

ſtaan, maar alleen om hunne manier van vechten met de *Ruſſen* te zien.

Hier uit mag men beſluiten, dat de *Tſchukotskers* en deeze Lieden dezelfde Taal ſpreeken, of, ten minſte, dat 'er eene zo groote gelykheid tuſſchen hunne Taalen is, dat zy zonder Taalsman met elkanderen kunnen verkeeren. De Taal der *Tſchukotskers* ſtamt af van die der *Korekers*, van welke zy alleen in Tongval verſchilt, en 't geen de Heer *Steller* zegt, dat niet een onzer Tolken de Taal der *Amerikaanen* verſtaan kon, is waarſchynlyk veroorzaakt door het groot verſchil in den Tongval, of door de byzondere Uitſpraak, welke niet ſlechts tuſſchen de woeſte Inwooners van *Kamtſchatka*, maar zelfs tuſſchen de *Europeërs*, in verſcheidene Provinciën van een Ryk woonende, waargenomen wordt. Daar is nauwlyks een Fort in het Schiereiland *Kamtſchatka*, dat niet in Taal van die van een ander verſchilt, 't welk zelfs zo ver gaat, dat de Inwooners der Forten, die eenige honderd Werſten van een geleegen zyn, elkander nauwlyks verſtaan.

De *Amerikaanen* en de *Kamtſchatdalers* komen in de volgende Byzonderheden met elkander overeen: 1. Hunne Geſtalte en Gezigtsbeelding zyn dezelfde. 2. De *Amerikanen* bereiden hunne Kruiden op dezelfde wyze als de *Kamtſchatdalers* doen, 't welk men echter nergens elders zo beſpeurd heeft. 3. Beiden gebruiken zy Hout om Vuur te maaken. 4. Uit veele voorbeelden heeft men ook waargenomen, dat beide Volken zich bedienen van Bylen, die van Steen of zeker ſoort van Gebeente gemaakt zyn. 5. Hun geheele Kleederdragt en Hoeden zyn dezelfde. 6. En de *Amerikaanen* hebben insgelyks de gewoonte, om de Huiden der Dieren, waarmede zy zich bekleeden,

te verwen, naar de wyze der *Kamtſchatdalers*; waarom het waarſchynlyk is, dat zy niet alleen van denzelfden oorſprong zyn, maar ook, gelyk de Heer *Steller* niet zonder reden denkt, eertyds gemeenſchap met elkander gehad hebben. Al deeze Byzonderheden dienen grootlyks, om de vraag te beäntwoorden: Hoe, of waar van daan is *Amerika* bevolkt? Want ſchoon wy ook toeſtemmen, dat *Amerika* en *Aſie* nooit met elkanderen vereenigd zyn geweeſt, liggen echter deeze twee Waereldeelen zo dicht by elkander, dat de Onmooglykheid, dat de Inwooners van *Aſie* naar *Amerika* zouden overgeſtooken zyn, niet kan ſtaande gehouden worden; te meer, daar de menigte der Eilanden, die tuſſchen de gemelde Waereldeelen geleegen zyn, den Overtogt nog gemaklyker maaken.

Hunne Wapenen beſtaan in Boog en Pylen; doch wat voor ſoort van Boogen zy gebruiken, kunnen wy niet zeggen, doordien ons Volk nooit eenen van dezelven gezien heeft. Hunne Pylen zyn wel langer dan die, van welken de *Kamtſchatdalers* zich bedienen; doch zy gelyken volkomen naar die, welke by de *Tungoſen* en *Tartaaren* in gebruik zyn: ons Volk bevondt, dat zy zwart geverfd waren en eene ſcherpe punt hadden. De *Amerikaanen* hebben Booten, van Huiden van Dieren gemaakt, gelyk die der *Koreekers* en der *Tſchukotskers*; dezelve zyn twaalf voeten lang en twee voeten breed, zynde voor en achter ſpits, en met eenen platten Bodem; de binnenzyde is gemaakt van Stokken, die aan beide einden ſamen gevoegd zyn; de Huiden, waarmede zy overtrokken zyn, ſchynen Robbevellen te zyn, en zyn roodachtig geverfd; de Zitplaats is rond, ruim twee Ellen van 't voorſte gedeelte der Boot, kunnende

de

de Huiden, wanneer 'er iemand in zit, rondom denzelven met leeren Riemen, gelyk eene Beurs, dicht toegehaald en vervolgens weder geöpend worden. Schoon deeze Booten zo ligt zyn, dat zy met eene hand van de eene plaats naar de andere kunnen gedraagen worden, vaaren zy 'er echter vry ver mede in Zee.

Wanneer de *Amerikaanen* een vreemd Schip ontdekken, roeijen zy derwaard, en maaken een lang Geſprek met de Lieden, die aan boord van hetzelve zyn; doch of zulks eene Bezweering, of eene Plechtigheid by derzelver ontvangſt is, kunnen wy niet met zekerheid zeggen; het een en ander is by de *Kurilers* gebruiklyk: maar eer zy tot zulk een Schip naderen, beſchilderen zy hunne Wangen met een zwart Penceel, en ſtoppen hunne Neusgaten met Gras toe. Zy ſchynen de Vreemdelingen met veel vriendſchap te bejeegenen, houdende hunne oogen ſteeds op hen geveſtigd, en hen met groote liefdebetuigingen onthaalende; ook veréeren zy hun Walviſchtraan, en eenigen van die Penceelen, waarmede zy hunne Wangen beſtryken, niet twyfelende, of deeze dingen, waarvan zy zelven zo veel werks maaken, zullen ook anderen even aangenaam zyn.

De Zeën hierómtrent zyn zeer veilig te bevaaren in de Lente en den Zomer; maar in den Herfſt integendeel zo gevaarlyk, dat men het dan niet waagen durft, zich op dezelven te begeeven, uit vreeze van te zullen vergaan: het ſtormt 'er dan zo verſchriklyk, dat de Ruſſen, die deeze Zeën reeds meer dan veertig Jaaren bevaaren hebben, getuigen, dat zy nooit elders iets gezien hebben, 't geen daarnaar gelykt.

De volgende Teekens merkt men hier geſtaadig aan, als Voorbooden van het naby zynde Land: 1. wanneer 'er veelerhande ſoort van Zeeſpoeling op het Water dryft;

dryft; 2. wanneer men zeker ſoort van Gras, waarvan, op het Schieröiland *Kamtſchatka*, Kleederen, Karpetten en kleine Sakken gemaakt worden, in tamelyke menigte beſpeurt; want het zelve groeit alleen dicht aan ſtrand; en 3. wanneer de Zeemeeuwen en andere Zeedieren, als by voorbeeld de Robben of Zeehonden, of diergelyken, in grooten getale verſchynen; want, ſchoon de Zeehonden in hun hart eene Opening (het Eironde Gat, of *Foramen Ovale* genoemd, en eenen Doortogt, *Ductus arteriosus Botalli* geheeten,) zeekerlyk hebben, en, dewyl die beiden open-zyn, eenen langen tyd onder water kunnen blyven, zelfs ook zonder eenig gevaar te ondergaan, zich ver van ſtrand moogen begeeven; te meer, daar zy in groote diepte bekwaam voedſel kunnen vinden; gaan zy echter, desniettegenſtaande, zelden meer dan tien Mylen ver in Zee. 4. Maar het zeekerſt en genoegzaam onfeilbaar Teeken van de nabyheid van eenig Land, is de ontmoeting van Zeebeevers van *Kamtſchatka*, die alleenlyk op Zeekreeften en Zeekrabben aazen, en, wegens het maakſel van hun hart, niet boven twee Minuuten onder water kunnen blyven.

V. HOOFDSTUK.

Van BERINGS-EILAND, *en eenige andere* EILANDEN, *naby* KAMTSCHATKA *geleegen.*

Wy moeten nu nog melding doen van eenige Eilanden, niet ver van *Kamtſchatka* geleegen; zy liggen echter niet in eene rechte lyn met de

de Eilanden, welken wy in ons voorige derde Hoofdſtuk beſchreeven hebben, maar Noordwaard van dezelven; en onder deezen voornaamlyk van *Berings-Eiland*, welk thans den Inwooneren van *Kamtſchatka* zo bekend is, dat veelen zich, uit hoofde van den voordeeligen handel met Zeebeevers en andere Dieren, derwaard begeeven.

Het zogenaamde BERINGS-EILAND ſtrekt zich in de lengte Zuidöoſt- en Noordweſtwaard uit, en ligt tuſſchen de vyf-en-vyftig en zeſtig Graaden Noorder Breedte. Tuſſchen deszelfs Noordöoſtlyken Hoek, die genoegzaam recht tegenöver den mond der Rivier *Kamtſchatka* ligt, en de Ooſtkuſt van het Schiereiland *Kamtſchatka* rekent men omtrent twee Graaden Tuſſchenwydte, terwyl integendeel de uiterſte Zuidöoſthoek des Eilands omtrent drie Graaden van de Kaap *Kronotskoi* geleegen is.

De Lengte van dit Eiland bedraagt ruim honderd-vyf-en zeſtig Werſten; doch deszelfs Breedte is zeer ongelyk: van deszelfs Zuidöoſthoek tot de ſteile en ongenaakbare Rots, die veertien Werſten van gemelden Hoek geleegen is, heeft het tuſſchen drie en vier Werſten in de Breedte; van daar tot de Baai *Seepucha* omtrent vyf Werſten; van de Baai *Seepucha* tot de Beeverrots zes Werſten; en van daar tot de kleine Rivier *Kitova*, weder vyf Werſten: doch verder Noordwaard word' het Eiland hoe langer hoe breeder; deszelfs grootſte Breedte ligt tegenöver de Noordlyke Kaap, alwaar dezelve drie-en-twintig Werſten bedraagt. Over 't algemeen kan men zeggen, dat 'er zo weinig Evenredigheid tuſſchen de Lengte en Breedte van dit Eiland is, dat men reden heeft te twyfelen, of 'er wel deszelfs Weergâ in eenig ander Waereldgedeelte gevonden word; ten minſte

zegt

zegt onze Schryver, dat hy nooit van diergelyk geleezen of gehoord heeft; en hy meldt teffens, dat de Eilanden, welken hy niet ver van de Kuft van *Amerika* zag, en de geheele reeks derzelver, Ooftwaard geleegen, ten naafte by zulk eene Evenredigheid hebben.

Het Eiland beftaat genoegzaam geheel uit eene aaneengefchakelde Rei Steenklippen, verdeeld in verfcheidene Valeiën, die Noord-en Zuidwaard zich uitftrekken. Deze Steenbergen zyn zo hoog, dat zy, by helder Weer, genoegzaam in 't midden van den Overtogt tuffchen het gemelde Eiland en het Schiereiland *Kamtfchatka* kunnen gezien worden.

De Inboorlingen van *Kamtfchatka* waren, reeds veele Jaaren geleeden, van meening, dat 'er tegenöver den mond der Rivier *Kamtfchatka* Land was; om dat het altyd fcheen, als of aldaar een Damp of Mift opklom, hoe helder de Gezigtëinder anders ook was.

Ondertuffchen zyn de hoogfte Bergen des Eilands niet meer dan twee Werften lynrecht hoog; de Toppen derzelven zyn, ter hoogte van eenen halven voet, met gemeenen geelachtigen Kleigrond bedekt; maar beneden vindt men niet anders dan harde Rotsfteenen van dezelfde kleur. De Steenen van 't Gebergte *Stanovoi* zyn by uitneemenheid hard; de Gebergten ter zyde zyn van een gefcheiden door verfcheidene Valeiën, welke befpoeld worden door veele Riviertjes, die zich aan weerskanten in de Zee ontlasten. 't Is merkwaardig, dat de Monden van al de Rivieren op dit Eiland alleenlyk Zuid- of Noordwaard, maar geene derzelven Ooft- of Weftwaard geleegen zyn.

Dicht by de voornaamfte Bergen vindt men, op dit Eiland, geene Vlakten, uitgenomen alleen de

Zee-

Zeekuſt; en zelfs daar heeft men kleine Bergen, van eene of eene halve Werſt in den Omtrek. Diergelyke Bergen ontmoet men by ieder Riviertje; doch met dit onderſcheid, dat hoe vlakker de Kaapen of Voorgebergten naar den Zeekant zyn, hoe uitgeſtrekter ook de Vlakten achter dezelven zyn. Het zelfde beſpeurt men ook in de Valeiën; wanneer dezelve tuſſchen hooge Bergen geleegen zyn, zyn zy kleiner en de Riviertjes, die daar door ſtroomen, ook veel geringer; maar ten aanzien der Valeiën, die laagere Bergen van een ſcheiden, is het anders geſteld. Op de *Stanovoi*, of de voornaamſte rei Gebergten, alwaar de Heuvels of byzondere Bergen ſteil en vol klippen zyn, worden op verſcheidene plaatſen, eene of eene halve Werſt van Zee, kleine Meiren gevonden, die hun overtollig Water door kleine natuurlyke Kanaalen in Zee ontlaſten.

De meeſte Bergen beſtaan uit harden blauwen Steen; maar dicht aan Zee vindt men eene groote menigte ſchoone fyne graauwächtige Steenen, die bekwaam zyn om 'er mede te polyſten. Deeze omſtandigheid komt den Schryver vry aanmerkenswaardig voor; hy verbeeldt zich, dat de Steen deeze verandering van het Zeewater ondergaat.

Op verſcheidene plaatſen van het Eiland is het Zeeſtrand zo ondiep, dat men het, zelfs by hoog water, nauwlyks bevaaren kan; en op twee plaatſen is 'er in 't geheel geene Vaart: de eene dier plaatſen is niet ver van den Zuidöoſt, en de andere niet ver van den Noordweſthoek des Eilands.

't Is merkwaardig, dat, wanneer 'er aan de eene zyde des Eilands eene Baai is, aan de andere zyde, in tegendeel, recht over de Baai, eene Kaap gevonden wordt; en wanneer het Strand aan de eene zyde

plat

plat en zandig is, is het aan de andere zyde daartegen ſteil en klipächtig. Wanneer de Draaijing ſcherp is, 't zy aan de een of aan de andere zyde, is de Kuſt, een of twee Werſten ver, ſteen- en klipächtig. De Bergen dicht by *Stanovoi* zyn de ſteilſten. In dezelven zyn verſcheidene Scheuren, op deeze en geene tyden, door Aardbeevingen, aldaar veroorzaakt. Ook heeft men waargenomen, dat doorgaans uit de hoogſte Bergen iets uitſteekt, 't welk de gedaante van eenen Kegel heeft, en, ſchoon hetzelve van hetzelfde weezen als de Berg ſchynt te zyn, is het echter eenigzins zachter en helderder, en heeft gemeenlyk eene zeldzaame gedaante. Diergelyke Kegels worden ook gevonden op het Gebergte *Baikal* en op het Eiland *Olchon*. De Heer *Steller* ontving eens van *Anadirſk* zekere Steenen van eene groene koleur, veel gelykende naar deeze Kegels; met een Bericht daar by, dat dezelve van den Top van het Gebergte aldaar genomen waren; en dat, wanneer dezelve afgebrooken worden, 'er in korten tyd anderen in derzelver plaats groeijen. Men is van meening, dat deeze Steenen door zekere inwendige Beweeging der Aarde, en voornaamlyk door haare Drukking omtrent het middelpunt, dus gevormd worden; en hiervandaan kunnen de gemelde Kegels worden aangemerkt, als eene ſoort van Kriſtal, of van de zuiverſte ſteenächtige ſtof, welke eerſt, in eenen vloeibaaren ſtaat, van het middelpunt uitgeperſt, en naderhand door de Lucht hard gemaakt wordt.

Aan den Noordöoſtkant des bovengemelden Eilands is geene Haven, zelfs niet voor het ligtſte vaartuig, uitgenomen alleenlyk eene plaats van tachtig vademen breed, alwaar een Schip by ſtil weer, tamelyk veilig kan ankeren. Men vindt 'er ſomtyds, vier

of

of vyf Werſten ver van Strand, vry uitgeſtrekte Ondiepten, die zo net met ſteenen belegd zyn, als of het met Menſchen handen en met opzet geſchied ware; by laag water kan men daarop wandelen, zonder zyne voeten nat te maaken.

Ten Noorden van die Haven is eene ruime Baai, in welke diergelyke Steenen en Pylaaren zyn, als 'er aan ſtrand gevonden worden.

De Noordweſtzyde des Eilands is geheel verſchillende van den Noordöoſtkant: want, ſchoon 'er de helft ook ſteenächtig, ſcherp en afgebroken is, is echter aldaar, op twee plaatſen, eene bekwaame Doorvaart voor platbodemde Vaartuigen naar de binnenlandſe Meiren. De eerſte Plaats ligt vyftig, en de andere honderd-vyftien Werſten van den uiterſten Zuidöoſtlyken Hoek des Eilands. Deeze laatſtgenoemde Plaats kan zeer gemaklyk uit Zee worden onderſcheiden, doordien het Land daarömtrent van 't Noorden naar het Zuiden loopt; en omtrent de Kaap zelve ontlaſt zich eene Rivier, welke, hoe klein ook, nogthans de grootſte van het geheele Eiland is, zynde by haare uitwatering in Zee zeven voeten diep. Dezelve komt voort uit een groot Meir, anderhalve Werſt van den Mond der Rivier geleegen; zy is merklyk dieper, wanneer men de Ondiepte, die by haaren uitloop in Zee gevonden wordt, overgevaaren is; en de Togt langs dezelve geſchiedt dan met veel gemak en veiligheid. Het voornaame kenmerk, waar door men deeze Rivier kan ontdekken, is een klein Eiland, welk zeven Werſten in zynen omtrek heeft, en ook zeven Werſten Zuidwaard van den Mond dier Rivier geleegen is. De Kuſt is van daar Weſtwaard, ruim vyf Werſten lang, zandig en laag, zonder eenige Steenrotſen.

Van den Top der hoogſte Bergen van dit Eiland, kunnen de volgende Plaatſen worden gezien: in het

Zuiden twee Eilanden; het eene heeft, gelyk gezegd is, zeven Werſten in zynen Omtrek; en het andere ligt in het Zuidweſten, recht tegenöver den uiterſten Hoek van *Berings-Eiland*, op den afſtand van veertien Werſten. Het laatſte beſtaat ſlechts uit twee hooge en gekliefde Steenklippen, die omtrent drie Werſten in den omtrek hebben. Van den Noordweſthoek van *Berings-Eiland*, worden by helder Weer, hooge Gebergten, die met Sneeuw bedekt zyn, onderſcheidenlyk gezien; de afſtand derzelven van daar wordt op honderd tot honderd-veertig Werſten ver gereekend. Deeze Sneeuwbergen worden, door den Schryver, voor het vaſte Land of een Voorgebergte van *Amerika* gehouden; de Redenen, die zulks waarſchynlyk maaken, zyn de volgende: 1. Omdat die Bergen, gelyk hy uit hunnen afſtand opmaakt, hooger zyn, dan die van het Eiland; 2. omdat 'er, binnen denzelfden afſtand, Ooſtwaard van het Eiland, insgelyks dergelyke witte Gebergten zeer duidlyk gezien worden; te meer, doordien men uit derzelver Hoogte en Ligging eenpaariglyk beſloot, dat die Bergen op het vaſte Land van *Amerika* geleegen zyn. Van den Zuidöoſthoek van *Berings-Eiland* ziet men, Zuidöoſtwaard van daar, eenige andere Eilanden, maar niet zo duidlyk; en men was van gevoelen, dat dezelve tuſſchen *Berings-Eiland* en het vaſte Land van *Amerika* liggen.

Men heeft waargenomen, dat boven den Mond der Rivier *Kamtſchatka*, Weſt- en Zuidweſtwaard, by helder Weer, ſteeds als een dikke Miſt of Nevel en Damp beſpeurd wordt; en daaruit heeft men eenigermaate ontdekt, dat *Berings-Eiland* niet ver van het Schiereiland *Kamtſchatka* geleegen was.

Ten Noorden van *Berings-Eiland* ligt nog een ander Eiland, tuſſchen de tachtig en honderd Werſten

ſten lang. Het Kanaal, tuſſchen deeze Eilanden, is Noordweſtwaard omtrent dertig, en Zuidöoſtwaard omtrent veertig Werſten breed. Niet ver van de uitſteekende Kaapen der beide Eilanden worden veele Steenklippen in Zee gevonden.

De Weersgeſteltenis verſchilt hier van die op het Schieröiland *Kamtſchatka* niet veel; alleenlyk is dezelve eenigzins ſtrenger: want het Eiland is van geenen kant gedekt; daarenboven is het zeer ſmal en zonder Houtgewas. De Wind waait in de laage en ſmalle Valeiën zo geweldig ſterk, dat men 'er nauwlyks op zyne voeten kan blyven ſtaan. Men heeft waargenomen, dat de hevigſte Stormwinden in Sprokkelmaand en Grasmaand aldaar woeden, komende dan doorgaans uit het Zuidöoſten of Noordweſten; met dit onderſcheid, dat, wanneer de Wind uit den eerſtgemelden Hoek waait, het Weer helder en gemaatigd is; maar dat, wanneer dezelve uit het Noordweſten voortkomt, het Weer ook wel helder, maar teffens zeer koud is.

De hoogſte Getyden heeft men, op dit Eiland, in 't begin van Sprokkelmaand, wanneer de Wind uit het Noordweſten waait. In 't midden van Bloeimaand ontſtaat 'er ook doorgaans een hooge Vloed, veroorzaakt zo door de menigvuldige Regens, als door het ſmelten van den Sneeuw op de Gebergten. Doch beide deeze Vloeden zyn zeer middelmaatig, in vergelyking van die, welke men, voorheen, ontwyfelbaar op deeze Eilanden gehad heeft; want dertig Vademen hooger dan de gewoone Zeepeil vindt men Hout en geheele Geraamten van Zeedieren, door den Vloed aldaar achtergelaaten; en 't is zeer waarſchynlyk, dat de Vloed, in den Jaare 1737., hier zo hoog was, als op het Schieröiland *Kamtſchatka*. Aardbeevingen gebeuren hierdikwyls. De zwaarſte,

welke volkomen zes Minuuten duurde, werdt hier in 't begin van Sprokkelmaand des gemelden jaars gevoeld, wanneer de Wind Weſtlyk was; een ſterk Geraas, welk kort voor de Schudding vooräf ging, werdt onder de aarde gehoord; ook beſpeurde men, op dien zelfden tyd, eenen zuizenden Wind, die van het Zuiden naar het Noorden ging.

Het Water is hier zeer merkwaardig wegens zyne Ligtheid en Zuiverheid; en deszelfs geneezende Krachten zyn, reeds over lang, door verſcheidene Zieken ondervonden. Iedere Valei heeft haar Riviertje, en het getal derzelven, by elkander gereekend, bedraagt meer dan zeſtig. Om de groote ſchuinsheid der Valeiën zyn zy allen zeer ſnelvlietende; en, dicht aan Zee, verdeelen zy zich gemeenlyk in verſcheidene Stroomen.

BESCHRYVING VAN KAMTSCHATKA, ENZ.

TWEEDE AFDEELING.

Behelzende de NATUURLYKE HISTORIE *van het Schieröiland* KAMTSCHATKA.

I. HOOFDSTUK.

Van de GESTELTENIS *van* LUCHT, WEER *en* GROND *op* KAMTSCHATKA.

Op de Banken van de Rivier *Kamtschatka* vindt men eene groote menigte Wortels en Beziën, die eenigermaate het gebrek van Koorn vervullen. Daar is ook een zo goed Houtgewas, dat men 'er den noodigen voorraad aantreft, niet alleen tot het bouwen van Huizen, maar ook van Schepen; En de Heer *Steller* is van gedachten, dat, omtrent den oorsprong deezer Rivier, het Zomer-en Winterkoorn even goed zou voortkomen, als op eenige andere plaats, op de-

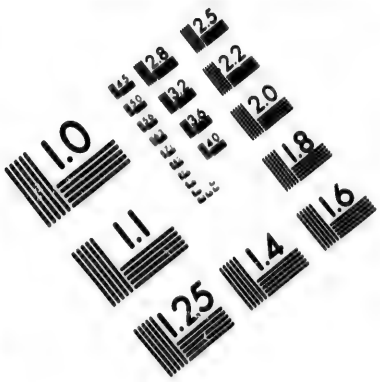

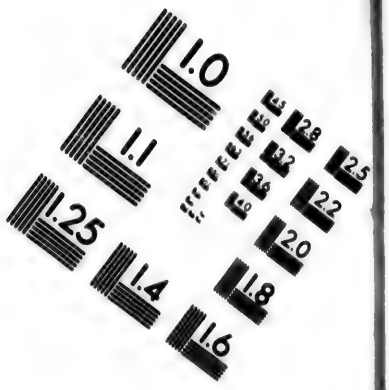

IMAGE EVALUATION TEST TARGET (MT-3)

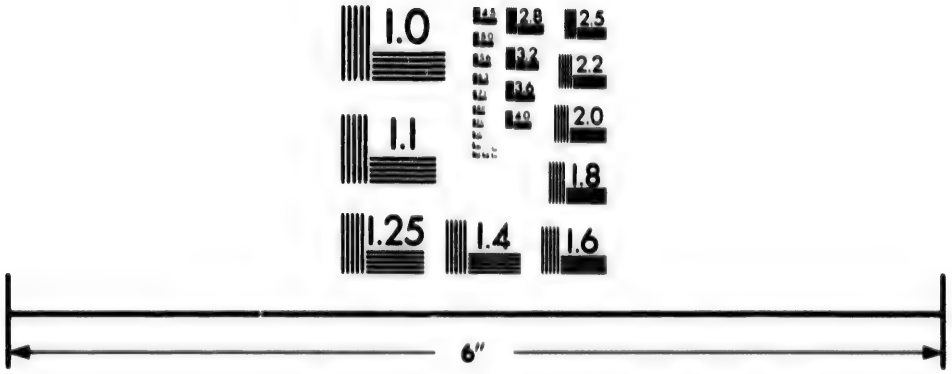

Photographic Sciences Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

zelfde Graaden der Noorder Breedte geleegen: de Grond is 'er diep en vet; en ſchoon 'er de Sneeuw in grooten overvloed valt, ontdooit die echter vroeg genoeg; het Voorjaar is 'er ook zo regenächtig niet, en men heeft 'er zulke kwaade Dampen niet, als men op veele andere Plaatſen van dit Schiereïland beſpeurt.

Onder anderen heeft men reeds verſcheidene Proeven, ten aanzien van Zomerkoorn, zo wel by het Opper- als by het Nederfort *Kamtſchatka* gedaan, zynde daar de Garſt en Haver byzonder wel gelukt. Omtrent het Klooſter onzes Heeren by *Jakutski*, heeft men, verſcheidene Jaaren geleeden, zeven of acht Pud * Garſt gezaaid, waarvan een zo ryke Oogſt ingeſameld werdt, dat de Klooſterlingen aldaar niet alleen voor hun eigen gebruik eenen genoegzaamen voorraad van Grut en Meel daarvan verkreegen, maar zelfs ook nog aan hunne nabuuren daarvan konden mededeelen, ſchoon zy verpligt waren hun Land met Menſchen handen te doen omſpitten.

De Moeskruiden tieren hier niet allen even goed. De ſappigſten brengen ſlechts Bladen en Steels voort. De Kool en Lattuuw ſluit niet; en de Erweten en Peulen bloeijen ſteeds tot den Herfſt, zonder dat 'er zelfs eenige Schillen aan komen; maar Wortels, Raapen en Radys komen hier zeer goed voort. Doch deeze Proeven zyn alleenlyk gedaan op de Banken der groote Rivier en der *Awatſcha*. De Gewaſſen, die eenen warmen Grond vorderen, groeijen in *Kamtſchatka* overal zeer wel; doch hier allerbeſt omtrent de Rivier van dien Naam. Aan de Rivier *Awatſcha* heb ik nooit Raapen gezien, die meer dan drie of vier Duimen in haare Middellyn hadden; maar aan de Rivier *Kamtſchatka* heb ik ze gevonden, die vier of vyf maal grooter waren.

Het

* Een Pud is een Ruſſiſch Gewigt van veertig Pond.

Het Gras groeit hier zo hoog, en is zo ſappig, dat men nauwlyks de Weergaê daarvan vindt in het geheele *Ruſſiſche* Ryk; dicht aan de Rivieren en Meiren, en in de opene Plaatſen der Boſſchaadjen, wordt het meer dan vyf of zes voeten lang, en groeit 'er zo ſchielyk, dat het driemaal in eenen Zomer kan gemaaid worden. Weinig Plaatſen zyn derhalve bekwaamer tot de Veeteelt; en ſchoon het Gras, naar gelang zyner hoogte, ook dik is, en maar een grof ſoort van Hooi maakt, is het Vee 'er echter groot en vet, geevende overvloed van Melk, zo in den Winter, als vooral des Zomers. Het Gras blyft ſappig en groen, tot in het begin van den Winter; en zelfs in dat geſtrenge Jaargetyde is het nog goed voor het Vee, dewyl het door de Koude zo ſtyf op een gepakt is, dat het daardoor niet hard kan worden. Doordien het Gras zo lang en dik is, kan 'er eene groote menigte Hooi op eene kleine plek Lands gewonnen worden; en zelfs vindt het Vee, den geheelen Winter door, zyn voedſel op de velden. De Plaatſen, alwaar het Gras zo weelig tiert, zyn nooit zo diep met Sneeuw bedekt, als wel de laage en moeraſſige Gronden; en om deeze reden is het zeer bezwaarlyk, des winters daaröver te reizen.

In de andere Plaatſen, Zuid- of Noordwaard van de Rivier *Kamtſchatka*, aan den Ooſterſchen Oceaan geleegen, vindt men geen Land, dat tot den Akkerbouw bekwaam is: want al het Land, welk dicht aan de Zee ligt, is of zandig, of ſteenächtig, of moeraſſig, en de Zeebanken zyn zo ſmal, dat, indien de Grond ook goed was, 'er echter niet genoeg zou zyn tot den Akkerbouw. Daar is ook maar zeer geringe hoop ten aanzien van het Land omtrent den Zeeboezem van *Penſchinska*, voornaamlyk met betrekking tot het Winterkoorn, zyn-

de hetzelve meeſt overal moeraſſig. Op eenigen afſtand van gemelden Zeeboezem, heeft men woudachtige Plaatſen aangetroffen, die hoog en droog zyn, en niet ongeſchikt tot den Akkerbouw ſchynen; maar de Sneeuw, die hier, in 't voorſt van den Herſſt, in groote menigte, valt, eer de Aardbodem nog bevrooren is, en doorgaans zeer diep tot het midden van Bloeimaand blyſt liggen, belet niet alleen het zaaijen van Zomerkoorn, maar bederft ook ten eenemaal het Winterkoorn; en, dewyl het Gewas, by het ontdooijen des Aardbodems, door den Nachtvorſt zou beſchaadigd worden, is het niet mooglyk, eenig Koorn voor het midden van Zomermaand aldaar te zaaijen; na welken tyd het genoegzaam geſtadiglyk regent, in deeze Geweſten, tot het begin van Oogſtmaand, zodat de Zon, ſomtyds, in veertien dagen achter een in 't geheel niet gezien wordt: deeze omſtandigheid maakt, dat het Koorngewas hoog en weelig opſchiet; doch, wegens gebrek van warmte en droog Weer, brengt het geen Koorn voort; en 't geen 'er nog in de Koornäiren mogt gevonden worden, komt echter niet tot rypheid. Doch dit alles niet tegenſtaande, meent nogthans de Heer *Steller*, dat, indien de Grond maar behoorlyk beärbeid wierdt, Haver en Garſt hier wel tot volkomenheid zouden geraaken. Ondertuſſchen heeft men reden, om grootlyks daaraan te twyfelen; vooral, zo lang 'er geene nieuwe Proeven daaromtrent in 't werk geſteld kunnen worden. Ik heb verſcheidene maalen zelf Garſt doen zaaijen aan de *Bolſcheretskoi* of de Groote Rivier; het Koorn groeide ſpoedig op in Dikte, Hoogte en Sterkte van Halmen, tot het begin van Oogſtmaand; maar, wanneer het op het punt was, dat de Airen ſtonden uittekomen, werdt alles door den Vorſt vernield.

Al

Al deeze dorre en drooge Plaatſen, niet alleen dicht by den Zeeboezem van *Penſchinska*, maar zelfs meer Landwaard in, ſchynen ſamen geſteld te zyn uit Aarde, die van elders derwaards aangebragt is. Dit kan men, waarſchynlyker wyze, ontdekken uit de verſcheidene Beddingen; waaruit men teffens oogenſchynlyk afleiden kan, hoe zy Jaarlyks aangegroeid zyn, zo aan de Oevers der Rivieren, die eenigzins verheeven zyn, als ook op de Steenklippen, die bloot liggen. Ik heb dikwyls gezien, dat 'er Boomen, die in dat Geweſt niet te vinden zyn, aan de Oevers der Rivieren, meer dan zeven voeten diep onder de Oppervlakte des Aardbodems, uit den Grond ſteeken. Hieruit mag men beſluiten, dat al deeze onvruchtbare en moeraſſige Plaatſen, waar tegenwoordig geen Hout, uitgenomen alleen eenig Kreupelboſch, en kromme laage Willige- en Berkenboomen groeijen, voorheen bedekt zyn geweeſt met Water, welk hier, gelyk ook aan de Noordöoſtkuſt, van tyd tot tyd verminderd is, en nog van Jaar tot Jaar vermindert.

Niet diep onder de Oppervlakte des Aardbodems, ligt eene Bedding van klaar Ys, welk by uitſtek hard is; en onder dat Ys vindt men eenen zachten waterachtigen Kleigrond, met grof Zand vermengd. Deeze Geſteltenis van den Grond ſtrekt zich uit van de Zee, tot vry ver in de Gebergten; en daaruit kan men de Dorheid en Onvruchtbaarheid dier Landſtreeken genoegzaam opmaken.

Doch, ſchoon het Land overäl niet bekwaam tot den Akkerbouw is, zyn, echter, ſommige ſtreeken langs de Rivier *Kamtſchatka*, (die te vooren reeds door ons genoemd zyn) en langs de *Biſtroi*, of de Snelle Rivier; zeer geſchikt, om niet alleen de Inwooners van die, maar ook van de nabuurige Landſtreeken met genoegzaamen Voorraad van Koorn te

voorzien. Ondertuſſchen heeft men reden te vreezen, dat, door het menigvuldig verbranden van het Onkruid, om de Landeryen te zuiveren en ter bearbeiding bekwaam te maaken, de Sabeldieren, welke eenen byzonderen afkeer van den Rook hebben, ten eenemaal zullen verdreeven worden: dit gebeurde langs de Rivier *Lena*, eertyds de beſte en voornaamſte Jagtplaats, doch nu geheellyk door deeze Dieren verlaaten. De ſchaarsheid van Hout is hier een groot Ongemak, zynde zo wel de *Ruſſen*, als de Inboorlingen, genoodzaakt, hetzelve twintig of dertig Werſten ver, tot hunne Zoutkokeryen en Viſchdrogeryen, met groote moeite en tydverlies, te haalen: 't is ook zeer bezwaarlyk, hetzelve in Vlotten langs de Rivieren te laaten afzakken, omdat zy doorgaans zo ſnel ſtroomen, en teffens zo ondiep zyn, dat zy ſlechts twee kleine Bundels, aan iedere zyde van een ſmal Viſſchersſchuitje, de meeſte Rivieren kunnen afbrengen; want anders zouden zy zich zelven, in het beſtier van hun Bootje, verhinderen, en daarby gevaar loopen, om op de Steenklippen, Zandbanken en afgehouwene Stammen van Boomen te vervallen; en waardoor niet alleen het Vaartuig en het Hout, maar dikwyls ook het Volk zelve verlooren geraaken. Somtyds wordt de Schaarsheid van Hout eenigermaate vergoed door het Hout, dat door de Zee aan Strand geworpen, en door de Inwooners opgeſameld wordt; maar dit Hout, welk door het Zeewater doordrongen is, wil nooit helder branden, ſchoon zy veele moeite aanwenden om het te droogen, maar het verteert allengs door eenen geſtaadigen Rook, die zeer ſchaadlyk voor de Oogen is.

Op den Affland van dertig of veertig Werſten van de Zee, en dicht by de Bronnen der Rivieren, groeijen Berken-, Elzen- en Popelierboomen, waarvan de

de *Kamtſchatdalers* hunne Huizen en Booten maaken. Doch het veroorzaakt hun groote zwarigheid, die Boomen te vervoeren, moetende zy zulks op de voorheen gemelde wyze verrichten. Om deeze reeden koſt een zeer gering Huis, op ſommige Plaatſen van dit Schieréiland, honderd Roebels, en meer, en een klein Viſſchersſchuitje vyf Roebels. Op andere Plaatſen, waar de Bergen nader aan Strand zyn, en de vervoering door middel der Rivieren gemaklyker is, is het Brand- en Timmerhout veel beter koop.

Langs de Rivier *Biſtroi* of de Snelle Rivier, die beneden het Fort *Bolſcheretskoi*, in de Groote Rivier valt, groeit het beſte Hout van het geheele Schieréiland *Kamtſchatka*. De Berkenboomen zyn 'er zelfs zo dik en groot, dat Kapitein *Spanberg* van zulk Hout eene Sloep bouwde, waarmede hy verſcheidene langduurige Zeetogten gedaan heeft.

't Is zeer merkwaardig, dat dit Schip, toen het van Stapel in 't Water gelaaten was, zo diep lag als een Schip, dat zwaar gelaaden is; en men was van oordeel, dat het nooit bekwaam zou zyn, om Zee te bouwen, maar dat de geringſte Vragt de Sloep zou doen zinken. Ondertuſſchen bevondt men recht het tegendeel; want, op zyn pas gelaaden zynde, gong het Schip maar zeer weinig dieper; en men heeft ook in deeze Wateren weinig Schepen gehad, die beter en ligter zeilden, of zich dichter aan de Wind hielden. Deeze Byzonderheid word daaraan toegeſchreeven, dat, dewyl het Berkenhout zo veel Hars niet vervat als wel ander Hout, hetzelve op de eerſte inlaading in het Water eene groote menigte Vocht inzoog, maar zo ras al de Openingen van hetzelve vervuld waren, niet veel Water meer inliet, en deswege, by het inlaaden, maar evenredigheid van andere Schepen, niet zo diep zonk.

Aan

Aan de Ooſtkuſt van *Kamtſchatka* vindt men eenen grooten overvloed van Hout; van de Toppen der Bergen tot het Strand zelve groeijen zeer ſchoone Berken- en Elzenboomen. Boven de Rivier *Jonpanoba*, en omtrent haaren Oorſprong, en langs de Rivier *Kamtſchatka*, tot den Mond der Rivier *Elouki*, is het zeer houtryk. Aan de laatſtgemelde Rivier, ten naaſte by tot haare Bron, groeijen zelfs Pynboomen; maar zy zyn niet dik en zwaar genoeg om ze tot Timmerhout te gebruiken. Omtrent de Landëngte, welke het Schieröiland *Kamtſchatka* met het vaſte Land van Siberie vereenigt, begint het Hout weder te ontbreeken.

De Veranderingen der Geſteltenis van Weer en Lucht, geſchiedt gemeenlyk in de volgende orde: de Herfſt en Winter neemen veel meer dan de helft van het Jaar weg, kunnende de Lente en de Zomer op niet meer dan op vier Maanden gereekend worden. De Boomen beginnen doorgaans omtrent het Einde van Zomermaand uitteloopen, en ſommigen derzelven verliezen hunne Bladen reeds weder in het laatſt van Oogſtmaand.

De Winter is gemaatigd en beſtendig, zo dat men 'er noch zulken ſtrengen Vorſt, noch zulken ſchielyken Dooi beſpeurt, als in de Provincie *Jakutski*. De Thermometer van *de l'Iſle* ſtondt tuſſchen honderd-zeſtig en honderd-tachtig Graaden. Doch in den ſterken Vorſt, dien wy daar twee Jaaren achter een in Louwmaand hadden, daalde dezelve tot twee-honderd-en-vyf Graaden. De eerſte Maand des Jaars, of Louwmaand, is in het Schieröiland *Kamtſchatka*, altyd de koudſte Maand des Jaars; en omtrent dien tyd ſtaat de Thermometer, gemeenlyk, tuſſchen honderd-een-en-zeventig en twee-honderd Graaden.

In

In de Lente is het Weer aangenaamer, dan in den Zomer; ſchoon het 'er dan ſomtyds regent, heeft men echter in dat Jaargetyde veele ſchoone heldere Dagen. De Sneeuw ligt 'er tot het einde van Bloeimaand, welke wy reekenen de laatſte Lentemaand te zyn.

Geduurende den Zomer heeft men 'er, meerendeels, zeer onaangenaam Weer, met geduurigen Regen en veel Koude: doch dit moet men verſtaan van de Landſtreeken omtrent de Groote Rivier, en langs den Zeeboezem van *Penſchinska*; in de overige Geweſten van dit Schieréiland is de Zomer tamelyk aangenaam, gelyk wy vervolgens omſtandiger zullen melden. De Reden, dat de Zomer op de genoemde Plaatſen zo ongunſtig is, wordt daarin geſteld, dat van de nabuurige hooge Bergen, die geſtaadig, Jaar in Jaar uit, met Sneeuw bedekt zyn, zonder ophouden dikke Dampen opklimmen. Het gebeurt daar dikwyls, dat men, geduurende een of twee weeken, de Zon in 't geheel niet ziet; en zo lang ik 'er geweeſt ben, heb ik 'er niet alleen nooit, eene geheele Week achter een, mooi Weer gezien, maar zelfs niet eenen geheelen dag, van den Morgen tot den Avond, helder gehad; des morgens was het 'er altyd miſtig, en daar viel geduurig een ſoort van Stofregen, die genoegzaam tot twaalf uur duurde. Deeze vochtige Lucht en de naby geleegene Bergen maaken het Weer daar zo koud, dat men 'er nooit weezen kan zonder zich warm te kleeden.

Ik heb 'er nooit zwaare Regenbuiën vernomen, of ſterke Dondervlaagen gehoord: want de Regen beſtaat 'er meeſt in Stofregen, en de Donderſlagen gelyken naar eenig flauw onderaardſch geraas. De Blikzemſtraalen zyn 'er ook niet ſterk.

In

In het Fort aan de Groote Rivier, alwaar de Lucht warmer is, ſtondt de Thermometer, in dien tyd, van honderd-dertig tot honderd-zes-en-veertig Graaden; en by gelegenheid eener buitengewoone Hitte, die twee Jaaren achter een in Hooimaand voorviel, klom dezelve tot honderd achttien Graaden.

De Ongeſtadigheid van het Zomerweer veroorzaakt niet alleen de Onvruchtbaarheid des Lands, maar belet de Inwooners ook grootlyks in het bereiden van den Viſch tot voorraad voor den Winter; zo dat, ſchoon 'er een groote Overvloed van Viſch is, zy echter niet in ſtaat zyn, om zo veel te bereiden, dat zy den Winter zonder Gebrek te lyden kunnen ten einde brengen: en van de tien Viſſchen, welken zy ophangen om te droogen, blyft nauwlyks één goed, veroorzaakende de geſtaadige Vochtigheid eene menigte Wormen, die dezelven doet verderven; zo dat de Viſch, die door de Honden, en Beeren zelven gevangen en opgelegd wordt, in het Voorjaar tot eenen hoogen Prys wordt verkocht.

In de Plaatſen, die verder van de Zee geleegen zyn, en voornaamlyk omtrent het Opperfort *Kamtſchatka*, is het Weer integendeel zeer verſchillende van 't geen men omtrent het Nederfort *Kamtſchatka* beſpeurt. Het is daar helder en aangenaam van het begin van Grasmaand, tot het midden van Zomermaand. De Regentyd begint 'er na den Zomer-Zonſtilſtand, en duurt tot het einde van Oogſtmaand. In den Winter valt 'er diepe Sneeuw; doch men heeft 'er zelden hevige Stormwinden, en, wanneer het 'er nog al eens ſtormt, is het doorgaans maar van korten duur: en ſchoon 'er mooglyk niet meer Sneeuw valt, dan omtrent de Groote Rivier, ligt de Sneeuw hier echter dieper, omdat hy veel ligter is.

Het

Het Herfſtweer is hier gemeenlyk aangenaam en helder, uitgenomen op het Einde van Herfſtmaand, wanneer het 'er ſomtyds vry ſterk waait. De Rivieren geraaken meeſtäl niet voor 't begin van Slagtmaand bevrooren: want haar ſnelle Stroom belet, dat zy met eenen gemeenen Vorſt met Ys bezet worden.

Op den Zeeboezem van *Penſchinska* waaijen de Winden, in de Lente, doorgaans, uit het Zuidzuidöoſten en Zuidweſten; in den Zomer uit het Weſten; in den Herfſt uit het Noorden en Noordooſten; in den Winter, voor den Zonſtilſtand, dan uit deezen dan uit geenen Hoek; maar na den Zonſtilſtand, tot Lentemaand, meeſtäl uit het Noordooſten en Ooſten. Deeze Winden maaken, dat het Weer in de Lente en den Zomer, voor den Zonſtilſtand, doorgaans dik en zwaar is; doch in de Herfſtmaand en de volgende, en weder in het Voorjaar in Sprokkelmaand en Lentemaand is het Weer veel aangenamer; en in de genoemde Maanden is het ook allerbekwaamſt, den Koophandel te verrichten en lange Reizen te doen. In de drie Wintermaanden, die 'er tuſſchen beiden komen, is het zelden helder en goed Weer; maar men heeft dan gemeenlyk ſwaare Sneeuwbuïen en veel Jagtſneeuw, die in *Siberie Pourgami* genoemd wordt. De Ooſte- en Zuidöoſtewinden houden veeläl lang aan, en zyn genoegzaam altyd zeer heevig; ſomtyds waaijen zy twee dagen achter een, en wel met zulk een Geweld, dat men op zyne voeten naauwlyks kan ſtaan blyven. Deeze Stormwinden, die gemeenlyk in de drie laatſtgenoemde Wintermaanden, als in Slagtmaand, Wintermaand en Louwmaand woeden, voeren groote Hoopen Ys op het Strand by *Lopotka* en de Baai *Awachinskaya*, met eene menigte

nigte Zeebevers: omtrent deezen tyd is 'er derhalve ook de beſte gelegenheid, om deeze Dieren, die wegens hunne Vachten zeer gezocht worden, te vangen. De Noordewinden, 't zy in den Zomer, 't zy in den Winter, brengen altyd helder en aangenaam Weer aan; maar de Zuide- en Zuidweſtewinden gaan in den Zomer genoegzaam altyd met Regen, en in den Winter met Sneeuw verzeld. En ſchoon de Koude 'er niet zo hevig is, is de Lucht 'er echter altyd zwaar en dik, en op Zee doorgaans zeer miſtig, gelyk door ons Volk, dat den Togt naar *Amerika* en *Japan* bygewoond heeft, ondervonden is: derhalve is het Zeilen op Zee by zulk nevelachtig Weer even zo gevaarlyk, als het verblyf op het Land en Reizen by zulk Weer onaangenaam is.

Deeze Geſteltenis van Lucht en Weer op het Schiereiland *Kamtſchatka*, met het geen men op Zee beſpeurt, moet niet alleen aan de naby geleegene Landſchappen, maar insgelyks aan den grooten en uitgeſtrekten Zuider Oceaan worden toegeſchreeven. Hierom zyn de Noordlykſte Deelen van *Kamtſchatka*, die door hooge Gebergten tegen de Zuidewinden beveiligd zyn, niet alleen vruchtbaarer, maar genieten ook eene veel betere Lucht- en Weersgeſteltenis; en hoe nader men aan *Lopatka* komt, hoe vochtiger en dikker de Lucht in den Zomer is, en hoe heviger en langduuriger de Stormwinden in den Winter zyn. Het gebeurt dikwyls, dat het Weer omtrent de Groote Rivier zeer zacht en aangenaam is, terwyl de Inwooners te *Lopatka*, wegens Stormen of Sneeuwvlaagen, uit hunne Hutten niet durven gaan; doordien *Kurilskaya Lopatka*, als een ſmalle en ſpitſe hoek Lands, aan allerleië Winden bloot geſteld is.

Hoe

Hoe Noordlyker eenige Plaatſen, langs den Zeeboezem van *Penſchinska* geleegen zyn, hoe minder het daar in den Zomer regent, en in den Winter ſtormt. Omtrent den Oorſprong der Rivier *Kamtſchatka*, en dicht by het Opperfort van dien Naam, zyn het Weer en de Wind zeer veranderlyk. Uit het Ooſten en Zuidöoſten hebben zy 'er ſomtyds zulke hevige Stormen, als 'er ooit omtrent den Zeeboezem van *Penſchinska* woeden; maar in vergelyking van het laatſtgenoemde Geweſt, is het Weer hier veel meer ſchoon en aangenaam, dan regenachtig.

Het onderſcheid in de Weersgeſteltenis tuſſchen de Ooſtlyke en Weſtlyke Gedeelten van het Schiereiland *Kamtſchatka*, kan men zeer duidlyk waarneemen, wanneer men van den Oorſprong der Rivier *Biſtroi* of der Snelle Rivier reiſt: want naar den kant van den Zeeboezem van *Penſchinska* vertoont zich de Lucht altyd dik en dynzig of nevelachtig, en de Wolken zien 'er ook ſteeds zwaar en donker uit; terwyl het, omtrent de Rivier en het Opperfort *Kamtſchatka*, als eene andere Waereld ſchynt te zyn, alwaar het Land hooger ligt, en de Lucht helder en aangenaam is.

De Sneeuw ligt altyd dieper in den uiterſten Zuidhoek van het Schiereiland *Kamtſchatka*, naamlyk omtrent *Kurilskaya Lopatka*, dan in de meer Noordlyke Geweſten van dit Landſchap. Wanneer de Sneeuw in de Zuidlyke Gedeelten, omtrent *Kurilskaya Lopatka*, omtrent de Rivier *Awatſcha*, en de Groote Rivier, twaalf voeten diep ligt; is dezelve in de Noordlyke Deelen op een derde na zo diep niet, en teffens ligt de Sneeuw aldaar veel gelyker en loſſer op elkander; de reden daarvan is, omdat de Winden aldaar niet zo hevig waaijen. Om-

trent de Rivier *Teghil* en de *Karaga*, alwaar de Landëngte is, die het Schieröiland *Kamtſchatka*, met het overige vaſte Land van *Siberie* of *Aſie* vereenigt, ligt de Sneeuw zelden dieper dan anderhalve Voet. Hier uit blykt het ook zeer klaar, waarom de *Kamtſchatdalers* geene Rendieren houden, gelyk de *Korekers* doen, maar ten aanzien van hun voedſel alleen vertrouwen op den Viſch, die aan de Noordöoſt- en Noordweſtkuſt van den Mond der Groote Rivier zo ſchaars is, dat, indien deeze barbaarſche en ruuwe Schepſels niet konden verteeren al 't geen zy maar kunnen doorkrygen, zy niet in ſtaat zouden zyn, het leeven te behouden; want, ſchoon door het geheele Schieröiland *Kamtſchatka* genoegzaame Voorraad van voedſel voor Rendieren zou zyn, maakt de Diepte van den Sneeuw het echter onmooglyk, een aanmerklyk getal van die nuttige Dieren, in de Zuidlyke Gewelten van dit Landſchap, te onderhouden; en, ſchoon men 'er in den Zomertyd ook nog al Rendieren aantreft, worden zy 'er, echter, des Winters om de gemelde reden niet gehouden: want zy kunnen den Sneeuw, wegens zyne diepte en hardheid ter nauwer nood zo ver weg maaken, dat zy eenig voedſel bekomen.

De Kracht der Zon, die in de Lente van den Sneeuw te rug ſtuit, is hier zo groot, dat de Inboorlingen 'er zo geel en verbrand uitzien, als de Indianen. Het gebeurt ook niet zelden, dat hunne Oogen ten eenemaal daardoor bedorven en gantſch verblind worden. Hierom hangen zy gemeenlyk Kleedjes, met veele gaatjes doorboord, of Netjes van zwart haair voor hunne Oogen, om het getal der Zonneſtraalen, die anders in dezelven zouden vallen, daardoor te verminderen. Dit wordt voornaamlyk veroorzaakt door de zwaare Stormwinden, die den Sneeuw zo dicht

op

op elkander dryven, dat dezelve bykans zo hard en vaſt is, als Ys, en niet toelaat, dat de Straalen der Zon daar doordringen, maar dezelven met grootere kracht te rug kaatſt op het zeer teder en gevoelig geſtel der Oogen, dan dezelve verdraagen kunnen.

De Heer *Steller* zegt, dat de nood hem gedwongen hadt, om op een Hulpmiddel tegen de pyn en ontſteeking der Oogen bedacht te zyn, welk ook gemeenlyk binnen den tyd van zes uuren groote verligting gaf: hetzelve beſtondt in het wit van een Ei, met een weinig Kamfer en Suiker, welk hy te ſamen op eene tinnen Plaat zo lang wreef, tot dat het ſchuimde; waarna hy het in eenen Handdoek deedt, en voor zyn Voorhoofd bondt. Dit bevondt hy van groot nut te zyn in allerleie ontſteekingen der Oogen.

Het hagelt 'er zeer dikwyls zo wel in den Zomer, als in den Herfſt; maar ik heb 'er nooit Hagelſteenen gezien, die grooter dan eene Erwete waren. Het weerlicht 'er zelden anders dan omtrent den Zomer-Zonſtilſtand. De Donder wordt 'er ook zeer weinig gehoord; en dan, wanneer men dien 'er nog al eens hoort, ſchynt dezelve zeer ver weg te zyn. Wy hebben geen voorbeeld, dat 'er ooit iemand door zulk Onweer gedood is. De Inboorlingen verhaalen wel, dat 'er, voor de Aankomſt der *Ruſſen* in dit Land, een zwaar Onweer van Donder en Blikſem aldaar gewoed hadt, en ook verſcheidene Perſoonen daardoor waren gedood geworden; doch men heeft groote reden om zulks in twyfel te trekken, doordien wy in eenen zo geruimen tyd geen een voorbeeld daarvan gehad hebben.

Wat den Miſt aangaat, 't is byna onmooglyk, dat dezelve elders anders op den Aardbodem zwaarder en dikker zou zyn, dan op het Schiereiland *Kamtſchatka*; en zo is het ook niet waarſchynlyk, dat 'er

ergens, tuſſchen de twee-en-vyftig en vyf-en-vyftig Graaden Noorder Breedte, dieper Sneeuw valt, dan in de Zuidlyke Geweſten van dit Schieréiland: waarom ook de Rivieren van dit Land, wanneer de Sneeuw volkomen ontdooit en ſmelt, zodanig opzwellen, dat zy doorgaans buiten haare Oevers treeden, en in het Voorjaar den Aardbodem byna geheel en al met Water bedekken. De Koude is in den Winter allerhevigſt omtrent de groote Rivier en de Rivier *Awatſcha;* maar omtreſit het Nederfort *Kamtſchatka* is het veel gemaatigder, dan in eenige andere Plaatſen van *Siberie*, op dezelfde Breedte geleegen.

De grootſte Ongemakken ontſtaan door de verſchriklyke Stormwinden en Orkaanen, waaromtrent het niet ondienſtig zal zyn de volgende Aanmerkingen te maaken. Voor eenen zwaaren Stormwind, die gemeenlyk uit het Ooſten komt, is de Lucht altyd dik en zwart; maar, dewyl ik geenen Thermometer had, kan ik niet bepaalen, of het dan warmer is, dan op andere tyden. Dewyl de Ooſtewinden van dien kant komen, alwaar verſcheidene brandende Bergen en heete Bronnen zyn, verbeelde ik my, dat dezelve niet alleen van de Engte des Lands, maar voornaamlyk ook van de onderäardſche Vuuren en Dampen ontſtaan.

Met betrekking tot de overige Voor- en Nadeelen van dit Land, mag men over 't algemeen zeggen, dat deszelfs grootſte Rykdom beſtaat in overvloed van heerlyke Pelteryen en goeden Viſch, en het grootſte Ongemak integendeel in het gebrek aan Yzer en Zout. Het Yzer bekomen zy thans uit verſcheidene Plaatſen; en het Zout kooken zy uit Zeewater; doch de moeilyke Aanvoering van het Yzer uit ver afgeleegen Plaatſen, en het kooken van Zout, veroorzaaken zulke groote Koſten, dat beide deeze Noodwendighe-

digheden tot eenen byna ondraaglyken Prys verkocht worden. Eene gemeene Byl kan men in *Kamtſchatka* niet koopen onder twee Roebels, en een Pond Zout koſt 'er vier Roebels.

II. HOOFDSTUK.

Van de BRANDENDE BERGEN *in het Schiereïland* KAMTSCHATKA.

Men telt drie brandende Bergen in het Schiereiland *Kamtſchatka*; naamlyk: 1. Den Berg *Awachinski;* 2. den Berg *Tulbatchinski;* en 3. den Berg *Kamtſchatka.*

1. De eerſte Berg, AWACHINSKI genoemd, ligt aan de Noordzyde van de Baai *Awatſcha;* deszelfs Top is wel een groot end wegs van daar geleegen, maar de Voet van den Berg ſtrekt zich tot de Baai zelve uit. Dit Gebergte beſtaat, tot de helft zyner Hoogte, genoegzaam uit eene aaneengeſchakelde reeks kleine Bergen of Heuvelen, zynde de een op den anderen gezet; de Top van het Gebergte wordt de *Shatſe* of Tent genoemd, en is altyd naakt en bloot, maar de laagere Gedeeken zyn doorgaans met Hout bedekt.

Dit Gebergte werpt op verſcheidene Plaatſen, reeds zederd veele Jaaren, eenen geduurigen Rook op, doch het geeft ſlechts op ſommige tyden Vlammen uit. De verſchriklykſte Vuurbraaking is geſchied, gelyk de *Kamtſchatdalérs* verhaalen, in den Zomer des Jaars 1737.; doch dezelve duurde niet langer dan 24 uuren, en eindigde met het uitwerpen van eene dikke Wolk van Aſch, die de om-

liggende Landſtreek ter diepte van een *Verſhoke* * bedekte.

Na deeze Vuurbraaking, werdt 'er, in den omtrek der Rivier *Awatſcha*, en op de Eilanden, niet ver van *Kurilſkaya Lopatka* geleegen, eene verſchriklyke Aardbeeving en Waterberoering gevoeld; waarömtrent men de volgende Waarneemingen gedaan heeft.

De Aardbeeving begon 's morgens ten drie uuren, op den zesden van Wynmaand des jaars 1737., en duurde omtrent een Kwartier uur, wordende veelen van de Hutten en Tenten der *Kamtſchatdalers* door dezelve om ver geworpen. Ten zelfden tyde werdt het Zeewater met geweld op Strand gedreeven, en rees op eenmaal omtrent ter hoogte van twintig voeten; onmidlyk daarna werdt al het Water weder te rug gedreeven, en week tot eenen grooten Afſtand van het Strand; vervolgens keerde het Water met dubbele kracht te rug en klom veel hooger, dan te vooren; waarop het weder zo ver te rug week, dat het zelfs van Strand niet kon gezien worden. Ten dien tyde, zyn in den Doortogt, tuſſchen het eerſte en tweede *Kurilſche* Eiland, de yslykſte en gevaarlykſte Klippen op den grond der Zee ontdekt, die nooit voorheen gezien waren, ſchoon men 'er te vooren al vry ſterke Aardbeevingen en buitengewoone Waterberoeringen in de Zee beſpeurd hadt. Een Kwartier uur daarna werdt de Aardbeeving herhaald met zwaardere Schuddingen, en het Zeewater overſtroomde de Kuſt twee honderd voeten hoog; welk, gelyk te vooren, onmidlyk daarna weder te rug week. Deeze rollende Beweeging duurde eenen langen tyd, terwyl de Zee meenigmaal het Strand naderde en terſtond

* Een *Verſhoke* is het zeſtiende Deel van de *Ruſſiſche Arſhin*, zynde eene Maat, welke zeven-en-twintig Duimen vervat.

ſtond daarna weder te rug week. Voor iedere Aardbeeving werdt vooraf een heevig Geraas gehoord, door de Overſtrooming der Zee veroorzaakt. Veelen der Inwooneren van die Geweſten verlooren, by deeze gelegenheid, elendiglyk hun leeven. Op verſcheidene Plaatſen werden de Weilanden, de Heuvels en kleine Bergen, benevens veele Velden, in zoute Meiren veranderd. Deeze Waterberoering was zo geweldig niet in den Zeeboezem van *Penſchinska*, dan wel langs den Ooſterſchen Oceaan: en de Lieden, welke langs de Groote Rivier woonen, leeden daarby niets, of maar zeer weinig.

Omtrent deezen tyd zeilden wy van *Ochotskoi* naar den Mond der Groote Rivier; en toen wy aan Strand waren gekomen, 't geen op den vier-en-twintigſten van Wynmaand geſchiedde, was de Aardbeeving nog zeer gevoelig, zynde de Schuddingen ſomtyds zo heevig, dat wy nauwlyks op onze voeten konden blyven ſtaan. Dit duurde, doch by eenige tuſſchenpoozen, tot de Lente des jaars 1738., ſchoon de Aardbeeving veel ſterker vernomen werdt omtrent *Kurilskaya Lopatka*, en langs de Kuſt van den Ooſterſchen Oceaan, dan in zulke Plaatſen, die verder van de Zee geleegen zyn.

De *Koſakken*, die hun Verblyf langs de Groote Rivier hebben, doch toen op de *Kuriliſche* Eilanden waren, verhaalden my, dat zy zich, op het eerſte gevoel der Aardbeeving, met de Inboorlingen dier Eilanden, naar de Toppen der Bergen begaven, verlaatende alle hunne Goederen, die zy, naderhand, gelyk ook de Wooningen der *Kurilers*, om ver geworpen, en meeſtäl vernield gevonden hadden.

2. De Berg TULBATCHINSKI ligt in eene bergächtige Landſtreek, tuſſchen de Rivieren *Kamtſchatka* en *Tulbatchik*. Dezelve heeft reeds eeni-

ge jaaren gerookt. In het begin desjaars 1739. wierp deeze Berg, voor de eerſte maal, eenen grooten Vuurkloot uit, waardoor het omliggend Woud in brand geſtooken werdt. Na den Vuurkloot rees 'er eene dikke Wolk op, die, van tyd tot tyd toeneemende, ten laatſte neerviel, en den Sneeuw vyftig Werſten in 't rond met aſch bedekte. Omtrent dien zelfden tyd was ik op reis van het Opperfort naar het Nederfort *Kamtſchatka*, en genoodzaakt dezelve te ſtaaken, tot dat 'er op nieuw Sneeuw gevallen was; doordien wy, wegens de menigte der aſch, over den reeds gevallen Sneeuw onze reis niet konden voortzetten.

Voorts gebeurde by deeze Vuurbraaking niets buitengewoons, uitgenomen eenige geringe Schuddingen van Aardbeeving, die zo voor als na die Vuurſpuwing gevoeld werden. De heevigſte Schudding gebeurde omtrent het midden van Wintermaand, welke ik, op myne reis van de Groote Rivier naar het Opperfort *Kamtſchatka* gevoelde. Wy waren toen niet ver van *Hrepta*, of het Gebergte *Ogulminski*. Toen wy omtrent den middag ruſttyd hielden, ſcheen het naar en yſlyk Geluid, welk wy in het Woud hoorden, ons eenen op handen zynden Storm aantekondigen; maar ziende, dat onze Ketels van het vuur geworpen wierden, en teffens gevoelende, dat wy zelven in onze Sleeden geſchud en bewoogen wierden, werden wy ras van onze dwaaling overtuigd. De Aardbeeving beſtondt op dien tyd ſlechts uit drie Schuddingen, die, na tuſſchenpoozing van eene Minuut, de eene op de andere volgden.

3. De brandende Berg KAMTSCHATKA is merklyk hooger, niet alleen dan de twee gemelde Vuurbraakende Bergen, maar zelfs dan eenige andere Bergen in dit gedeelte van het Schieréiland *Kamtſchat-*

ſchatka. Twee Derdedeelen van deszelfs Hoogte beſtaan uit eene reeks Bergen, gelyk wy te vooren van den Vuurberg *Awachinski* hebben aangemerkt; De *Shatſe*, of de Top maakt het overige Derdedeel van deszelfs Hoogte uit. De Omtrek van deezen Berg, of van dit Gebergte bedraagt, aan deszelfs voet, omtrent driehonderd Werſten. De *Shatſe*, of de Top is van alle kanten zeer ſteil, en heeft, in zyne lengte, verſcheidene diepe Oponingen; de Spits zelve wordt van tyt tot tyd breeder, doordien 'er geduuriglyk eenige Aarde in den Mond van dien verbaazenden Vuurkolk inſtort. De Top van deezen brandenden Berg is zo hoog, dat dezelve, by helder Weer, van het Opperfort *Kamtſchatka* kan gezien worden, ſchoon de Berg ruim drie honderd Werſten van daar geleegen is, en men van het Opperfort geene der andere Vuurſpuwende Bergen, al is derzelver afſtand veel geringer, ontdekken kan. Kort voor eenen Storm ſchynt de Top van deezen Berg door drie Gordels als omringd te zyn: de hoogſte vertoont, in zyne breedte, omtrent het vierde gedeelte der hoogte van den Top des Bergs, en geeft eenen geſtaadigen dikken Rook uit. De Inboorlingen deezer Geweſten zeggen, dat deeze Berg, gemeenlyk twee- of driemaal in 't jaar Aſch uitwerpt, en ſomtyds in zulk eene verbaazende menigte, dat de Aardbodem ruim drie honderd Werſten in 't rond, ter diepte van een *Vershoke*, daarmede bedekt is.

Van het jaar 1727. tot 1731. hebben de Inwooners waargenomen, dat deeze Berg byna zonder ophouden gebrand heeft; doch zulks veroorzaakte hun zulken grooten Schrik en Gevaar niet, als zy by den laatſten brand des jaars 1737. ondervonden.

Deeze verſchriklyke Vuurbraking begon den vyf-en-twintigſten van Herfſtmaand, en duurde eene ge-

heele Week met zulk een geweld, dat de Top des Bergs zich aan de Viſſchers, die niet ver van dat Gebergte in Zee waren, als een vuurige en gloeijende Steen vertoonde; en de Vlammen, die door de verſcheidene Openingen van den Berg uitborſten, hadden ſomtyds de gedaante van verſchriklyke Vuurſtroomen, en gaven een verſchriklyk geraas van zich. In het binnenſte van den Berg hoorde men als vreeſlyke Donderſlagen, een geluid als dat van de zwaarſte Klokken geevende, waardoor al het omliggend Landſchap in de uiterſte vreeze gedompeld werdt. De Nachten waren de allerverſchriklykſten. Deeze Vuurbraaking eindigde, als naar gewoonte, met het uitwerpen eener groote menigte Koolen en Aſch; waarvan, echter, maar zeer weinig op het Land viel, wordende byna de geheele Wolk door den ſterken Wind in Zee gedreeven. Ook werpt deeze Berg ſomtyds Steenen op, die vol Luchtgaatjes zyn, benevens Glas van verſchillende Kleur, wordende diergelyke ſtoffen dikwyls gevonden in het Moeras *Boukoſſe*, naby dit Gebergte geleegen.

Den drie-en-twintigſten van Wynmaand daaraan volgende gebeurde omtrent het Nederfort *Kamtſchatka* zulk eene geweldige Aardbeeving, dat de meeſte Huizen en Gebouwen om ver geworpen wierden, de Kerkklokken begonden te luiden, en de nieuwe Kerk, van dikke Balken van Dennenhout gebouwd, zo geſchud wierdt, dat al de Samenvoegſels der Balken los geraakten. Ook werden 'er, zelfs tot de Lente des jaars 1738., by tusſchenpoozingen, eenige Schuddingen gevoeld; doch de Waterberoering was toen veel minder dan dezelve in voorige tyden waargenomen was. Men zegt, dat de Aardbeevingen veel zwaarder zyn omtrent eenen Berg, die nog brandt, dan dicht by eenen Berg,

Berg, die ophoudt met branden, of nog niet geheel aangeſtooken is.

Behalve deeze vuurbraakende Bergen, heb ik hier ook nog gehoord van twee andere Kolken, uit welken geſtaadig Rook opklimt: een van dezelven wordt *Joupanoski*; en de andere *Shevelitche* genoemd.

Voorts zyn 'er, meer Noordwaard dan de Rivier *Kamtſchatka*, nog verſcheidene andere Plaatſen, die gedeeltelyk Rook, en gedeeltelyk ook Vuur opgeeven.

Op het *Kuriliſche* Eiland *Paromuſir* is, insgelyks, een brandende Berg, en nog een ander op het Eiland *Alaide*, waarömtrent de Heer *Steller* aanmerkt, dat het niet een geheel Gebergte, maar ſlechts een enkele Berg is, die Vuur opgeeft.

Al deeze Bergen maaken van buiten ten naaſte by dezelfde Vertooning; waarom het ook zeer waarſchynlyk is, dat zy van binnen, insgelyks, op dezelfde wyze zullen geſteld zyn; dat men uit derzelver uitwendige geſtalte aangaande de inwendige geſteltenis dier Bergen, en hunne Bekwaamheid om Vuur te vatten en te branden, vryëlyk mag oordeelen; dat in al de Bergen, die, voorheen, Rook opgegeeven of gebrand hebben, doch, naderhand, onzeeker door welk toeval, uitgebluſcht zyn, overäl Meiren gevonden worden: waaruit hy beſluit, dat gelyk die Bergen tot den grond toe uitgebrand zyn, het Water, welk door de geöpende Doortogten indrong, de leedige Plaats gevuld hadt; en hieruit zou men ook eenig Bericht kunnen geeven aangaande de Oorzaak van de heete Bronnen.

Men vindt in het Schieréiland *Kamtſchatka* twee Bergen, die opgehouden hebben te branden; naamlyk: de *Apalski*, uit welken de Rivier *Apala* ontſtaat;

ſtaat; en de *Biloutchinski*, waaruit tegenwoordig de Rivier *Biloutchik* voortkomt. Aan den voet van deezen Berg is een Meïr, in welk in Lentemaand en de twee volgende Maanden, eene groote menigte Haringen gevangen wordt.

III. HOOFDSTUK.

Van de WARME BRONNEN *in het Schieröiland* KAMTSCHATKA.

Ik heb zes warme Bronnen op het Schieröiland *Kamtſchatka* ontdekt, als: 1. eene aan de Rivier *Oſernoi*, die uit het Meir *Kurilskoi* voortkomt; 2. eene aan de Rivier *Paudche*, die in de *Oſernoi* valt; 3. eene aan de Rivier *Baäno*, die als een arm van de Groote Rivier wordt aangemerkt; 4. eene naby het Fort *Natchikute*; 5. eene dicht by den Mond der Rivier *Shematchinski*; en 6. eene niet ver van den Oorſprong der gemelde Rivier.

De warme Bronnen, die aan de Rivier *Oſernoi* zyn, ontſtaan uit den Zuidlyken oever dier Rivier; het water, dat uit dezelven voortkomt, valt voor een gedeelte terſtond in de *Oſernoi*, terwyl een ander gedeelte zynen Loop, evenredig met den Stroom dier Rivier, voortzet, op eenigen Afſtand van daar zich vereenigt, en vervolgens te ſamen in de *Oſernoi* valt. Deeze Bronnen zyn van weinig belang, en ook niet zeer heet, ryzende de Thermometer van *de l'Iſle*, die in de opene Lucht op vyf-en-veertig Graaden ſtondt, ſlechts honderd Graaden, ſtaande dus op honderd vyf-en-veertig Graaden.

De Bronnen aan de Rivier *Paudche* zyn omtrent vyf Werſten van de eerſte afgeleegen, en ontſpringen,

gen, aan den Ooſtlyken oever der Rivier, uit den grond, op eenen hoogen Berg, op welks Top eene Vlakte is van driehonderd vyftig Vademen * in de Lengte, en driehonderd Vademen in de Breedte. Deeze Berg ſtrekt zich uit tot aan de Rivier, alwaar dezelve eenen ſteilen Oever maakt; maar aan den anderen kant, of de Landzyde, is de opgang des Bergs zeer gemaklyk.

Verſcheidenen deezer Bronnen werpen haar Water uit, gelyk Waterwerken, door kunſt gemaakt, ter hoogte van eenen Voet of anderhalve Voeten, en zulks met een groot Geraas. Sommigen van dezelven maaken groote Poelen of kleine Meirtjes, waaruit verſcheidene Beekjes voortvloeijen, die, zich hier en daar op de Vlakte verëenigende, dezelve, als het ware, in zo veele Eilandjes verdeelen, en ten laatſte door eenen aanmerklyken Stroom in de Rivier *Paudche* vallen. Een van die Meirtjes is merkwaardig, door zyne Opening, die twee Vademen diep is. In die Eilandjes zyn zeer veele Openingen, waarvan ſommigen zeer klein zyn, terwyl anderen meer dan eenen Voet in haare Middellyn hebben: doch uit deeze grootere Openingen komt geen Water voort; ſchoon de kleinere ſomtyds Water, en ſomtyds alleenlyk Dampen met een zeer groot geweld opgeeven.

Al die Plaatſen, uit welken in voorige tyden Water voortgekomen is, kunnen aan zekeren Kleigrond van verſcheidene Kleuren, dien men rondom dezelven vindt, duidlyk genoeg gekend worden; deeze Kleigrond wordt gemeenlyk door het Bronwater opgeworpen. Ook wordt'er veel Zwavel gevonden, voorál omtrent die openingen, die ſlechts Dampen opgeeven.

Sommige Bronnen vloeijen ook van dien ſteilen Oever,

* De *Ruſſiſche* Vademen houden zeven Voeten in de Lengte.

Oever, van welken wy melding gedaan hebben, en die twee Vademen, of meer, hooger is dan de Rivier. 't Is merkwaardig, dat de Steenen, uit welke deeze Oever, en misschien ook de geheele Berg, beſtaat, rond, en van buiten zeer droog zyn, maar van binnen zo zacht, dat zy gemaklyk tuſſchen de vingers kunnen in ſtukken gewreeven worden. Hieruit heeft men gegiſt, dat de verſcheidenlyk gekleurde Kleigrond, die omtrent den oorſprong der Bronnen gevonden wordt, niets anders is, dan deeze Steenen, door de geſtaadige Vochtigheid en Warmte zacht gemaakt. Deeze Klei heeft eenen zuuren en ſamentrekkenden Smaak; en wanneer een ſtuk daarvan, of een ſteen, doorgebroken wordt, vertoont 'er zich als een ſoort van Aluin, met blauw, wit, rood, geel, groen en zwart, die zo met elkander vermengd zyn, dat het veel naar Marmer gelykt; en wanneer de Klei niet geheel droog is, verſchynen deeze Kleuren byzonder helder en fraai.

Tegenöver den voet van deezen Berg, die den oever der Rivier *Paudche* uitmaakt, is een Eiland in den gemelden Stroom, op welk, insgelyks, Bronnen van heet Water zyn; doch zy zyn van minder belang dan die, van welken wy te vooren melding gedaan hebben.

De Bronnen, die aan de Rivier *Baäno* zyn, verſchillen niet zeer veel van die aan de Rivier *Paudche*. Zy ontſpringen aan beide Oevers dier Rivier; en dewyl aan den Zuidlyken Oever der Rivier eene hooge Vlakte is, maar aan de Noordzyde eene geheele Reeks Steenrotſen, vallen de Bronnen aan den Zuidlyken Oever door kleine Beekjes in de Rivier; doch die aan den Noordkant ontſtaan, vloeijen langs de Steenrotſen, uitgenomen eene, die omtrent tachtig Vademen van de overigen ontſtaat, in eene plaats, al-

alwaar de Steenklippen een weinig verder van de Rivier afgeleegen zyn; deeze Bron heeft hierom ook eenen loop van ruim veertig Vademen.

Onder de Bronnen, die aan den Zuidkant der Rivier ontſpringen, is het zeer merkwaardig, dat aldaar eene Plaats vol Openingen van verſchillende Grootte is, alwaar het Water ter hoogte van twee en eenen halven voet met groot geraas uitgeworpen wordt. De Thermometer van *Fahrenheit*, die in de vrye Lucht op honderd vyf-en-tachtig Graaden ſtondt, rees in die Bron tot vyftien Graaden.

De Bronnen aan de Groote Rivier ontlaſten zich in dezelve, door eenen aanmerklyken Stroom, die tuſſchen twee ſteenachtige Bergen, in een ſmal Kanaal, loopt. De Oevers zyn moeraſſig en zacht, maar de Grond of Bodem der Rivier ſteenachtig, en met zeker ſoort van Mos bedekt. Van den Oorſprong dier Bron tot de plaats, waar dezelve in de Groote Rivier valt, heeft men eene Lengte van twee honderd een-en-zeſtig Vademen. Omtrent den Oorſprong van de Bron ſtondt de Thermometer van *de l'Iſle* op drie-en-twintig, en die van *Fahrenheit* op honderd vyf-en-tachtig Graaden: van daar tot de plaats, alwaar dezelve in de Rivier valt, wordt dezelve van trap tot trap Kouder beſpeurd, zo dat omtrent den Mond of de uitwatering der Bron de Thermometer van *de l'Iſle* ſlechts tot honderd vyftien, en die van *Fahrenheit* tot vier-en-zeventig Graaden rees; ſtaande in de opene Lucht de eene op honderd vyf-en-zeventig, en de andere op veertien Graaden.

Het warme Meir, welk dicht by de Rivier *Shematche* is, en in den Ooſterſchen Oceaan valt, is veel grooter, dan een van de te vooren gemelde. Aan deszelfs Mond is het drie Vademen breed, en op ſommige plaatſen omtrent vier voeten diep, zynde des-

deszelfs Lengte drie Werſten * enacht-en-tachtig Vademen. Het Meir loopt tuſſchen hooge ſteenächtige Bergen, met eenen ſnellen ſtroom; deszelfs Grond beſtaat uit harden Steen, met groen Mos bedekt, welke in ſtille Plaatſen op de oppervlakte des Waters dryft. Dicht aan de Oevers omtrent deszelfs Mond is de warmte van het Water, gelyk die van Zomerwater, en meer naar den Oorſprong van het Meir zyn de Planten en het Gras groen, en ſommigen van dezelven bloeijen reeds in de Lentemaand.

Wanneer men zich van deeze Rivier begeeft naar de laatſte warme Bron, die aan de Rivier *Shematche* ligt, moet men eene groote Reeks Bergen overtrekken. Aan den Ooſtkant dier Bergen, niet ver van het opperſte gedeelte derzelven, is eene tamelyk groote effene Vlakte met ronde graauwe Steenen, op welke geenerhande Kruiden of Planten groeijen. Op deeze Vlakte, klimt, aan verſcheidene Plaatſen, een Damp op, met groot geweld, en een geraas, overeenkomſtig met dat, welk door ſterk opborrelend Water veroorzaakt wordt. Hier deed ik, op ſommige Plaatſen, Openingen in den grond delven, in verwachting, dat ik Water zou vinden; doch ik vond, integendeel, eene Bedding van zulken harden Steen, dat men dezelve niet doorgraaven kon. 't Is zeer waarſchynlyk, dat de Wateren van het warme Meir, welk in den Ooſterſchen Oceaan valt, hunnen Oorſprong hebben uit deeze Plaats; want zy ligt recht tegenöver dat Meir; en de laatſte Stroom, die in de Rivier *Shematche* valt, ontſtaat ook, volgens het gevoelen van allen, die deeze Zaak onderzocht hebben, uit die zelfde Plaats; doordien zy, aan den Weſtkant

*) Een *Ruſſiſche* Werſt is vyfhonderd Vademen, of drieduizend en vyfhonderd Voeten lang.

kant van deeze Reeks Bergen, voortkomt uit een diep Hol, welk aan alle zyden door rookende Bergen omringd is. De Grond zelf is, byna anderhalve Werſten in 't rond, als opgevuld met kookend heete Bronnen, welke allen zich ten laatſte in eenen Stroom vereenigen.

In deezen Grond zyn, onder anderen, twee Bronnen, van welken wy, wegens haare merkwaardigheid, een byzonderder Bericht zullen mededeelen: de eene heeft vyf, en de andere drie Vademen in haare Middellyn; zynde de eerſte anderhalve, en de andere een Vadem diep. In deeze Bronnen borrelt het Water met witte Luchtblaasjes op, en maakt zulk een geraas, dat men, op de gewoone wyze ſpreekende, elkanderen niet verſtaan kan; en zelfs ter nauwernood, wanneer men overluid roept. De Damp, die daar geſtaadig opryſt, is zo dik, dat men iemand, op den Afſtand van ſlechts zeven Vademen, niet zien kan; en het opborrelen van het Water kan alleen waargenomen worden, wanneer men zich vlak op den grond neer legt. De grond tuſſchen deeze Bronnen gaat geſtaadig, als eene Wieg, op en neer, zodat men in geduurige vreeze is van daarin te zullen zinken. Het Water van deeze Bronnen wordt van het Water van al de andere Bronnen zeer merklyk onderſcheiden door eene zwarte Stof, veel naar *Chineeſchen* Inkt zweemende, die boven op de Oppervlakte van hetzelve dryft, en, aangeraakt zynde, zo vaſt aan de Vingers kleeft, dat het vry bezwaarlyk is, dezelve daar weder af te waſſchen. Ondertuſſchen hebben deeze, met al de overige warme Bronnen gemeen, dat haar Water veele Deeltjes van Kleigrond, Lym, Aluin en Zwavel van verſcheidene kleuren met zich voert. In al de gemelde warme Bronnen is het Water dik, en ſtinkt als verrotte Eieren.

De *Kamtſchatdalers* zien al de Vuurſpuwende Bergen, en de overige Plaatſen, alwaar heete Bronnen opwellen, aan als Woonplaatſen van booze Geeſten, en naderen tot dezelven met vreeze: doch, dewyl de laatſten nog de gevaarlykſten zyn, hebben zy ook het grootſte Ontzach voor dezelven; en daaröm ontdekken zy nooit zulke Plaatſen vrywillig aan de *Ruſſen*, ten einde zy niet zouden verpligt worden om hen derwaard te verzellen. 't Was ſlechts by geval, dat ik 'er iets van vernam, na dat ik reeds meer dan honderd Werſten die Plaats voorby was; doch deeze natuurlyke Zeldzaamheid kwam my zo merkwaardig voor, dat ik te rug keerde, om dezelve van naby te onderzoeken. De Lieden van het Dorp *Shematchinski* werden genoodzaakt, om de waare reden te verklaaren, waarom zy hun die Bronnen, voorheen, niet ontdekt hadden; ook werden zy, zeer tegen hunnen wil, gedwongen om my de Plaats zelve aan te wyzen; doch zy wilden niet dicht by dezelve gaan. En toen zy zagen, dat wy in het Water gingen liggen, hetzelve dronken, en ook de Spys, die daarin gekookt was, aten, verwachtten zy van oogenblik tot oogenblik, dat zy ons op ſtaande voet zouden zien ſterven; doch vernomen hebbende, dat zulks niet gebeurde, verhaalden zy het in het Dorp, als eene gantſch ongemeene en wondere Zaak: en zagen ons teffens aan als zeer buitengewoone Lieden, doordien zelfs de Duivels ons niet konden beſchaadigen.

't Is merkwaardig, dat Noordwaard van den Mond der Rivier *Kamtſchatka*, en Weſtwaard langs de Oevers der Rivier *Oſernoi*, geene warme Bronnen gevonden worden, ſchoon het overvloeit in branden de Bergen, Zwavel, Yzerërts, en Steenen, die Aluin en Vitriool vervatten.

De

De Heer *Steller* heeft aangemerkt, dat het uitwendig aanzien van het Schieröiland *Kamtſchatka*, en de menigvuldige Aardbeevingen aldaar, gegronde Aanleiding geeven te denken, dat het Land van onderen voorzien is met menigvuldige Holligheden, aangevuld met brandbare Stoffen, die, in de Ingewanden der Aarde Vuur vattende, niet alleen Aardbeevingen veroorzaaken, maar ook die groote Veranderingen voortbrengen, waarvan wy zo veele Voorbeelden zien in de afgebrokene en ſteenächtige Kusten der Beeverzee en op de Eilanden, die tuſſchen *Aſia* en *Amerika* geleegen zyn. De brandbare Stof, waarvan hy melding doet, kan ligtlyk worden aangeſtooken, wanneer het Zeewater, door zekere Openingen of langs deeze en geene verborgene Kanaalen, in de gemelde onderäardſche Holligheden, met geweld indringt. Deeze Onderſtelling wordt nog merklyk verſterkt door zyne verdere Waarneeming; te weeten: dat de meeſte Aardbeevingen in het Schieröiland *Kamtſchatka* omtrent dien tyd gebeuren, wanneer Dag en Nacht even lang zyn, als wanneer de Golven der Zee, door de zwaare Stormen, met ongemeen groot geweld, op 't Strand worden gedreeven; en voornaamlyk omtrent dien tyd in de Lente, wanneer het Water altyd hooger ryſt, dan op eenigen anderen tyd: en de Inwooners van *Kamtſchatka*, benevens de *Kurilers*, die de *Kuriliſche* Eilanden bewoonen, weeten dit zo wel, dat zy altyd voor het begin van Lentemaand, en voor het einde van Herſſtmaand vreezen.

't Is zeer zeldzaam, dat hier geen Yzer ontdekt is, ſchoon men 'er eenig Yzerërts, met Klei en Aarde gemengd, op verſcheidene Plaatſen gevonden heeft. Onderuſſchen kan men hier uit gemaklyk nagaan, waarvan het menigvuldig onderäardſch Vuur

in het Schieröiland *Kamtſchatka* zynen Oorſprong heeft: want, indien men by het gemelde Mengſel ſlechts eene genoegzaame menigte Zwavel voegt, ontſteekt het van zelfs.

Men heeft tot hier toe nog geene Zoute Bronnen in dit Land ontdekt, 't geen eenigzins te verwonderen is; doordien de Engte der Landtong van het Schieröiland *Kamtſchatka*, en zo veele Onderaardſche Holligheden onder de ſteenachtige Bergen, die gemeenſchap met de Zee hebben, ons voldoende reden aan de hand geeven om te beſluiten, dat 'er diergelyke Zoute Bronnen moeſten gevonden worden.

Na de Beſchryving der Warme Bronnen op dit Schieröiland, moeten wy ook nog eenig Bericht geeven van ſommige Rivieren, die nooit bevriezen. Dezelve zyn zo gemeen in *Kamtſchatka*, dat 'er nauwlyks eene Rivier is, die niet, zelfs in den ſtrengſten Vorſt, nog eenige zeer groote Openingen heeft.

De Vlakten, aan den Voet der Bergen, zyn zo vol ſpringende Bronnen, dat men 'er in den Zomer nergens droog kan gaan. Deeze Bronnen, die, zich met elkander vereenigende, kleine Riviertjes uitmaaken, en in de Rivieren *Kleutchova* en *Kamtſchatka* vallen, worden nooit met Ys bedekt, en geeven den geheelen Winter door eenen aanzienlyken Voorraad van Viſch op; 't geen inzonderheid voor de Volken, die aan de eerſtgenoemde Rivier woonen, als een groot Voordeel en uitneemenden Zegen aan te merken is; doordien zy uit die Rivier, meeſtal den geheelen Winter door, met verſchen Viſch voorzien worden, die, uit hoofde van de Schaarsheid der Leevensmiddelen in dat Jaargetyde, voor eene groote aangenaamheid gehouden wordt. Hieruit kan men ook reden geeven van de Gezondheid van alle deeze Wateren, welken de Inwooners, na het eeten van den

den vetſten Viſch, zonder eenig nadeel drinken; ſchoon men in veele andere Plaatſen beſpeurt, dat koud Water, op vetten Viſch gedronken, den Rooden Loop veroorzaakt.

IV. HOOFDSTUK.

Van de METAALEN, *en* MINERAALEN, *in het Schieréiland* KAMTSCHATKA.

Schoon het Schieréiland *Kamtſchatka* bergächtig, en de Grond aldaar zo geſteld is, dat men dien natuurlyker wyze als eene baarmoeder van veelerhande Metaalen en Mineraalen, doch voornaamlyk van Yzer en Koper, waarvan Siberie op veele Plaatſen overvloeit, zou kunnen en moeten aanmerken; is 'er echter tot hier toe zeer weinig van dergelyke Bergſtoffen ontdekt. Doch dit is geen bewys, dat zulk Erts in *Kamtſchatka* gantſchlyk niet gevonden wordt: want, behalve dat de *Kamtſchatdalers* volkomen onkundig in deeze Zaaken zyn, hebben ook de *Ruſſen*, die thans in dit Schieréiland woonen, zich tot hiertoe nog geene de minſte moeite gegeeven, om Mynen of Bergſtoffen op te zoeken: zy hebben zulke groote menigten van Yzeren en Koperen Gereedſchappen en Werktuigen medegebragt, dat zy niet alleen genoeg voor zich zelven hebben, maar ook in ſtaat zyn, met zeer aanmerklyk Voordeel voor hun de *Kamtſchatdalers* en *Kurilers* overvloedig daarmede te voorzien. Men moet hierby teffens in overweeging neemen, dat de Zorg, om in hunne noodzaaklyk vereiſchte nooddruftigheden te voorzien, zo veel van hunnen tyd wegneemt, dat zy ſlechts zeer

weinig van dien tot andere beezigheden kunnen aanwenden. Daarenboven zyn de Plaatſen, alwaar men dergelyk Onderzoek zou willen en kunnen in 't werk ſtellen, doorgaans zeer moeilyk te naderen, zo niet byna geheel ontoeganglyk. Waarby men nog mag voegen, dat de geduurige Stormwinden, en de aanhoudende Ongemakken van Lucht en Weer, ook zeer groote Verhinderingen toebrengen aan zulke Naſpooringen; voornaamlyk doordien al de Noodwendigheden, tot de Onderneeming vereiſcht, door Menſchen op de Schouders moeten aangebragt worden; want in den Zomertyd kan men zich niet van Horden daartoe bedienen.

Men heeft gegronde reden te denken, dat 'er het een of ander Erts in *Kamtſchatka* zal gevonden worden; doch 't is onzeker, of het wel de moeite beloonen zal daarna te zoeken. Koperërts heeft men reeds ontdekt omtrent het Meir *Kurilskoi*, en de Baai *Ivovoi*. Een zandachtig Yzerërts wordt 'er gevonden aan de Oevers van verſcheidene Meiren en Rivieren, waaröm men met waarſchynlykheid giſſen mag, dat 'er in de Gebergten, waaruit deeze Meiren en Rivieren ontſtaan, zekerlyk Yzerërts zal te vinden zyn. Omtrent de Rivieren *Kambalinskoi* en *Oſernoi*, als mede langs de Kaap *Kronotskoi*, wordt Zwavel gegraaven. De Zwavel, die van *Olontoski* aangebragt wordt, alwaar dezelve van de Steenklippen druipt, is zeer fyn en doorſchynende; en aan den voet der vuurſpuwende Bergen wordt deeze Stof ook overal gevonden.

De volgende ſoorten van Aarde zyn in het Schiereiland *Kamtſchatka* vry gemeen. Groote menigte witte Krydlarde wordt omtrent het *Kuriliſche* Meir gevonden: Tripoly en Oker omtrent de Groote Rivier en de Dorpen *Nachikin* en *Koutchinubiff*; en

eene

eene purpergekleurde Aarde omtrent de heete Bronnen, gelyk ook somtyds harde steenächtige Oker.

Onder de Steenen worden in de Gebergten somtyds, doch zeer zelden, kleine roode stukken Kristal ontdekt; en, dicht by de Rivier *Charious*, vindt men zekere stukken Steen, die 'er als slecht groen Glas uitzien, en waarvan de Inwooners voorheen Messen, Bylen, Lancetten, en Pylen maakten: door de geboorene *Russen* wordt die stof Glas, maar door de *Kamtschatdalers*, *Nanagy* genoemd. Deeze Steen wordt ook gevonden in de Kopermynen, omtrent *Ecatherinenburg*, alwaar dezelve onder den naam van Topaas bekend is. Men ziet hier, insgelyks, eene soort van ligten Steen, die zo wit is als Kalk, waarvan de Inboorlingen niet alleen Plaaten, maar ook Lampen vervaardigen, in welken zy hunne Vischölie branden; en langs het Strand wordt een harde Steen van Yzerkleur, die zo vol gaten is, als eene Spons, en door het Vuur ligtlyk aan 't smelten wordt gebragt, op de meeste plaatsen gevonden.

Dicht by den Oorsprong der genoemde Rivier vinden de *Kamtschatdalers* ook eene soort van doorschynende Steenen; welken zy in plaats van Vuursteenen gebruiken. Sommigen deezer Steenen zyn maar half doorschynende, wit- en melkächtig. Eenige kleine doorschynende Steenen van eene geele Kleur, gelyk Koraalen, worden aan de oevers van verscheidene Rivieren ontdekt; en overvloed van Hyacinthen levert de Landstreek naby *Tomskoi* uit.

Tot hiertoe heeft men geene kostbare Gesteenten in dit Schiereiland ontdekt. De Bergen zyn vaster dan die van *Siberie*, en vallen niet zo weg, als die; maar wanneer de aarde weg valt, ontdekt men veel *Lac lunæ*. Een zachte soort van *Bolus*, van eenen vet- en roomächtigen Smaak, ontdekt zich in taam-

lyke menigte dicht by den Zeeboezem van *Penſchinska*, by het *Kurilſche* Meir, en de *Olutorskoi:* dit wordt als een uitmuntend Geneesmiddel in Buikloopen gebruikt. Van de meeſten der bovengemelde Steenſoorten en andere Voortbrengſels van dit Schiereiland heb ik kleine ſtukjes gezonden tot Proeven naar het Kabinet van Naturaliën en Zeldzaamheden, welk de Keizerlyke Akademie te Petersburg verſamelt. Ondertuſſchen moet ik niet vergeeten, dat langs de oevers der Rivier *Teghil*, en verder Noordwaard, niet ver van den Zeeboezem van *Penſchinska*, Amber vergaderd wordt.

V. HOOFDSTUK.

Van de BOOMEN *en* PLANTEN *in het Schieréiland* KAMTSCHATKA.

Het gemeenſte Hout in dit Schieréiland is de Lorkenboom *, en de witte Popelierboom †, welke den Inwooneren dienen tot het opbouwen hunner Huizen en Forten; ook is dit Hout bekwaam, niet alleen tot zulke Booten, als de Inboorlingen gebruiken, maar zelfs ook tot het bouwen van grootere Schepen. Doch de eerſtgenoemde, of Lorkenboom, groeit alleenlyk langs de Rivier *Kamtſchatka* en de overige Rivieren, die in dezelve vloeijen; en op andere Plaatſen bedienen zy zich van den witten Popelierboom. De Dennenboom ** en de zwarte Popelierboom †† worden nergens in 't Schieréiland *Kamtſchatka* gevonden; en de roode Dennenboom *** groeit

* *Larix.* † *Populus Alba.*
** *Pinus.* †† *Populus Nigra.* *** *Picea.*

groeit alleenlyk op eene plaats, en aldaar ook slechts schaars. Schoon het Land veele Berkenboomen † voortbrengt, maaken de *Kamtschatdalers* echter weinig gebruik van dezelven, uitgenomen alleen tot hunne Sleeden. Naby hunne Wooningen hebben zy gemeenlyk geene anderen, dan kromme en onnutte; en 't is zeer bezwaarlyk, gelyk wy te vooren reeds hebben aangemerkt, de betere soort deezer Boomen van die plaats, alwaar zy groeijen, derwaard te brengen.

Doch zy bedienen zich zeer veel van den Bast van Berkenboomen, welken zy van de Boomen trekken, terwyl zy nog groen zyn. Zy snyden denzelven in kleine stukjes, en eeten dien met droogen Kavejaar. Wanneer men, des Winters, in hunne Buurten gaat, vindt men de Vrouwspersoonen overal beezig in het hakken van deezen groenen Bast, met hunne Bylen, die van Been of Steen gemaakt zyn. Zy doen ook deezen Bast gisten met het Vocht of Sap van den Berkenboom, welk eenen aangenaamen Drank maakt. De Berkenboomen van *Kamtschatka* zyn veel voller van Kwasten en harde Uitwassen, dan die van *Europa*; van de gemelde Kwasten maaken zy veelerhande nuttig Huisraad, als Schotels, Lepels, Kommetjes enz. De Heer *Steller* heeft waargenomen, dat de witte Popelierboom, dicht aan den Zeekant groeijende, zeer vol Holligheden en byzonder ligt was, 't geen hy aan het Zoute Water toeschryft; en dat de Asch van dit Hout, in de opene Lucht gelegd, in korten tyd veranderde in een steenachtig Ligchaam, welk hard en zwaar was, en nog des te harder en zwaarder werdt, hoe langer het in de vrye Lucht bleef liggen. Deeze Steen, naderhand in stukken gebroken

† *Betula.*

zynde, vertoonde in zyn binnenſte eenige Vlekken of Spatten van Yzer. De Willigeboomen * en Elzenboomen † leveren het gewoone Brandhout in *Kamtſchatka* uit. De Baſt van de Willigeboomen wordt tot Voedſel gebruikt; en dien van de Elzenboomen gebruiken zy tot het verwen van hun Leer; gelyk wy in 't vervolg omſtandiger zullen berichten. Zy hebben nog den *Padus foliis annuis* van *Linnæus*, en den *Oxianthus fructu rubro & nigro*; deeze laatſte groeit 'er van tweeërleie Soort; de eene heeft roode, en de andere zwarte Vruchten. Van deeze Vruchten doen zy eene groote menigte op tegen den Winter. Ook groeit 'er nog de *Sorbus* in grooten overvloed, wiens Vrucht by hen voor de grootſte Lekkerny gehouden wordt.

Hun voornaamſte Voedſel trekken zy van de Nooten van zeker Gewas, *Slantza* genoemd, welk aldaar overal groeit, zo wel op de Bergen, als in de Valeien. Dit Struikgewas of deeze Boom is, buiten twyfel, eene ſoort van Cederengewas; alleenlyk is het veel kleiner dan de Cederboomen; en in plaats van recht op te groeijen, kruipt het integendeel langs den grond. Deszelfs Vruchten en Nooten zyn niet half zo groot als die van de Cederboomen: De *Kamtſchatdaleʒs* eeten ze met de Schillen. Deeze Vruchten, zo wel als de Beziën van de twee voorengemelde ſoorten van Boomen, zyn zeer ſamentrekkende, voornaamlyk, wanneer zy in eene ruimere maat gegeeten worden. De voornaamſte deugd deezer Nooten is, dat zy een goed Hulpmiddel tegen de Schurft zyn, gelyk alle onze Zeelieden kunnen getuigen: want men kan met waarheid zeggen, dat zelfs in de kwaadaardigſte ſoort van deeze Ziekte de gemelde Vrucht

* *Salices.* † *Alni.*

Vrucht hun eenigſte Toevlugt en Geneesmiddel is. Van de bovenſte Toppen der *Slantza* en der Cederſtruiken was hun gewoone Drank gemaakt, ſomtyds gegiſt, en ſomtyds warm gedronken als Thee; het gebeurt zelfs maar zeer weinig, dat de Ketel met *Slantza* en Cedertoppen niet over het vuur hangt. Roode Aalbeſſen, Braamboizen, en *Kneſhnitza* groeijen hier zeer ſchaars, of ten minſte zo ver van hunne Huizen, dat niemand de moeite neemt dezelven te gaan zoeken. Daar groeit zekere ſoort van zwarte Beziën *, die van groot gebruik zyn; haar ſmaak, die aangenaam is, zweemt merklyk naar dien van verſch giſtend Bier. De Schors van dit Heeſtergewas is zeer goed tot het ſtooken van Brandewyn, geevende ſterkte en ſcherpigheid aan dat Vocht.

De Jeneverboom † groeit in *Kamtſchatka* overal; doch de Inboorlingen bedienen zich niet van deszelfs Beziën: zy doen integendeel eenen grooten voorraad op van *Morosky* **, *Pianitza* ††, *Bruſhnitza* ***, *Klioukva* ††† en *Vodinitza* ****: en wanneer zy grooten overvloed van deeze Beziën hebben, gebruiken zy ze niet alleen als Konfituuren, maar zy ſtooken 'er dan ook Brandewyn van, uitgenomen van de *Klioukva* en de *Vodinitza*, die niet geeſtryk zyn. De Heer *Steller* ſchryft, dat de *Vodinitza* ook een beproefd Hulpmiddel tegen de Schurft is; en de Inwooners verwen hunne oude Kleederen, die hunne verf verlooren hebben, daarmede, geevende eene ligt-

* *Lonicera pedunculis bifloris, floribus infundibuli formis, bacca ſolitaria, oblonga, anguloſa. GMEL. Flor. Siber.*
† *Juniperus.*
** *Chamaemorus RAJI Syn.*
†† *Vaccinium, Spec.* 2. *LINN.* Blaauwbeſſen.
*** *Vaccinium, Spec.* 3. *LINN.* Blaauwbeſſen.
††† *Vaccinium, Spec.* 4. *LINN.* Roode Kruisbeſſen.
**** *Empetrum.*

ligtroode kleur daaraan. Sommigen kooken ze op met Traan en Aluin, en verwen daarin de Beeverhuiden en ſlechtſte Sabels, waarmede zy in ſtaat zyn, de onopmerkenden of onkundigen te bedriegen. Op verſcheidene Plaatſen vergenoegen de *Kamtſchatdalers* zich alleen met Wortelen en Kruiden, gebruikende daarby noch Brood, noch Viſch. Het voornaamſte deezer Kruiden is de *Saranna*. Dit Gewas behoort tot de Klaſſe der Leliën *; doch, dewyl deeze ſoort nergens gevonden wordt, dan in *Ochotskoi* en in het Schiereiland *Kamtſchatka*, zal ik hier eene korte Beſchryving daarvan geeven. Het groeit omtrent eenen halven voet hoog, en heeft eenen Steel, ter dikte eener Zwaanen Schacht, zynde onder aan den grond rood, en naar boven groen. Deszelfs Bladen groeijen in twee Reiën aan den Steel; de onderſte Rei heeft drie, en de bovenſte vier Bladen, zynde kruiswys geplaatſt: de gedaante der Bladen is eirond. Somtyds groeit 'er, boven de tweede Rei, nog een Blad, recht onder de Bloem. Aan het bovenſte gedeelte des Steels, groeit eene zwarte roodachtige Bloem, zelden twee, iets kleiner, dan die van eene gemeene Lelie; dezelve is in zes gelyke deelen verdeeld. Het Hart, in het midden der Bloem, is driehoekig, aan het Bovenënd geel, en vervat, in drie onderſcheidene Zaadhuisjes, eene menigte geele roodachtige Zaadkorreltjes. Rondom hetzelve zyn zes witte Standaards met geele hoofden. Deszelfs Wortel, die eigenlyk de *Saranna* uitmaakt, is van de dikte als eene Wortel van Knoflook, ſamengeſteld uit verſcheidene kleine Bolletjes, waarvan daan dezelve zyne Rondte verkrygt. De Plant bloeit in Zomermaand, omtrent welken tyd men geene andere Bloem op het Veld ziet.

De

* *Lilium flore atro umbellato.*

De Inboorlingen van *Kamtſchatka*, en de Wyven der *Ruſſiſche Koſakken*, delven in den Herfſt deeze Wortelen op, of neemen ze uit de Neſten der Veldmuizen, droogen ze in de Zon, en verkoopen ze voor vyf of zes Roebels het Pud. De *Saranna* half gekookt en vervolgens met Braamboizen, Aalbeziën, of andere dergelyke Beſſen toegemaakt, is eene der aangenaamſte Konfituuren, zynde ſcherp en zoet; en, indien men 'er genoegzaamen Voorraad voor het dagelykſch gebruik van hadt, zou het Gebrek van Brood taamlyk wel daardoor vergoed worden.

De Heer *Steller* telt vyf Soorten van deeze Plant: 1. de *Kimtchiga;* zy groeit naby de Rivier *Tegbil* en *Hariouskovoi*, en gelykt zeer veel naar eene groote Suikerpeul of Erwt, waarnaar de Smaak ook vry veel zweemt; doch hy noch ik hebben deeze Plant ooit zien bloeijen: 2. de ronde *Saranna*, welke ik boven beſchreeven heb: 3. de *Ovſenka* *, die overal door het Schieréiland *Kamtſchatka* groeit, is de Wortel van roode Leliën, wier Bladen geheel opgekruld zyn; de Bol is uit een verbaazend groot getal kleine Bolletjes ſamengeſteld: 4. de *Titichpa*, die langs de Groote Rivier groeit; doch hy noch ik hebben ook deeze Plant nooit in Bloeſem gezien: 5. de *Matiſta ſtadka trava* †, die van geen minder gebruik is voor hunne Huishouding, dan de *Saranna;* want de *Kamtſchatdalers* bedienen zich daarvan niet alleen zo, als wy ons van de Konfituuren bedienen; maar in alle hunne bygeloovige Pligtpleegingen is deeze Plant van een volſtrekt noodzaaklyk gebruik. De Ruſſen hadden zich daar zo ras niet ter neer gezet, of zy ontdekten ook wel ſchielyk,

* *Lilium radice tunicata, foliis ſparſis, floribus reflexis, corollis revolutis. GMEL. Flor. Sibir.*

† *Spondylium foliolis pinnatifidis. LINN. Hort. Cliff.*

lyk, dat 'er Brandewyn van kon geſtookt worden; en tegenwoordig is dit de eenigſte Brandewyn, die aldaar openlyk verkocht wordt. De Wortel van deeze Plant is van buiten geel, maar van binnen wit, en van eenen bitteren, kruidächtigen ſmaak. De Stengel is vleesächtig, beſtaande uit drie of vier Leden; en de geheele Plant wordt omtrent eene Mans lengte hoog. Haare Bloem is roodächtig groen, met korte witte hairen, die het langſt zyn dicht aan de Wortel. De Steel heeft naby de Wortel doorgaans vyf of zes, en ſomtyds zelfs wel tien Bladen; dezelve zyn dik, rond, vleeſchächtig, groen, met ruuwe Steels, en met kleine roode Vlakken geteekend. Aan den grooten Steel groeit, by ieder Lid, zulk een Blad, doch zonder Steeltje. De Bloemen zyn klein en wit, gelyk die van Venkel, of van andere ſoortgelyke Planten, en beſtaan uit vyf Bladen, van welken de binnenſten de grootſten en de buitenſten de kleinſten zyn. Men heeft in iedere Bloem twee Zaadhuisjes, op korte en kleine Steeltjes; en rondöm dezelven zyn vyf witte Standaards, met groene topjes, welke hooger opſchieten dan de Bloem zelve. Alle de Bloemen, te ſamen genomen, gelyken naar een Scherm, dewyl de Steeltjes, waaraan de Zaadkorreltjes beveſtigd zyn, van buiten langer, en in 't midden korter zyn. Uit ieder Lid ſchieten nieuwe Steels uit, waarop Bloemen groeijen.

Deeze Plant komt overal in 't Schiereiland *Kamtſchatka* in grooten overvloed voort, en de Inwooners vergaderen en bereiden dezelve op de volgende wyze: zy ſnyden de Steels van de Bladen, die dichtſt aan de Wortel groeijen, af, en ontblooten dezelven teffens, door middel van eene Schulp, van hunne buitenſte Huid; en dan binden zy tien Steels te ſamen. Wanneer zy een weinig beginnen te ruiken,

wer-

werpen zy dezelven in eene kom, om ze zoet te doen worden: aldaar geeven zy eene zoete ſtof op, welke waarſchynlyk uit het Pit der Plant voortkomt. Deeze Plantſuiker, gelyk zy dien noemen, heeft eenen vry ſterken Smaak, en is niet zeer aangenaam. Een Pud van deeze Planten levert nauwlyks een vierde pond van den gemelden Plantſuiker uit.

Wanneer de Vrouwen dit Kruid vergaderen, moeten zy Handſchoenen draagen; want het Sap of Vocht is zo ſcherp en brandende, dat het, op het vleeſch vallende, terſtond Zwelling en Blaaren veroorzaakt. Ik heb Voorbeelden gezien van ſommigen die de kracht van deeze Plant niet kenden, en dezelve onbedachtzaamlyk knauwden, gelyk men alle andere Kruiden doet; dat niet alleen hunne Lippen, maar ook hun Kin, Neus en Wangen, en dus alle die Deelen, welken het Sap deezer Plant hadt aangeraakt, terſtond ſterk opzwollen en vol Blaaren werden; en ſchoon deeze open gingen, duurde de Zwelling echter nog eene geheele Week daarna.

De manier om van deeze Plant ſterken Drank te maaken, is als volgt: Zy leggen verſcheidene Bondeltjes van deeze Plant in een klein Vat, waarop zy kookend heet Water gieten; en om hetzelve te doen giſten, werpen zy 'er eenige Beziën van Kamperfoely in, en het Vat dicht toegebonden hebbende, zetten zy het in eene warme Plaats, alwaar zy het laaten ſtaan, tot dat het Vocht ophoudt geraas te maaken: want, geduurende dien tyd dat het giſt, raaſt en bonſt het zo geweldig, dat het Vat 'er dikwyls van beeft. Op dezelfde wyze bereiden zy meer Geil in een grooter Vat, en doen het by het eerſte, welk dan in het gemeen binnen vier-en-twintig uuren genoeg gegiſt is. Vervolgens ſtorten zy de Kruiden en het Vocht, dat daarop is, in eenen Ketel, dien zy met

een

een houten Dekſel dicht toemaaken; en in plaats van eene Pyp, bedienen zy zich van den Loop van eenen Snaphaan. 't Vocht, dat 'er 't eerſt uitloopt, is zo ſterk als Brandewyn; welk, indien het voor de tweemaal overgehaaid wordt, een *Spiritus* voortbrengt, welk zo ſterk is, dat het zelfs Yzer verteert. Doch deeze laatſte ſoort van ſterken Drank is niet voor het Gemeen, maar alleenlyk voor het ryker ſlag van Lieden; en 't geen zy openlyk verkoopen, is ſlechts van het geen 'er uitloopt.

Twee Puds groene Kruiden geeven gemeenlyk een Vedro * van de gemeenſte ſoort van ſterken Drank, en het Pud koſt vier Roebels en zelfs wel meer. De Kruiden, die 'er nog overig blyven, na dat alle de geeſten 'er uitgehaald zyn, gebruiken zy [illegible] als Giſt, in plaats van Beziën, om anderen Aangſels of Geil aan 't giſten te brengen; en 't geen zy op die wyze niet kunnen gebruiken, geeven zy aan hun Vee, dat het zeer greetiglyk eet, en 'er zeer vet van wordt. 't Is zeer merkwaardig, dat de Brandewyn, getrokken van deeze zelfde Planten, maar die van haare Huid niet zorgvuldiglyk ontbloot zyn, Zwaarmoedigheid en Verſtrooijing van Zinnen veroorzaakt.

De Heer *Steller* heeft de volgende aanmerkingen omtrent deezen Brandewyn of ſterken Drank gemaakt.

1. Dat dezelve zeer doordringende is, en een groot gedeelte ſcherp Zuur vervat, welk het Bloed verdikt, en hetzelve zwart maakt.

2. Dat eene kleine Hoeveelheid van dien Drank de Menſchen dronken, en geheel zin- en gevoelloos, en zelfs hunne Aangezigten zwart doet [illegible]n.

3. Dat,

* Een *Vedro* is eene *Ruſſiſche* Maat voor vochtige Waaren, houdende vyf-en-twintig Flaſſen.

3. Dat, wanneer iemand een weinig daarvan drinkt, hy den geheelen nacht door met vervaarlyke Droomen gekweld wordt, en den volgenden dag zeer ongemaklyk en verward of verſtrooid is, als of hy door de vreeze van het grootſte onheil was verſchrikt geworden.

4. Hy merkt nog, als iets zeer buitengewoons, aan, dat hy ſommige Lieden gezien heeft, die den volgenden dag, nadat zy van deezen Sterken Drank gedronken hadden, van eenen enkelen Teug koud Water weder zo dronken werden, dat zy op hunne Voeten niet konden ſtaan. Zy bevochtigen hun Hoofdhair met het Vocht, welk zy in het voorjaar uit deeze Plant drukken, tot een Behoedmiddel tegen het Ongedierte, en vinden ook daarby eene merklyke verligting. Veelen der *Kamtſchatdalers*, die groote begeerte tot Kinderen hebben, willen dit Kruid, noch groen, noch droog gebruiken, zich verbeeldende, dat het hunne teelende kracht belemmert.

De Plant *Kipri* *, welke door geheel *Europa* en *Aſia* groeit, bekleedt de derde Plaats ten aanzien van het Voedſel der *Kamtſchatdalers*. Zy kooken de Wortels van dit Kruid met hunnen Viſch, en gebruiken de Bladen als Thee. Doch den grootſten Dienſt hebben zy nog van het Pit deezer Plant welk zy, nadat zy de Stengels hebben opgeſpleeten, door middel van Schelpen uitſchrappen, en in de Zon droogen. Het is dan zeer aangenaam, en zweemt, ten aanzien van den Smaak, veel naar drooge Perſiaanſche Komkommers. De *Kamtſchatdalers* bedienen zich daarvan in verſcheidene Spyzen, en gebruiken het groen als een Nagerecht. De *Kipri* gekookt zynde, geeft zy een

* *Epilobium. LINN. Suec. Spec.* 1.

een dik zoet Vocht, welk de beſte *Quaſſe* * maakt, die men zich verbeelden kan. Het verſchaft hun ook een zeer ſterk Azyn, indien zy by zes Pond *Kipri* ſlechts voegen één Pond *Spondilium*, en dat Mengſel op de gewoone wyze laaten giſten. Men bekomt ook veel meer Brandewyn, wanneer men het Aftrekſel van *Kipri*, in plaats van zuiver Water gebruikt, om het gemelde Kruid tot den Stookketel te bereiden.

De Inboorlingen van *Kamtſchatka* bezorgen de Navels hunner Kinderen met dit Kruid, kauwende hetzelve, en leggende het dus op het gemelde Deel. Zy kappen de Wortels en Steels in kleine ſtukskens, en gebruiken dezelven in plaats van groene Thee, waarmede zy in geur eenigzins overeenkomen. De *Kurilers* hebben de gewoonte, om zich tot dit einde te bedienen van een ander Heeſtergewas †, welk Bloemen heeft, gelyk die van Aardbeziën zyn, alleenlyk een weinig geeler, doch het brengt geene Beziën voort. Dit wordt door de *Kamtſchatdalers* genoemd *Kuriliſche* Thee, en is een beproefd Geneesmiddel in geval van Buikloop en Snyding in de Darmen.

De wilde Knoflook ** is niet alleen van zeer goeden dienſt voor de Keuken, maar ook in de Geneeskunſt. Zo wel de *Ruſſen* als *Kamtſchatdalers* verſamelen dien in grooten overvloed, welken zy in ſtukken ſnyden en vervolgens in de Zon droogen, bewaarende dien dus tot eenen Voorraad voor den Winter. Wanneer zy dit Gewas des Winters willen gebruiken,

* *Quaſſe* is een Ruſſiſche Drank, gemaakt van Roggen-Mout en Meel, en ſlechts een weinig gegiſt. Somtyds voegen zy 'er ook Munt by. Dit Mengſel maakt geenen onaangenaamen Drank.

† *Potentilla caule fruticoſo. LINN. Hort. Cliff.*

** *Allium foliis radicalibus petiolatis floribus umbellatis. GMEL. Flor. Sibir. Tom. I. p. 49.*

ken, kooken zy het eenen geruimen tyd in Water, laaten het daarna een weinig giſten, en bedienen zich vervolgens daarvan op dezelfde wyze, gelyk men op andere plaatſen van groene Kruiden Warmoes maakt; dit Gerecht wordt door de Inwooners van *Kamtſchatka* in hunne Taal *Shami* genaamd. Zy houden den wilden Knoflook voor een zo krachtdaadig en onfeilbaar Hulpmiddel tegen de Schurft, dat zy zich genoegzaam buiten gevaar oordeelen te zyn, zo ras dezelve zich maar van onder den Sneeuw begint te vertoonen. Zelfs heb ik van de *Koſakken*, die door Kapitein *Spanberg* gebruikt werden tot het bouwen van de Sloep *Gabriël*, een Verhaal van deszelfs ongemeene krachten ontvangen; te weeten: Zy waren allen zo zeer door de Schurft aangetaſt, dat nauwlyks een van hun in ſtaat was, om te gaan, ik laat ſtaan om te werken, zo lang de Grond met Sneeuw bedekt was: maar zo ras de hooge Landen begonden groen te worden, en de wilde Knoflook uitteſpruiten, aten de *Koſakken* die eerſte Uitſpruitſels met byzondere graagte. Toen zy 'er van begonden te eeten, werden zy over hun geheele Ligchaam zodanig met Puiſten en Rooven bedekt, dat de Kapitein niet anders dacht, of zy waren allen met de Venusziekte beſmet. Doch, binnen den tyd van veertien dagen, vielen deeze Rooven af, en zy waren volkomen herſteld van de Schurft.

Voorts behoort tot het Voedſel der *Kamtſchatdalers* de *Shelmina* *, en de *Morkovai* †, zynde de Steel eener holle en ſappige Plant, gelyk de Angelika. De *Shelmina* is eene ſoort van *Ulmaria*. Haare Wortel is van buiten zwartachtig, en van binnen.

* *Ulmaria fructibus biſpidis. STELLER.*

† *Chaerophyllum ſeminibus levibus nitidis, petiolis ramiferis ſimplicibus. LINN. Hort. Cliff. p. 101.*

nen wit. Uit eenen Wortel komen twee of drie Steels, ten naaſte by van eene Mans lengte, voort; welke, dicht by den Grond, omtrent een' vinger dik, maar hooger op een weinig dunner zyn. De Bladen komen voort aan lange Armen, welke overäl langs den Steel uitſchieten. Het bovenſte gedeelte derzelven is groen en zacht; doch het onderſte gedeelte integendeel ruig, met donkerroode Aderen. Ter plaats, waar een Arm uit den Steel voortkomt, zyn twee Bladen, gelyk de bovenbeſchreevene, doch een weinig kleiner. De Steel is driehoekig, roodächtig, hard en ruig. Aan den Top der Plant is eene Bloem, zweemende naar die van den Sorbenboom. Zy heeft vier eironde Zaadhuisjes, zynde aan de zyden geel, met donsächtige Randen, in ieder van welken twee langächtige Zaadkorreltjes begreepen zyn. Dezelve worden omringd door tien witte Standaards, die boven de Bloem uitſteeken. De Plant bloeit omtrent het midden van Hooimaand, en het Zaad is eene Maand laater, naamlyk omtrent het midden van Oogſtmaand, ryp. De Wortel, Steel en Bladen van deeze Plant zyn zeer ſamentrekkende. Zo wel de *Ruſſen* als de *Kamtſchatdalers* eeten dezelve in het Voorjaar. Ook bewaren zy den Wortel voor den Winter, dien zy in ſtukken ſtampen en dus tot een Pap kooken. Ten aanzien van den Smaak heeft deeze Plant eenige overeenkomſt met de Piſtasjes.

De *Morkovai Poushki* worden zo genoemd, om dat zy, zo wel ten aanzien van het Loof, als van den Smaak, naar geele Wortels gelyken. Zy eeten ook deeze Groente in de Lente; doch zy pleegen het ook veelăl inteleggen als Zuurkool; ook maaken zy 'er dikwyls eenen Drank van.

De *Kotkonia* * groeit aan de Oevers van de Rivier

* *Tradeſcantia fructu molli edulí.*

vier *Kamtſchatka* in grooten overvloed. De Wortel van dit Kruid is omtrent eenen Vinger dik, bitter en ſamentrekkende, van buiten zwart en van binnen wit. Somtyds komen 'er vyf, doch altyd meer dan twee Steels uit deezen Wortel voort, ter hoogte van omtrent tien Duimen, ter dikte eener gemeene Ganzenſchacht, en van eene bleekgroene kleur. Aan het Bovenënd der Plant ziet men drie eironde Bladen, die zich als eene ſter uitbreiden, en uit het midden van dezelven ſchiet een Steel op, ter lengte van eenen halven Duim, die de Bloem draagt. Dezelve beſtaat uit drie witte Bladen, en bloeit in het midden van Bloeimaand. De *Kamtſchatdalers* eeten den Wortel van deeze Plant zo wel groen, als gedroogd, met Kaviaar; maar de Vrucht moet terſtond, nadat zy geplukt is, gegeeten worden; want, indien zy ſlechts geduurende eenen nacht bewaard wordt, begint zy reeds te verrotten.

De *Ikoume* * groeit hier in overvloed, niet alleen op de Heuvelen, maar ook in de Valeiën. De Inboorlingen van *Kamtſchatka* eeten deeze Plant verſch of gedroogd, met Kaviaar geſtooten. Zy is in ver na zo ſamentrekkende niet, als die van *Europa*, heeft veel ſap, en ſmaakt gelyk een noot.

Utchichley † is eene Plant, wier Bladen veele overeenkomſt hebben met die van Hennep. Wanneer de Bladen droog zyn, en men dezelven kookt met Viſch, doen zy het nat ſmaaken als of 'er Vleeſch van wilde Geiten in gekookt was.

De Wortel, in het Schiereiland *Kamtſchatka* genoemd *Mitoui*, en in de Provincie *Jakutski Sardan*, braaden zy in Viſch- of Robbenvet, en houden zulks voor een ſmaaklyk gerecht.

Deeze

* *Biſtorta foliis ovatis oblongis acuminatis. LINN. Hort. Cliff.*
† *Jacobea foliis cannabis. STELLER.*

Deeze zyn de voornaamſte Kruiden en Planten, waarvan zy zich tot hun Onderhoud bedienen; ſchoon 'er nog zeer veele anderen zyn, en ook door de Zee verſcheidene Planten worden opgeworpen, welken de *Kamtſchatdalers* verſch en gedroogd in den Wintertyd eeten: want, gelyk de Heer *Steller* aanmerkt, zy weigeren niets, maar eeten alles 't geen zy maar kunnen door krygen, zelfs de droogſte Planten en de morſigſte verrotten Paddeſtoelen, ſchoon men zou denken, dat zulks de ſchaadlykſte Gevolgen moeſt hebben, gelyk het ook in der daad niet weinig heeft. Ondertuſſchen verhaalt hy ons echter ook, dat de Inboorlingen van *Kamtſchatka* zulk eene nette kennis van de Planten, en van derzelver gebruik zo tot Spys als tot Geneesmiddelen, verkreegen hebben, dat het grootlyks te verwonderen is; en dat men niet alleen onder geene andere barbaarſche Natie, maar miſſchien ook zelfs onder geene der beſchaafdſte Volken, zulk eene nauwkeurige en uitgebreide kennis van deeze ſoort zal vinden. Zy geeven aan al hunne Planten byzondere Naamen, en kennen al derzelver Eigenſchappen en onderſcheidene Krachten, welken zy zelfs naar de verſcheidenheid der Gronden, waarin zy groeijen, op eene byzondere wyze weeten te bepaalen; en zy zyn zo naauwkeurig in deeze onderſcheidene Kennis, en in den rechten Tyd van de Inſameling van het verſcheiden Ooft en van de overige Voortbrengſelen des Lands, dat het waarlyk zeer te verwonderen is. Hieröm hebben de *Kamtſchatdalers* dit voordeel boven andere Volken, dat zy overal Voedſel en Artzenymiddelen kunnen vinden; en, wegens hunne kennis en ondervinding, hebben zy weinig gevaar van de ſchaadlyke Planten te verwachten.

Onder de Planten, die tot de Geneeskunde behooren, moeten wy nog de volgende melden:

1. De

1. De *Kailoun*, eene Plant, die in al de moeraſſige gronden, naby de Rivieren, groeit. De Inboorlingen bedienen zich van dezelve, als van een Wondheelers Pap, in alle Zweeren, om dezelven te doen etteren; en in een Afkookſel genomen zynde, verbeelden zy zich, datze Zweet veroorzaakt, en allerleie kwaade en verdorvene Vochten uitdryft.

2. De *Tchaban* *, welke in grooten overvloed, door het geheel Schieréiland *Kamtſchatka* groeit, gebruiken zy in Afkookſels voor allerleie Pyn en Zwelling der Beenen.

3. De *Katunatch* †, of wilde Roſmaryn, is hier niet zo ſterk, als in andere Geweſten.

4. De Zeeëik ** wordt door de Zeebaaren aan Land geworpen, en gekookt zynde, tegen den Buikloop gebruikt.

5. De Zeeäardbeziën worden aan Vrouwen, die in Baarensnood zyn, gegeeven, om de Geboorte te bevorderen.

6. Daar is nog eene andere Zeeplant, *Yachanga* *** genoemd, en welke de Zee naby *Kurilskaya Lopatka* opwerpt. De Inboorlingen gebruiken dezelve, in koud water getrokken, tegen Kolyk en Buikpynen.

7. De *Omeg* ††, of Waterkervel, groeit langs de meeſte Rivieren, en byna overäl langs de Kuſten van *Kamtſchatka*. Van deeze Plant bedienen de Inboorlingen zich tegen de Rugpyn, en wel op de volgende wyze: Zy leggen den Lyder in eene Hut, die by uitſtek warm gemaakt is; en wanneer hy

* *Dryas. LINN. Hort. Cliff.*
† *Andromeda foliis ovatis venoſis.*
** *Quercus Marina. CLUS. & LOB.*
*** *Species fuci.*
†† *Cicuta aquatica.*

hy in dezelve ſterk begint te zweeten, wryven zy zynen rug met den Kervel, zynde zeer omzigtig om de Lendenen niet te raaken; want, het geen zeer ongemeen is, zulks zou eenen ſchielyken dood veroorzaaken. Ondertuſſchen ſtellen zy dit Hulpmiddel altyd met veel vrucht in 't werk.

8. De *Zgate* *, wier verſchriklyke Eigenſchappen in al deeze Geweſten maar al te bekend zyn, moet niet vergeeten worden. Zy beſtryken de Punten van hunne Pylen met het Sap, welk uit den Wortel deezer Plant gedrukt wordt; en de Wonden, welke daardoor veroorzaakt worden, zyn ten eenemaal ongeneeslyk, ten zy het Vergift op hetzelfde oogenblik daaruit gezoogen wordt. Dit is zekerlyk het eenig middel daartegen, en, indien hetzelve verwaarloosd wordt, wordt de Wond terſtond blaauw, en zy zwelt op, en binnen den tyd van twee dagen is de gekwetſte dood. Wanneer zelfs de grootſte Walviſſchen ſlechts eene geringe Wond, door middel van zulk een vergiftigd Wapen, ontvangen hebben, kunnen zy de Zee niet lang daarna houden, maar zich op Strand werpende, ſterven zy allerjammerlykſt, onder verſchriklyke Geluidgeevingen.

De volgende Planten zyn zeer dienſtig tot Kleeding en andere huishoudlyke Zaaken.

Langs de Zeekuſt groeit eene hooge witachtige Plant, die veel naar Tarwe gelykt. Men vindt ze ook omtrent *Strelinimuiſe*, een Luſtpaleis, niet ver van *Petersburg*, in eenen zandachtigen Grond. Van deeze Plant vervaardigen zy Matten, die hun tot Dekkleeden en Gordynen verſtrekken. De beſten worden van verſcheidene Kleuren gemaakt, met tusſchenvoeging van Walviſchbaarden, zeer dun geſpleeten. Zy bedienen 'er zich ook van tot Mantels, ge-

* *Anemones & Ranunculus.*

gelyk de oude *Ruſſiſche* Mantels, zynde van binnen glad en van buiten ruig, en maakende dus dat de Regen 'er gemaklyker by neerloopt. Het fraaiſte van dit Soort van Werk beſtaat in hunne kleine Bakjes en Mandjes, waarin de Vrouwen haare Drinkgereedſchappen bewaaren. Deeze zyn zo aardig en net gemaakt, als of zy van geſpleeten Rottingen ſamengevlochten waren; zynde daarenboven verſierd met Hair van Walviſchbaarden en met Paardenhair van meer dan eene Kleur. Wanneer deeze Plant groen is, maaken zy 'er groote Manden van, om 'er hunnen Viſch, ook veelerhande Kruiden en Wortels, welken zy tegen den Winter opdoen, daarin te bewaaren. Voorts dient hun deeze Plant tot Dekking van hunne Huizen en Hutten. Zy maaijen ze af met eene Zeis, gemaakt uit het Schouderblad van eenen Walviſch, welk zy op eenen Steen ſlypende zo ſcherp weeten te maaken, dat zy 'er eene goede ſneê aan geeven.

In de moeraſſige Plaatſen van het Schiereïland *Kamtſchatka* wordt eene Plant gevonden, die veel naar *Cyperois* gelykt. Deeze kammen zy uit met eenen dubbelgetanden beenen Kam, en gebruiken ze dan, in plaats van Hembden en andere Doeken, om 'er hunne Kinderen in te winden, en dezelven zuiver en warm te houden. Ook rollen zy deeze Plant, dus toebereid, om hunne Beenen, welke hun dus tot Kouſen verſtrekt. De Vrouwen winden dezelve om haare Ligchaamen, zich verbeeldende, dat de Warmte, daardoor veroorzaakt, haare Vruchtbaarheid bevordert. Voorts gebruiken zy deeze Plant, om Vuur te maaken, doordien zy ligtlyk Vlam vat. Op voornaame Feeſtdagen binden de *Kamtſchatdalers* Kranſen, van deeze Plant gevlochten, om de Hooſden en de Halſen hunner Afgodsbeelden; en

wanneer zy eene Offerhande doen, of eenig wild Dier dooden, verbranden zy eenigen deezer Planten, tot eene Verzoening; dat, zo zy zeggen, de Nabeſtaanden van het Beeſt, welk zy gedood hebben, daardoor moogen bevreedigd worden. Voorheen plagten zy hetzelfde by de Hoofden hunner Vyanden te doen: nadat zy dezelven met dergelyke Kranſen verſierd hadden, verrichtten zy verſcheidene Bezweeringen en Tovenaryen, en vervolgens ſtaken zy ze op Paalen. De *Koſakken* noemen deeze Plant *Tontchitze*.

Weinige Planten heeft men, die van een algemeener gebruik zyn, dan de Netels. Want, dewyl zy geenerhande Soort van Hennep hebben, zouden zy van alle de Noodwendigheden verſteeken zyn om Netten te maaken tot de Viſchvangſt, die echter tot hun Leevensonderhoud volſtrekt noodzaaklyk is. In Oogſt- en Herfſtmaand vergaderen zy dezelven in groote menigte, en dezelven in Bond[illegible]indende, laaten zy ze in de ſchaduw droogen. [illegible]neer zy dezelven opmaaken, ſplyten zy ze eerſt met hunne Tanden; daarna trekken zy 'er de Baſt af, en vervolgens kloppen zy ze. Dit alles geſchied zynde, kammen zy ze, en ſpinnen 'er Draaden van. De Draad van het eerſte geſpinſel wordt door hen gebruikt om 'er mede te naaijen; maar om 'er Netten van te maaken, verdubbelen zy de Draaden en twynen dezelven; al het welk, geduurende een Zomer, verricht wordt. Ondertuſſchen is het zeker, dat zy zeer onkundig en onërvaren in dit Handwerk zyn, 't welk, onder anderen, ook hieruit blykt, dat zy hunne Netels nooit te weeken of te rotten leggen, en hun Garen niet kooken.

VI. HOOFD-

VI. HOOFDSTUK.

Van de LANDDIEREN, *in het Schiereiland* KAMTSCHATKA.

De voornaamſte Rykdom van *Kamtſchatka* beſtaat in deszelfs groote menigte wilde Dieren. Onder dezelven zyn voornaamlyk te tellen de Voſſen, Sabels, Steenvoſſen, Haazen, Mormeldieren, Hermelynen, Weſels, Wolven, Rendieren, zo tamme als wilde, en Steenbokken.

De Voſſenhuiden van *Kamtſchatka* evenaaren al de anderen van geheel *Siberie*, zo zy dezelven niet overtreffen, in Dikte, Lengte en Schoonheid, van hair. Daarenboven worden in dit Schieriland alleen byna al de verſchillende Soorten van Voſſen gevonden, welken men elders in *Siberie*, of in andere Geweſten, aantreft, als by voorbeeld, roode, vuurkleurde, met eene blauwe Borſt, of met een zwart Kruis geteekend, kaſtanjebruine, zwarte, en dergelyke meer. Somtyds worden 'er ook witte Voſſen gevangen; doch deezen zyn 'er zeer ſchaars.

't Is merkwaardig, dat de koſtbaarſte en meeſt geachte Voſſen de moeilykſten zyn om gevangen te worden; zulken zyn de zwarte, die met eene blauwe Borſt en de vuurkleurde; zo dat niet alleen de *Kamtſchatdalers*, maar zelfs ook de *Ruſſen*, groote zwaarigheid ontmoeten, om ze te vangen. 't Gebeurde, terwyl ik in *Kamtſchatka* was, dat de *Koſakken*, geduurende twee Winters, beezig waren, om eenen zwarten Vos, die zich langs de Groote Rivier ophieldt, te vangen, zonder echter hun oogmerk te bereiken.

De

De meeſt gebruiklyke wyze om de Voſſen te vangen, is of door Vergift, of met Vallen, of met Boogen. Het Vergift wordt by Klompen of groote Brokken in verſche Voetſtappen gelegd. De Vallen worden aan het hangen der Bergen geſteld, hebbende tot een Lokäas een leevend Dier; en tot grootere zeekerheid worden 'er doorgaans twee of drie Vallen, dicht by elkander, ter zyde van eenen Berg geplaatſt, opdat de Voſſen, van welken kant zy ook naderen, in een van die vervallen. En dit heeft men noodzaaklyk geöordeeld; want de Voſſen, die eens in gevaar geweeſt zyn, om eenen ſlag van zulk eene Val te bekomen, gaan naderhand zo voorzigtiglyk te werk, dat zy het Lokäas opëeten, zonder betrapt te worden. Doch, met al hunne Liſtigheid, valt het hun echter bezwaarlyk, de verſcheidene Vallen, die hunnentwege worden uitgezet, te myden; integendeel vervallen zy daarin dikwyls, wordende ſomtyds aan het Hoofd, en ſomtyds aan de Beenen gevat.

De wyze om ze met den Boog te dooden is als volgt: De Jaagers moeten nauwkeuriglyk weeten, hoe hoog zy den Boog moeten plaatſen: wanneer de Boog geſpannen is, wordt dezelve vaſt gemaakt aan eenen Paal, ten dien einde in den grond geſlagen na by de Plaats, alwaar de Voetſtappen van den Vos waargenomen zyn; daarop wordt een Koord aan de Streng van den Boog beveſtigd, en zeer dicht aan den grond over het gewoone Pad van den Vos uitgeſtrekt; en zo haaſt de Vos met zynen voet deeze Koord aanraakt, gaat de Boog af, en de Pyl doorboort zelfs het Hart van het Dier.

Deeze zyn de Uitvindingen der *Ruſſiſche Koſakken*; want de *Kamtſchatdalers* gaven zich, voorheen, in 't minſt geene moeite, om Voſſen te vangen, dewyl zy hunne Huiden niet hooger achteden, dan

dan Hondenvellen. Zy zeggen, dat zy zo veelen, als zy wilden, met Stokken hadden kunnen doodslaan, zynde de Voſſen, voorheen, zo talryk in *Kamtſchatka*, dat de *Kamtſchatdalers*, wanneer zy hunnen Honden Voedſel gaven, verpligt waren, de Voſſen, die zich daaronder mengden, van den trog weg te jaagen. En, ſchoon dit eenigzins onwaarſchynlyk voorkomt, is het echter zeeker, dat de Voſſen zich tegenwoordig nog aldaar, in groote menigte, omtrent de Forten ophouden; zelfs komen zy, by nachttyd, binnen de Forten, zonder eenige ſchynbaare vreeze van gevaar, welk zy van de Landhonden mogten te verwachten hebben: want de Honden in *Kamtſchatka* zyn of niet in ſtaat, om de Voſſen te vangen, of, daarop niet afgerecht zynde, geeven zy geen acht op dezelven. 't Gebeurde, toen ik in het Schiereiland *Kamtſchatka* was, dat een der Inboorlingen aldaar verſcheidene Voſſen ving in den Put, alwaar hy zynen Viſch bewaarde.

De beſte tyd om op de Voſſen te jaagen is, wanneer het Aardryk hard bevrooren is, en eer de Sneeuw begint te vallen; want dan is het bezwaarlyk voor hun, de Rottenneſten uittegraaven, 't welk zy doen, wanneer het Aardryk ontdooid is, zynde de Rotten hun voornaamſte Voedſel.

De *Kurilers*, die omtrent *Kurilskaya Lopatka* hun verblyf houden, vangen de Voſſen op eene byzondere wyze. Zy hebben een Net, van het Hair van Walviſchbaarden gemaakt, en ſamengeſteld uit verſcheidene Ringen. Dit Net wordt over den Grond uitgeſpreid; en aan eenen Ring, die in 't midden van het Net beveſtigd is, maaken zy eene Exter of eenen anderen leevenden Vogel vaſt. Rondöm het Net wordt een Koord geſpannen, welker Enden worden vaſtgehouden door een Perſoon, die zich, dicht by

der

der hand, in eenen Put verborgen houdt, en terſtond, wanneer de Vos naar den Vogel ſpringt, trekt hy de Koord naar zich en door dat middel ſluit zich het Net dicht toe, omgeevende hetzelve den Vos op gelyke wyze, als een Treknet de Viſſchen.

De Sabels van *Kamtſchatka* overtreffen al de andere Sabeldieren van geheel *Siberie*, zo in Grootte, Dikte van Hair, als in Glansrykheid; maar in het ſtuk van Zwartheid zyn ze niet te vergelyken by die, welke in de Provinciën *Olekmine* en *Vitime* gevangen worden: ondertuſſchen zyn hunne andere Eigenſchappen zo ſchatbaar, dat de Sabels van het Schiereiland *Kamtſchatka* by zeer veelen den Voorrang hebben; en in het Keizerryk *China*, alwaar men de Kunſt verſtaat om de Kleur te verbeteren, ſtaan de Sabelvellen van *Kamtſchatka* op zulken hoogen Prys, dat 'er ſlechts weinigen van dezelven naar *Rusland* gebragt worden. De Sabels, die zich omtrent de Rivieren *Tegbil* en *Oukine* ophouden, worden nog voor de beſten van allen gehouden, en ſomtyds tegen dertig Roebels het Paar verkocht. De Heer *Steller*, zegt, dat men de ſlechtſten omtrent *Lopatka* en de *Kurilskoi* Meiren vangt. Het gebeurt dikwyls, dat de gemeenſte ſoort van Sabeldieren zulke zwarte en dikhairige Staarten hebben, dat zy duurder verkocht worden, dan eenige anderen.

Voor de Verovering van *Kamtſchatka* door de Ruſſen, was in dat Schiereiland eene zo groote menigte Sabeldieren, dat een Jager zeventig of tachtig Sabels, binnen den tyd van een Jaar, op zyn gemak kon dooden; en zulks niet om hunne Huid of het heerlyk Bontwerk, dat zy uitleveren, maar enkel uit hoofde van hun Vleeſch, waarvan zy, als een lekker en ſmaaklyk beetje, veel werks maaken. De Inboorlingen ſtemden in dien tyd zeer gaarne toe,

toe, hunne Schatting in Huiden van Sabeldieren te betaalen; zy waren ook zeer blyde, wanneer zy voor acht Sabelvellen een Net, en voor achttien dergelyke Vachten eene Byl verkreegen. Sommige Kooplieden hebben, in den tyd van een jaar, enkel en alleen aan Bontwerk meer dan dertig duizend Roebels gewonnen. De Sabels zyn in dit Schieröiland ook nog ſteeds in grooteren overvloed, dan in eenig ander Geweſt van *Siberie*, gelyk waargenomen is door ieder een, die in *Kamtſchatka* geweeſt is, en hunne Voetſtappen in den Sneeuw aldaar vergeleeken heeft met die, welke langs de Rivieren *Lena* of *Beloy* gezien worden, en zulks zelfs in de Nabuurſchap der Forten. En indien het Volk van *Kamtſchatka* zo ieverig en ſchrander in de Sabelvangſt was, als de *Siberiërs*, omtrent de *Lena* woonende, zouden zy veele meer kunnen verkoopen, dan die: doch zo lui en vadſig zyn zy van natuur, dat zy nooit meer dooden, dan die zy tot het betaalen hunner Schattingen, en het voldoen hunner Schulden noodig hebben. Zy merken hem, die zes of zeven Sabeldieren in eenen Winter doodt, als eenen ongemeen kundigen Jaager aan; en veelen der Inboorlingen zyn zelfs niet in ſtaat, om de noodige Vachten tot betaaling hunner Schattingen te bekomen, maar moeten dezelven of van de *Ruſſiſche Koſakken*, of van ſommige andere meer ervarene Jagers van hunnen eigen Landaart, borgen, waar tegen zy dan verpligt zyn, den geheelen volgenden Zomer voor dezelven te werken.

Wanneer zy ter Sabeljagt gaan, beſtaat hunne geheele Bagaadje in een Net, eenen Boog en Pylen, in een Vuurſlag, Vuurſteen en Tonder. Wanneer zy een Sabeldier vinden, welk zich in de Aarde of onder de Wortels van eenig Geboomte verborgen houdt, trekken zy over die Plaats het Net, waarin de

de Sabel, uit zyn hol komende, zich vervolgens zelf verwart. Van den Boog en Pylen bedienen zy zich, om de Sabels te ſchieten, wanneer zy de vlugt neemen op de Boomen; en het Vuurgereedſchap dient hun om Vuur te maaken, waardoor zy eenen dikken Rook verwekken, en door welk middel zy de Sabels uit de Holen, in welken zy zich verborgen houden, weeten te verdryven. De beſte Jaagers, om des te nader by hun Wild te zyn, zyn gewoon, met hun geheel Huisgezin zich naar de Bergen te begeeven, aldaar Hutten opterechten, en den geheelen Winter in dezelven doortebrengen.

Schoon het in *Kamtſchatka* van Steenvoſſen en Haazen als overvloeit, zal het echter nauwlyks iemand der moeite waardig achten, op dezelven te jaagen, zynde hunne Vachten van zeer geringe Waardy. En wanneer zy in de Voſſenvallen betrapt worden, gebruiken zy hunne Huiden tot Dekens op hunne Bedden. De Steenvoſſen van het Schieréiland *Kamtſchatka* zyn ſlechts een weinig beter, dan de Haazen van de Provincie *Tourouchan*, en wier Huiden zeer ſlecht zyn, doordien het Hair 'er zeer ligt uitvalt. *Steller* verhaalt, dat ſommigen gewoon zyn de Staarten der Steenvoſſen van *Kamtſchatka* aan de Haazenvellen van *Tourouchan* te naaijen, en dus dezelven by de onkundigen voor oprechte Vachten van Steenvoſſen te doen doorgaan, terwyl het wegens de Dikte der Huid en des Hairs zeer bezwaarlyk is, zulk een bedrog te ontdekken.

De Mormeldieren, Marmotten of Bergrotten * vindt men overal in *Kamtſchatka* in grooten overvloed. De *Korekers* bedienen zich van hunne Vachten tot Kleeding; en daartoe worden zy ook met der daad

* *Marmotta Minor.* GMEL.

daad zeer goed bevonden, zynde teffens ligt en warm. *Steller* vergelykt het Bontwerk, van de Ruggen der Mormeldieren gemaakt, by de geſpikkelde Vogelvederen, voornaamlyk op eenigen afſtand gezien; en hy zegt ook, dat dit Dier, insgelyks, op het vaſte Land en op de Eilanden van *Amerika* gevonden wordt. Wanneer zy eeten, zitten zy op hunne achterſte Pooten, gelyk de Eekhoorntjes, en houden hun Voedſel, in Wortelen, Beziën en Nooten beſtaande, met hunne voorſte Voeten. Zy zyn aardig te aanſchouwen, en maaken een verbaazend ſterk fluitend Geluid.

Niemand acht het hier der moeite waardig, op Hermelynen *, Wezeltjes †, of gemeene Mormeldieren ** te jaagen, uitgenomen wanneer zy deeze Diertjes by geval ontmoeten; zodat men de Hermelynen onder het Bontwerk van 't Schieréiland *Kamtſchatka* niet kan reekenen.

Daar is nog een ander Dier, van het geſlacht der Wezels, in *Kamtſchatka*, en Veelvraat †† genoemd, welks Vacht zo grootlyks geſiicht wordt boven al de anderen, dat, wanneer zy iemand, als op het heerlykſt uitgedoſcht, willen beſchryven, zy gewoon zyn te zeggen, dat hy bekleed is met het Bont van den Veelvraat. De Vrouwen van *Kamtſchatka* verſieren haar Hoofdhaair met de witte Pooten van het Dier, en reekenen zulks als eenen grooten Opſchik. Doch de *Kamtſchatdalers* dooden zo weinigen van deeze Dieren, dat zy niet alleen niet genoeg hebben tot den Uitvoer, maar zelfs verſcheidenen dier Vachten tegen eenen zeer hoogen Prys uit de Provincie Ja-

* *Ermineum maſus. GMEL.*
† *Ermineum minus. Ejuſdem.*
** *Marmotta Vulgaris.*
†† *Muſtela rufo-fuſca, medio dorſi nigro. LINN.*

Jakutsi invoeren. Zy ſchatten de Huid van den Veelvraat te koſtbaarer, hoe witter of geeler dezelve is, ſchoon anders overäl elders deeze Soort veracht wordt: ja, zy achten ze zelfs zo hoog, dat zy zeggen: de hemelſche Weezens draagen geene andere Kleeding, dan van dit Bontwerk. Zy kunnen ook hunne Vrouwen of Byzitten geen grooter Geſchenk doen, dan haar een deezer Vachten te vereeren. Voorheen werdt de Huid van eenen Veelvraat voor dertig, en zelfs wel voor zeſtig Roebels verkocht; en voor de twee Pooten van dit Dier, waarmede de Vrouwen haar Hoofdhaair optooijen, geeven zy ſomtyds een, en ſomtyds zelfs twee Zeebeevers.

Het grootſte getal deezer Veelvraaten wordt naby *Karaga*, *Andirska* en *Kolima* gevonden.

De Veelvraaten bezitten eene verbaazende Bekwaamheid om Rendieren te vangen, 't welk zy oefenen op deeze wyze: zy klimmen op eenen Boom, en neemen een gedeelte van zulk Mos, als de Rendieren gaarn eeten, mede; in den Boom zynde, laaten zy het Mos vallen, en wanneer 'er dan een Rendier komt, om zulks op te eeten, werpen zy zich zelven neer op den Rug van het Dier; vervolgens maaken zy zich vaſt tuſſchen deszelfs Hoornen, krabben het Dier de Oogen uit het Hoofd, en veroorzaaken hetzelve zo veel Pyn, dat het arme Dier, om een einde te maaken van die Pyn, of, indien het mooglyk ware, zich van de oorzaak van dezelve te bevryden, door zynen vyand te dooden, zyn Hoofd tegen de Boomen ſtoot, waarop gemeenlyk de Dood van het Rendier volgt. Zo ras is het Rendier niet gedood, of de Veelvraat verdeelt het Vleeſch in verſcheidene Stukken, en verbergtze in den grond, opdatze door andere Dieren niet zouden weggeſleept worden; zelfs is de Veelvraat zo zeer op deeze verrich-

richting geſteld, dat hy ook zynen buik niet eer van zynen Prooi zal vullen, voor dat hy het overige geborgen heeft. Op dezelfde wyze vernielen zy langs de Rivier *Lena* veele Paarden. Zy kunnen ook gemaklyk tam gemaakt worden, en zyn in ſtaat om verſcheidene Kunſtgreepen te leeren. Men heeft wel eens verhaald gevonden, doch wy hebben het nooit door Ooggetuigen hooren beveſtigen, dat hunne Gulzigheid zo ver gaat, dat zy ſomtyds genoodzaakt zyn, hun opgekropt Ligchaam tuſſchen twee naby elkander ſtaande Boomen te perſen, ten einde hunnen Buik van het overtollige te ontlaſten. Ten minſte is het zeker, dat de tammen zo gulzig niet zyn; doch miſſchien zyn deeze Dieren in verſcheidene Geweſten ook zeer onderſcheiden.

Beeren en Wolven zyn hier zo talryk, dat zy, gelyk het tamme Vee, ſommige Boſſchaadjen en Velden vervullen; de Beeren in den Zomer, en de Wolven in den Winter.

De Beeren van *Kamtſchatka* zyn noch groot, noch boosäartig, en vallen nooit op menſchen aan, uitgenomen wanneer zy dezelve ſlaapende vinden; en zelfs dan dooden zy zelden iemand, maar gemeenlyk ſcheuren zy de Huid van het achterſte gedeelte des Hoofds, of, wanneer zy wreeder dan naar gewoonte zyn, neemen zy een Stuk uit het een of ander vleeſchächtig gedeelte des Lighaams weg; doch nooit eeten zy ze op. De Lieden die dus gewond zyn, worden *Dranki* genaamd, en zyn in taamlyke menigte aan te treffen. Men heeft hier aangemerkt, dat de Beeren nooit eenig leed den Vrouwsperſoonen toebrengen: maar des Zomers gaan zy met dezelven rond, gelyk tam vee, voornaamlyk, wanneer zy Beziën verſamelen. 't Is waar, ſomtyds eeten de Beeren wel de Beziën op, welken de Vrouw-

lieden verſameld hebben; doch dit is ook de eenige ſchaade, welke deezen van die Dieren te verwachten hebben.

In de Lente, wanneer de Viſſchen in groote menigte de monden der Rivieren opzwemmen, komen 'er zeer veele Beeren van het Gebergte, en plaatſen zich aan bekwaame Oorden om dezelven te vangen; 't welk zy in zulken overvloed doen, dat zy ſlechts de Beenen der Koppen uitzuigen en opëeten, laatende de Ligchaamen der Viſſchen liggen; maar wanneer deeze overvloed voorby is, knaagen zy graag de Beenen af, welken zy voorheen verſmaadden. Zy beſteelen dikwyls de Viſchhutten der *Koſakken*, ſchoon deezen 'er altyd een Vrouwsperſoon laaten, om dezelve te bewaaren. Ondertuſſchen doen zy echter aan het Vrouwsperſoon nooit eenig leed; maar zy vergenoegen zich gereedlyk met eenigen Viſch.

Voor de Invoering van het Schietgeweer, bedienden zich de Inwooners van verſcheidene Liſtigheden, om Beeren te dooden. Zy ſneeden verſcheidene ſtukken Brandhout, waar[illegible]e zy den mond van hun Hol toeſtopten; de Be[illegible]r maalt hetzelve naar binnen, opdat zyn ingang niet geſlooten worde. Hiermede houden zy aan, tot dat hy in zyn Hol zo benauwd wordt, dat hy zich niet meer keeren of wenden kan; wanneer zy hem met hunne Spieſſen dooden.

De *Korekers* zyn gewoon, op de volgende wyze de Beeren te vangen: zy kiezen eenen Boom uit, die van boven eenigzins geboogen is; maaken aan denzelven een Strik vaſt, en plaatſen achter hetzelve een Lokäas, waarvan de Beeren veel werks maaken; wanneer dan de Beer dat Lokäas zoekt te bemagtigen, geraakt hy met den Kop of de Voorpooten vaſt. Vervolgens ſtellen zy daarömtrent zwaare Blok-

Blokken Houts, op zodanige wyze, dat zy op de minſte Aanraaking neer vallen, en hen verpletteren. Eene andere wyze, by hen in gebruik, om de Beeren te vangen, is, dat zy eene Plank, met veele yzeren Weerhaaken voorzien, in het gewoone Pad des Beers neerleggen, en dicht by dezelve plaatſen zy iets, 't geen ligtlyk omvervalt; terwyl zulks den Beer verſchrikt maakt, loopt hy met des te grooter kracht op de Plank; en ondervindende dat een zyner Voorpooten gewond is, en door de Weerhaaken vaſt gehouden wordt, tracht hy zich zelven los te maaken, door de Plank met den anderen Poot te ſlaan; doch die ook vaſt geraakende, recht hy zich op zyne Achterpooten overënd, 't welk maakt dat de Plank voor zyne oogen omhoog ryſt, en waardoor hy zo verbaaſd wordt, dat hy in eene ſoort van Razerny vervalt, en zich zelven dood byt.

De Volken, die langs de Rivieren *Lena* en *Ilime* woonen, hebben eene nog kluchtige gewoonte om Beeren te vangen. Zy plaatſen een ſtrik op het gewoone Pad des Beers, of by den Ingang van deszelfs Hol, maakende het end van hetzelve vaſt aan een zwaar Houtblok; wanneer de Beer zich in het ſtrik vaſt geraakt bevindt, en teffens beſpeurt, dat het Blok hem in het gemaklyk gaan grootlyks belet, neemt hy het op, en hetzelve op eene Hoogte draagende, werpt hy het Blok met groote kracht naar beneden, welk, hem mede nederwaard trekkende, hem grootlyks bezeert; desniettegenſtaande houdt de Beer zo lang daar mede aan, tot dat hy ten laatſte zich zelven doodt. Dit laatſte komt eenigermaate overëen met de Handelwyze, die de Ruſſen in 't werk ſtellen, om hunnen Honig voor de Beeren te bewaaren. Zy hangen zulk een Blok aan het end van een lang Touw op de Boomen, alwaar de Byën den

Honig vergaderen; en wanneer de Beer, op den Boom klimmende, om den Honig weg te neemen, zich door dat Blok verhinderd ziet, ſchuift hy het weg; doch het Blok te rugkeerende, treft het hem weder, en noodzaakt hem, hetzelve met grootere kracht van zich te ſtooten, 't welk het ſtuk Hout nog met meer geweld op hem doet te rug ſtuiten. Hy houdt met deeze kortswyl ſomtyds zo lang aan, tot dat hy gedood is, of van den Boom valt.

De Beeren dronken te maaken en hem dus te dooden, of met Honden, daartoe afgerecht, op dezelven te gaan jaagen, is zo gemeen, dat ik geene gelegenheid heb, om 'er iets by te voegen.

Eene gewoonte, welke ik van Lieden van Aanzien gehoord heb, moet ik echter nog kortlyk melden: naamlyk, dat een eenig Man zulk eenen Beer, dien eene geheele menigte nauwlyks zou durven aantaſten, zal dooden, en wel zonder eenig ander Werktuig, behalve eenen Pook, die aan beide enden ſcherp, en aan eenen leeren Riem vaſtgemaakt is. Den Riem windt hy om zynen rechter Arm tot aan den Elboog; en neemende dan den Pook in deeze Hand, en een Mes in de linker Hand, gaat hy op den Beer los, die, volgens gewoonte, op zyn achterſte Pooten zich verheffende, en zynen Mond openende, den Jaager aantaſt: doch deeze ſtoot met groote Kloekmoedigheid en geen mindere Vaardigheid, zyne hand in deszelfs Keel, en aldaar den Pook plaatſende, belet hy niet alleen den Beer zynen Mond te ſluiten, maar veroorzaakt hem ook daardoor zulk eene allergevoeligſte pyn, dat het Dier geen verder tegenſtand kan bieden, en integendeel den Jaager gelegenheid geeft, om hetzelve te leiden, werwaards het hem behaagt, of met zyn Mes te vellen zonder eenig gevaar.

De

De *Kamtſchatdalers* zien echter deeze wyze van eenen Beer te dooden als eene Zaak van zo veel belang aan, dat alwie deeze eer behaalt, verpligt is aan alle zyne Nabuuren eene Maaltyd te geeven; op welk Gaſtmaal het Vleeſch van den Beer het voornaamſte Gerecht is; en de Beenen van het Hooſd en de Schenkels worden, als Zeegeteekens, rondöm des Overwinnaars Hut opgehangen.

Van de Beerenhuiden maaken zy hunne Bedden en Dekens, Kappen of Mutſen, Handſchoenen, en Halsbanden voor hunne Honden. Het Vleeſch en Vet van die Dieren is hunne ſmaaklykſte Spys. Met de Darmen bedekken zy in den Zomer hunne aangezigten, tegen het branden der Zon. Somtyds gebruiken zy de Beerenhuiden tot Voetzoolen, om het uitglyden op het Ys te beletten, en met de Beenen hunner Schouderbladen, ſcherp gemaakt zynde, maaijen zy het Gras af.

Van Zomermaand tot het einde van den Herfſt zyn de Beeren zeer vet; maar in het Voorjaar zyn zy mager en dun. In de Maagen van die, welke in de Lente gedood worden, vindt men niets dan een ſchuimächtig Vocht of Slym; waaruit de Inwooners het algemeen gevoelen beweeren, dat de Beeren, geduurende den geheelen Winter, geen voedſel gebruiken, maar zich onderhouden door hunne Pooten te zuigen.

Schoon 'er, gelyk te vooren reeds gemeld is, in *Kamtſchatka* zeer veele Wolven zyn, en van de Huiden derzelven veel werks gemaakt wordt tot Kleeding, worden aldaar echter weinigen gevangen. Zy verſchillen niets van de Wolven, die in andere Geweſten gevonden worden. Wegens hunne Liſt en Boosaartigheid doen zy den Inwooneren meer Schaade, dan hunne Pelteryën voordeel aanbrengen;

want zy dooden niet alleen veele wilde, maar ook geheele Kudden tamme Rendieren, niettegenſtaande deeze laatſten altyd eene Wacht hebben. Hunne meeſt gezochte en geliefkoosde Beetjes ſchynen te zyn de Tongen der Rendieren, of zelfs ook wel de Tongen der Walviſſchen, die op Strand geworpen zyn. Somtyds ſteelen zy de Haazen en Voſſen uit de vallen. Witte Wolven worden in dit Schieréiland zeer zelden gezien, en daarom veel hooger geſchat, dan de graauwen.

Schoon men den *Kamtſchatdalers* nageeft, dat zy alles eeten; nuttigen zy echter nooit het Vleeſch van Wolven of Voſſen. De Rendieren en Steenbokken moogen, met recht, onder de nuttigſten van alle de Dieren in *Kamtſchatka* gereekend worden, dewyl de Inwooners zich niet alleen van hun Vleeſch tot Voedſel, maar ook van hunne Huiden allermeeſt tot Dekſel bedienen. Nogthans dooden de *Kamtſchatdalers* maar zeer weinigen van die Dieren, naar gelang van het groot getal, welk men daarvan in dit Geweſt vindt. De Rendieren houden zich meeſt in moeſachtige Plaatſen op, en de wilde Geiten treft men op de hoogſte Gebergten aan: hierom verlaaten de Jaagers der wilde Geiten, in het begin van den Herfſt, hunne Wooningen, en, hun geheel Huisgezin met zich neemende, begeeven zy zich naar de Gebergten, alwaar zy op deeze Dieren jaagen tot het laatſt van Wintermaand. De Steenbokken gelyken naar tamme Geiten; maar het Hair derzelven heeft meer overeenkomſt met dat der Rendieren. Zy hebben twee Hoornen, die rond gedraaid zyn, gelyk die der Rammen van *Ordinsky*; doch zy zyn veel grooter, weegende die van oude Steenbokken ieder vyf- en twintig tot dertig Ponden. Zy loopen zeer ſnel, werpende hun-

ne

ne Hoornen in 't loopen achter over op den rug; zy ſpringen, met verbaazende vaardigheid, over Steenrotſen, en loopen langs de ſmalle uitſteekende Kanten of Zoomen van de gevaarlykſte Steilten. Kleederen, van Vellen van Steenbokken gemaakt, zyn by uitneemenheid warm. Het Vet op hunne Heupen ziet 'er op gelyke wyze uit, als dat der Rendieren, en hun Vleeſch is een zeer welſmaakend voedſel. Van hunne Hoornen maaken zy groote en kleine Lepels, en ander klein Huisraad; en het geheele Hoorn draagen zy op weg met zich, hangende hetzelve aan hunne Gordels, en het gebruikende in plaats eener Fles.

In *Kamſchatka* zyn drieërleie ſoorten van Ratten. De eerſte ſoort derzelven is bruinächtig van Kleur, en zo groot, als de grootſte Huisratten in Europa: maar zy maaken een gantſch ander Geſchreeuw, zweemende naar het gieren van een jong Varken: voor 't overige komen zy met onze gemeene Ratten meerendeels overëen. Van de tweede Soort worden 'er ſlechts weinigen gevonden; en deezen houden zich allen op in de Huizen, alwaar zy zonder vreeze rondloopen, en van eenig Afval of Toewerpſels leeven. De derde Soort heeft iets aan zich, welk eenigermaate zweemt naar de Handelwyze der Horſelen onder de Byën; want, geenen voorraad opdoende voor den winter, ſteelen zy haar Voedſel van die der eerſte Soort, die zich, in groote meenigte, in de Velden, in de Boſſchaadjen en op de Gebergten ophouden. Die van de eerſte Soort, door de Inwooners *Tegulchitch* genoemd, hebben zeer ruime, nette, zindelyke en met Gras bedekte Neſten, die in verſcheidene Vertrekken verdeeld zyn: in ſommigen van dezelven bewaaren zy zekere Vrucht, *Saranne* geheeten, ſchoon gemaakt, en in anderen, niet ſchoon

gemaakt; in anderen weder verſcheidene Soorten van Wortels, die zy in den Zomer met groote moeite verſamelen, en voor den winter opleggen. In droo-ge dagen, en wanneer de Zon helder ſchynt, ſleepen zy dezelven uit haare Neſten, om ze te droogen. Gedurende den Zomer leeven zy van Beziën, en wat zy verder tot haar Voedſel aantreffen; want nooit raaken zy haaren Wint voorraad aan, zo lang zy nog eenig Voedſel op het Veld kunnen vinden. Onder de verſcheidene eetbaare Zaaken die ik in haare Neſten vond, beſpeurde ik vooral de *Saranne*, de *Anacampſerus* enz.

't Is zeer merkwaardig, dat deeze Rotten, gelyk de zwervende Tartaren, dikwyls van Woonplaatſen veranderen, en ſomtyds zelfs, voor een zeker getal Jaaren, geheel *Kamtſchatka* verlaaten, en zich naar elders anders begeeven. Zulk een Vertrek baart grooten ſchrik aan de *Kamtſchatdalers*, die hetzelve als een voorboode van tegenächtig Weer, en van een ſlecht Jaar voor de Jagt aanmerken. Maar, wanneer deeze Dieren te rug komen, verwachten zy, met veel vertrouwen, niet alleen een aangenaam Jaargetyde, maar ook eene goede Jagt: dit gaat by deeze Volken zelfs zo ver, dat zy, zo ras deeze Diertjes weder beginnen te verſchynen, terſtond Booden naar de verſcheidene Deelen van dit Schieröiland uitzenden, om deeze goede Tydingen derwaard overtebrengen. Wanneer zy vertrekken, neemen zy altyd de Reis aan in het Voorjaar, verſamelende eerſt in groote meenigte. Zy richten haaren koers doorgaans Weſtwaard; de Rivieren en Meiren, welken zy ontmoeten, zwemmen zy door; en wanneer zy lang gezwommen, en den tegenöver gelegen Oever bereikt hebben, liggen zy, eenigen tyd, op denzelven, als of zy dood waren, tot dat zy ten laatſte haare kracht weder bekomen,

men, wanneer zy haaren Tocht verder voortzetten. Haar grootſte gevaar in het Water hebben zy van de Roofviſſchen te verwachten, die haar ſomtyds in menigte inzwelgen en verteeren. Op het Land heboen zy niets te vreezen; en wanneer de *Kamtſchatdalers*, die zo veel belang ſtellen in de behoudenis deezer Diertjes, dezelven in eenen zwakken ſtaat op de Oevers van Rivieren of Meiren vinden, brengen zy hun zo veel hulp toe, als in hun vermoogen is. Van den oever der Rivier *Pengin* neemen zy hunnen Koers Zuidwaards, en omtrent het midden van Hooimaand zyn zy doorgaans op de Hoogte van *Ochotska* en *Judoma*. Somtyds is het getal deezer Diertjes, die van Woonplaats veranderen, zo ongemeen groot, dat de Reizigers wel twee uuren moeten wachten, eer zy voorby getrokken zyn. Zy komen gemeenlyk omtrent Wynmaand in *Kamtſchatka* te rug. 't Is grootlyks te verwonderen, dat zulke kleine Diertjes, in eenen Zomer, zo eenen grooten weg kunnen afleggen; en men moet verbaaſd ſtaan zo wel over de nette orde en geregeldheid, die zy op hunnen Tocht ſteeds in acht neemen; als over de Voorkennis, die zy van de Verandering van het Weer hebben.

Sommigen der Inboorlingen van *Kamtſchatka* hebben my verzekerd, dat, wanneer deeze Diertjes hunne Neſten verlaaten, zy hunnen overgeſchooten voorraad met vergiftige Kruiden bedekken, om andere Ratten, die denzelven zouden willen rooven, daardoor te vernielen; en dat, byäldien hun geheele Wintervoorraad weggenomen, en niets overgelaaten is, 't geen zy kunnen eeten, zy zich zelven uit moetlykheid verworgen, draaijende en wringende hunne Halſen met geweld tuſſchen de gevorkte Takjes van het een of ander laag Kreupelboſch: om welke reden

de

de *Kamtſchatdalers* al den voorraad deezer Dieren nooit geheel wegneemen; en zelfs betaalen zy dat geen, 't welk zy wegneemen, leggende altyd, of eenige drooge Kaviaar, of iets anders, dat die arme Schepſels kunnen nuttigen, daarvoor in de plaats. Schoon alle deeze Omſtandigheden door de ernſtigſten en geloofwaadigſten der *Kamtſchatdalers* verhaald worden; moet men zich echter niet blindeling op hun gezach verlaaten; maar de Zaak zelve in den grond onderzoeken.

De Honden in *Kamtſchatka* gelyken volkomenlyk naar de gemeene Dorphonden, en zyn wit, zwart, wit en zwart geplekt, of grys gelyk de Wolven: Honden van bruine of andere kleuren worden 'er zelden gevonden. Men acht ze vlugger te zyn, en langer te leeven, dan eenige andere Honden; 't welk men zou kunnen toeſchryven aan hun ligt en eenvoudig Voedſel, beſtaande alleenlyk in Viſch. In de Lente laat een ieder zyne Honden loopen, werwaard zy willen, zonder eenige zorg omtrent dezelven te draagen; want zy kunnen 'er zich op Reis alleen van bedienen, wanneer de Aardbodem met Sneeuw bedekt is. Zy aazen dan op alles, dat zy op het Land kunnen vinden; zy graaven zelfs in den grond naar de Muizen; en in de Rivieren begeeven zy zich, gelyk de Beeren, om Viſch te vangen. In Wynmaand roepen de *Kamtſchatdalers* dezelven te rug, en houden ze dicht by hunne Hutten aangebonden, tot dat zy een goed gedeelte van hun Vet verlooren hebben, ten einde ze dus in ſtaat te ſtellen, om allerleie ongemakken der Reize des te beter te kunnen verduuren; en omtrent dien tyd hoort men in *Kamtſchatka* hun geſtaadig Gehuil dag en nacht. In den Winter worden zy gevoed met *Opana* en Viſchgraaten, die reeds in den Zomer voor dezelve wor-

worden opgelegd. De *Opana* houden zy voor het beſte en aangenaamſte Voedſel voor de Honden; zy geeven het hun ook alleenlyk des nachts; want het doet hen wel ſlaapen: doch nooit zetten zy het hun voor over dag, wanneer zy voorneemens zyn, eene Reis te doen, dewyl het hen traag en moede zou maaken. Schoon de Honden in *Kamtſchatka* ook nog zo hongerig zyn, willen zy echter nooit eenig Brood aanraaken om het te eeten; maar zy nuttigen dan nog liever hunne Toomen of Tuigen, indien zy dezelven kunnen bekomen. Hoe veel werks zy ook van hunnen Meeſter maaken, ziet men echter geſtaadig, dat zy, wanneer het gebeurt, dat hy uit zyne Sleede valt, en dezelve niet kan vaſt houden, wegloopen, zonder eenige acht op hem te geeven; en hy moet dan te voet na wandelen, tot dat de Sleede omverre valt, of op de de eene of andere wyze vaſt geraakt: derhalve moet hy zeer zorgvuldig zyn, om nooit de Lyn uit de hand te laaten glippen, maar zich liever daaraan te onderwerpen, dat hy op zynen Buik voortgetrokken worde, tot dat de Honden vermoeid zyn. Daarenboven moet altyd, op eenen ſteil afloopenden Weg, voornaamlyk aan de Oevers van Rivieren, de helft der Honden worden ontſpannen, anders kunnen zy niet beſtierd worden: want de zulke, die gantſchlyk vermoeid ſchynen te zyn, betoonen eene ongemeene kracht op de gemelde Plaatſen; en hoe gevaarlyker de afloopende Weg is, hoe meer zy al hun vermogen inſpannen. Op gelyke wyze worden zy byna toomloos, wanneer zy in het ſpoor en de Reuk eens Rendiers vervallen, of het Gehuil van andere nabuurige Dorphonden hooren. Doch, dit alles niettegenſtaande, zyn en blyven echter de Honden altyd volſtrekt noodzaaklyk in *Kamtſchatka*, ſchoon 'er zelfs ook overvloed van Paarden mogt zyn: want van dee-

deezen kan men zich aldaar, in den Winter, zeer zelden bedienen, uit hoofde van den zwaaren Sneeuw, en de menigvuldigheid van Bergen en Rivieren; en in den Zomer zyn 'er de Mollenhoopen zo menigvuldig, dat ſommige Landſtreeken zelfs voor de Menſchen onbruikbaar zyn. Daarenboven hebben de Honden dit voordeel boven de Paarden, dat zy, in den grootſten Storm, wanneer men den Weg niet zien, en zelfs zyne Oogen niet open houden kan, zeer zelden van het Spoor afdwaalen: en, indien zulks ook al eens gebeuren mogt, gaan zy zo lang van de eene zyde naar de andere, tot dat zy, door middel van den Reuk, den rechten Weg wedergevonden hebben: en wanneer het volſtrekt onmooglyk is te reizen, 't geen hier te land zeer dikwyls gebeurt, dan dienen de Honden, rondom hunnen Meeſter liggende, denzelven tot eene Beveiliging tegen alle gevaar. Ook geeven zy zekere Teekens van eenen op handen zynde Storm: want, wanneer zy, onder het pleiſteren, met hunne voeten den Sneeuw weg krabben, is het zeer raadzaam, zonder eenig Tydverlies, naar eenige Buurtſchap, Gehucht of andere plaats van Veiligheid ten eerſte om te zien. En, men zegt, dat de Honden hier in plaats van Schaapen verſtrekken; doordien hunne Huiden tot Kleeding gebruikt worden; voornaamlyk die van de witte Honden, waarmede alle hunne verſcheidene ſoorten van Kleederen opgetooid zyn.

Het getal der Honden, die zy voor eene Sleede ſpannen, hoe zy dezelven beſtieren, en hoe veele Zwaarte zy kunnen voorttrekken, zullen wy in 't vervolg melden, wanneer wy de manier om met Honden te reizen zullen beſchryven.

De Honden, welken de *Kamtſchatdalers* opkweeken, om daar mede op Rendieren, wilde Geiten, Sa-

Sabeldieren, Voſſen en diergelyke te jaagen, worden ſomtyds met Exters gevoed, 't welk, gelyk men waargenomen heeft, hunnen Reuk veel ſterker maakt, om allerlei Wild veel eerder te kunnen opſpooren.

Behalve Honden, hebben de Inwoners van *Kamtſchatka*, hier en daar, ook eenige Koejen en Paarden, doch geene andere tamme Dieren. Daar is byna nergens op het Schieréiland eene bekwaame Plaats om Schaapen te houden en aantekweeken, noch langs den Ooſterſchen Oceaan, noch langs den Zeeboezem van *Penſchinska*: want het geſtaadig vochtig Weer en het ſterkzappig Gras zouden, in korten tyd, doodlyk voor dezelven zyn. Dicht by het Opperfort *Kamtſchatka*, en langs de Rivier *Koſireff*, weiden nog wel eenige Kudden Schaapen; zynde het Weer aldaar ſchooner en drooger, en het Gras by gevolg ook minder waterachtig: doch, men is 'er ook teffens zeer verleegen, om eenen genoegzaamen Voorraad van Hooi voor hun optedoen, tegen den Winter, wanneer 'er de Sneeuw al te diep ligt, dan dat zy hun Voedſel op het Veld zouden kunnen vinden. Om deeze reden worden 'er van den Mond der Rivier *Ilga* tot *Jakutski* zeer weinig Schaapen gehouden.

VII. HOOFDSTUK.

Van de SABELDIEREN *van* VITIMSKI, *en van de* WYZE *om dezelven te vangen.*

Schoon de Sabelvangſt van *Vitimski* niet eigenlyk behoort tot de Beſchryving van *Kamtſchatka*, zal het echter, dewyl wy gelegenheid gehad hebben, dik-

dikwyls van de Sabeldieren melding te doen, niet ondienstig of onaangenaam geoordeeld kunnen worden, een omstandig Bericht te geeven van de verschillende Wyzen, op welken men gewoon is deeze Dieren te vangen.

De *Kamtschatdalers* houden het geen veertien dagen uit, wanneer zy ongelukkig jaagen; maar de Jaagers van *Vitimski* besteeden 'er byna het geheele Jaar toe, en zy reekenen zich zeer gelukkig in hunne Jagt te zyn, wanneer zy, geduurende al dien tyd, ieder voor zyn Hoofd tien Sabeldieren vangen. 'tIs wel waar, dat tien gemeene Sabeldieren van *Vitimski*, nog ruim zo veel waard zyn, als veertig van die Dieren, welke in *Kamtschatka* gevangen zyn; doch, dit niettegenstaande, zouden de Inwooners van *Kamtschatka*, indien zy dezelfde moeite, als die van *Vitimski*, wilden aanwenden, nog ongemeen grooter Voordeel met die Jagt kunnen behaalen, dan de laatstgenoemden daarmede verkrygen; want de Sabels zyn zo talryk in *Kamtschatka*, als de Eekhoorntjes langs de Rivier *Lena* zyn.

De Jagt op de Sabeldieren in het Landschap *Vitimski* is nog des te merkwaardiger, dewyl dezelve onderheevig is aan verscheidene zeer strenge Wetten, en menigvuldige bygeloovige Waarneemingen, tot welker onderhouding de Jaagers zelven zich op het sterkst verbinden.

Eer *Siberie* door de *Russen* overwonnen was, vloeide het over van Sabeldieren. Maar tegenwoordig kan 'er geen een Sabeldier gevangen worden ter plaats, alwaar eene *Russische* Volkplanting zich ter neer gezet heeft; want, 't geen de Ondervinding geleerd heeft, de Sabeldieren zyn gewoon, zich op zekeren afstand te verwyderen van alle bewoonde Plaatsen, en alleenlyk in eenzaame en afgeleegene

Boo-

Boſſchaadjen en op ſtille Gebergten hun verblyf te houden.

De Jaagers, die ter Sabelvangſt uitgaan, trekken langs de Rivier *Vitime*, en de twee Rivieren *Mama*, die in de eerſtgemelde Rivier vallen, tot op de Hoogte van het Meir *Oronne*, welk ter rechterhand van die Plaats is, alwaar in de Rivier *Vitime* een groote Waterval gevonden wordt, en in welken omtrek de beſte Jagtplaats is. De fraaiſte en fynſte Sabeldieren worden gevangen langs de kleine Rivier *Kutomale*, die van de rechterhand in de Rivier *Vitime* vloeit, boven den gemelden Waterval, en boven de Monden van de onderſte Rivier *Mama* en van de Uitwatering van het Moeras *Petrova*. De Sabeldieren, die laager, dan op deeze Plaatſen, gevangen worden, zyn zeer merklyk ſlechter; en al de Jaagers komen daarin overëen, dat, hoe nader men aan den oorſprong der Rivieren komt, hoe beter ook de Sabeldieren zyn; en integendeel hoe verder men naar den Mond der Rivieren afdaalt, hoe geringer van waardy men ook dezelven vindt.

De Sabeldieren houden zich gemeenlyk op in onderaardſche Holen, gelyk al de andere Dieren van dat geſlacht doorgaans doen; gelyk by voorbeeld, de Marters, de Wezeltjes, de Hermelynen, enz. Ondertuſſchen verhaalen de Jaagers ook, dat deeze Dieren mede niet zelden Neſten, van dunne Takjes en Gras ſamen gevlochten, in de Boomen maaken; dat zy ſomtyds in hunne Neſten, en ſomtyds weder in hunne Holen liggen; dat zy zich des Zomers zo wel, als des Winters, omtrent twaalf uuren in hunne Holen of Neſten ophouden, en de overige twaalf uuren beſteeden in hun voedſel te zoeken. In het Voorjaar, wanneer de Beziën nog niet ryp zyn, aazen zy op Wezeltjes, Hermelynen, of Eekhoorntjes, doch

voornaamlyk op Haazen; en in den Winter weeten zy met veel behendigheid Vogels te vangen. Wanneer de Beziën ryp zyn, eeten zy Blaauw- en andere foort van Beſſen; maar inzonderheid en allerlieſt die van Sorbenboomen, welke hun eene jeukte veroorzaaken, weshalve zy zich dan dikwyls aan de Boomen wryven, waardoor zy niet zelden al het Hair uit hunne Zyden verliezen. Hierdoor gebeurt het ſomtyds wel eens, dat, wanneer de Sorbenboomen zeer grooten overvloed van Beſſen uitleveren, de Jaagers dan geen voordeel van hunne vangſt hebben, zynde de Huiden der Sadeldieren wegens het gemis van het Hair byna gantſchlyk verdorven.

De Sabeldieren brengen hunne Jongen ter waereld in hunne Holen of in hunne Neſten, omtrent het einde van Lentemaand, of in het begin van Grasmaand. Zy krygen zeer zelden minder dan drie, of meer dan vyf, te gelyk, welken zy van vier tot zes Weeken laat zuigen.

De beſte en bekwaamſte Tyd, om op de Sabeldieren te jaagen, is alleen in den Winter; want zo ras de Lente gekomen is, beginnen zy reeds hun Haair uit te werpen; het welk geduurende den Zomer zeer kort blyft, en zelfs in den Herfſt nog niet eens tot volkomenheid komt. Zulke Sabels worden door de Inboorlingen *Nedaſobili*, dat is, onvolkomene Sabels genoemd, en voor eenen geringen Prys verkocht.

De Sabelvangers, zo wel *Ruſſen* als Inboorlingen, zyn gewoon, doorgaans op het einde van Oogſtmaand zich naar de Jagtplaats te begeeven. Sommige *Ruſſen* gaan zelven ter Jagt, en anderen huuren eenige Lieden, om voor hun te jaagen, geevende denzelven de noodige Kleeding, het vereiſchte Jagtgereedſchap en eenen genoegzaamen Voorraad voor den tyd hun-

hunner afweezigheid. Wanneer zy van de Jagt wederkeeren, geeven zy al het Wild, dat zy gevangen hebben, over aan hunne Meesters, en stellen hun insgelyks de Kleeding en het Jagtgereedschap weder ter hand.

Het Gezelschap, welk overëenkomt om met elkander ter Jagt te gaan, vergadert van zes tot veertig Man; doch, voorheen, bestondt het zelfs uit vyftig Persoonen. Zy voorzien zich voor ieder drie of vier Man van een klein Bootje, welk zy overdekken; ook neemen zy zulke Lieden met zich, die kundig zyn in de Taal des Lands, waar zy denken te jaagen, en teffens de bekwaamste en voordeeligste Plaatsen daartoe weeten aantewyzen. Deeze Lieden onderhouden zy op gemeene Kosten; ook verkrygen zy een gelyk gedeelte van het gevangen Wild.

In de gemelde Bootjes brengt ieder Jaager met zich dertig Pud Roggen- en één Pud Tarwenmeel, één Pud Zout, en een vierde Put Gort. Twee en twee Persoonen moeten een Net, eenen Hond, en zeven Pud voorraad voor den Hond, een Bed, eene Deken, eenen Pot, om 'er hun Brood in te bakken, en nog eenen Pot ter bewaaring van het Zuurdeeg, hebben. Zy neemen zeer weinig Schietgeweer met zich; want zy bedienen zich daarvan alleen in den Herfst, wanneer zy zich in hunne Hutten ophouden.

Met deeze Bootjes roeijen zy tegen den Stroom der Rivier *Vitime* op, en uit de *Vitime* in de Rivier *Mama*, tot dat zy in het Meir *Oronne* komen, waaromtrent zy Hutten voor zich bouwen, indien zy 'er geene vinden. Hier vergaderen zy allen, en blyven by elkander, tot dat de Rivier met Ys bedekt is. Middelerwyl verkiezen zy hier tot hunnen Leidsman den geenen, die de meeste maalen deeze Jagt bygewoond, en dus de grootste ervaarenheid daarvan ver-

kreegen heeft, en zy belooven hem eene volkomene Onderwerping en Gehoorzaamheid aan zyne Verordeningen. Hy verdeelt hierop het Gezelschap in verscheidene kleine Benden, en benoemt ook voor iedere Bende eenen Leidsman, uitgenomen voor zyne eigene, welke hy zelf aanvoert; verder wyst hy ook de streek aan, waar iedere Bende moet jaagen. Zo ras de Jagttyd begint, blyft deeze verdeeling in kleine Benden onveranderlyk, al zou zelfs het geheele Gezelschap slechts uit acht of tien Persoonen bestaan; want zy gaan nooit allen naar dezelfde Streek om te jaagen.

Wanneer de Leidslieden de noodige Bevelen hebben uitgedeeld, en de Jagt zyn begin neemt, worden door iedere kleine Bende op den weg, dien zy gaan moet, zekere Putten in den grond gedolven; in welken zy voor ieder Paar Menschen drie Sakken Meel leggen tegen hunne Terugkomst, wanneer zy al hunnen overigen voorraad mogten hebben verteerd. Zy zyn genoodzaakt, hunnen voorraad alzo te verbergen, opdat dezelve door de wilde Inboorlingen des Lands niet gestolen worde.

Zo ras de Rivieren toegevrooren zyn, en het Jaargetyde tot de Sabelvangst bekwaam is, roept de voornaame Aanvoerder der Leidslieden al de Jaagers by een in de Hut, en, een Gebed tot God gedaan hebbende, deelt hy zyne Beveelen uit aan ieder Leidsman van iedere kleine Bende, en zendt dezelven vervolgens naar die Streeken, welke hun voorheen aangewezen waren. Dan gaan de Leidslieden op weg, eenen dag voor de anderen, om bekwaame verblyfplaatsen voor hun optezoeken.

Wanneer de voornaame Aanvoerder de mindere Leidslieden afzendt, geeft hy hun verscheidene Beveelen; een van dezelven is, dat ieder van hun de eerste Hut moet bouwen ter eere van deeze of geene Kerk

Kerk, welke hy noemt, en de overigen ter eere van die Heiligen, wier Beeldniſſen zy met zich voeren; en de eerſte Sabel, dien zy zouden vangen, voor zekere Kerk moet bewaard, en by hunne terugkomſt aan dezelve overgegeeven worden. Deeze Sabels noemen zy daarom Sabeldieren der Kerk.

Op hunnen Weg bedienen zy zich, tot Ondersteuning, van eene houten Kruk, die omtrent vier voeten lang is. Aan het onderſte end voorzien zy dezelve van een Gedeelte eens Koehoorns, opdat het Hout door de ſcherpte van het Ys niet ſplyte, en een weinig daarboven wordt zy met een willigen Teentje en eenen leeren Riem omwonden, opdat de Kruk niet al te diep in den Sneeuw zinke. Het bovenſte Gedeelte heeft de Breedte eener Spaade, en dient om den Sneeuw uit den weg te ruimen, of dien op te neemen en tot het een of ander gebruik in hunne Ketels te doen: want zy moeten Sneeuw gebruiken, doordien zy dikwyls geen Water hebben.

De voornaame Aanvoerder de verſcheidene kleine Benden afgevaardigd hebbende, ſlaat eindelyk ook op weg met zyne eigene. Wanneer zy ter plaats van hun verblyf gekomen zyn, is hun eerſte werk, kleine Hutten van Takken van Boomen te maaken, en den Sneeuw rondöm tegen dezelven op te hoopen. Op hunnen Togt hebben zy de gewoonte, om op zekeren Afſtand eenige Boomen neer te houwen, ten einde zy in den Winter hunnen Weg des te gemaklyker en gereeder zouden kunnen wedervinden. Dicht by ieder Kwartier bereiden zy zekere Groeven, om 'er hunne Vallen behoorlyk te ſtellen. Elke Groef is met ſcherpe Paalen omringd, die omtrent zes of zeven Voeten hoog zyn, en omtrent vier voeten van elkander ſtaan. De geheele Groef wordt met een Dekſel, van Teentjes gevlochten, bedekt,

opdat 'er geen Sneeuw zou invallen. De Ingang tuſſchen de Paalen wordt zeer naauw gemaakt, en boven denzelven hangt een Valbord, zo kunſtiglyk beveſtigd, dat hetzelve by de minſte Aanraaking van een Sabeldier terſtond neervalt, en het Dier in de Groef en Val ſtort; en de Sabels kunnen niet anders, dan langs deezen weg, een ſtuk Viſch of Vleeſch, welk hun tot een Lokäas dient, verkrygen. De Jaagers vertoeven op eene plaats zo lang, tot dat zy een genoegzaam getal deezer Groeven en Vallen in orde gebragt hebben, zynde ieder Jaager verbonden, in den tyd van eenen dag twintig zulke Groeven gereed te maaken. Zo veelen maaken zy ook op alle verblyfplaatſen, alwaar zy Sabeldieren verwachten. Wanneer zy op tien verſchillende Plaatſen een genoegzaam getal Groeven en Vallen toegeſteld hebben, zendt de Leidsman de Helft van zyn Gezelſchap te rug, om den Voorraad, dien zy te rug gelaaten hadden, te haalen, terwyl hy met de andere Helft ſteeds voortgaat, om meer Hutten en Vallen in orde te brengen.

Het Volk, dat te rug gezonden wordt, om den Voorraad aan te brengen, begeeft zich met leedige Sleeden op weg naar de Plaatſen, alwaar zy dien verborgen hebben. Ieder Man is verpligt, zes Pud Meel en een half Pud Viſch of Vleeſch te trekken, en de overige Jaagers en derzelver Leidslieden na te volgen. Deeze Lieden moeten, op hunnen Weg, op al de verblyfplaatſen ſtilhouden, om te zien of al de Groeven en Vallen nog in goeden ſtand zyn, en de Sabeldieren, welken zy daarin vinden mogten, uit dezelven te neemen, en hun de Huid aftetrekken, 't welk niemand onderneemen moet te doen, dan de voornaamſte van het Gezelſchap.

Indien de Sabeldieren bevrooren zyn, ontdooien zy

zy ze, neemende dezelven, onder hunne Kleederen, mede te bed. Wanneer 'er de Huid afgetrokken wordt, zitten allen, die 'er tegenwoordig zyn, neer, en houden een diep ſtilzwygen, luiſterende met veel aandacht, of 'er zich ook iets tuſſchen de Paalen laate hooren. Het afgeſtroopte Ligchaam des Sabeldiers wordt vervolgens gelegd op drooge Stokken, welken zy, nadat het Ligchaam 'er weder afgenomen is, aanſteeken, driemaal om het Ligchaam draagen, en hetzelve daarmede berooken; waarop zy het eindelyk in den Sneeuw of in de Aarde begraaven. En dikwyls gebeurt het, wanneer zy vreezen, dat 'er *Tunguzen*, zynde eene ſoort van de *Tartaarſche* Inwooners van Siberie, in de Nabuurſchap zich ophouden, en hun den Roof ontneemen zouden, dat zy de Sabelhuiden verbergen in holle Stukken Hout, welker Openingen zy toeſtoppen met Sneeuw, die, vochtig gemaakt zynde, zeer ras weder bevrieſt. Deeze ſtukken Hout leggen zy vervolgens weg in den Sneeuw, naby hunne Hutten, en zoeken dezelve weder op, wanneer zy al te ſamen in eenen hoop te rug keeren. Wanneer de uitgezondene Lieden met den aangebragten Voorraad te rug gekomen zyn, wordt de andere Helft afgevaardigd, om nog meer Voorraad aan te haalen; terwyl de eerſten weder tot de jagt gebruikt worden, gaande de Leidsman altyd vooruit, om bekwaame Plaatſen tot oprechting der Vallen uit te zoeken.

Wanneer zy weinige Sabeldieren in hunne Vallen vinden, jaagen zy met Netten, 't welk zy echter niet anders kunnen doen, dan wanneer zy de Voetſtappen van een Sabeldier, kort te vooren door hetzelve in den Sneeuw gedrukt, ergens aantreffen. Dit ſpoor volgen zy, tot dat het hen brengt by het Hol, alwaar het Sabeldier zich verborgen houdt; of, wan-

neer zy hetzelve dicht by andere Holen verliezen, ontſteeken zy 'er eenige ſtukjes verrot Hout, en leggen dezelven voor aan in die Holen, waardoor de Sabels genoodzaakt worden, hunne ſchuilhoeken te verlaaten. Vooraf hebben zy rondöm het Hol hun Net geſpannen, waarin het Sabeldier gemeenlyk vervalt; en uit voorzorg heeft de Jaager dan zynen Hond altyd by der hand. Op deeze wyze zit de Jaager ſomtyds twee of drie dagen te wachten op zynen Buit. Wanneer de Sabel in het Net valt, word zulks terſtond den Jaager ontdekt aan het Geluid van twee kleine Schelletjes, welke aan het Net vast gemaakt zyn. Hy loopt daarop ſchielyk toe, en hitſt zynen Hond aan, die dan terſtond op het Sabeldier aanvalt, en hetzelve dood byt. Doch nooit leggen zy rookende ſtukjes Hout in die Holen, welke niet meer dan eenen uitgang hebben; want het Sabeldier zou zich liever laaten verſtikken door den Rook, dan zich door denzelven naar buiten begeeven. In welk geval de Jaager zynen Buit geheel verliezen zou.

Wanneer zy het Sabeldier kunnen naſpooren tot onder den wortel van eenen Boom, beveſtigen zy hun Net rondöm dien Boom, opdat, wanneer het Sabeldier, nadat zy het uit den Grond gegraaven hebben, hun ontkomen mogt, hetzelve echter in het Net zou moeten hangen blyven. Indien het ſpoor naar eenen Boom leidt, waarin zy het Sabeldier kunnen zien, ſchieten zy het met eenen ſtompen Pyl daaruit; maar indien zy het Sabeldier, wegens de menigvuldige Takken des Booms, niet zien of raaken kunnen, houwen zy dien neer, en ſpannen hun Net uit omtrent die plaats, alwaar de Top des Booms zal neervallen, en welke zy zeer naauwkeurig weeten te treffen; terwyl zy zelven by den Stam blyven ſtaan. Wanneer de Boom omvervalt, ſpringt de Sa-

Sabel daaruit, en verwart zich zelven dus in het Net. Doch ſomtyds gelukt dit niet, en dan doorzoeken zy iedere Holligheid des Booms, of de Sabel zich miſſchien daarin verborgen heeft. Een Sabeldier, dat eens in een Net of in eene Val geweeſt is, kan zeer bezwaarlyk voor de tweede maal bedroogen worden.

Wanneer de voornaame Aanvoerder en al de Jaagers weder hy een vergaderd zyn, geeven de Leidslieden der kleine Benden den eerſten te kennen, hoe veele Sabels of andere Dieren door hunne Benden gedood zyn, en of ook iemand van hun Gezelſchap zyne Beveelen en de algemeene Wetten overgetreeden heeft. De misdaaden worden verſcheidenlyk door hen geſtraft. Sommigen binden zy aan eenen Paal; anderen noodzaaken zy Vergifnis te verzoeken van het geheele Genootſchap; een Dief verlieſt zyn Aandeel van den Buit, en wordt daarenboven ſtrenglyk gegeeſſeld: ook ontneemen zy hem zyne eigene Bagaadje, en verdeelen dezelve onder den hoop. Zy behouden hunne Standplaatſen, tot dat de Rivieren van het Ys bevryd zyn; en wanneer de Jagt geëindigd is, beſteeden zy hunnen tyd in het bereiden der Huiden. Zo ras 'er in de Rivieren geen Ys meer beſpeurd wordt, neemen zy in die kleine Bootjes, waarmede zy kwamen, hunne te rugreis weder aan, geevende op weg de Sabels aan die Kerken, aan welken zy dezelven beloofd hadden. Ten hunnent wedergekeerd zynde, betaalen zy eerſt zeeker aantal Huiden tot Schatting, en verkoopen de reſt, verdeelende het Geld, of de Waaren, die zy daarvoor ontvangen, op eenen gelyken voet onder elkander.

VIII. HOOFDSTUK.

Van de ZEEDIEREN *van* KAMTSCHATKA.

Onder den naam van Zeedieren worden hier verſtaan zulke Dieren, die in 't Latyn met eenen oorſpronglyk Griekſchen naam *Amphibia* genoemd worden, dat is, die, ſchoon zy den meeſten tyd in het Water doorbrengen, echter geduurig aan 't Land komen, en ook op, of naby het zelve, hunne Jongen voortbrengen.

Deeze Dieren kunnen in drie Klaſſen onderſcheiden worden.

Tot de eerſte Klaſſe behooren de zulke, die zich alleen in zoet Water, zo Meiren als Rivieren, ophouden, gelyk de Otter.

Tot de tweede die, welke in zoet en zout Water gevonden worden, gelyk de Zeehonden.

Tot de derde eindelyk behooren de zulke, die nooit in zoet Water gevangen worden, gelyk de Zeekatten, Zeebevers, en anderen.

Schoon de Otters zeer overvloedig zyn in *Kamtſchatka*, is de Prys derzelver echter niet zeer laag. Eene gemeene Ottershuid koſt ten minſte een Roebel. De *Kamtſchatdalers* jaagen doorgaans met Honden op dezelven, wanneer men Jagtſneeuw heeft, en de Otters zich al te ver van de Rivier begeeven. Zy bedienen zich van derzelver Huiden, om 'er hunne Kleederen mede te beboorden en op te ſchikken; doch voornaamlyk, om hunne Sabelhuiden daarin te bewaaren; want zy hebben door langduurige Ondervinding waargenomen, dat de Huiden der Sabeldieren niet beter kunnen bewaard wor-

worden, dan wanneer zy in Ottersvellen opgerold zyn.

't Is byna ongelooflyk te denken, welk een groot getal Zeehonden of Robben in de Meiren en Zeeën, in en omtrent *Kamtſchatka*, gevonden wordt, voornaamlyk omtrent dien tyd, wanneer de Viſch de Rivieren opzwemt: zy volgen dien dan met geheele Troepen, niet alleen tot de monden der Rivieren, maar zwemmen ook zelfs de Stroomen verre op. Zy zyn 'er dan zo talryk, dat al de Eilanden en Zandbanken in de Rivieren geheel en al met dezelven bedekt zyn, in zo verre zelfs, dat kleine Bootjes naby die Plaatſen in zeer merklyk gevaar zich bevinden. Wanneer de Zeehonden eene Boot zien naderen, werpen zy zich in grooten getale in het Water, 't welk zulk eene groote beweeging in hetzelve veroorzaakt, dat de Kanoos of kleine Bootjes ligtlyk daardoor omſlaan, voornaamlyk, wanneer de Dieren gelyktydig in 't water nederdaalen. Daar is geen Dier bekend, welk een onäangenaamer geluid maakt, dan de Zeehonden, en hun Geſchreeuw gaat onophoudlyk voort.

Men telt hier vier onderſcheidene Soorten deezer Dieren. De grootſten derzelven worden op de Noorder Breedte van zes-en-vyftig tot vier-en-zestig Graaden gevangen. De Dieren van deeze Soort zyn van de anderen onderſcheiden alleen door hunnen Buik, welke dien van eenen zwangeren Os overtreft. De tweede Soort heeft omtrent de Grootte van een jaarig Rund. De Huid deezer Zeehonden is van verſcheidene Kleur, zweemende merklyk naar eene Tygershuid; zy heeft verſcheidene Vlekken van gelyke Grootte op den Rug, maar is onder den Buik wit of geelachtig. Hunne Jongen zyn zo wit als ſneeuw. De derde Soort is nog kleiner, dan de voori-

voorige. De Dieren van deeze Soort hebben eene geelächtige Huid, met groote Kringen van eene Kerſenkleur, die omtrent de helft van de geheele Oppervlakte der Huid bedekken. De vierde Soort van Zeehonden wordt gevangen in de groote Meiren *Barkal* en *Oronne*. Zy zyn van Grootte gelyk die omtrent *Archangel* gevonden worden, en witächtig van kleur.

Zy zyn zeer gulzig en teffens byzonder boosäartig. Ik zag een deezer Dieren, met eenen Hoek omtrent den Mond der groote Rivier gevangen, welk, na dat reeds deszelfs Hoofdpan in ſtukken was geſlaagen, zich nog met groote woede onder het Volk wierp. Ik beſpeurde, dat deeze Zeehond zo ras niet aan Strand gebragt was, of hy begon alle zyne poogingen aantewenden, om zich weder in de Rivier te begeeven; en toen hy bevondt, dat zulks onmooglyk was, begon hy te weenen. Hoe meer zy hem ſloegen en verpletterden, hoe boosäartiger en woedender hy werdt, tot dat eindelyk de krachten hem verlieten, en hy onder de herhaalde ſlagen dood bleef.

De Zeehonden gaan nooit verder van Strand Zeewaard dan dertig Mylen; zy worden doorgaans omtrent de Monden van groote Rivieren en in Baaijen meeſt gevonden. Zy volgen de Viſſchen meer dan tachtig Werſten tegen den Stroom der Rivieren op. Zy brengen nooit meer dan een Jong ter waereld, welk zy, geduurende zekeren tyd, met twee Borſten zoogen. De *Tunguzen* geeven de Melk deezer Dieren aan hunne Kinderen tot Artzeny. De oude Zeehonden ſchreeuwen gelyk iemand, die met groote benaauwdheid braakt, en de Jongen gelyk iemand die van pyn zucht. Ten tyde der Eb liggen zy op de drooge Rotſen, en ſtooten al ſpeelende de een den anderen in het Water; maar wanneer zy boos

bi-

beginnen te worden, byten zy elkander op eene verwoede en wreede wyze. Zy maaken in hunnen ſlaap een ſterk geluid, en door de nadering van iemand wakker gemaakt wordende, zyn zy doorgaans met groote vrees bezet; en wanneer zy zich met grooten ſpoed Zeewaard haaſten, braaken zy ſteeds veel water uit, om, zo men met reden denkt, hunnen Weg derwaard gladder te maaken.

Men bedient zich van verſcheidene Middelen, om Zeehonden te dooden. In de Rivieren ſchiet men op dezelven met Vuurroers, die met kleine gehakte Kogeltjes geladen zyn: doch de Jaagers moeten alle poogingen aanwenden, om de Dieren in het hoofd te treffen; want honderd Kogels zullen hun niet het allerminſte leed of eenige doodlyke Wonde aanbrengen, indien zy hen op eenige andere plaats raaken; alle die Kogels zullen in het Vet, dat hun Ligchaam bedekt, blyven hangen. Ook zyn de *Kamtſchatdalers* gewoon, de Zeehonden op het Strand te zoeken, en wanneer zy dezelven ſlaapende verraſſen, ſlaan zy ze dood met zwaare Knodſen: of, wanneer zy het Dier ſlaapende vinden, houdende zynen ſnuit op het Ys, dryven zy door denzelven een Mes, aan welk zy hebben vaſtgemaakt eenen langen leeren Riem, waarmede zy vervolgens het Dier uit het Water haalen.

De Robben of Zeehonden zyn zo duur niet, als men zich verbeelden zou wegens het menigvuldig gebruik, welk zy daar van maaken; want, behalve het gebruik van het Vet en Vleeſch deezer Dieren, verſtrekken de Huiden van de grootſte ſoort derzelven tot Zoolen en Schoenen. De *Korekers*, de *Olutorski*, en de *Tſchukotskers* maaken zelfs Booten van verſchillende grootte van die Huiden, zynde ſommigen van die zelfs zo groot, dat zy der-

tig

tig Man kunnen draagen. Deeze Booten hebben dit voordeel boven die, welke van Hout gemaakt zyn, dat zy veel ligter zyn, en dus ook ſneller Voortgang maaken.

Van het Robben- of Zeehonden Vet maaken zo wel *Ruſſen*, als de *Kamtſchatdalers* Kaarſen; en daarënboven vinden de Inboorlingen van *Kamtſchatka* zo veel ſmaak en aangenaamheid daarin, dat zy nooit eenig Gaſtmaal houden, waarin hetzelve niet voorgezet wordt. Het Vleeſch kooken zy, of zy droogen het in de Zon; maar, wanneer zy Zeehonden in grooten overvloed vangen, rooken of bakken zy het Vleeſch derzelven op de volgende wyze: naar evenredigheid van de menigte Vleeſch of Vet, dat zy hebben, delven zy eene Put, welker Bodem zy met ſteenen bevloeren. Daarop vullen zy de Put met Hout, welk zy in brand ſteeken, doende 'er ſteeds eenige Brandſtof by, tot dat de Put zo heet is als een oven. Vervolgens neemen zy 'er al de Aſch uit; en zulks geſchied zynde, leggen zy op den grond eene Laag groen Popelierhout, en daarop dan eene Laag Vleeſch of Vet van Zeehonden, doch ieder afzonderlyk; en dus gaan zy beurt om beurt voort, tot dat de Put geheel vol is, als wanneer zy dezelve met Gras en Aarde bedekken, om 'er de Hitte des te beter in te behouden. Het Vleeſch en Vet eenige Uuren in die Put geleegen hebbende, ontdekken zy dezelve weder, neemen 'er het Vleeſch en Vet uit, en leggen het dus op voor den Winter. Zo wel het Vleeſch als het Vet, dat op deeze wyze toebereid is, wordt door hen veel aangenaamer gekeurd, dan 't geen verſch gekookt is; en het blyft ook zelfs een geheel Jaar goed, zonder te bederven.

Wanneer de *Kamtſchatdalers* al het Vleeſch van de

de Koppen der Zeehonden hebben afgepluisd, betoonen zy aan de overgeschooten Beenen allen Eerbied, dien zy eenen byzonderen Vriend, welke hen bezoekt, zouden kunnen bewyzen. Ik zag deeze Plechtigheid, in den Jaare 1740., in het kleine Fort *Krodakighe*, geleegen aan eene Rivier van denzelfden naam, die in den Oosterschen Oceaan valt. Dezelve werdt op de volgende wyze verricht. Men bragt 'er binnen het Bekkeneel of een Geraamte van het Hoofd eens Zeehonds, rondom met Gras bewonden, en plaatste het op den Grond. Toen kwam 'er een *Kamtschatdaler* binnen met eenen Bak vol Kruiden, waarin onder anderen een groot gedeelte Berkenbast was, en stelde dien dicht by het gemelde Geraamte, waarop twee andere *Kamtschatdalers* eenen grooten Steen in de Hut rolden, plaatsende dien recht tegenöver den Ingang der Hut, waarömtrent zy verscheidene Steenen neerleiden; terwyl nog twee andere *Kamtschatdalers* de groene Kruiden weg namen, en dezelven in Bundels verdeelden. De groote Steen diende om de Zee te verbeelden, de kleinere om de Golven te vertegenwoordigen, en de kleine Bundels Kruiden om de Zeehonden voorteltellen. Dit verricht zynde, namen zy drie Schotels met Kaviaar, zeekere soort van Beziën en Zeehonden Vet. Hiervan maakten zy Ballen, in 't midden van welken zy de Bundels groene Kruiden, welke dienden om de Zeehonden aftebeelden, met groote kracht uitperssten: van de Berkenbast maakten zy kleine Bootjes, welken zy vulden met de bovengemelde Ballen, bedekkende dezelven met groene kruiden.

Eenigen tyd daarna namen zy deeze Bootjes met de Ballen, en bewoogen dezelven herwaards en derwaards over de Steenen, als over Golven, ten einde de andere Zeehonden zouden zien, met welk

eene

eene Achting en Eerbied zy hunne Vrienden bejegenen, en ingevolge van dien zo veel te gewilliger en gereeder in hunne handen vallen. Daarna plaatſten zy de Zeehonden, van groene Kruiden gemaakt, dicht by den grooten Steen, of de Zee, en gingen allen uit de Hut; maar een oud Man begaf zich vervolgens weder in dezelve, wanneer al de Omſtanders het woord *Lignouleghe* viermaalen overluid uitriepen. Zy konden my niet melden, wat zy met deeze Bewoording wilden te kennen geeven; ook konden zy geene andere reden van dit hun Geroep geeven; dan om dat ook hunne Vaders alzo gedaan hadden. Daarna rolden zy weder de Bootjes, van Berkenbaſt gemaakt, over de Steenen, en gingen weder uit de Hutten, roepende op nieuw viermaalen, als voorheen, *Kouneouſhite Aloulaighe*, dat is: Dat Wind Landwaard waaije. Want, wanneer deeze Wind waait, wordt eene groote menigte Ys naar het Strand gedreeven, 't welk hun zeer voordeelig is om Zeedieren te vangen. Nog eens wedergekeerd zynde in hunne Hutten, rolden zy hunne Bootjes voor de derdemaal over de ſteenen. Eindelyk gooiden zy al de Bekkeneelen der Zeehonden in eenen grooten Bak, en ieder Viſſcher, by deeze plechtigheid tegenwoordig, gooide 'er ook een weinig groen Kruid in, met zynen Naam, of de eene of andere byzondere Spreuk, daarby; ten einde de Zeehonden moogen weeten, hoe zy hunne Vrienden onthaald, en welke ſchatbaare Geſchenken zy hun gegeeven hebben.

Dus, naar hunne eenvoudige en recht kinderächtige Gedachten, door hun Onthaal en Geſchenken, alle Achting en Eerbied aan hunne Gaſten beweezen hebbende, bragten zy dezelven uit, op het bovenſte der Trap, alwaar een oud Man nog meer van hun-

hunne eetbaare Waaren in den Bak wierp, hen verzoekende, dat zy hetzelve wilden brengen aan hunne Nabeſtaanden en Vrienden, die in de Zee verdronken waren.

Vervolgens namen de twee *Kamtſchatdalers*, die in deeze geheele Verrichting als de voornaamſte Perſonaadjen geſpeeld hadden, al de Bakken, die met Eetwaaren gevuld waren, en de Zeehonden, van eenige Bundels groene Kruiden gemaakt, en gaven aan ieder Viſſcher een daarvan. Daarop gingen zy allen weder uit de Hut, en riepen overluid *Uenic*, een woord, welk zy gewoon zyn elkander toe te roepen, wanneer zy uitgaan, om Zeehonden of andere Zeedieren te dooden. Eindelyk namen zy de Zeehonden, van groene Kruiden gemaakt, en wierpen dezelven in het vuur, ſmeekende, dat zy hen dikwyls willen bezoeken, waarna zy dan weder in de Hut gaan, het vuur uitgieten, en al de Eetwaaren, die in de Bakken zyn, opëeten.

Zeepaarden worden maar zeer zelden omtrent *Kamtſchatka* gezien, en zulks alleenlyk in de Noordlykſte Gedeelten van het Schierëiland. De meeſten worden gevangen, buiten de Grenzen van het Schierëiland *Kamtſchatka*, omtrent de Kaap *Tſchukotskoi*, alwaar dezelve grooter en talryker zyn, dan ergens elders. De Tanden deezer Dieren worden zeer geächt; de Prys daarvan hangt van derzelver Grootte of Zwaarte af. De duurſten zyn die, welke meer of min twintig Pond weegen. Doch deeze worden ook maar zeer zelden aangetroffen; want men vindt zelfs weinigen, die tien of twaalf Pond weegen. Doorgaans weegen zy niet meer, dan vyf of zes Pond.

De Zeeleeuw en de Zeekat, in hun gewoon maakſel beſchouwd zynde, verſchillen maar zeer weinig

van het Zeepaard, en van het Zeekalf, en worden daarom ook gereekend van het zelfde Geſlacht te zyn.

Sommigen noemen de Zeeleeuwen ook wel Zeepaarden, om dat zy aan den Hals met Maanen voorzien zyn. Hunne Gedaante gelykt volkomen naar die van het Zeekalf. Hunne Nekken zyn kaal, uitgenomen eene kleine Maan van kort, hard en gekruld Hair. Het overige van hun Ligchaam is met kort kaſtanjebruin Hair bedekt. Zy hebben een Hoofd van middelmaatige Grootte, korte Ooren, eenen korten en opgetrokken Snuit, groote Tanden en platte Voeten. Zy worden doorgaans in grootſten getale gevonden omtrent ſteenächtige Kuſten en de Steenrotſen in Zee, op welken zy, in groote menigte, en zelfs tot eene zeer aanmerklyke Hoogte klimmen. Zy brullen op eene vreemde en teffens zeer verſchriklyke wyze, veel ſterker, dan het Zeekalf; ook verſtrekken zy daardoor tot groot nut voor de Zeelieden, die in miſtig weer, door het Gebrul deezer Dieren, voor de naby zynde Steenklippen of Eilanden gewaarſchouwd worden; want in dit Waereldgedeelte vindt men zeer weinige Rotſen of Eilanden, waarömtrent zich niet de Zeeleeuwen in taamlyke menigte ophouden.

Schoon dit Dier ten aanzien zyner Grootte en uitwendige Vertooning zeer gevaarlyk ſchynt te zyn, en ook met zulk eenen ſtouten Tred gaat, dat het 'er uitziet, gelyk een waare Leeuw; is het echter zo bloo en vertſaagd, dat het zich op het gezigt van een enkel Menſch terſtond in het water werpt. Wanneer het Dier in den ſlaap overvallen, en door een luid Geſchreeuw, of door eenen Slag met eene zwaare Knods opgewekt wordt, is het in zulk eene vrees en verwarring, dat het in het wegloopen dikwyls neer-

nee valt, en alle deszelfs Ledemaaten zeer ſterk beeven: maar, wanneer de Zeeleeuw geene mooglykheid van ontkoming meer ziet, is hy gewoon, zynen vyand met de grootſte Woede en Onverſchrokkenheid aanteraſten, ſchuddende ſteeds zyn hoofd, en brullende op eene ontzachlyke wyze; wanneer ook zelfs de ſtoutſte Menſch zich voor zyne ſchriklyke Aanvallen moet zoeken te wachten. Om deeze reden dooden de *Kamtſchatdalers* zelden de Zeeleeuwen ter Zee, uitgenomen wanneer zy dezelven in den ſlaap kunnen overvallen; maar gemeenlyk te Land. Wanneer zy dezelven op het Strand ſlaapende vinden, naderen zy ze zelfs met zeer groote omzigtigheid, gaande tegen den Wind. En niemand durft nog deeze kans waagen, dan de zulken, die of op hunne Krachten, of op hunne Voeten kunnen vertrouwen. Wanneer zy, zonder gemerkt te worden, tot een deezer Dieren genaderd zyn, dryven zy in deszelfs Borſt, kort onder de voorſte Pooten eenen Weerhaak, waaräan eene Koord, van de Huid eens Zeekalfs gemaakt, beveſtigd, en welker uiterſte End aan eenen ſterken Paal vaſt gehecht is. Daaröp wykt een ieder, zo ras hy kan, een weinig te rug, trachtende op eenigen afſtand het Dier met Pylen en Meſſen te wonden; en ten laatſte, wanneer deszelfs kracht byna geheel is verweenen, maaken zy het volkomen aan kant met zwaare Knodſen.

Wanneer zy dezelven in Zee aantreffen, ſchieten zy op hen met vergiftigde Pylen, en hen getroffen hebbende, zoeken zy hunne veiligheid, zo ras hun mooglyk is. Het gewonde Dier, niet kunnende verdraagen de Pyn, welke het zout Water in de vergiftigde Wond veroorzaakt, begeeft zich terſtond naar het Strand, alwaar zy hetzelve met Spiefen of Pylen dooden: doch, indien de Plaats niet veilig ge-

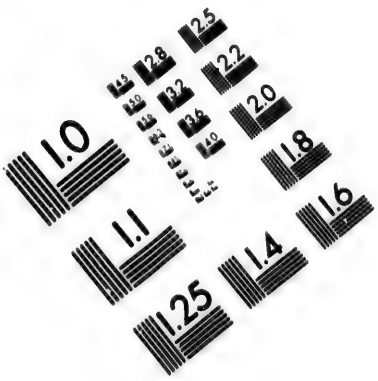

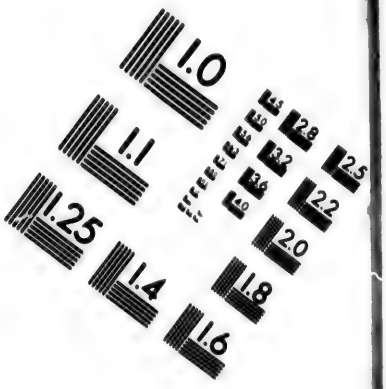

IMAGE EVALUATION TEST TARGET (MT-3)

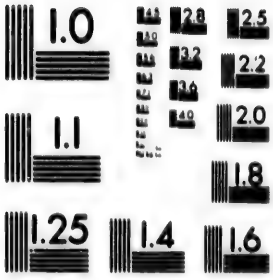

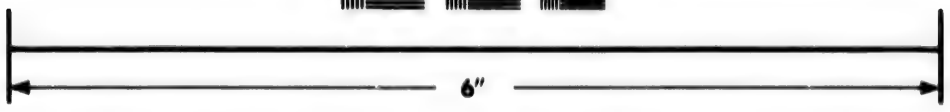

Photographic Sciences Corporation

33 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

noeg is tot zulk eenen Aanval, wachten zy aldaar, tot dat het Dier aan zyne eerſte Wonde ſterft, 't welk gemeenlyk binnen vier en twintig uuren geſchiedt.

Deeze Jagt wordt onder de Inboorlingen van *Kamtſchatka* als zo uitmuntend en voortreflyk aangezien, dat hy, die de meeſten van deeze Dieren gedood heeft, voor den grootſten Held gehouden wordt. Om deeze Reden oeffenen veele *Kamtſchatdalers* deeze Jagt, die ſteeds met groot Gevaar verzeld is, niet alleen om het Vleeſch deezer Dieren, ſchoon zy 'er zeer veel werks van maaken; maar voornaamlyk om de Eer, die zy, door den gelukkigen uitſlag van dezelve, by hunne Landgenooten behaalen.

Twee of drie Zeeleeuwen zyn eene zwaare Vragt voor hunne Booten; en, dewyl het ſchandelyk by hen geſicht wordt, eenig Wild, welk zy reeds gevangen hebben, te verlaaten, overlaaden zy ſomtyds, uit dien hoofde, hunne kleine Booten daarmede zo zeer, dat, ſchoon zy ook byzonder ervaren zyn, in dezelven op eene zeer voorzigtige wyze te beſtieren, zy echter niet zelden met dezelven en hunne geheele vangſt naar den Afgrond daalen.

Met hunne kleine Vaartuigen begeeven zy zich, gemeenlyk, naar het kleine Eiland *Alaide*, welk omtrent dertig Mylen ver in Zee ligt, en onbewoond is. Op dien Togt zyn zy, ſomtyds, vier, vyf, en zelfs wel acht dagen op Zee, zonder eenig Land te zien, en ſteeds blootgeſteld aan de verſchriklyke Koude, welke in deeze Gewesten op Zee heerſcht. Des niettegenſtaande weeten zy, zonder behulp van een Kompas, alleenlyk door waarneeming van de Zon of de Maan, het gemelde Eiland te vinden, of by hunne Wooningen weder aantelanden.

Van de Huiden van Zeeleeuwen maaken zy Koorden of Touwen, Schoonen en Schoenzoolen. De

Zee-

Zeeleeuwen paaren doorgaans in Oogſtmaand, of in Herfſtmaand; de Wyfjes draagen gemeenlyk omtrent tien Maanden, brengende haare Jongen in Zomermaand of Hooimaand voort; zy krygen twee, drie, en ſomtyds zelfs vier Jongen op eenmaal. Het Manneken behandelt het Wyfje met veel teederheid, niet gelyk de Zeekat, maar door liefkoozing tracht het deszelfs geneegenheid te winnen. Beiden, zo wel het Manneken als het Wyfje, ſchynen maar zeer weinig zorg voor hunne Jongen te draagen, gebeurende het niet zelden, dat zy dezelven onder hunne Pooten ſmooren, terwyl zy zuigen; ook toonen zy niet het minſte belang daarby te hebben, ſchoon zy zelfs voor hunne Oogen gedood worden. De Jongen zyn niet zeer vlug, nog geneegen om te ſpeelen, gelyk de meeſte andere jonge Dieren veelal zyn; maar zy brengen den meeſten tyd al ſlaapende door. Tegen den avond begeeven het Manneken en Wyfje zich, met hunne Jongen, in Zee, doch niet ver van Strand. De Jongen zyn dan gewoon, op den Rug van het Wyfje te klimmen, en aldaar te ruſten, terwyl het Manneken denzelven ſomtyds al ſpeelende eenen bons geeft, en dezelven in 't water doet tuimelen, om ze dus te noodzaaken, zich op het zwemmen toe te leggen. Sommigen van dezelven zyn wel in Zee geworpen, doch in plaats van te zwemmen, haaſteden zy zich om weder aan Land te komen. Zy zyn tweemaal zo groot, als de Jongen van Zeekatten. Schoon alle deeze Dieren, natuurlyker wyze, voor de Menſchen de vlugt neemen, heeft men echter waargenomen, dat de Jongen zelden zo wild zyn, voornaamlyk, wanneer zy nog naauwlyks geleerd hebben te zwemmen.

De Heer *Steller* verhaalt, dat hy eens, op zekeren tyd, zes dagen lang, op eene hooge Plaats, ge-

heele Kudden van deeze Dieren rondöm zich gehad hadt, en uit zyne Hut verſcheidene Byzonderheden hunner Verrichtingen opgemerkt hadt. De Dieren lagen rondöm zyne Hut, en ſcheenen zeer opmerkend op zyn Vuur, en 't geen hy daarömtrent in het werk ſtelde. Zy liepen nooit weg, al begaf hy zich ook onder hunnen Hoop, neemende zelfs ſommigen hunner Jongen weg, om dezelven te ontleeden; waar aan zy zich in 't minſte niet bekreunden, houdende desniettegenſtaande volkomenlyk hun gemak. Ook zochten zy hunne Wyfjes op, en vochten om dezelven, zonder eenigzins door zyne tegenwoordigheid daarin verhinderd te worden; een Manneken vocht zelfs drie dagen om een Wyfje, en was op meer dan honderd plaatſen gewond. De Zeekatten neemen nooit eenig deel in hunnen ſtryd, maar trachten terſtond plaats voor hun te maaken, en zich zo ver uit den weg te begeeven, als maar mooglyk is; ook zullen zy de Jongen der Zeeleeuwen nooit beletten, wanneer deeze met hun willen ſpeelen, draagende altyd grootlyks zorg, dat zy hen op geenerleie wyze beſchaadigen: doch de Zeekatten vlieden het Gezelſchap der Zeeleeuwen zo veel, als zy maar eenigzins kunnen.

De oude Zeeleeuwen zyn grys omtrent hun Hoofd, waar uit men beſluiten mag, dat zy gemeenlyk zeer oud worden. Zy krabben hun Hoofd en Ooren, met hunne achterſte Pooten, op dezelfde wyze, gelyk de Zeekatten doen; en hunne manier van ſtaan, gaan, liggen en zwemmen, is ook volkomen dezelfde. De grooten loeijen, gelyk een Os, en de Jongen blaeten, gelyk een Schaap. De Ouden geeven eenen ſtinkenden Reuk van zich, doch niet zo erg, als de Zeekatten. Zy houden zich niet, onverſchilliglyk, des Winters en des Zomers, altyd op dezelfde plaatſen

ſen op, maar ſchynen zich op byzondere Tyden ook op byzondere Plaatſen meeſt te laaten vinden. Men treft dezelven niet verder Noordwaard aan, dan op den zes en vyftigſten Graad der Noorder Breedte, ſchoon men ze in grooten overvloed omtrent *Kamtſchatka*, en de Eilanden, niet ver van de *Amerikaanſche* Kuſt geleegen, vindt. Zy aazen op Viſch, Zeebeevers, en andere Water- of Landdieren. De Ouden eeten zeer weinig, geduurende Zomermaand en Hooimaand, wanneer zy den meeſten tyd liggen te ſlaapen, en daar door dan ook zeer mager worden.

De Zeekat is omtrent half zo groot als de Zeeleeuw. In gedaante gelykt dezelve byzonder wel naar de Rob of den Zeehond; maar zy is merklyk dikker omtrent de Borſt, en veel dunner omtrent den Staart. Haare Snuit is langer, dan die der Zeeleeuwen: ook hebben zy grootere Tanden. Haare Oogen zweemen zeer veel naar Koejenöogen; haare Ooren zyn kort; haare Pooten kaal en zwart; en haare Huid is met kort, wreed en borſtelächtig Hair van eene zwarte en gryze kleur bezet. Haare Jongen zyn van eene blaauwächtige zwarte kleur.

De Zeekatten worden, in het Voorjaar en in Herfſtmaant, gevangen omtrent de Rivier *Shupanova*; omtrent welken tyd zy zich van de *Kuriſche* Eilanden naar de Kuſt van *Amerika* begeeven. Doch de meeſten worden gevangen op de Hoogte van de Kaap *Kronotzkoi*, dewyl de Zee, tuſſchen deeze Kaap en de Kaap *Shupinskoi*, gemeenlyk zeer ſtil is, en hun dus eene bekwaame ſchuilplaats uitlevert. Byna al de Wyfjes, die in de Lente gevangen worden, zyn bevrucht; en de zulken, die in 't kort Jongen zouden te voorſchyn brengen, worden terſtond geöpend, wanneer men de Jongen daaruit neemt, en de-

zelven van hunne Huid ontbloot. Geene deezer Dieren worden gezien van het begin van Zomermaand, tot het einde van Oogſtmaand, wanneer zy van het Zuiden met hunne Jongen wederkeren. De Inboorlingen van *Kamtſchatka* konden, voorheen, niet begrypen, werwaard zulke groote Troepen vette en bevruchte Zeedieren zich in het Voorjaar begaven, en waarom zy, des Zomers, zo zwak en mager te rug kwamen. Zy giſten, dat hunne Magerheid alleen toetefchryven was aan den langen Togt, dien zy deeden. De Wyfjes brengen hunne Jongen aldaar voort, en dewyl zy op die Hoogte eene geſtaadige Ruſt genieten, bekomen zy in korten tyd hunne voorige krachten weder. Zy zoogen en verzorgen hunne Jongen geduurende den tyd van drie Maanden, tot dat zy in ſtaat zyn met hun de terug reis aantenemen naar die Plaats, alwaar zy gemeenlyk hun verblyf in den Zomer houden. De Wyfjes zoogen hunne Jongen met twee Prammen, die tuſſchen hunne Achterpooten geplaatſt zyn. Zy hebben zelden meer dan één Jong; en wanneer zy baaren, byten zy, gelyk eene Teef, terſtond de Navelſtreng af, en eeten de Nageboorte greetiglyk op. De Jongen zien terſtond, na dat zy geworpen zyn, hebbende zelfs zeer groote Oogen. Zy hebben tweeën-dertig Tanden, zonder hunne uitſteekende of Slagtanden daarónder te reekenen; van welken zy aan iedere zyde twee hebben, die op den vierden dag na hunne Geboorte reeds ten voorſchyn komen. Hunne kleur is in den beginne donkerblaauw; doch binnen den tyd van vier of vyf dagen groeijen 'er al tuſſchen hunne Achterpooten gryze Hairen; en ten einde van ſlechts één Maand is reeds hun geheele Buik zwart en grys. Het Manneken wordt merkelyk grooter en zwarter geworpen, en wordt ook,

in

in vervolg van tyd nog veel zwarter, dan het Wyfje, welk meeſtal in het opwaſſen groenachtig van kleur wordt, hebbende alleenlyk gryze Vlekken tusſchen zyne Voorpooten. Het Manneken en het Wyfje verſchillen zo veel in Gedaante, Grootte en Sterkte hunner Ligchaamen, dat iemand, by gebrek van zeer net en naauwkeurig onderzoek, dezelvenvoor verſchillende ſoorten van Dieren zou houden. Daarenboven zyn de Wyfjes veel zachtzinniger en vreesachtiger, dan de Mannekens. Een Manneken heeft van acht tot vyftien, en ſomtyds zelfs wel vyftig Wyfjes, welken hy met zulk eenen minneiever bewaart, dat hy geen ander Manneken vergunt, na by zyne Wyfjes te komen. Schoon 'er veele duizenden deezer Dieren langs het zelfde Strand gevonden worden, houdt zich echter elke Familie van de andere afgeſcheiden; zodat eene Familie, beſtaande uit een Manneken, met zyne Wyfjes, en de jongen; benevens die van een Jaar oud, die zich nog niet aan een Manneken verbonden hebben, ſomtyds een getal van ruim honderd en twintig uitmaakt. Ook zwemmen zy in Zee by zulke groote Troepen, zonder zich te verdeelen. De zulken, die oud zyn, of geene Wyfjes hebben, leeven afgezonderd in eenzaamheid.

De eerſten deezer Dieren, welken ons Volk omtrent *Berings Eiland* vondt, waren dergelyke ouden, en alle Mannetjes, zynde by uitneemenheid vet en eenen zeer ſtinkenden Reuk van zich geevende. Deeze liggen ſomtyds eene geheele Maand te ſlaapen, zonder in al dien tyd eenig Voedſel te gebruiken; ook zyn zy de ſtoutſten en boosaartigſten van allen, op alles aanvallende, 't geen naby hen komt; en hunne Stoutheid en Hardnekkigheid gaat zelfs zo ver, dat zy liever willen ſterven, dan hunne Plaats ver-

laaten. Wanneer deeze iemand zien naderen, gaan ſommigen van hun op denzelven los, en anderen liggen gereed, om het Gevecht aftewachten. Zy byten met groote verwoedheid in de Steenen, die op hen geworpen worden, en vallen met des te meer heevigheid aan op hem, die de Steenen werpt, zo dat, ſchoon men hun de Tanden met Steenen uitgooit, en hun de Oogen uitſteekt, zy echter, zo tandloos en blind als zy zyn, hunne Plaats geenzins verlaaten willen: maar zy durven dezelve ook niet verlaaten; want ieder Stap, welken een van dezelven te rug wykt, veroorzaakt hem eenen nieuwen Vyand; zodat, al kon het Dier zich ook tegen de Aanvallen zyner Vyanden in veiligheid ſtellen, zyne eigene Geſlachtgenooten hetzelve echter vernielen zouden: en, indien het nog al eens gebeurt, dat een derzelven ſlechts het allerminſt ſchynt te wyken, zoeken echter de anderen het wegloopen te beletten: zelfs gaat hunne Woede tegen de laſhartigen zo ver, dat indien het eene Dier den moed van het andere ſchynt verdacht te houden, of deszelfs Toeleg, om de vlucht te neemen, te bemerken, hetzelve zonder eenig Tydverlies op het vertzaagde aanvalt. Deeze verdenking van en tegen elkander gaat ſomtyds zo ver, dat men eene geheele Werſt lang niet anders, dan de bloedigſte Tweegevechten deezer Dieren ontmoet; en op zodanigen tyd kan men dezelven zonder den minſten ſchyn van gevaar veiliglyk voorby gaan. Wanneer twee Zeekatten op eene aanvallen, ziet men doorgaans, dat eenige anderen de zwakſte te hulp komen; want zy kunnen nimmer een ongelyk Gevecht met onverſchillige Oogen aanzien. 't Is vreemd om te zien, hoe de anderen, die, geduurende deeze Gevechten, in de Zee herwaard en derwaard zwemmen, al geduurig haare Hoofden uit het Wa-

ter

ter ſteeken, om na de uitkomſt dier Tweegevechten te zien; tot dat zy, ten laatſte ook boosäartig wordende, insgelyks uit het Water komen, en het getal der Strydenden vermeerderen.

De Heer *Steller* verhaalt, dat hy eens de volgende Proef met deeze Dieren gemaakt hadt: Hy viel, met zyne *Koſakken*, op eene deezer Zeekatten aan, en ſtak haar de beide Oogen uit; en vervolgens tergde hy vier of vyf anderen, door haar met Steenen te gooijen. Wanneer deeze hem vervolgden, liep hy naar de blinde, die de andere Zeekatten hoorende loopen, en niet weetende, wien zy vervolgden, dezelven op eene verſchriklyke wyze aanviel. De Heer *Steller* week naar eene Hoogte, van waar hy het Gevecht, eenige uuren lang, waarnam. De blinde, geen onderſcheid kunnende maaken, taſtte allen, die naby haar kwamen, aan, zelfs ook die geenen, welke aan haare zyde waren; zodat zy ten lange leſte allen op de blinde aanvielen, en dezelve geene ruſt lieten, noch op het Land, noch in de Zee, waaruit zy dezelve, met vereenigde krachten, op het drooge trokken, en zo lang beeten, tot dat zy daaronder dood bleef.

Wanneer 'er ſlechts twee Zeekatten in Gevecht met elkander geraaken, duurt hetzelve doorgaans een geheel uur. Somtyds ruſten zy ook eene wyle tyds, en liggen by elkander; waarna zy beiden te gelyk weder op ryzen, en het Gevecht als met vernieuwde krachten hervatten. Zy vechten met haare Hoofden om hoog geheeven, en draaijen dezelve op zyde, om elkanders Beeten en Slagen, zo veel mooglyk is, te myden. Zo lang haare krachten gelyk zyn, vechten zy met haare Voorpooten; doch; wanneer eene van haar de overhand verkrygt, vat zy de andere met haare Tanden, en werpt haar op

den

den Grond. Wanneer de andere Zeekatten dit aanſchouwen, komen zy de overwonnene te hulp. De Wonden, welken zy met haare Tanden maaken, zyn zo diep, als de zulke, die met eenen Sabel gemaakt worden; en in Hooimaand zal men naauwlyks een van dezelven zien, die niet de eene of de andere Wond heeft. Het Gevecht geëindigd zynde, werpen zy zich in het Water, om haar Lichaam afte-waſſchen.

De Oorzaaken, die tot deeze Gevechten aanleiding geeven, zyn de volgende: De eerſte en ook de bloedigſte is wegens de Wyfjes, wanneer naamlyk het eene Dier tracht het Wyfje van een ander, of de Jongen, die tot hetzelfde Geſlacht behooren, te vervoeren. De Wyfjes, die 'er tegenwoordig zyn, volgen den Overwinnaar. De tweede aanleiding wordt veroorzaakt door haare Plaatſen, wanneer de eene Zeekat te dicht by die van eene andere komt; 't welk zy geenzins toeſtaan, 't zy wegens gebrek van de noodige Ruimte, 't zy wegens haaren Minnenyd, kunnende niet dulden, dat andere Mannekens te dicht by haare Wyfjes komen. De derde Oorzaak haarer onderlinge Gevechten is geleegen in haare pooging om Recht te oeffenen, en de Gevechten van anderen te doen eindigen.

Het Manneken is zeer verzot op zyne Jongen; en van den anderen kant hebben deezen, gelyk ook de Wyfjes, het uiterſte ontzach voor hetzelve, wordende ook op eene zeer ſtrenge wyze door hetzelve behandeld. Indien men een Jong zoekt weg te neemen, ſtelt zich het Manneken met groote kracht te weer, en het Wyfje heeft de vryheid, zich zelf, met het Jong, door de vlugt te redden; doch, indien hetzelve het ongeluk heeft, van het Jong uit haaren Mond te laaten vallen, verlaat terſtond het Man-

Manneken zynen vyand, en valt op het Wyfje aan, ſlaande hetzelve met zyne Tanden zo lang en hard tegen de Steenen, tot dat het voor dood blyft liggen. Zo ras het Wyfje weder bygekomen is, kruipt het naar de Voeten van het Manneken, likkende en waſſchende dezelven met zyne Traanen, welken het in overvloed ſtort. Middelerwyl gaat het Manneken langzaam voor- en achterwaard, knerſſende met zyne Tanden, en ſchuddende zyn Hoofd, gelyk een Beer. Maar ten laatſte, wanneer het Manneken ziet, dat men het Jong weggenomen heeft, begint het insgelyks te ſchreiën; want zy ſtorten menigvuldige Traanen, wanneer zy zwaar gewond of grootlyks verongelykt zyn, en zich over hunne verongelyking niet wreecken kunnen.

Eene andere Reden, waarom de Zeekatten zich, in het Voorjaar, of verder in de Lente, Ooſtwaard, naar onbewoonde Eilanden begeeven, beſtaat daarin, om langs de Stranden dier Eilanden, geduurende zeekeren aanmerklyken Tyd, veiliglyk te kunnen ruſten en ſlaapen, zonder eenig Voedſel te gebruiken, ten einde zich te ontlaſten van hunne overtollige Vetheid, die hun dan bezwaarlyk en tot eenen grooten laſt wordt; op dezelfde wyze, gelyk de Beeren, die, den geheelen winter, zonder eenige Spyze te neemen, doorbrengen. De oude Zeekatten ſlyten de drie Zomermaanden, tot het einde van Oogſtmaand, al ſlaapende, liggende op het Strand, in eene en dezelfde plaats, gelyk een ſteen, nu en dan het Hoofd eens oprechtende, en elkander aanziende, gaapende en zich uitrekkende, zonder te eeten of te drinken; doch de Jongen beginnen te gaan in het voorſte van Hooimaand.

Wanneer de Zeekatten op het Strand liggen, om zich te vermaaken, loeijen zy gelyk een Koe; wanneer

neer zy vechten, brommen zy als een Beer; wanneer zy haaren vyand overwonnen hebben, tijlpen zy als een Krekel; maar wanneer zy overwonnen of gekwetſt zyn, meeuwen zy als eene Kat; wanneerzy uit het water komen, ſchudden zy zich gemeenlyk eenige maalen, gelyk een Hond, ſtryken haare Borſt met haare achterpooten, en maaken het Hair op dezelve glad. Het Manneken legt zyne ſnuit op die van het Wyfje, als of hy hetzelve wilde kuſſen. Wanneer zy in de Zon ſlaapen, houden zy haare Pooten overënd, beweegende dezelven op gelyke wyze als de Honden hunne ſtaarten. Somtyds liggen zy op den Rug, doch op andere tyden ſlaapen zy, liggende op den Buik, gelyk een Hond; nu eens trekken zy zich te ſamen, en dan weder rekken zy zich ſterk uit. Haar Slaap is nooit zo vaſt, of zy ontwaaken terſtond op het naderen van iemand, hoe zachtjes men ook gaat; zy zyn ook oogenbliklyk op haare hoede. In 't algemeen is de Reuk en het Gehoor der Zeekatten op eene verbaazende wyze ſcherp.

Zy zwemmen zo vlug, dat zy gemaklyk tien Werſten in den tyd van één uur kunnen afleggen. Wanneer het gebeurt, dat zy op Zee gewond worden, vatten zy de Viſſcherſchuitjes met haare Tanden, en ſleepen dezelven met zo veel geweld voort, dat zy eer ſchynen te vliegen, dan op het water te zwemmen. By zulke gelegenheid is het niets vreemds, dat het Schuitje omſlaat, en al het Volk verdrinkt; ten zy dan dat hy, die de Boot beſtiert, zeer ervaaren zy, en den Loop van het Dier naauwkeurig weete in acht te neemen. Dewyl de Zeekatten een zogenaamd eirond Gat * hebben, kunnen zy zeer lang onder water blyven; ondertuſſchen komen zy echter van

* *Foramen ovale.*

van tyd tot tyd naar boven, om verſche Lucht te ſcheppen. Zy zwemmen dikwyls op haaren Rug, en zo na aan de oppervlakte des Waters, dat haare achterpooten zeer dikwyls droog zyn. Wanneer zy van het Strand in het Water gaan, of wanneer zy neerduiken, na dat zy nieuwe Lucht ingeademd hebben, draaijen zy zich gelyk een Rad, gelyk veele andere groote Zeedieren insgelyks doen. Zy hechten haare Voorpooten aan de Steenrotſen, en trekken dus haar Ligchaam uit het water op, kunnende hetzelve op zulke plaatſen ſlechts traaglyk beweegen; maar op eene Vlakte is men in gevaar, door dezelven verraſt te zullen worden.

Op *Berings Eiland* vindt men zulke groote menigte Zeekatten, dat zy ſomtyds het geheele Strand bedekken; zodat de Reizigers veeläl, tot hunne eigene veiligheid, genoodzaakt zyn, het Strand te verlaaten, zich dieper landwaard in op het Eiland te begeeven, en over Bergen en ſteenächtige Plaatſen te gaan, om deeze Dieren te myden. 't Is ondertuſſchen zeer aanmerklyk, dat de Zeekatten alleen gevonden worden op de Zuidkuſt van dit Eiland, welke tegenöver *Kamtſchatka* ligt. De Reeden daarvan is waarſchynlyk, omdat deeze Kuſt het eerſte Land is, welk zy, Ooſtwaard van de Kaap *Kronotzkoi* trekkende, op haaren Togt ontmoeten.

De manier om deeze Dieren op het gemelde Eiland te vangen, was de volgende: Zy gooiden de Zeekatten eerſt de Oogen uit, waarna zy dezelven doodden, verpletterende haare Herſſenpan door herhaalde ſlagen met zwaare knodſen. Doch dit Werk veroorzaakte zo veel moeite, dat drie Mannen naauwlyks in ſtaat waren om een Dier met drie honderd ſlagen van 't leeven te berooven; en ſchoon de Herſſen-

ſenpan ſomtyds in ſtukken was gebeukt, zodat de Herſens 'er aan alle kanten uitkwamen, en alle haare Tanden waren afgebroken, wilden zy echter haare Plaats niet verlaaten, maar ſtonden nog overënd op haare achterſte Pooten, trachtende zich verder te verweeren. Een deezer Dieren, zo jammerlyk gehavend, liet men liggen, om te zien, hoe lang het in dien ſtaat nog leeven zou; en men vernam, tot groote verwondering van allen, dat het nog twee volle weeken in 't Leeven bleef, zonder zyne plaats te verlaaten.

Omtrent de Kuſt van *Kamtſchatka* komen zy zeer zelden aan Strand; zo dat de Inwooners van dit Schieröiland in Booten jagt op dezelven maaken, ſchietende op hen met Pylen of Harpoenen, die in hun Ligchaam blyven vaſt zitten: aan deeze Harpoen is een Touw vaſtgemaakt, welks andere end aan de Boot beveſtigd is. Door middel van dit Touw trekken zy dezelven naar de Boot; doch hier omtrent moeten zy byzonder voorzigtig zyn, en wel zorg draagen om niet toe te ſtaan, dat het Dier, wanneer het de Boot nadert, zich op zyde van dezelve met zyne Voorpooten vaſt houde, en op die wyze de geheele Boot omkeere: om zulks te beletten, ſtaan'er dan altyd ſommigen der Viſſchers gereed, houdende groote Bylen in hunne handen, om de Pooten van het Dier daarmede aftekappen.

Schoon verſcheidene deezer Dieren van Ouderdom ſterven, komen echter de meeſten om aan de Wonden, welken zy in hunne onderlinge Gevechten dikwyls ontvangen, gelyk wy te vooren reeds gemeld hebben. Het gebeurt ſomtyds wel, dat die bloedige Gevechten, die maar al te dikwyls onder dezelven voorvallen, zo veelen van deeze Dieren doen ſneuvelen, dat het Strand op eenen aanmerklyken afſtand met hunne Beenen als bezaajd is. De

De Zeebeevers * hebben niet de minſte overeenkomſt met de overige Beevers. De *Kamſchatdalers* gaven hun eertyds deezen naam wegens hun donsächtig Hair, welk zeer veel naar eene Beverhuid gelykt. Zy zyn zo groot als de Zeekatten. Hunne gedaante zweemt merklyk naar die der Zeehonden. Zy hebben eenen langwerpig ſpitſen Kop, op de wyze van dien der Beeren. Hunne Voorpooten zyn langer, dan hunne Achterpooten. Hunne Tanden zyn klein. Hun Staart is kort en plat, en loopt naar het end ſpits toe. Zy hebben kort, dik en zwart Hair, doch wanneer zy oud worden, begint het naar het gryze over te hellen. De jongen hebben lang, bruinächtig, en zeer zacht Hair. Dit is het vreedzaamſte van alle de Zeedieren, doende nooit eenigen tegenſtand, maar zoekende alleenlyk zich door de vlucht te redden. De Wyfjes maaken ongemeen veel werk van hunne Jongen, draagende de zulken, die nog niet kunnen zwemmen, op hunnen Buik, tuſſchen hunne Voorpooten; want zo lang de Jongen nog niet alleen zwemmen, zweemt de Moeder op haaren Rug. Wanneer de Viſſchers deeze Dieren vervolgen, verlaaten zy nooit hunne Jongen, dan in den uiterſten nood; en indien het gebeurt, dat de Ouden het gevaar ontkomen, begeeven zy zich terſtond weder naar die plaats, alwaar zy de Jongen hooren ſchreeuwen; zo dat de Viſſchers ſteeds daaröver uit zyn, om de Jongen te dooden of te vangen, als het beſte middel, om zich ook van de Ouden te verzekeren.

Men vangt dezelven op drie onderſcheidene wyzen; naamlyk: Vooreerſt met Netten, geplaatſt tuſſchen zekere Zeeplanten, *Fucus Marinus* ge-

* *Lutra Marina.*

genaamd, werwaard de Beevers zich des nachts, of by ſtormächtig Weer begeeven. Ten tweede, zy jaagen ook op dezelven in hunne Booten, wanneer het Weer zacht en ſtil is, en dooden dezelven op gelyke wyze als de Zeeleeuwen en de Zeekatten. Ten derde, vangen zy ze ook op het Ys, welk in de Lente door den Ooſtenwind op de Kuſt van dit Schieröiland gedreeven wordt; en deeze laatſte Handelwyze is zo algemeen, dat, wanneer het Ys zo ſterk op het Strand gezet wordt, dat de *Kamtſchatdalers* met Sneeuwſchoenen daaröver kunnen gaan, zy zulks als een zonderling geluk aanmerken, jaagende alle de Inboorlingen langs het Strand, en doodende groote menigten deezer Dieren, welke dan over het Ys gaan, zoekende eene opening, om in het water te komen. Ondertuſſchen gebeurt het niet jaarlyks, dat 'er zulk een overvloed van Ys op de Kuſt komt aandryven: maar, wanneer zulks gebeurt, noemen zy het een goed Jaar; want de Inboorlingen, *Koſakken* en vreemde Kooplieden vinden groot voordeel by deezen Handel. De *Kurilers* achtten, voorheen, de Beeverhuiden niet hooger dan die van Zeehonden of Zeeleeuwen, voor dat zy zagen, welk eene Waardy de *Ruſſen* daaröp ſtelden: en zelfs nog tegenwoordig willen zy zeer gaarne een Kleed, van Beeverhuiden gemaakt, verruilen tegen een van Robbenvellen, welk, volgens hunne gedachten, warmer is, en beter tegen het water kan.

Behalve de voorgemelde, zyn hier nog verſcheidene andere Zeedieren, van welken echter de *Manati* of Zeekoe de merkwaardigſte is. Dit Dier komt nooit op het Strand, maar blyft altyd in in het water. Deszelfs Huid is zwart en dik, gelyk de Baſt van eenen ouden Eikenboom, en zo ongemeen hard, dat men het naauwlyks met eene

Byl

Byl kan in ſtukken hakken. Het Hoofd van dit Dier is, in evenredigheid van deszelfs Ligchaam, klein, en eindigt in eene overhangende Snuit, die aan haar end wit en ruig is, met witte knevels ter lengte van omtrent negen voeten. In plaats van Tanden heeft het twee platte witte Beenen, een in het bovenſte, en een in het onderſte Kakebeen. De Neusgaaten zyn dicht aan het end van de Snuit, en omtrent anderhalve Duimen lang en breed, zynde van binnen ruig en hairig. De Oogen zyn zwart, ſtaan omtrent in 't midden van 't Hoofd, en zyn niet grooter dan die van een Schaap, 't welk in een Dier van zulk eene ongemeene Grootte zekerlyk merkwaardig is. Het heeft noch Wenkbraauwen, noch Oogleden. Deszelfs Ooren beſtaan alleenlyk in eene kleine opening. Het Hoofd en het Ligchaam zyn zo dicht aan elkander gevoegd, dat deszelfs Nek niet ligt te ondekken is. Ondertuſſchen openbaaren 'er zich echter eenige Wervelbeenderen, waaröp het Hoofd gevoeglyk draait, 't welk voornaamlyk geſchiedt, wanneer het Dier aaſt.

Deszelfs Ligchaam is rond, gelyk dat van eenen Zeehond, zynde omtrent den Navel het dikſt, en loopende naar het Hoofd en den Staart ſmaller toe. De Pooten, die kort onder den Hals zitten, zyn omtrent een en twintig Duimen lang: het Dier zwemt en gaat daarmede, ook houdt het zich met dezelven vaſt aan de Steenklippen, aan welken het zich ſomtyds zo ſterk vaſt hecht, dat het, met ſterke Haaken van daar getrokken wordende, niet zelden het vel van zyne Pooten achter laat: ook heeft men waargenomen, dat deeze Pooten ſomtyds in tween verdeeld zyn, gelyk de klaauwen eener Koe: doch dit ſchynt niet algemeen, maar enkel toevallig te zyn. De *Manati* of Zeekoe is omtrent acht en twintig Voe-

ten lang, en weegt ſomtyds meer dan twee honderd Pond.

Deeze Dieren zwemmen, in ſtil Weer, by geheele Kudden, aan de Monden der Rivieren, hebbende hunne Jongen altyd in 't midden van den Troep. Ten tyde van den Vloed komen zy zo dicht aan den Wal, dat men ze met eenen ſtok zou kunnen treffen; en de Schryver verhaalt, dat hy zelfs met zyne Hand op hunnen Rug hadt geklopt. Wanneer zy geſlaagen worden, zwemmen zy Zeewaard, doch keeren terſtond te rug. Zy leiden een gemeenſchaplyk leeven. Iedere Familie beſtaat uit een Mannetje, een Wyfje, ſommige Halfvolwaſſene, en een Jong. Hieruit blykt, dat ieder Mannetje maar een Wyfje heeft. Zy brengen hunne Jongen in den Herfſt voort, en nooit meer dan een te gelyk.

Zy ſchynen ongemeen gulzig te zyn, eetende geduuriglyk, zonder eens acht te geeven op hunne eigene veiligheid, zo dat men met Booten tuſſchen dezelven kan komen, en daaruit verkiezen, welken men wil. De helft van hun Ligchaam, te weeten, de Rug en de beide Zyden, is altyd boven Water; men ziet daarop gemeenlyk eene menigte Kraaijen, die de Luizen van hunne Huid pikken.

Zy aazen niet op allerleie gewaſſen, maar voornaamlyk op verſcheidene ſoorten van Zeekool. Waar zy geäasd hebben, al is het ſlechts voor eenen dag geweeſt, vindt men doorgaans geheele hoopen Wortelen en Steelen op het Strand. Wanneer zy hunnen Buik vol gegeeten hebben, liggen zy op hunnen Rug te ſlaapen. Zo ras de Eb begint, haasten zy zich weder Zeewaard, vreezende anders op het drooge te zullen gelaaten worden. Des Winters worden zy dikwyls door het Ys tegen de Klippen geſtooten, en op het Strand geworpen. Dit laatſte

laatſte gebeurt dikwyls by eenen Storm, die de Zee aan het Strand opzet. Ten deezen tyde zyn zy zo mager, dat men de Ribben in hun Lyf gemaklyk kan tellen.

Zy worden gevangen met groote yzeren Haaken, gelykende eenigzins naar Bladen van een klein Anker; dit geſchiedt op de volgende wyze: een ſterk Mansperſoon ſtaat met zodanigen Haak in eene Boot, die door drie of vier anderen geroeid wordt; zo ras zy onder eene Kudde Zeekoejen gekomen zyn, beveſtigt hy den Haak in een der Dieren. Daarop trekken dertig Man, die op het Strand gebleeven zyn, en een Touw, aan den Haak gebonden, vaſt houden, de *Manati* naar het Land; terwyl zy, die in de Boot zyn, het Dier ſteeken, houwen en ſlaan, tot dat het ſterft. De Ouden zyn gemaklyker te vangen, dan de Jongen: want deeze laatſten zyn niet alleen vlugger, maar, dewyl hunne Huid veel zachter is, laat de Haak ook dikwyls los.

Wanneer een deezer Dieren gewond is, en zich tegen den grond wryft, om zich van den Haak te bevryden, komen die geenen van de Kudde, welke daar dichtſt by zyn, hetzelve te hulp. Sommige werpen de Boot om, door zich daar onder te zetten; anderen leggen zich op het Touw, als of zy het konden breeken; en anderen weder trachten met hunne Staarten den Haak uit te ſtooten, 't welk hun ſomtyds gelukt. De Liefde tuſſchen het Mannetje en Wyfje is ongemeen groot; want, nadat het Mannetje zich van allerleie middelen bediend heeft, ... het Wyfje by te ſtaan en te verloſſen, volgt hy hetzelve, ſchoon dood zynde, zelfs tot het Strand, en men heeft waargenomen, dat het ſomtyds twee of drie dagen by het doode Ligchaam gebleeven is. Men kan wel niet zeggen, hoe ſcherp hun Gezigt

en Gehoor is; doch beide deeze Zinnen ſchynen by hen zeer zwak te zyn, miſſchien daaröm, dewyl zy het Hoofd altyd onder water houden.

Omtrent *Berings* Eiland is zulk eene menigte deezer Dieren, dat alle de Inwooners van *Kamtſchatka* zich daarvan zouden kunnen geneeren. Het vleeſch derzelven, ſchoon het lang moet kooken, ſmaakt echter wel, en heeft eenige overëenkomſt met Oſſenvleeſch. Het Vleeſch van de Jongen gelykt veel naar Kalfsvleeſch, en behoeft ook niet lang te kooken, zwellende het onder het kooken zodanig op, dat het gekookt tweemaal grooter is dan rauw. Het vet van het Hooſd en den Staart kan niet gebruikt worden, maar de Stukken uit den Rug zyn zeer aangenaam. Sommigen meenen, dat het Vleeſch deezer Dieren in het Zout niet zou kunnen goed blyven; maar wy ondervonden het tegendeel, en het ſcheen ons niet veel minder van waarde te zyn, dan het gezouten Oſſenvleeſch.

Dat deeze Manati omtrent het Schierëiland *Kamtſchatka* van dezelfde ſoort van Dieren is, welken Kapitein *Dampier* in de Rivieren van *Zuid-Amerika*, en omtrent de Filippynſche Eilanden vondt, blykt genoegzaam uit de Beſchryving, welke hy van die Dieren geeft.

„ Dit Dier, zegt hy, is omtrent zo dik als een „ Paard, en tien of twaalf Voeten lang. Deszelfs „ Mond gelykt veel naar dien van eene Koe, heb„ bende groote dikke Lippen. De Oogen zyn „ niet grooter, dan eene kleine Erwet, en de Oo„ ren beſtaan alleenlyk in twee kleine Gaatjes aan „ iedere Zyde van het Hoofd. De Nek is kort en „ dik, en zelfs dikker dan het Hoofd. Het dikſte „ gedeelte van het Dier is omtrent de Schouders, „ alwaar het twee groote Vinnen heeft, aan iedere „ Zyde van het Lyf eene. Onder iedere van deeze

„ Vin-

„ Vinnen heeft het Wyfje eenen Tepel, om het
„ Jong te zoogen. Van de Schouders naar den
„ Staart behoudt het zyne Dikte omtrent een voet
„ lang, doch vervolgens wordt het allengskens dun-
„ ner en dunner, tot den Staart toe, die plat,
„ en omtrent veertien Duimen breed, en twintig
„ Duimen lang is, zynde in 't midden vier of vyf
„ Duimen, doch aan de Enden niet boven twee
„ Duimen dik. Van het Hoofd tot den Staart is
„ het rond en glad, zonder eenige Vinnen, behal-
„ ve de reeds genoemden. Ik heb gehoord, dat
„ sommigen meer dan twaalf honderd Pond heb-
„ ben gewoogen: doch ik heb nooit een van deeze
„ Dieren zo groot gezien.

„ De Manati houdt zich gaarne in zoutachtig
„ water op, en men vindt ze gemeenlyk in of om-
„ trent de Monden der Rivieren. 't Is waarschyn-
„ lyk om deeze reden, dat zy in de Zuidzee, voor
„ zo ver ik heb kunnen ontdekken, niet gevonden
„ worden; want de Kust is daar gemeenlyk steil,
„ met diep Water, dicht aan het Strand, en eene
„ hooge Zee; uitgenomen in de Baai van *Panama*,
„ alwaar men echter ook geene Manati vindt. Som-
„ tyds ontmoet men dezelven in zout Water, som-
„ tyds in versch Water, doch nooit ver in Zee; en
„ de zulken, die zich in Zee ophouden op zodani-
„ ge Plaatsen, alwaar geene Rivieren zyn, in wel-
„ ken zy lang kunnen blyven, komen eens of
„ tweemaal in de vier en twintig uuren aan den
„ Mond van eene Rivier van versch Water, die
„ dichtst by de plaats van het verblyf deezer Die-
„ ren is.

„ Zy aazen op het Gras, dat zeven of acht voe-
„ ten lang is, en een smal Blad heeft; hetzelve
„ groeit op verscheidene plaatsen in de Zee, voor-
„ naamlyk omtrent Eilanden naby het vaste Land.

„ Dit Gras vindt men ook in de Kreeken, of in „ groote Rivieren, omtrent de Oevers, en op zul„ ke plaatſen, alwaar ſlechts weinig Stroom is Zy „ komen nooit aan Strand, of in ondieper Water, „ dan waar zy kunnen zwemmen. Het Vleeſch is „ wit, gelyk ook het Vet, en een ongemeen aan„ genaam en gezond Voedſel. De Staart van eene „ Jonge Koe wordt zeer geächt; maar, wanneer zy „ oud is, zyn het Hoofd en de Staart zeer taai. Een „ zuigend Kalf levert eene alleräangenaamſte Spys „ op. Het Vleeſch wordt doorgaans gebraaden. „ De Huid deezer Dieren is van veel gebruik voor „ de Indiaanen; zy ſnyden dezelve in Reepen, wel„ ken zy aan de zyden van hunne Kanoos vaſt maa„ ken, en waarvan zy zich in 't roeijen bedie„ nen. De Huid van den Stier, of de Rug van de „ Koe is te dik tot dit gebruik, maar daarvan „ maaken zy Zweepen, die ongemeen hard en „ taai zyn."

Behalve de reeds gemelde Dieren, zag de Heer *Steller*, op de Kuſt van *Amerika*, nog een nieuw en onbekend Zeedier, welk hy op deeze wyze beſchryft: Deszelfs Lengte is omtrent vyf Voeten; het Hoofd gelykt veel naar dat van eenen Hond; het heeft ſpitſe en recht opgaande Ooren; aan zyne Onder- en Bovenlippen heeft het Hair, gelyk een Baart; deszelfs Maakſel is dik en rond; doch het is dikker aan het Hoofdënd, en wordt dun en ſmal naar den Staart, die zich aan het einde in tweën verdeelt. Het geheele Ligchaam is bedekt met dik Hair, welk op den Rug grys, en onder den Buik roodächtig is. De genoemde Heer was grootlyks verwonderd, dat hy geene Voeten of Pooten, gelyk in andere Zeedieren, aan hetzelve ontdekken kon. Deszelfs Gedaante, over 't algemeen beſchouwd, geleek eenigzins naar de Teekening van

dat

dat Dier, welk *Geſner* onder de Benaaming van Zeeäap beſchryft. En *Steller* is van gedachten, dat de Benaaming van Aap niet onëigenlyk werdt gegeeven aan dit Dier, welk ongemeen vlug en zeer loos was. Somtyds verzelde het hun Schip wel twee uuren lang, ziende nu eens naar het eene, en dan weder naar het andere met eene ſchynbaare vertooning van Verwondering. Nu en dan naderde het zo dicht aan het Schip, dat het met een ſtok zou kunnen geraakt worden; doch het week terſtond te rug, zo ras het iemand aan boord waarnam. Dikwyls verhefte het een derde van zyn Ligchaam uit het Water, ſtaande ſomtyds een half uur achter elkander recht op gelyk een Menſch; en dan onder het Schip duikende, verſcheen het in dezelfde Geſtalte aan de andere zyde; en dit herhaalde het misſchien dertig maal achter een. Somtyds kwam het boven met eene groote *Amerikaanſche* Zeeplant, welke het in 't rond draaide, weg wierp en in zynen Mond weder ving, ſpeelende dus duizend Apenſtreeken daarmede.

Men heeft van alle de Zeedieren waargenomen, dat hoe meer zy by ſchoon Weer ſpeelen, hoe grooter Storm men te verwachten heeft.

IX. HOOFDSTUK.

Van de VISSCHEN *van* KAMTSCHATKA.

Zo wel in den Ooſterſchen Oceaan, als in den Zeeboezem van *Penſchinska* vindt men eene groote menigte Walviſſchen. Zy zwemmen dikwyls binnen het bereik van eenen Snaphaanſchoot van het Strand, en ſomtyds komen zy zelfs dicht aan het Strand, waarſchynlyk om de Schelpviſſchen, die

aan hunne Huid kleeven, daar af te wryven: dit blykt zelfs duidelyk daaruit, dewyl zy menigmaal eenen langen tyd met hunne Ruggen uit het Water liggen, om den Meeuwen en anderen Vogelen geleegenheid te geeven dezelven te rooven. Ten tyde wanneer de Viſch uit de Zee de Rivieren opzwemt, worden 'er dikwyls, by den vloed, dicht by den Mond eener Rivier twee of drie Walviſſchen by elkander gevonden.

De Walviſſchen zyn hier van zeven tot vyftien Vademen lang. Wy kunnen geen Bericht van de verſcheidene Soorten van Walviſſchen omtrent *Kamtſchatka* geeven; dewyl 'er weinigen gevangen worden, uitgenomen in de Noordlykſte Streeken door de *Korekers* en *Tchukotskers*, die hun Vleeſch eeten. In den Jaare 1740. werdt 'er een Walviſch door den Stroom in den Mond der Rivier *Bolskoi* gedreeven; doch de *Koſakken*, zulks verneemende, gingen met Booten derwaards, en ſneeden hem in ſtukken, zo dat ik, den volgenden dag daar komende, tot myn groot Leedweezen, noch Vleeſch, noch Beenen daarvan vond: want deeze Lieden, die het Vleeſch hadden afgeſneeden, waren bedueht dat zy geſtraft zouden worden, om dat zy zulks zonder verlof gedaan hadden; weshalve zy de Beenen verbrand hadden, om hunne Misdaad te bedekken. *Steller* merkt aan, dat 'er meer Walviſſchen op de Ooſt- dan op de Weſtkuſt, en meer in den Herfſt dan in de Lente, op Strand worden geworpen.

De verſcheidene Volken van *Kamtſchatka* vangen dezelven ook op verſcheidene manieren. De *Kurilers* vangen ze door hunne vergiftige Pylen daarin te werpen. De *Olutorski* vangenze in netten, gemaakt van Riemen van de Huid van Zeepaarden, eene handbreed geſneeden, en in den Rook gedroogd. Deeze Netten zetten zy uit in de Mon-

Monden der Rivieren, wanneer de Walvisch, andere Visschen najaagende, zich zelven daarin verwart. Met deeze Riemen wordt hy op Strand getrokken door hulp van een groot getal Menschen, welken by dergelyke gelegenheden byëenkomen. Den Walvisch op het Strand geärbeid hebbende, snyden zy dien aan Stukken, welken zy voor hun aangenaamste Voedsel houden, en op de volgende wyze bereiden: Zy droogen het Vleesch in de Zon; en de Huid, die zy van het Vet afzonderen, beuken zy met Hamers, maakende daarvan de zoolen van hunne Schoenen. Het Spek hangen zy in den Rook, en de Darmen gezuiverd hebbende, vullen zy dezelven met het Vet, welk 'er uitloopt, wanneer zy den Visch snyden, hebbende geen ander Vaatwerk, om hetzelve te bewaaren.

De *Tchukotskers* dooden de Walvisschen met eene Harpoen, op dezelfde wyze, als de Europeërs doen; en zy vangen zo veelen, dat zy zich nooit tot Spys bedienen van die Walvisschen, welke dood op Strand worden geworpen, gelyk sommige nabuurige Volken echter gewoon zyn te doen; maar zy bedienen zich alleenlyk van het Vet derzelven tot den Brand. Schoon de *Tchukotskers* voorzien zyn van zo groote Kudden Rendieren, dat zy genoegzaam hun onderhoud daarvan zouden kunnen vinden, zyn zy echter de grootste Walvischvangers van eenige Natie, welke dit gedeelte van den Aardkloot bewoont. Ook merken zy het Vet der Walvisschen als hunne grootste Lekkerny aan; en, dewyl zy groot gebrek aan Hout hebben, gebruiken zy het teffens tot hunnen Brand. Zy maaken van het gedarmte der Walvisschen Hembden, gelyk de *Amerikaanen*; en bedienen 'er zich ook van tot Vaatwerk, gelyk de *Olutorski*.

De *Kasatki*, verkeerdlyk door sommigen Zwaardvis-

viſſchen genoemd, zyn in deeze Zeeën ongemeen talryk, en van groot nut voor de Inboorlingen: want het gebeurt dikwyls dat deeze Viſſchen de Walviſſchen dooden of op Strand jaagen. *Steller* hadt meer dan eens gelegenheid om het gevecht tuſſchen de Kaſatki en eenen Walviſch te zien, zo wel ter Zee, als omtrent *Berings Eiland*. Wanneer de Kaſatki eenen Walviſch aantaſt, doet hy hem zo zeer brullen, dat hy eenige Mylen ver kan gehoord worden. Indien de Walviſch de vlugt neemt, vervolgt de Kaſatki hem zo lang, tot dat 'er meer vergaderen, die dan eenen algemeenen Aanval doen. Men heeft nooit waargenomen, dat van die Walviſſchen, welke op Strand waren geworpen, eenig gedeelte opgegeeten was; zo dat deeze Oorlog tuſſchen de Walviſſchen en de Kaſatki waarſchynlyk van eene natuurlyke vyandſchap zynen oorſprong heeft. De Viſſchers zyn zo bevreeſd voor deeze Dieren, dat zy 'er nooit eenige Pylen op afſchieten, maar, indien het mooglyk is, hunne nabyheid grootlyks myden.

De Heer *Steller* was, volgens zyn Verhaal, in 't zekere onderrecht, dat in de Walviſſchen, die op de Kuſt van *Kamtſchatka* aan Strand waren geworpen, ſomtyds gevonden waren Harpoenen, met *Latynſche* Letters gemerkt: doch hoe hy eenige zekerheid daaromtrent verkrygen kon, is niet gemaklyk te begrypen; want de Inwooners hebben geen Denkbeeld van Letters; en voor onze Aankomſt op dit Schieröiland, hadt nooit iemand onzer *Koſakken* een *Latynſch* Letter gezien.

De voordeelen, welken de *Kamtſchatdalers* van deezen overvloed van Walviſſchen trekken, zyn zeer groot. Van de Huid maaken zy Schoenzoolen; het Vleeſch en Vet eeten zy, en dit laatſte gebruiken zy ook tot hunnen Brand; zy naaijen hunne

ne Booten met de Baarden, waarvan zy ook Netten maaken, om Voſſen en Viſſchen te vangen; van het onderſte Kaakebeen vormen zy eene ſoort van Sleede, ook weeten zy 'er Meshechten, Ringen en verſcheidene andere Kleinigheden van te maaken; de Darmen dienen hun tot Ketels en ander Vaatwerk; van de Zenuwen en Aders maaken zy Touwen; en van de Wervelbeenderen bedienen zy zich tot Zetels. De Tong en de Vinnen van den Walviſch zyn die Stukken, waarvan zy het meeſte werk maaken.

Zy gaan nooit op de Kaſatkivangſt; maar wanneer deeze Viſch op 't Strand geworpen is, gebruiken zy deszelfs Vet gelyk dat van den Walviſch. *Steller* zegt, dat in den Jaare 1742., acht dier Visſchen ten gelyken tyd, niet ver van *Kurilskaya Lopatka*, op Strand waren geworpen: doch de Afgelegenheid en het ſlechte Weer hadden hem belet, zich derwaard te begeeven, om dezelven naauwkeurig te onderzoeken. Men hadt hem verhaald, dat de grootſten nooit langer dan vier Vademen zyn; dat zy kleine Oogen hebben, eenen wyden Mond, en groote ſcherpe Tanden, waarmede zy de Walviſſchen wonden: maar dat zy den Buik der Walviſſchen opſcheuren met eene ſcherpe Vin, die zy op den Rug hebben, is een verkeerd Bericht; want, ſchoon deeze Vin omtrent vyf Voeten lang, en zeer ſchep is, ook in de Zee volkomen overënd ſtaat, is zy echter daartoe al te zacht, en beſtaat alleenlyk uit Vet; gelyk ook aan het Dier zelve weinig Vleeſch te vinden is.

Daar wordt ook in deeze Zeeën nog gevonden een ander Dier, welk veel overëenkomſt met eenen Walviſch heeft, doch merklyk kleiner en dunner is. De *Ruſſen* noemen het eenen Zeewolf, en de *Kamtſchatdalers*, *Chetbak*. Deszelfs Vet is van dien

dien zonderlingen Aart, dat het, neer gefwolgen zynde, zeer fchielyk ongevoeliger wyze weder afgaat. Inboorlingen gebruiken het fomtyds als een Geneesmiddel in geval van Hardlyvigheid, doch nog meer, om elkander potfen te fpeelen. Zy bedienen zich van het Vleefch en de Tonge, welke niet van dien Aart zyn.

Niettegenftaande den grooten overvloed van Walviffchen op deeze Kuft, is de fchaarsheid van Voedfel echter fomtyds zo groot, dat geheele Dorpen van honger fterven. In Grasmaand 1739. zag ik een droevig voorbeeld van hun gebrek. Uit noodzaaklykheid waren zy verpligt het Vet van eenen Walvifch, door Vergift gedood, te eeten. Dit gefchiedde in het Vlek *Alaune*, aan de Rivier *Borofover* gelegen. Toen ik aldaar was, zag ik dat al het Volk 'er zeer bleek uitzag, als of zy eenen geruimen tyd waren ziek geweeft. Ik vroeg naar de reeden daarvan, en men verhaalde my, dat kort voor myne Aankomft aldaar een der Inboorlingen overleeden was door het eeten van Walvifchfpek; en, dewyl al de overigen insgelyks daarvan gegeeten hadden, waren zy voor hetzelfde Lot beducht. Omtrent een half uur daarna, begon een jong en ftark Manfperfoon te zuchten en te klaagen wegens eenen heevigen Brand in zyne Keel: waarop eenige oude Wyven, die hier de Geneeskunft oeffenen, hem met Touwen vaftbonden op eene Ladder, en zich aan beide zyden van hem plaatften met groote knodfen in haare Handen; vervolgens kwam de Huisvrouw van den Zieken, en ftelde zich achter hem, maakende verfcheidene Beweegingen boven zyn Hoofd, en verzoekende den Dood hem nog te fpaaren. Ondertuffchen overleedt hy echter den volgenden dag. Doch de overige Inwooners herftelden eindelyk nog, gelyk ik vernam, na langduurige zukkelingen. Ik

ver-

verwonderde, my over dit Toeval niet grootlyks; maar veel meer daaröver, dat zulks niet dikwyler gebeurde, voornaamlyk van die Walviſſchen, die door vergiftige Pylen gedood zyn. Doch de *Kamtſchatdalers* denken zo weinig aan die Gevolgen, dat zy liever hun leeven in gevaar ſtellen, dan het vermaak willen miſſen van Walviſchſpek te eeten.

Wy moeten ook nog melding doen van zekeren Viſch, *Makoe* * genaamd, doch te *Archangel Akula* geheeten. Dezelve is omtrent drie Vademen lang, en brengt leevende Jongen voort, gelyk de Walviſch. Wanneer deszelfs Mond geſlooten is, heeft hy eenige overëenkomſt met eenen Steur, maar deszelfs Tanden zyn zeer verſchillende, zynde groot en verſchriklyk. De *Kamtſchatdalers* eeten het vleeſch van deezen Viſch, en ſchoon het taai en ſterk ſchynt te weezen, zeggen zy echter, dat het by uitneemenheid aangenaam van ſmaak is. De Darmen en voornaamlyk de Blaas van deezen Viſch zyn in groote achting. De Tanden worden onder den naam van Slangentanden verkocht.

Ook worden hier gevonden verſcheidene andere Soorten van Viſſchen, die men insgelyks in andere Zeeën aantreft, als Aal, Lampreiën of Prikken, Kabbeljauw, en zeer voortreflyke Tongen in grooten overvloed. Doch de Inwooners maaken geen werk van deeze Viſſchen, en gebruiken dezelven nooit, dan in tyden van het grootſte gebrek, of om hunne Honden daarmede te voeden. De Heer *Steller* heeft 'er vier verſcheidene Soorten van Platviſſchen waargenomen.

Daar is ook een Viſch, *Vabnae* ** genaamd, welke een Soort van Kabbeljauw is. Dezelve is rond en dik, met drie vinnen op den Rug. Wanneer

* *Canis Carcharius Autoris.*
** *Afinus Antiquorum.*

neer dezelve uit het water gehaald wordt, is hy van eene koperkleur, doch terſtond daarna verandert hy in geel. Deszelfs vleeſch is wit, doch zeer week, en van eenen onäangenaamen ſmaak. De Inboorlingen eeten echter meer van deezen Viſch, dan van anderen, die beter van Smaak is; Waarvan de Reden is, om dat zy deezen Viſch in 't begin der Lente in menigte vangen, wanneer men nog geene andere Viſſchen aantreft. Een groot gedeelte daarvan droogen zy in de Zon tot Voedſel voor hunne Honden.

Ik zag wel den Viſch, dien zy *Terpuk* * noemen; maar dewyl hy gedroogd was, kon ik niet waarneemen die ſchoone Kleuren, welken de Heer *Steller* beſchryft. Volgens zyn Bericht is deszelfs Rug zwartächtig, en de Zyden zyn rood, met tusſchenmenging van fyne zilverkleurde Vlekken, waarvan ſommigen vierkant en anderen rond zyn. Deszelfs Gedaante gelykt veel naar een Baars. Zy vangen deeze Viſſchen dicht by de *Kurilski Eilanden*, en in de Haven *Awatſcha* met Hoeken van Been of Hout gemaakt.

Daar zyn insgelyks verſcheidene andere Soorten van Viſſchen in deeze Zeeën, die in anderen niet zeer gemeen zyn. Doch, doordien zy geen gedeelte van hun Voedſel uitmaaken, en ook maar zelden gevangen worden, zal ik 'er geene Beſchryving van doen, zynde myn oogmerk alleenlyk zulken te melden, welken de Inwooners tot Spys gebruiken in dit Land; waarin geene Graanen waſſen. De voornaamſten van deeze zyn Salmen van verſcheidene Soorten, die, geduurende den Zomer, by Troepen uit de Zee in de Rivieren komen. Hiervan bereiden zy eene Soort van Spys, welke zy *Eukol* noemen, en in plaats van Brood gebruiken. Het

* *Dercogrammus Stelleri.*

Het Vet kooken zy op, welk hun dan voor Boter dient.

Eer ik eene byzondere Beſchryving van iedere Soort afzonderlyk geef, zal ik hier nog ter neer ſtellen eenige Waarneemingen, betreklyk tot hunne Viſchvangſt, en waarin men duidlyk ontdekt de klaarſte Bewyzen der Godlyke Voorzienigheid en de Goedheid des Scheppers, die deeze Geweſten, welke van Vee en Graanen ontbloot zyn, met zulken overvloed van Viſch gezegend heeft.

In *Kamtſchatka* komt de Viſch in zulke menigte uit de Zee, dat zy den loop der Rivieren ſtoppen, en dezelven doen overſtroomen; en wanneer het water weder valt, blyft 'er eene verbaazende menigte doode Viſſchen op het drooge liggen, waardoor een onverdraaglyke ſtank veroorzaakt wordt. Ten deezen tyde vangen de Beeren en Honden meer Viſſchen met hunne Pooten, dan op andere plaatſen Viſſchers doen met hunne Netten. Alle de Viſſchen, die de Rivieren opzwemmen, zyn van het geſlacht der Salmen, en worden gemeenlyk Roodviſch genaamd; maar de verſcheidene Soorten zyn zo onderſcheiden van elkander, dat *Kamtſchatka* alleen zo veele verſchillende Soorten daarvan kan opwyzen, als 'er elders op den gantſchen Aardbodem gevonden worden. Geene Viſſchen blyven langer in *Kamtſchatka*, dan zes Maanden, uitgenomen de Grundels; want al dat niet voor 't einde van Wintermaand gevangen is, ſterft; behalve in eenige weinige diepe plaatſen, alwaar warme Bronnen zyn. Men heeft waargenomen, dat alle de verſchillende Soorten van Salm in *Kamtſchatka* in eene en dezelfde Rivier voortgeteeld worden en ſterven, doch haaren vollen groei in de Zee erlangen, en maar eens in haar leeven Kuit ſchieten: ten welken einde zy de Rivieren opzwemmen, en eene bekwaame plaats gevonden heb-

bende in ſtil water, maaken zy met de Vinnen, die onder haare Kieuwen zyn, een Hol, en leggen haare Kuit daarin.

In *Siberie* houdt de Roodviſch zich gemeenlyk in kleiächtige Rivieren op. Zy blyven daar verſcheidene Jaaren, vindende aldaar menigte van Inſekten tot bekwaam Voedſel, en teelende ook jaarlyks voort. Zy overwinteren in diepe Poelen, en in de Lente begeeven zy zich naar de Monden der kleine Riviertjes, die in de groote Stroomen vallen, alwaar zy voortteelen en ook in menigte gevangen worden. De Jongen zwemmen naar de Zee, alwaar zy tot hunnen vollen Wasdom blyven, 't welk, volgens den Heer *Steller*, binnen drie Jaaren geſchiedt; en daarna keeren zy te rug, om hun Geſlacht voort te planten. 't Is merkwaardig, dat de Viſch, die in eene groote Rivier is voortgebragt, zich in de Zee by derzelver Mond ophoudt, aazende op iets, dat door den Stroom wordt afgevoerd, en wanneer de tyd, om de Kuit te werpen, nadert, wil dezelve geene andere Rivier opzwemmen, dan waarin dezelve geteeld is. Ook is het aanmerklyk, dat iedere Soort van Viſch altyd op den gezetten Tyd de Rivieren opzwemt. In Oogſtmaand komen 'er ſomtyds twee, drie en zelfs wel vier byzondere Soorten te gelyk op; doch iedere Soort houdt zich afzonderlyk. De onderſcheidene Soorten der zogenoemde Roodviſſchen zullen worden gemeld by gelegenheid van het Verhaal van den Tyd, wanneer zy uit de Zee in de Rivieren komen: want men heeft aangemerkt, dat zy altyd dezelfde orde houden, komende iedere Soort ſteeds op den bepaalden tyd weder ten voorſchyn. De *Kamtſchatdalers* achten dit zo zeker te zyn, dat zy zelfs hunne Maanden benoemen van die Viſſchen, welke dan gevangen worden.

De

De grootſte en beſte deezer Viſſchen, en die eerſt uit de Zee komen, worden *Chavitſi* genoemd. Dezelve gelykt naar den gemeenen Salm, doch is merklyk breeder. Hy is omtrent drie en een halve voeten lang, en weegt ruim anderhalve Pud; zynde omtrent een voet breed. Deszelfs Snuit loopt ſpits toe, zynde het opperſte Kakebeen langer, dan het onderſte. De Rug is blaauwächtig met eenige kleine ſmalle plekken. De Zyden zyn van eene Zilverkleur, en de Buik is wit. De Kieuwen zyn lang en dun; en het Vleeſch is rood, zo wel rauw als gekookt.

Zy zwemmen de Rivieren met zo veel geweld op, dat het water, gelyk een Wal, voor hem ſchynt te ryzen; en wanneer de *Kamtſchatdalers* zulks verneemen, ſpoeden zy zich naar hunne Booten, om hunne Netten uittewerpen. Deeze Viſſchen worden allermeeſt in de Rivier *Kamtſchatka* gevangen. De Koſakken leggen den Rug, den Buik en het Hoofd daarvan in het Zout. De Ribben zyn droog en hard, maar de Buik levert in der daad een aangenaam Voedſel uit; ten minſte is hier geen Viſch, die daarmede evenaaren kan; en 't geen zy in de Zon daarvan droogen, is, zo niet beter, althans in geenen deele ſlechter dan de *Jakutski* Steur.

Behalve in de reeds gemelde Rivier en de Baai van *Awatſcha*, wordt deeze Viſch in geene andere Rivieren, die zich in den Ooſterſchen Oceaan ontlaſten, gevonden; en van die, welke zich in den Zeeboezem van *Penſchinska* ontlaſten, alleenlyk in de Rivier *Bolſcheretskoi*. En de Heer *Steller* zegt, dat geen van deeze Viſſchen verder Noordwaard dan op vier en vyftig Graaden gevangen wordt. Omtrent *Ochotska* wordt dezelve ook gevonden, en voor een aanzienlyk Geſchenk gehouden.

Omtrent het midden van Bloeimaand beginnen zy deeze Viſchvangſt, welke zes weeken duurt. De

Kamtſchatdalers achten deezen Viſch zo hoog, dat zy den eerſten Viſch, dien zy vangen, braaden, en met groote Blydſchap eeten. Dit gebruik mishaagt grootlyks den Ruſſiſchen Inwooneren, die de Inboorlingen tot deeze Viſſchery huuren: want, hoe begeerig de meeſten ook mogen zyn, om den nieuwen Viſch te proeven, eeten de Viſſchers echter den eerſten, merkende hetzelve als eene groote Zonde aan, indien zy niet zelven dien eeten, en wel met alle vereiſchte Plechtigheden.

De tweede Soort wordt in *Kamtſchatka* alleenlyk Roodviſch, doch in *Ochotska*, *Narka* geheeten. Dezelve is omtrent een en twintig Duimen lang, en platächtig. Deszelfs Vleeſch is ongemeen rood; het Hoofd klein; de Snuit kort en ſcherp; de Tong blauwächtig, met zwarte Plekken; de Buik wit, en de Staart verdeeld. Hy is omtrent vyf Duimen breed, en heeft groote ronde Schubben, die zich gemaklyk van de Huid los laaten. De Viſch weegt omtrent vyftien pond. Dezelve wordt gevangen in alle de Rivieren, die zich of in den Zeeboezem van *Penſchinska*, of in den Ooſterſchen Oceaan ontlaſten, komende in groote Troepen op, en wordende omtrent het midden van Zomermaand gevangen. Een groot gedeelte van deezen Viſch wordt gezouten.

Omtrent deezen Viſch zyn twee dingen zeer merkwaardig. Het eerſte is, dat een gedeelte van hunne Schoolen vooruit zwemt tot de Oorſprongen der Rivieren; als of zy waren uitgezonden om dezelven te onderzoeken; wordende aldaar ſommigen gevangen, eer zelfs de geheele Schoolen in de Monden der Rivieren verſchynen. Het andere is, dat deeze Viſſchen overvloediger zyn in zulke Rivieren, die uit Meiren voortkomen, dan in andere Rivieren.

De derde Soort van deeze Viſſchen wordt *Keta* of

of *Kaeko* genaamd. Dezelve is eenigzins grooter, dan de *Narka*. Het Vleesch is wit; het Hoofd plat en langächtig; de Snuit omgeboogen; de Tanden zyn, wanneer de Visch eenigen tyd in de Rivier geweest is, gelyk die van eenen Hond; de Tong is scherp; de Staart een weinig getand; de Rug zwart en blaauw, de Zyden en de Buik gelyk die van andere Visschen; en de Huid zonder plekken. Van deezen Visch maaken zy eene Soort van Spys, die zy hun Huisbrood noemen. Ook wordt dezelve in grooteren overvloed gevangen, dan eenige andere Visch, van het begin van Hooimaand tot het midden van Wynmaand, in alle de Rivieren van het Schiereiland *Kamtschatka*, die zich in den Zeeboezem van *Penschinska* en den Oosterschen Oceaan ontlasten.

De *Gorbushe* volgt, of verzelt somtyds de *Keta*. Dezelve wordt ook in groote menigte gevangen, en is omtrent achttien Duimen lang, en platächtig. Deszelfs Vleesch is wit; het Hoofd klein; de Snuit scherp en zeer krom; de Zyden en de Buik, gelyk die van andere Visschen; en de Staart getand. Schoon deeze Visch goed van Smaak is, hebben de Inboorlingen echter zulken overvloed van anderen Visch, dien zy beter achten, dat zy deezen alleenlyk voor hunne Honden gebruiken.

De laatste van deeze Soorten, die aan Strand komen, wordt Witvisch geheeten. Deeze Visch gelykt, zo in grootte als in gedaante, zeer veel naar de *Keta*. Doch zy verschillen hierin, dat de *Keta* geene Vlekken, maar de Witvisch groote lange zwarte Plekken op zynen Rug heeft. Dezelve overtreft in Smaak alle de Visschen, die wit Vleesch hebben; en komt daarin met de *Narka* overëen, dat hy overvloediger gevangen wordt in die Rivieren, welke uit binnenlandsche Meiren ontstaan. De ou-

den verzellen eenen geruimen tyd de jongen, om zorg voor dezelven te draagen; en wanneer deeze laatſten geſpeend zyn, begeeven de ouden zich naar de diepſte Plaatſen, alwaar warme Bronnen zyn, om dus voor hunne eigene veiligheid te waaken. Zy worden meeſt gevonden in de Bronnen by de Rivier *Bolſcheretskoi* en in het Meir *Opolskoi*. Ook worden zy, den geheelen Winter door, gevangen in die Bronnen, die van het Zuiden in de Rivier *Kamtſchatka* vallen; en dicht by die Plaats, alwaar voorheen het oude Nederſlot *Kamtſchatka* ſtondt, zy zyn ook in overvloed; 't welk een groot Steunſel voor de Inwooners aldaar is. Ik heb zelf deeze Visſchery in 't laatſt van Sprokkelmaand by gewoond; hoewel ik den Viſch toen drooger, en niet zo goed van Smaak vond, als in den Herfſt. Deeze Viſch is zeer wel te gebruiken, 't zy gezouten, gedroogd, of gerookt. Dezelve wordt dikwyls in het zelfde Net met de *Narka* en de *Keta* gevangen.

Alle deeze Soorten van Viſſchen veranderen in den Winter van Kleur, worden mager en taai, en hunne Snuiten krom, hunne Tanden worden lang, en eene Soort van Schurft verſpreidt zich over hunne Huid. De *Chavitſi*, *Narka* en de Witviſch veranderen hunne Zilverkleur in eene roode; de *Keta* wordt insgelyks rood, met zwarte Streepen. Hunne Vinnen en Staarten worden zwart, en roodachtig, Met een woord, men zou ze nooit voor dezelfde Soorten van Viſſchen houden, die in de Rivieren opkomen, indien deeze veranderingen niet volkomen zeker waren. De *Gorbushe* alleen behoudt zyne Zilverkleur, en, wanneer hy die verlieſt, ſterft hy.

't Is byna ongelooflyk te zien, met welke moeite zy de Rivieren opzemmen, voornaamlyk de *Gorbushe*. Wanneer zy op eene plaats komen, alwaar de

de Stroom ſterk is, kunnen zy, die zwak zyn, onmooglyk door hunne eigen kracht tegen den Stroom opzemmen; weshalve zy hunne Tanden in den Staart van anderen, die ſterker zyn, vaſt hechten, laatende zich dus door hen voorttrekken: waarom 'er verſcheidene van deeze Viſſchen worden gevangen, wier Staarten gewond zyn.

De rechte Salm moet ook gereekend worden onder die Viſſchen, welke in geheele Schoolen opkomen, in de Rivieren *Kompaksve*, *Birkumkin* en *Etchi*. Ik heb deezen Viſch in het Schieröiland *Kamtſchatka* wel nooit gezien, maar integendeel veel daar van gehoord. De Heer *Steller* ſchryft, dat, wanneer zy naar Zee wederkeeren, het ſomtyds gebeurt, dat zy door eenen Storm van den Mond hunner gewoone Rivier worden weggedreven, zo dat zy hunnen weg verliezende, het volgende Jaar eene vreemde Rivier opzwemmen; 't welk de reden is, dat zy ſomtyds in het eene Jaar in grooteren overvloed gevangen worden in deeze, en dan weder in eene andere Rivier.

Daar zyn nog andere Soorten van Roodviſch, die, zonder eenige orde, de Rivieren opzwemmen, en aldaar den geheelen Winter door blyven, eer zy weder vertrekken. De Heer *Steller* zegt, dat zy 'er ſomtyds vier of vyf Jaar achter een vertoeven. De eerſte van deeze Soort wordt, te *Ochotska*, genoemd *Malma*, en te *Kamtſchatka*, *Goltſa*. Wanneer zy uit Zee komen, hebben zy eene zuivere Zilverkleur. Het opperſte gedeelte der Snuit is eenigzins gekromd, en het onderſte gedeelte is ſcherp, en naar het bovenſte geboogen. Wanneer zy opgeſneeden zyn, en de Kuit daaruit genomen is, ziet men van binnen aan de Zyden ronde roode Plekken van verſchillende grootte. De Buik en de Vinnen zyn ook roodachtig, uitgenomen de Beenen, die wit blyven.

De grootſte Viſch van deeze Soort, die ſomtyds vyf of zes Jaar oud wordt, komt uit de Zee in de Rivier *Kamtſchatka*, uit welke dezelve zich begeeft in de Rivieren, die daarin uitwateren, en langs dezelven komt hy in verſcheidene Meiren, alwaar dezelve byna zo groot wordt, als de *Chavitſi*, ſchoon hy zelden meer, dan twintig Pond weegt. Ook worden zy in taamlyke grootte in de Rivier *Biſtroi* gevangen, zynde aldaar gemeenlyk acht en twintig Duimen lang, en tien breed. Zy zyn zwartachtig van kleur, hebben groote Tanden, en het onderſte Kaakebeen is een weinig krom geboogen. Zy ſchynen zelfs van eene verſchillende Soort te zyn. Die van drie Jaaren, die reeds een Jaar uit Zee zyn geweeſt, hebben een lang Hoofd, zyn van eene Zilverkleur, met kleine Schubben, en kleine roode Plekken; maar die twee Jaar uit Zee zyn geweeſt, zyn rond en langachtig, met kleine Hoofden, hebbende wit Vleeſch, dat eenigzins naar het roode zweemt, en goed van ſmaak is. Ten aanzien hunner grootte, heeft men de volgende waarneemingen gedaan: in het eerſte Jaar zyn zy lang en ſmal; in het tweede Jaar groeijen zy meer in de Breedte, dan wel in de Lengte; in het derde Jaar groeit het Hoofd zeer ſterk; en in het vierde, vyfde en zesde Jaar neemen zy in de Breedte en Dikte zeer aanmerkelyk toe. Deeze Soort van Viſſchen zwemt alleen met de *Gorbushe*, en wordt dikwyls met die in hetzelfde Net gevangen. Die in den Zomer gevangen worden, worden gezout.

Eene andere Soort van Viſch wordt *Muikiſi* genaamd, en is van dezelfde grootte als de *Narka*. Deszelfs Schubben zyn taamlyk groot, en het Hoofd middelmatig. Het bovenſte gedeelte van deszelfs Snuit is gelyk die van de *Goltſa*, zynde het onderſte gedeelte met hoeken. Hy heeft Tanden in zyne Kaakebeenen, en ter zyden van zyne Tong. Deszelfs

zelfs Rug is zwartachtig, met ronde, of halfronde zwarte Plekken. Aan iedere zyde heeft hy eene groote roode Streep, die zich van het Hoofd tot den Staart uitſtrekt, en waardoor deeze Viſch van alle andere Soorten van Viſch geheel onderſcheiden is. Hy zwelgt alle ſoorten van morſigheid in, en vangt dikwyls de Veldmuizen, die by geval over de Rivier zwemmen. Hy is zo verzot op eene zekere ſoort van Beziën, in dit Schieriland groeijende, dat, indien hy een daarvan aan den Oever ziet groeijen, hy zich uit het Water werpt, en of de Bezie of de Groente van de Plant aanvat. Deeze Viſch is zeer ſmaaklyk, doch wordt niet zo overvloedig gevangen, als wel anderen. Men weet niet naauwkeurig, op welken tyd hy de Rivieren opzwemt; maar men denkt, dat zulks geſchiedt eer het Ys geſmolten of weggedreven is.

Daar is eene derde ſoort, *Kunsha* genaamd, die omtrent drie voeten lang is. Het Hoofd maakt een zevende gedeelte van deszelfs lengte uit. De Snuit is kort en ſcherp. De Kaakebeenen zyn met Tanden voorzien. De Rug en de Zyden zyn zwartachtig, met geele Plekken, waarvan ſommigen rond, anderen langwerpig zyn. De Buik is wit. De Vinnen en de Staart zyn blaauw. Het Vleeſch is wit en van goeden ſmaak. In *Ochotska* zwemmen deeze Visſchen by Schoolen; maar in *Kamtſchatka* is dezelve ſchaarſcher en gevolglyk meer geächt.

De vierde ſoort is de *Harius*, zynde in *Siberie* en door geheel *Rusland* wel bekend. Doch die hier gevangen wordt, heeft eene merklyk langere Vin op den Rug, dan de anderen. De Heer *Steller* ſchryft, dat zy in de Rivieren ten voorſchyn komen, zo ras het Ys begint weg te dryven. Ik heb deezen Viſch echter nooit in *Kamtſchatka* gezien.

Daar is nog eene andere ſoort van Roodviſch, die

naar de *Goltſa* gelykt; doch met dit onderſcheid, dat deszelfs Hoofd grooter, en het bovenſte gedeelte der Snuit een weinig gehoekt is. Deszelfs Zyden zyn met roode Plekken geteekend, gelyk de *Malma*. Deeze Viſch is zelden langer dan twintig Duimen.

Onder de kleine Viſſchen, waarvan de *Kamtſchatdalers* zich tot Spys bedienen, zyn drie ſoorten van Spieringen. De eerſte wordt *Hagatch*, de tweede *Innaka*, en de derde *Uiki* genaamd. De *Hagatch* is onze gemeene Spiering. De *Innaka* verſchilt een weinig van dezelve, en wordt in groote menigte gevangen in het Meir *Nerpech*. De *Uiki* wordt ſomtyds in groote Hoopen op Strand geworpen, en niet zelden, meer dan honderd Werſten langs hetzelve. Zy worden gemaklyk onderſcheiden door eene ruige Streep, die zich langs hunne Zyden uitſtrekt. Zy zwemmen gemeenlyk drie by elkander, en deezen zyn door de gemelde ruige Streep zo nauw aan een gevoegd, dat, wanneer men eenen derzelven vangt, de anderen zich niet gemaklyk kunnen los maaken. De *Kamtſchatdalers* droogen deezen Viſch tot Voedſel voor hunne Honden; maar, in tyd van nood, gebruiken zy dien zelven, ſchoon de ſmaak zeer onaangenaam is.

De laatſte ſoort van Viſch, die wy hier zullen melden, is de Haring. Deeze worden in overvloed gevonden in den Ooſterſchen Oceaan, doch zeer zelden in den Zeeboezem van *Penſchinska*. Volgens myn gevoelen verſchillen zy in het minſte niet van de Haringen, die wy in *Europa* hebben; 't geen de Heer *Steller* ook beveſtigt. In den Herfſt worden zy gevonden in de groote Meiren, alwaar zy voortteelen en overwinteren. In de Lente zwemmen zy Zeewaard. De groote Haringvangſt alhier geſchiedt in het Meir *Viliutſchin*, welk ſlechts omtrent vyftig Vademen van de Zee ligt, en door eene kleine

kleine Uitwatering gemeenſchap daarmede heeft. Wanneer de Haringen dit Meir zyn ingegaan, ſtopt men de Uitwatering van dat Meir met Zand, welk tot Lentemaand daarin blyft, wanneer het door het Water, van den geſmolten Sneeuw ontſtaande, weder weggeſpoeld wordt. Dit geſchiedt regelmatig alle Jaaren. De Haringen komen dagelyks aan den Mond van de uitwatering, als of zy wilden onderzoeken, of de Doortogt nog niet weder open ware; zy blyven daar dan van den morgen tot den avond, wanneer zy naar de Diepte van het Meir te rug keeren. De *Kamtſchatdalers* dit merkende, maaken, naby den Mond van het Meir, in het Ys verſcheidene Openingen, waarin zy hunne Netten doen, en dus groote menigten van deezen Viſch vangen. Deeze Viſſchery duurt zo lang, als het Meir met Ys bedekt is. Zy vangenze ook met Netten in den Zomer, omtrent de Monden der Rivieren. Zy kooken 'er dan het Vet uit, welk zo wit is als Boter, en ſmaaklyker, dan dat van eenigen anderen Viſch. Men zendt het veeläl van het Nederfort *Kamtſchatka*, (alwaar de grootſte menigte gemaakt wordt,) als een geächt geſchenk, naar de overige Forten van dit Schieräiland.

Het X. HOOFDSTUK.

Van de VOGELEN *van* KAMTSCHATKA.

In het Schieräiland *Kamtſchatka* heeft men overvloed van Vogelen, doch de Inboorlingen maaken 'er minder gebruik van, dan van de Viſſchen en Wortelen. De Reeden daarvan is, omdat zy niet recht kundig zyn in de wyze, hoe dezelven te vangen; en hunne Viſſchery is zo ongemeen voordeelig voor hun, dat, dezelve te verlaaten en op de Vogelvangſt te gaan, zo belachlyk zou zyn, als wanneer

neer de Landman zynen Ploeg wilde verlaaten, en op de Jagt gaan.

Ik zal de Vogels van *Kamtſchatka* in drie Klaſſen verdeelen, ſpreekende 1. van de Zeevogels; 2. van de Riviervogels; en 3. van de Vogels, die zich in de Boſſchen en op de Velden ophouden.

1. *Van de* ZEEVOGELS.

De Zeevogels worden in grooteren overvloed omtrent de Kuſt van den Ooſterſchen Oceaan, dan omtrent die van den Zeeboezem van *Penſchinska* gevonden; want de eerſtgemelde Kuſt is bergachtiger, en daaröm geſchikter tot de uitbroeijing der Eiëren, dan de andere.

De *Ipatka* * is wel bekend by alle de Schryvers der Natuurlyke Hiſtorie, onder den naam van *Anas Arctica*. Dezelve wordt gevonden op de Kuſt van *Kamtſchatka*, en op de *Kurilski*-Eilanden, en zelfs op den Zeeboezem van *Penſchinska*, byna tot *Ochotska* toe. Deeze Vogel is omtrent zo groot, of liever een weinig kleiner, dan de gemeene Endvogel. Deszelfs Hoofd en Hals zyn donkerblauw, de Rug is zwart, en onder het Lyf is hy wit. Deszelfs Bek is rood, en breed dicht aan 't Hoofd, doch wordt ſmaller naar het End; aan iedere Zyde zyn drie Groeven. De Beenen zyn rood, de voeten met Vliezen voorzien, en de Nagels klein, krom en zwart. Deszelfs Vleeſch is hard. Deeze Vogel maakt zyn Neſt van Gras, in de klooven der Steenrotſen, en legt Eiëren, die veel naar Hoenderëiëren gelyken. De *Kamtſchatdalers* en *Kurilers* draagen de Nebben deezer vogelen aan Riemen om den Hals; en, volgens hunne Bygeloovigheid, moeten hun-

* *Alca roſtri ſulcis quatuor, orbitarum regione temporibuque albis.* LINN. F. Suec. N. 42.

hunne Prieſters dezelven met zekere Plechtigheden aandoen, om hun goed Geluk te zeggen.

Een ander Soort deezer vogelen wordt in *Kamtſchatka* genaamd *Menchagatka* †, en in *Ochotska*, *Igilma*. Deeze verſchilt van de voorgaande ſoort alleen daarin, dat dezelve geheel zwart is, en draagt twee geelachtig witte Kuiven op zyn Hoofd, liggende van zyne Ooren gelyk twee Hairlokken over den Hals. Zo veel ik weet, is deeze Vogel nog nergens beſchreeven. De Heer *Steller* en ik hebben ſommigen van deeze Vogelen aan het Keizerlyk Naturaliënkabinet te Petersburg gezonden.

De *Aru* * of *Kara* behoort ook tot deeze Klaſſe. Dezelve is grooter, dan een Endvogel. Het Hoofd, de Hals en de Rug van deezen Vogel zyn zwart. Deszelfs Neb is glad, recht, zwart en ſcherp. De Voeten zyn zwart, en hellende eenigzins naar het roode. Hy heeft drie zwarte Teenen, met een vlies tuſſchen beiden. Deeze vogelen worden in groote menigte gevonden op de rotsachtige Eilanden; en de Inboorlingen doodenze, deels, wegens hun Vleeſch, ſchoon hetzelve taai en onaangenaam van ſmaak is; en deels, wegens hunne Huid, waarvan zy, gelyk ook van die van andere Zeevogelen, kleeding voor hun maken. De Eiëren van deeze Vogelen worden voor eene lekkerny gehouden.

Daar worden ook twee ſoorten van *Tchaiki*, of Watterraven, op deeze Kuſt gevonden. Men treft dezelven nauwlyks ergens anders aan. Zy zyn omtrent zo groot, als een Gans, hebbende eenen rechten, roodlichtigen Neb, van vyf Duimen lang, en ſcherp aan de Enden, met vier Neusgaten, gelyk de overige Waterraven hebben; twee van dezelven vindt

† *Ales Mouettes fulcis tribus, cerre duplici utringue dependente. Anus arctica cirrata.* STELL.

* *Larvis Heleri.*

vindt men dicht aan het voorhoofd, gelyk in de Vogelen, die geächt worden Storm aan te duiden, en daarom ook *Procellaria* geheeten worden. Zy hebben een Hoofd van middelmaatige grootte, zwarte Oogen, eenen Staart van acht Duimen lang. Hunne Beenen zyn met Hair bedekt, tot de Kniën, maar van daar tot de Teenen kaal. Zy hebben drie Teenen, blauwächtig van kleur, en met Vliezen voorzien. Hunne Vleugels ſtrekken zich van het eene uiterſte tot het andere meer dan een Vadem uit, en zyn ſomtyds geſpikkeld. Deeze Vogels laaten zich dikwyls aan het Strand zien; doch zy kunnen op het drooge niet recht op ſtaan; dewyl hunne Voeten zo dicht aan den Staart geplaatſt zyn, dat zy hunne Ligchaamen niet in Evenwigt kunnen houden. Zy vliegen zeer langzaam, zelfs wanneer zy hongerig zyn, maar wanneer zy veel gegeeten hebben, kunnen zy zich niet van den Grond verheffen; en, wanneer zy al te veel gegeeten hebben, ontlaſten zy hunne Maag, door het Voedſel weder uit te werpen. Zy hebben eene wyde Strot, en zwelgen de Viſſchen geheel door. Hun Vleeſch is zeer taai en zenuwachtig; weshalve de Inboorlingen het zelden eeten, dan in tyd van groot gebrek, doodende dezelven voornaamlyk wegens hunne Blaazen, waarvan zy zich aan hunne Netten in plaats van Kurk bedienen. Zy vangen dezelven met Hoeken, gelyk de viſſchen, op de volgende zonderlinge wyze: Zy beveſtigen aan eenen langen leeren Riem eenen dikken Yzeren, of houten Haak, waaraan een geheele Viſch, als een Lokaas, is vaſt gemaakt, en werpen dien in de Zee; de Waterraven zulks waarneemende, vergaderen daaromtrent in menigte, en vechten onder elkander, wie de Prooi zal hebben, tot dat de ſterkſte dezelve wegneemt en doorzwelgt; daarna trekken zy den Vogel aan het Strand, en neemen 'er den Haak uit, ſteekende hunne

ne Hand in de Keel van den Vogel. Somtyds maaken zy eene leevende Waterraaf vaſt aan eenen Riem dicht aan het Strand, en opdat zy het Lokäas niet inzwelge, binden zy haaren Neb dicht toe: de anderen, deeze Waterraaf aldaar ziende zwemmen, komen de te geruſter tot het Lokäas, en worden dus te eer gevangen. De *Kamtſchatdalers* maaken Naaldekookers, en Kammen, van de Beenderen der Vleugelen deezer Vogelen.

Behalve deeze gemelde Waterraaven, is 'er nog eene andere Soort, welke zich omtrent de Monden der Rivieren ophouden, en Roovers genaamd worden, om dat zy den kleinen Vogelen hunne Prooi ontneemen. Hun Staart is getand, gelyk die van eene Zwaluw.

De *Procellaria's*, of Stormvogels, zyn omtrent zo groot als eene Zwaluw. Hunne Veeren zyn allen zwart, uitgenomen de uiterſte enden hunner Vleugelen, die wit zyn. Hun Bek en Voeten zyn ook zwart. Zy houden zich meeſtäl op omtrent de Eilanden, en voor eenen Storm vliegen zy laag boven de Zee, en ſomtyds op de Schepen; 't welk de Zeelieden als een Teeken van eenen naderenden hevigen Storm aanzien.

De *Stariki* *, of *Glupisha*, behooren ook tot deeze Soort. De *Stariki* hebben omtrent de grootte eener Duif. Hun Bek is blaauwächtig, en de Veeren omtrent de Neusgaten zyn donker blaauw, en zo hard als Varkensboriſtels. De Veeren van het Hoofd zyn van dezelfde kleur, zynde 'er hier en daar eenige witten tuſſchen gemengd, die ook langer en dunner zyn, dan de overigen. Het bovenſte gedeelte van den Hals is zwart, maar het onderſte gedeelte zwart en wit geſpinkeld. Het Lyf is wit, de Vleu-

* *Morgui marinus niger ventre albo, plumis angulis albis aurbit.* STELL.

Vleugels zyn kort, zynde de grootſte Veeren daar van zwart, en de overigen blaauw. De Zyden en de Staart zyn zwart; de Voeten rood en met Vliezen voorzien; de Klauwen zwart en klein. Deeze Vogels houden hun verblyf omtrent de rotsächtige Eilanden, alwaar zy ook hunne Neſten bouwen. De *Kamtſchatdalers* vangen deeze Vogels gemaklyker, dan zy de Waterraaven vangen. Zy doen een kleed van Bontwerk aan van een byzonder maakſel, en gaan zitten in eene bekwaame plaats, laatende hunne Handen langs het Ligchaam hangen, wachtende in die geſtalte tot den avond; wanneer deeze Vogels, uit de Zee wederkeerende, ſchuilplaatſen zoeken in de Holen der Rotſen voor den nacht, en veelen van hun, de [illegible] Donkerheid miſleid, in het Bontwerk vliegen, en [illegible]us gevangen worden.

Onder de Vogelen, door den Heer *Steller* beſchreeven, zyn ook de zwarte *Stariki* *, wier Nebben aan de rechter Zyde een weinig gekromd, en zo rood zyn als vermiljoen. Deeze Vogel heeft eene witte Kuif op zyn Hoofd. Hy zag nog eene derde Soort in *Amerika*, die zwart en wit geſpikkeld was.

De *Glupisha* zyn omtrent zo groot, als de gemeene Rivierwaterraaven. Zy worden meeſt gevonden omtrent de rotsächtige Eilanden, in hooge ſteile plaatſen. Zy zyn grauw, wit en zwart van kleur, en worden miſſchien *Glupisha*, dat is, dwaas gegenoemd, om dat zy dikwyls in de Booten vliegen. De Heer *Steller* zegt, dat veele deezer Vogelen op het vierde en vyfde der *Kurilski*-Eilanden gevangen worden. De Inwooners perſen het Vet uit door hunne Huid, welk 'er ook gemaklyk doorgaat, en bedienen zich daarvan tot hunnen Brand; het overige

* *Mergulus marinus alter totus niger criſtatus, roſtro rubro. STELL.*

ge droogen zy in de Zon. Hy meldt insgelyks, dat alle de rotsachtige Eilanden in de Zee tusschen *Kamtschatka* en *Amerika* met deeze Vogelen als bedekt zyn. Hy heeft sommigen gezien, zo groot als eene Gans of een Arend. Hunne Nebben zyn krom en geelachtig. Zy hebben groote Oogen, gelyk die van eene Uil. Hunne kleur is zwart, met witte Plekken. Hy zag eens twee honderd Werften van het Land, eene groote menigte van dezelven, aazende op eenen dooden Walvisch, die hun ook dus, naar allen schyn, tot eene verblyfplaats verstrekte. En in zyne Vaart door den Zeeboezem van Penschinska, zag hy insgelyks veelen van deeze Vogelen, waarvan sommigen zwart, anderen wit waren: doch geenen van dezelven kwamen zo dicht by het Schip, dat zy naauwkeuriglyk konden waargenomen worden.

De *Kaiover* * is een Vogel van deeze soort. Hy is zwart, hebbende eenen rooden Neb en roode Voeten. Hy bouwt zyn Nest, welk zeer aardig gemaakt is, op hooge Rotsen in de zee. Hy fluit zeer luid; waarom de *Kosakken* hem *Ivosbik*, dat is, Postjongen noemen. Ik heb deezen Vogel nooit gezien.

De Vogel *Urile* †, die op het Schiereiland *Kamtschatka* zeer menigvuldig is, wordt door sommige Schryvers Zeeraaf genaamd. Dezelve is omtrent zo groot, als eene gemeene Gans, hebbende eenen langen Hals en een klein Hoofd. Zyne Veeren zyn over het geheele Ligchaam blaauwachtig zwart, uitgenomen alleen op de Dyen, alwaar zy wit en in Bossen verdeeld zyn; en aan den Hals vindt men, hier en daar, sommige witte Veeren, gelyk Hair. Deeze Vogel heeft een rood Vlies rondom zyne Oogen, en

* *Columba Groenlandica Batavorum.* STELL.

† *Corvus aquaticus maximus cristatus Periophtalmis cinnabarinis, postea candidis.* STELL.

en eenen recht uitſtaanden Bek, zynde van boven zwart en van onderen roodachtig. Deszelfs Voeten zyn zwart en met Vliezen voorzien. Als hy zwemt, houdt hy zyn Hoofd recht op; maar als hy vliegt, ſteekt hy het vooruit, gelyk een Kraanvogel. Hy vliegt ſnel, maar ryſt bezwaarlyk. Hy aaſt op viſch, dien hy geheel doorzwelgt. Des nachts ſtaan deeze Vogels in geheele Reiën op de kanten der Steenrotſen, van welken zy in hunnen ſlaap dikwyls in het water vallen; alwaar zy dan grootlyks gevaar loopen, om gevangen te worden door Steenvoſſen, die aan den voet der Rotſen gemeenlyk op hen loeren. Zy broeijen in Hooimaand; hunne Eiëren zyn groen, en byna van de grootte als een gemeen Hoenderëi; gekookt zynde worden zy een weinig dik, doch hebben eenen onängenaamen ſmaak; en desniettegenſtaande beklimmen de *Kamtſchatdalers* de hoogſte Rotſen, om dezelve te zoeken, zelfs met gevaar van hun leeven. Zy vangen ze met Netten, en des avonds ook met Strikken, aan lange dikke Stokken vaſtgemaakt; en deeze Vogels zyn zo dom en zorgloos, dat, ſchoon zy ook zien, dat hunne makkers van hunne zyde worden weggeraapt, zy echter ſtil blyven zitten, tot dat zy het ſtrik om den Hals hebben, en allen, de een voor en de ander na, van de Rots worden gehaald. Hun Vleeſch is hard en zenuwächtig; maar de Inboorlingen weeten het zo te bereiden, dat het, naar de Eetwaaren in *Kamtſchatka* gereekend, niet kwaad is. Zy maaken Kuilen in den grond, braaden daarin den geheelen Vogel, zonder zyne Veeren vooräf uit te plukken, of zyne Ingewanden uitteneemen, en wanneer dezelve genoeg gebraden is, trekken zy 'er de Huid af, en eeten hem dus.

De Inboorlingen zeggen, dat deeze Vogels geene Tong hebben; maar dat is bezyden de waarheid: Zy roe-

roepen des morgens en des avonds vry hard. De Heer *Steller* vergelykt hun geſchreeuw by het geluid eener Trompet.

2. *Van de* RIVIERVOGELS, *die zich den meeſten tyd omtrent verſch water ophouden.*

De eerſte van deeze Klaſſe is de Zwaan, die zo gemeen is in *Kamtſchatka*, zo in den Zomer als in den Winter, dat zelfs de armſte en geringſte Perſoon geen Gaſtmaal kan houden, zonder eene Zwaan op te zetten. Wanneer zy ruiën, jaagen zy op dezelven met Honden, en dooden ze met knuppels. Des Winters vangen zy deeze Vogels op die Rivieren, welke niet bevriezen.

Hier zyn zeven onderſcheidene Soorten van Ganzen, die dus onderſcheiden worden. 1. Groote gryze Ganzen; 2. Ganzen *Gumenniki* geheeten; 3. Gryze en geſpikkelde Ganzen; 4. Ganzen met korte Halſen; 5. Ganzen met witte Halſen; 6. Kleine witte Ganzen; en 7. vreemde Ganzen. Alle deeze Soorten komen op dit Schieröiland in Bloeimaand, en vertrekken weder in Wynmaand, gelyk de Heer *Steller* zegt; die insgelyks ſchryft, dat deeze Vogels uit *Amerika* komen, en dat hy ze zelfs, meer dan eens, hadt zien vliegen over *Berings* Eiland in groote Troepen, den koers zettende in den Herfſt Ooſtwaard, en in Lente Weſtwaard.

In *Kamtſchatka* worden voornaamlyk gevonden de groote gryze Ganzen, de *Gumenniki*, en de gryze en geſpikkelde; doch de kleine witte Ganzen zyn 'er zeer ſchaarſch. Maar, in de Noordzee, omtrent den Mond van de Rivier *Kolimi* en van andere Rivieren, zyn dezelve in groote menigte; en van die Plaatſen wordt het beſte Dons naar *Jakutski* gebragt. Zy vangenze ten tyde wanneer zy hunne

Veeren veranderen, op de volgende wyze: Zy bouwen Hutten met twee Deuren, naby die plaatſen, alwaar zy gemeenlyk des nachts zitten. De Vogelaar een wit Hembd over zyne kleederen aandoende, begeeft hy zich ſtilletjes zo naby den Troep, als hy kan; en zich dan vertoonende, kruipt hy op zyne Handen en Voeten weg naar de Hut; waarna hy, door dezelve gaande, en bemerkende, dat de Ganzen hem gevolgd zyn, ſluit hy de Deur achter zich toe, en om de Hut loopende, komt hy in de andere Deur weder in, en die insgelyks toemaakende, beſluit hy alle de Ganzen in de Hut.

De Heer *Steller* ontdekte in Hooimaand, op *Berings Eiland*, nog een achtſte Soort van Ganzen, zynde omtrent zo groot als de wit geſpikkelde. De Hals, Rug en het Onderlyf van deezen Vogel, waren wit; zyne Vleugels zwart; zyne Oogen zwart, met eenen geelen kring; en rondom zynen Bek, die rood is, heeft hy eene zwarte Streep, met eenen knobbel, gelyk de *Chineeſche* of *Ruſſiſche* Ganzen hebben: deeze knobbel is kaal en geelachtig, uitgenomen dat langs denzelven een kleine Streep van blaauwachtig zwarte Veeren loopt. De Inboorlingen verhaalen, dat deeze Soort van Ganzen insgelyks gevonden wordt op het eerſte *Kurilski-Eiland*; ſchoon men dezelve nooit op het vaſte Land ziet.

De Inwooners van *Kamtſchatka* vangen de Ganzen op verſcheidene wyze: voornaamlyk echter doen zy het, wanneer zy van Veeren veranderen. Somtyds vervolgen zy ze met hunne Booten; ſomtyds jaagen zy op dezelven met Honden; doch de meeſte Ganzen worden gevangen in Putten, welken zy naby die Meiren, alwaar de Ganzen zich ophouden, graaven, en zorgvuldig met Gras bedekken: terwyl de Ganzen, op het Land komende, om in het Gras te

te aazen, ligtlyk daarin vallen, en dus gemaklyk gevangen worden.

Daar zyn elf byzondere Soorten van Endvogels in *Kamtſchatka*, naamlyk, de *Selesni*, de Pylſtaarten, de *Tcherneti*, de *Pluto*, *Noſi*, de *Svaſi*, de *Krohali*, de *Lurki*, de *Gogoli*, de *Tchirki*, de *Turpani* en de zogenoemde Steen-Endvogels. Van alle deeze Soorten overwinteren alleenlyk de *Selesni*, *Tchirki*, de *Krohali* en *Gogoli*, in *Kamtſchatka* omtrent de warme Bronnen; terwyl alle de overigen in de Lente eerſt aldaar aankomen, en omtrent den Herfſt weder vertrekken, gelyk de Ganzen.

De Pylſtaarten zyn van die Soort, welke de Schryvers der natuurlyke Hiſtorie gemeenlyk noemen *Anas Caudacuta ſive Havelda Iſlandica*. Zy houden zich meeſt op in de grootere en kleinere Zeeboezems, en omtrent de monden der groote Rivieren. Zy zwemmen by geheele Troepen, en maaken met hun geſchreeuw, dat zeer ongemeen is, geen onäangenaam geluid. De Heer *Steller* ſchryft, dat hunne *Larynx* of het onderſte gedeelte hunner Strot, voorzien is van drie Openingen, die met dunne Vliezen bedekt zyn. De *Kamtſchatdalers* noemen deezen Vogel *Aangitch*, van de wyze van zyn geſchreeuw.

De *Turpan* wordt door de Schryvers genoemd de zwarte Endvogel*. Zy zyn niet zo talryk in het Schier-Eiland *Kamtſchatka*, als omtrent *Ochotska*, alwaar zy in groote menigte gevangen worden ten tyde der Nachtëvening. Vyftig of meer der Inboorlingen begeeven zich in hunne Booten, en omringen eenen geheelen Troep, welke zy, ten tyde van den vloed, in den Mond der Rivier *Ochotska* dryven, en zo ras de Eb begint, en het water in de Baai laag word vallen alle de Inboorlingen op deeze Vogels aan, dooden dezelven met ſtokken in zulk eene menigte,

* *Anas Nigra.* WILLOUGHBY.

dat ieder voor zyn hoofd twintig of dertig daar van mede neemt

De zogenoemde Steen-Endvogels * zyn tot nog toe in geene andere Plaats ontdekt, dan alleen in het Schiereiland *Kamtſchatka*. Zy broejen langs de Rivieren in den Zomertyd. De Mannetjes inzonderheid zyn zeer fraai, hun Hoofd ziet 'er uit als of het met zwart Fluweel bekleed was, zy hebben twee witte plekken op hunnen Bek, die zich tuſſchen hunne Oogen uitſtrekt, en in eene zwartachtige Streep achter hun Hoofd eindigt. Dicht by ieder Oor hebben zy eene kleine witte plek; hun Bek is breed en plat, gelyk die van andere Endvogels; zy zyn blaauwachtig van kleur, en hunne Halzen zwartächtig blaauw; op hunne Borſt hebben zy zwarte Veeren, met witte Randen; het voorſte gedeelte van den Rug en het Onderlyf zyn blaauwächtig, doch merklyk zwarter naar den Staart; dwars over de beide Vleugels hebben zy breede witte Streepen, met zwarte Randen; hunne Zyden, onder de Vleugels, zyn grys van kleur; de groote Veeren van de Vleugelen, uitgenomen zes, zyn blaauwächtig; maar zes zyn zwart en roodächtig, gelyk Fluweel; en de twee laatſten zyn wit met zwarte Randen; doch de tweede Rei van de groote Veeren der Vleugelen zyn allen zwart; de derde Rei grys, hebbende alleenlyk twee van deeze Veeren witte Plekken aan haare Enden; hunne Staarten loopen ſpits toe, en hunne Voeten hebben eene Strookleur; Zy weegen omtrent twee Ponden. Het Wyfje is in lang na zo ſchoon niet. Deszelfs Veeren zyn zwart, zynde iedere Veer een weinig geelächtig aan haar End, met eene kleine witte Streep. Het Hoofd is zwart, en boven op het zelve ziet men eenige kleine witte Plekjes. Het Wyfje weegt omtrent anderhalve Pond.

In

* *Anas pilla capite pulchre ſuſcicato.* STELLER.

In den Herfſt vindt men veele Wyfjes, doch geene Mannetjes, op de Rivieren. Zy zyn zeer dom, en worden gemaklyk gevangen, alwaar het water helder en ondiep is: want zy vliegen niet weg op het gezigt van een Menſch, maar duiken alleenlyk onder het water, en derhalve kunnen zy ligtlyk met eenen Stok gedood worden, gelyk ik zelfs verſcheidene maalen gedaan heb. De Heer *Steller* heeft veelen van deeze Soort van Endvogelen, op de *Amerikaanſche* Eilanden aangetroffen.

Zy vangen ook de Endvogels in Netten. Dit geſchiedt op de volgende wyze. In een Boſch, dat tuſſchen twee Meiren, of tuſſchen een Meir en eene Rivier ligt, hakken zy eene nauwe doorgaande Opening, waardoor de Endvogels in den Zomer heen en weer vliegen. Wanneer nu in den Herfſt de Visſchery voorby is, maaken de Inboorlingen aan lange Stokken of Paalen verſcheidene Netten vaſt, welken zy in den avond opheffen zo hoog als de Endvogels gemeenlyk vliegen; en rondöm het Net loopt eene Lyn, waardoor zy hetzelve ſchielyk kunnen in een trekken, 't welk zy doen, zo ras zy beſpeuren, dat 'er een Endvogel in verward is. Ondertuſſchen vliegen zy ſomtyds met zo veel geweld, en in zo grooten getal, dat zy door de Netten heen breeken. Zy vangen ze insgelyks in kleine Rivieren met Netten, die dwars over den Stroom uitgeſpreid zyn. Doch deeze Handelwyze is niet byzonder eigen aan het Schiereïland *Kamtſchatka*.

Tot deeze tweede Klaſſe behoort ook nog de *Gagari*, of de *Columbus*, van welken hier vier onderſcheidene Soorten geteld worden. Drie van dezelven zyn groot; doch de vierde Soort is klein. De eerſte Soort van de grooten heeft eenen Staart; de tweede heeft eene gryze Plek op den Hals, een weinig boven den krop; de derde Soort wordt door

Wormius de Noorder *Lumme*, en de vierde Soort door den Graaf *Marſigli* de kleine *Lumme* genaamd. De Inboorlingen geeven voor, dat zy uit het geſchreeuw en de verſchillende vlugt deezer Vogelen de aanſtaande veranderingen van het Weer kunnen voorſpellen. Want zy verbeelden zich, dat de Wind altyd uit dien Hoek moet waaijen, werwaards zy vliegen; ſchoon zy dikwyls in hunne meening bedroogen worden.

In *Kamtſchatka* vindt men ook nog eene groote menigte kleine Vogelen, als Pluvieren, verſcheidene Soorten van Snippen, en andere, welken zy met Netten en Strikken vangen.

3. *Van de* LANDVOGELS, *in het Schieriland Kamtſchatka.*

De voornaamſte deezer Vogelen is de Adelaar. Men vindt vier Soorten van deeze Vogels in *Kamtſchatka.* De eerſte is de Zwarte Adelaar met een wit Hoofd, eenen witten Staart en witte Voten. Doch deeze wordt maar zeldzaam gezien op het vaſte Land van *Kamtſchatka;* ſchoon dezelve, volgens het verhaal van den Heer *Steller*, in menigte gevonden wordt, op de Eilanden, tuſſchen het gemelde Schieriland en *Amerika* geleegen. Deeze Vogelen maaken hunne Neſten (die omtrent zes voeten in hunne Middellyn hebben, en byna een voet dik zyn,) van kleine Struiken op hooge Steenklippen, en in 't begin van Hooimaand leggen zy twee Eiëren. De jongen zyn zo wit, als Sneeuw. Deeze zag hy op *Berings Eiland*, doch niet zonder gevaar van de Ouden, welke, zelfs wanneer hy den jongen niet het minſte leed toebragt, hem met zulk een geweld aantaſten, dat hy zich ter naauwernood met zynen Stok tegen dezelven verdeedigen kon. De twee-

tweede is de Witte Adelaar, dien de *Tunguſen Elo* noemen. Deezen zag ik dicht by *Nerſchinski*; doch ik bevond, dat hy niet wit maar grys was. De Heer *Steller* zegt, dat deeze Vogels worden uitgebroeid langs de Rivier *Hariouskovoi*, die zich in den Zeeboezem van *Penſchinska* ontlaſt. De derde is de Zwart en Wit geſpikkelde Adelaar. En de vierde de Zwartbruine Adelaar, wiens Vleugels en Staart aan de einden geſpikkeld zyn. Deeze twee laatſte Soorten zyn in het Schieröiland *Kamtſchatka* zeer overvloedig. De Inboorlingen eeten de Adelaars, en achten het een aangenaam voedſel te zyn.

Daar zyn ook nog verſcheidene andere Roofvogels, als Gieren, Havikken van verſcheidene Soorten, Uilen, en vooral Raaven, Kraaijen, en Exters, welke van de zelfde Soorten zyn, als die van *Europa*. Daarenboven is 'er eene groote menigte Koekoeken, Watermeuwen, Patryzen, Vinken, Leeuwerikken, Zwaluwen, en nog verſcheidene andere kleine Vogels; wier verſchyning de Inboorlingen des Lands in de Lente, met groot ongeduld, verwagten, beginnende van daar hun Nieuwejaar te rekenen.

XI. HOOFDSTUK.

Van de INSEKTEN *in* KAMTSCHATKA.

Dewyl *Kamtſchatka* overvloeit van Meiren, Poelen en Moeraſſen, zou de menigte der Inſekten, in den Zomertyd, het leeven aldaar byna onverdraaglyk maaken, indien de veelvuldige Wind en Regenvlaagen niet eene merklyke maatiging aanbragten. De Vliegen zyn 'er zo talryk, dat zy dikwyls een groot Bederf in hunnen voorraad veroor-

zaaken, voornaamlyk ten tyde der Bereiding van hunnen Vifch, die fomtyds door dezelven ten eenemaal vernield wordt. In de drie Zomermaanden, te weeten van Zomermaand tot Oogſtmaand, wanneer het helder mooi Weer is, zyn de Muggen aldaar zeer laſtig; ſchoon de Inwooners niet veel overlaſt daar van hebben, brengende dan, uit hoofde hunner Visſchery, den meeſten tyd door op zee, alwaar men wegens de koude en den wind weinig van deeze Inſekten ontmoet.

't Is nog maar eenen korten tyd geleeden, dat men langs de Rivier *Awatſcha* ook Weegluizen ontdekte. Dezelve zyn waarſchynlyk met kiſten en kleederen derwaards overgebragt; dewyl zy in 't overige van het Schieréiland *Kamtſchatka* tot heden toe onbekend zyn. Wegens het vochtig Weer en de menigvuldige Stormwinden, worden 'er maar weinigen van het geſlacht der Kapelletjes gezien, uitgenomen in ſommige Boſſchen naby het Oppersort *Kamtſchatka*, alwaar dezelve in overvloed zyn. Men heeft aangemerkt, dat veelen deezer Inſekten zich hebben laaten zien op Schepen, die nog ruim dertig Werſten van het Land waren: 't is gantſchlyk niet waarſchynlyk, dat dezelve in ſtaat zouden geweeſt zyn, om zo verre te vliegen zonder te ruſten; hierom meent men dat zy door Stormwinden, die hier zo dikwyls woeden, zo ver gedreeven, en door het geweld derzelven opgehouden worden.

In *Kamtſchatka* zyn ook zeer weinige Spinnekoppen; zodat de Vrouwen, die ongemeen zeergeſteld zyn op Kinderen, en in die meening ſtaan, dat deeze Inſekten doorgezwolgen zynde, haar vruchtbaar, en haaren Arbeid in het baaren gemaklyk maaken, groote moeite hebben om dezelven te vinden.

Doch geene grootere plaag is 'er voor de Inboorlin-

lingen van *Kamtſchatka* in hunne Hutten, dan die ongelooflyke menigte Luizen en Vlooijen, waarmede zy te ſtryden hebben. De Vrouwsperſoonen lyden het meeſt van het eerſtgenoemde ongedierte, om dat zy zeer lang Hair draagen. De Heer *Steller* verhaalt, volgens het Bericht, hem door verſcheidene *Kamtſchatdalers* gegeeven, dat aldaar langs de Zeekuſt gevonden wordt een Inſekt, welk, naar een Luis gelykende, door de Huid in het vleeſch kruipt, en nooit kan geneezen worden, ten zy men het Inſekt daar geheel uitſnydt; en dat de Viſſchers zeer bang daar voor zyn.

't Is merkwaardig, dat in *Kamtſchatka* noch Kikvorſchen, noch Padden, noch Slangen gevonden worden. Hagediſſen zyn 'er echter in taamlyk grooten getalle; doch zeer zonderling is de Bygeloovigheid der *Kamtſchatdalers* omtrent dat Diertje. Zy merken naamlyk de Hagediſſen aan, als verſpieders, van de helſche Magten uitgezonden, om Berichten te haalen, en teffens als verkondigers van hunnen Dood. Hierom zyn de Inboorlingen des Lands, eene Hagedis ontmoetende, zeer zorgvuldig, om dezelve in kleine ſtukken te ſnyden, ten einde zy nooit eenige nieuwe Tyding kan te rug brengen aan de onderaardſche Magt, die haar afgezonden heeft. Maar, indien het gebeurt, dat het Diertje leevend ontkomt, ſtort zulks hen in de grootſte Droefheid, ja in zo eene verregaande wanhoop, dat zy zich deswege elke uur den Dood voorſtellen; die ook inderdaad ſomtyds daarop volgt, doch enkel als een gevolg hunner vreze en moedeloosheid: en dan dient zulk een voorbeeld nog, om anderen in die kinderachtige Bygeloovigheid te bevestigen.

XII. HOOFDSTUK.

Van het GETY, *in de* ZEE *van* PENSCHINSKA, *en in den* OOSTERSCHEN OCEAAN.

't Zou misschien kunnen schynen genoeg te zyn, te zeggen, dat de Getyden in de genoemde Zeën overeenkomen met die, welken men elders anders bespeurt; maar, dewyl ik eenige Waarneemingen heb gemaakt, welke, zo 't my voorkwam, nieuw waren, oordeelde ik het dienstig, dezelve op te teekenen, en mynen Leezer mede te deelen.

't Is in 't algemeen een bekende Regel, dat de Eb en Vloed tweemaal in eenen natuurlyken dag van vier en twintig uuren worden afgewisseld, en dat het Gety het hoogst is omtrent de nieuwe en volle Maan. Ik erinner my ook niet, dat het ooit door iemand waargenomen is, dat de Getyden van Eb en Vloed hier elkander niet gelyk zyn, of dat dezelve niet op bepaalde Tyden voorvallen, maar zich naar het toe- en afneemen der Maan schikken, gelyk ik in de Zee van *Penschinska* aangemerkt heb. En, indien dit algemeen gevoelen waar is, dat de Getyden van Eb en Vloed in andere Zeën elkander gelyk zyn, en op bepaalde uuren wederkeeren; dan gelykt de Zee van *Kamtschatka* alleen naar de Witte Zee, alwaar, gelyk men my verhaald heeft, een hooge of Springvloed en eene gemeene Vloed op eenen en denzelfden dag bespeurd wordt. De laatste wordt door de Inboorlingen *Maniba* geheeten. Derhalve oordeelde ik het gepast, hier nauwkeurig te beschryven het verschil in de Getyden in de Zeën omtrent *Kamtschatka*, zo wel ten aanzien van den Springvloed, als van den gemeenen Vloed of de *Maniba*. Tot beter verstand van dien zyn 'er in de oorspronglyke Russische Uitgaave, niet alleen een lang

Dag-

Dagverhaal van eene driemaandelyke Reize van den Schryver, maar ook het Dagverhaal eener Reize van Kapitein *Elagine*, van den mond der Rivier *Ochotska*, naar de *Kurilski* Eilanden, en naar de Haven *Petropaulauskaja*, bygevoegd; doch welke Stukken, niet anders dan eene enkele Bezwaarnis voor den Nederduitſchen Leezer, wy in deeze vertaaling voorby gaan.

Tot beter Begrip van Zaaken, moet ik hier aanmerken, dat het Zeewater, welk, ten tyde des Vloeds, in de Baaiën of Zeeboezems komt, met de Eb niet altyd geheel weder weg vloeit, maar alleenlyk overëenkomſtig met den ouderdom der Maan, zo dat, daar 'er ſomtyds ten tyde der Eb niets overblyft, dan het eigenlyk Rivierwater, welk dan binnen zyne Oevers is, op andere tyden alle die Oevers met Zeewater overſtroomd blyven. Doch al het Zeewater loopt met de Eb volkomen af ten tyde der nieuwe en volle Maan, wanneer de Vloed terſtond op de Eb volgt, en het Water omtrent acht voeten ryſt. De Vloed duurt omtrent acht uuren, en dan begint de Eb weder, die zes uuren duurt; waarna het weder vloeit omtrent drie uuren, terwyl het water niet al een voet ryſt; ten laatſte begint de Eb, die zeven uuren duurt, wanneer al het Zeewater afloopt.

Op deeze wyze geſchiedt de Afwisſeling van de Eb en Vloed regelmaatig, geduurende drie dagen, na de nieuw en volle Maan; ten einde van welken is de tyd van de Eb en Vloed, en de Hoogte van het Water, of het verſchil van den Af- en Oploop van het Water, minder, de *Maniba* grooter, en het Zeewater, welk te vooren geheel afliep, blyft nu te rug op verſcheidene plaatſen; en hoe meer de Maan tot de kwartieren nadert, hoe minder de Eb en Vloed, en hoe grooter de *Maniba* wordt; zodat na de Eb der *Maniba* het grooſte gedeelte des Waters ſteeds

in

in de Baaiën en monden der Rivieren te rug blyft; en ten laatſte, ten tyde van de kwartieren der Maan, veranderen de hoogſte Getyden in de *Maniba*, en de *Maniba* in de hoogſte Getyden. Ik reken de verandering van het hoogſte Gety in de *Maniba*, en van de *Maniba* in het hoogſte Gety, van dien tyd, wanneer het eene Getyde begint met den middag, en het andere met den middernacht; of, wanneer de Eb en Vloed ten zes uuren des morgens, en ten zes uuren des avonds begint.

Ik zal insgelyks hier nog kortlyk mededeelen de wyze, op welke ik deeze waarneemingen maakte: Ik ſtelde in den mond eener Rivier eenen Paal, in voeten en duimen naar de *Paryſche* Maat verdeeld: het laagſte merk was de hoogte van het Rivierwater ten tyde der Eb op de nieuwe en volle Maan. Deeze Paal beveſtigde ik zonder eenige moeite in den grond. Doch ik moet ook bekennen, dat ik niet in ſtaat was, de Hoogte van het water ten tyde van den Vloed naauwkeurig af te meeten: want, dewyl de Vloed altyd met groote Baaren komt, maakt dezelve den Paal merklyk hooger nat, dan de waare Hoogte van het water is. Ook kan ik niet met eenige zekerheit bepaalen, of het water, voor eenigen aanmerklyken tyd, op dezelfde Hoogte blyft ſtaan, of niet.

BE-

BESCHRYVING VAN KAMTSCHATKA, ENZ.

DERDE AFDEELING.

Behelzende eene BESCHRYVING *van de* INBOORLINGEN *van* KAMTSCHATKA, *van hunne* ZEEDEN *en* GEWOONTEN.

I. HOOFDSTUK.

Van de INBOORLINGEN *van het Schieröiland* KAMTSCHATKA *in 't algemeen.*

De *Kamtſchatdalers* zyn zo wild en woeſt, als het Land zelf. Sommigen van hun hebben geene vaſte Woonplaatſen, maar zwerven, met hunne Kudden Rendieren, van de eene plaats naar de andere rond. Doch anderen hebben vaſte Wooningen, houdende hun verblyf langs de Oevers der Rivieren, en op de Kuſt van den Zeeboezem van *Penſchinska*, geneerende zich van Viſch, en Zeedieren, en van die Kruiden, welke langs de Rivieren, of op het Strand van zelfs groeijen. De eerſt-

eerſtgemelden woonen in Hutten, met Huiden van Rendieren bedekt; en de anderen in Plaatſen, welken zy in de Aarde hel en uitgedolven. Doch beiden zyn zy op eene zeer ruuwe en plompe wyze gemaakt. Hunne Geäardheden en Zeeden zyn onbeſchaafd. Zy hebben weinig of geene kennis van eenen Godsdienſt, en zyn volkomen onkundig van Letteren.

De Inboorlingen van *Kamtſchatka* worden in drie onderſcheidene Volken verdeeld; naamlyk: 1. de *Kamtſchatdalers*; 2. de *Korekers*, en 3. de *Kurilers*.

De *Kamtſchatdalers* woonen aan de Zuidzyde van het Voorgebergte *Kamtſchatka*, van den Mond der Rivier *Ukoi* tot *Kurilskaja Lopatka*, en op het eerſte *Kurilski*- Eiland *Schumtſchu*. De *Korekers* bewoonen de Noordlyke Deelen van dit Schierëiland, langs de Kuſten van den Zeeboezem van *Penſchinska*, tot aan de Rivier *Naktchan*, en langs de Kuſten van den Ooſterſchen Oceaan, byna tot *Anadir* toe. De *Kurilets* houden hun verblyf op het tweede *Kurilski*- Eiland, en de overige nabuurige Eilanden, welke zich in die Zee in eene reeks tot de *Japanſche* Eilanden uitſtrekken.

De *Kamtſchatdalers* kunnen gevoeglyk in de Noordlyke en Zuidlyke *Kamtſchatdalers* worden verdeeld.

De Noordlyke *Kamtſchatdalers*, die zich langs de Rivier *Kamtſchatka*, langs den Ooſterſchen Oceaan, tot aan den Mond der Rivier *Ukoi* ophouden, en Zuidwaards zich tot aan de Rivier *Nalacheva* uitſtrekken, kunnen als het voornaamſte gedeelte deezer Natie worden aangemerkt, zynde hunne Zeeden beſchaafder, dan die der overigen, en hunne Taal overal dezelfde; daar de anderen genoegzaam op ieder Eiland eene andere Taal ſpreeken.

De

De Zuidlyke *Kamtſchatdalers* woonen langs de Kuſten van den Ooſterſchen Oceaan, van de Rivier *Nalacheva* tot *Kurilskaja Lopatka*, en van daar weder langs den Zeeboezem van *Penſchinska*, Noordwaards tot aan de Rivier *Hariouskovoy*.

De *Korekers* worden gemeenlyk geächt uit twee byzondere Natiën te beſtaan. De eene wordt genoemd de Rendieren-*Korekers*, en de andere de *Korekers*, die eene vaſte woonplaats hebben. De eerſten zwerven met hunne kudden Rendieren van de eene Plaats naar de andere, en de laatſtgenoemden woonen langs de Rivieren, gelyk de *Kamtſchatdalers*. Hunne Taalen zyn zo onderſcheiden, dat zy elkander niet verſtaan; voornaamlyk die, welke met hunne Woonplaatſen grenzen aan de *Kamtſchatdalers*, van welken zy een groot gedeelte hunner Taal ontleend hebben.

De *Kurilers* worden door ſommigen ook in twee onderſcheidene Natiën of Stammen verdeeld. Zy noemen de eene Natie de meer afgelegene, en de andere de nader bygelegene *Kurilers*. Door de meer afgelegene *Kurilers* verſtaan zy die, welke op het tweede *Kurilſche* Eiland, en op de overige Eilanden naar *Japan* toe, hun verblyf houden; en onder de laatſtgenoemden begrypen zy dan de *Kurilers*, die *Kurilskaja Lopatka* en het eerſte *Kurilſche* Eiland bewoonen. Maar deeze Verdeeling is niet eigenlyk: want, ſchoon de Inwooners van het eerſte *Kurilſche* Eiland, en van *Kurilskaja Lopatka* van de *Kamtſchatdalers* eenigzins onderſcheiden zyn zo wel ten aanzien hunner Taal, als ten aanzien hunner Zeeden en Gewoonten; hebben wy echter reden te gelooven, dat zy dezelfde Natie zyn; komende het geheele onderſcheid alleenlyk van hunne Nabyheid aan, en hunne onderlinge Huwlyken met de *Kurilers*.

De *Kamtſchatdalers* hebben deeze byzondere gewoonte, dat zy trachten, aan iedere byzondere Zaak in hunne Taal eenen Naam te geeven, die de Eigenſchap van hetzelve te kennen geeft: Maar, wanneer zy zelven die Zaak niet recht verſtaan, dan ontleenen zy van eenige vreemde Taal eenen naam, welke dikwyls niet de minſte betrekking tot de Zaak zelve heeft: als by voorbeeld, eenen Prieſter noemen zy *Bogbog*, om dat zy waarſchynlyk hem het Woord *Bogbog*, welk God betekent, hebben hooren zeggen.

De Naamen, welken de Ruſſen aan de verſcheidene Natiën van dit Schiereiland gaven, hebben zy niet van de Inboorlingen zelven ontleend, maar veel eer van hunne Nabuuren. By voorbeeld, de Benaaming van *Kamtſchatdalers* is oorſpronklyk van de *Korekers*, die dezelven *Kontchalo* noemen. De afleiding van den naam *Koreki* is onzeeker, ſchoon *Steller* meent, dat dezelve moet afgeleid worden van het Woord *Kora*, welk in hunne Taal een Rendier beteekent; en dat de *Ruſſiſche Koſakken* geduuriglyk het Woord *Kora* hoorende, of waarneemende, dat hun geheele Ryk in Rendieren beſtondt, hun den naam *Koreki* gaven.

De Inboorlingen van *Kamtſchatka* hebben drie onderſcheidene Taalen, naamlyk die der *Kamtſchatdalers*, der *Korekers* en der *Kurilers*; zynde ieder derzelven weder in verſcheidene Tongvallen verdeeld.

De Taal der *Kamtſchatdalers* heeft drie voornaame Tongvallen. De eerſte wordt gebruikt door de Noordlyke, en de tweede door de Zuidlyke *Kamtſchatdalers*; en deeze beide Tongvallen verſchillen zo merklyk van elkander, dat men dezelven byna als onderſcheidene Taalen zou aanmerken; ſchoon zy zich de een den anderen zeer gemaklyk ver-

verſtaan kunnen zonder eenen Tolk. De derde Tongval is die, welke geſprooken wordt door de *Kamtſchatdalers*, die langs den Zeeboezem van *Penſchinska*, tuſſchen de Rivieren *Voroskaya* en *Teghil* woonen. Deeze laatſtgenoemde Tongval is ſamengeſteld uit de twee voorgemelden en ſommige Woorden, uit de Taal der *Korekers* ontleend.

De Taal der *Korekers* beſtaat uit twee byzondere Tongvallen, welker een geſprooken wordt door de zwervende *Korekers*, en de andere door de *Korekers*, die vaſte Woonplaatſen hebben. 't Is waar, wy kunnen niet met zeekerheid zeggen, welke andere Tongvallen onder dezelven plaats hebben; als zynde alleen genoegzaam bekend met die *Korekers*, welke aan de *Ruſſen* onderworpen zyn; maar 't is zeer waarſchynlyk, dat zy, die over de naby gelegene Eilanden verſpreid zyn, eenig onderſcheid in hunne wyze van ſpreeken hebben.

De Taal der *Kamtſchatdalers* wordt half in de Keel en half in den Mond uitgeſprooken. De Uitſpraak is langzaam en bezwaarlyk; en ſchynt een vreesächtig, ſlaafächtig, en bedrieglyk Volk aan te duiden; gelyk zy ook in der daad zyn.

De *Korekers* ſpreeken overluid, en op eene ſchorre heeſche wyze. Hunne Woorden zyn lang, doch hunne Spreuken kort; en hunne Woorden beginnen gemeenlyk met twee Klinkletters, en eindigen ook doorgaans met een of twee derzelven. By voorbeeld *Temkai*, een Rendier, welk nog niet voor een Sleede gebruikt is.

De *Kurilers* ſpreeken langzaam, duidlyk en aangenaam. Hunne Woorden zyn middelmaatig van Lengte, en de Klinkletters en Medeklinkers op eene gepaſte wyze onder elkander gemengd. De *Kurilers* zyn ook van alle deeze wilde Volken de beſten, zynde eerlyk, ſtandvaſtig, beleefd en herbergzaam.

II. HOOFDSTUK

Sommige GISSINGEN, *betreffende de* BENAAMING *van* KAMTSCHATDALERS, *en van de andere* INWOONERS *van* KAMTSCHATKA.

Sommigen beweeren, dat de *Kamtſchatdalers* zo genoemd worden door de *Ruſſen* naar de Rivier *Kamtſchatka*, ſchoon dezelve reeds zo genoemd was, eer de *Ruſſen* het Schieréiland ontdekt hadden, zynde die Rivier voorheen, naar een Opperhoofd onder hen, *Konchato* geheeten.

Wy kunnen ook niet ontdekken, waarom de *Korekers* gewoon zyn de *Kamtſchatdalers Kontchalo* te noemen; en zy kunnen ook zelven geene reden daarvan geeven.

De *Kamtſchatdalers* onderſcheiden zich onder elkander door byvoeging van den naam der Rivier, of van eenige merkwaardige Plaats, alwaar zy zich ophouden; als by voorbeeld, *Kisha-ai*, iemand die langs de Groote Rivier woont; *Suatchu-ai*, iemand die langs de Rivier *Suatchu* woont; want het woord *ai*, gevoegd by de eene of andere Rivier of merkwaardige Plaats, beteekent eenen Inwooner van die Plaats, gelyk het woord *Itelmen* de algemeene naam is, om Inwooners uit te drukken. Zy die denken, dat *Kontchalo* een groot Kapitein onder hen geweeſt is, ſchynen aan hem alleen te hebben toegeeigend alle die braave Daaden, welke aan de verſcheidene Bewooners langs de Rivier *Elouki* moeten toegeſchreeven worden. Dezelve worden *Koatchea-ai*, of, volgens de dagelykſche wyze van ſpreeken *Kontchal* genaamd. Daarenboven, dewyl het een aangenomen Gevoelen onder hen is, dat de Lieden, die langs de Rivier *Elouki* wo[illegible]en, de dapperſten van

van alle de *Kamtſchatdalers* zyn; kan het zeer wel zyn, dat de *Korekers*, die hunne Nabuuren zyn, naar de Benaaming van *Koatche-ai*, de geheele Natie *Kamtſchatdalers* noemen. En 't is ook niets buitengewoons, het woord *Koatche-ai* veranderd te vinden in *Kontchala*, en *Kontchala* in *Kamtſchatdalers;* daar men verſcheidene gelykſoortige Voorbeelden, niet alleen onder deeze woeſte Volken, maar zelfs ook onder de beſchaafde Natiën van *Europa*, vindt.

Wat aangaat de Plaats, van waar de Inwooners van het Schieréiland *Kamtſchatka* gekomen, of den Tyd, wanneer zy zich allereerſt aldaar hebben ter neer geſlagen; men heeft daaromtrent geene zekere Berichten. Al wat men, ten deezen opzigte, van de Inboorlingen zelven verneemt, is niets anders, dan eene Fabelächtige Vertelling. Zy geeven voor, dat zy in dat Landſchap geſchapen zyn, en zeggen, dat hun eerſte Voorvader was *Kuthu*, die voorheen in de Hemelen woonde. Uit de Zeeden, Gewoonten, Taal, Kleeding en veele andere Omſtandigheden, ſchynt men te moeten beſluiten, dat de *Kamtſchatdalers* uit het Land der *Mongaalen* derwaards gekomen zyn.

Van den hoogen Ouderdom deezer Volken, of, dat zy reeds zeer lang in dit Schieréiland gewoond hebben, geeft de Heer *Steller* de volgende, zeer waarſchynlyke, redenen: vooreerſt, om dat zy de minſte Overlevering van hunnen Oorſprong niet meer hebben; ten tweede, om dat zy voor de aankomſt der *Ruſſen*, weinig of niets van eenig ander Volk wiſten, uitgenomen de *Korekers* en de *Tſchukotskers;* en 't is nog maar eenen korten tyd geleeden, dat zy eenige kennis kreegen van de *Kurilers* en de *Japanners;* en dit kwam nog maar by geleegenheid, dat een *Japanſch* Vaartuig op hunne Kuſt

verongelukt zynde, eenige *Japanners* op het Schiereiland *Kamtſchatka* kwamen, om Koophandel met hun te dryven. Ten derde, om dat deeze Volken by uitneemenheid talryk zyn, niettegenſtaande 'er, t'elken Jaare, zo veelen door wilde Beeſten verſcheurd worden. Ten vierde, om dat zy eene groote kennis hebben van de krachten en het gebruik der natuurlyke Voortbrengſels van dit Geweſt, welke in eenen korten tyd, vooräl door eene zo domme Natie, niet kan verkreegen worden; om niet te melden, dat zy niet meer dan vier Maanden in het Jaar overig hebben, om een dergelyk onderzoek te doen, en dat zy van dien korten tyd nog het grootſte gedeelte moeten beſteeden tot de Viſſchery, en om Voorraad op te leggen voor den Winter. Ten vyfde, alle hunne Gereedſchappen en Huisraad zyn groolyks onderſcheiden van dien van andere Natiën, en hunne Nooddruftigheden ſchynen de Uitvinding van de meeſten derzelven beſtierd te hebben. En eindelyk ten laatſte, om dat hun onbeſchaafde Staat en Driften maar zeer weinig van die der onredelyke Dieren ſchynen te verſchillen, zynde de Vermaaklykheden hun eenigſte Doelwit, en hebbende geen Denkbeeld van eene Eeuwigheid.

De volgende Redenen beweegen ons, om te denken, dat de *Kamtſchatdalers* hunnen Oorſprong trekken, niet van de *Tartaaren*, die aan de Rivier *Amour* woonen, noch van de *Kurilers*, noch van de *Japanners*; maar alleen van de gemelde *Mongaalen*. Indien zy hunnen oorſprong hadden genomen van de *Tartaaren*, is het waarſchynlyk, dat zy zich aan de Revier *Lena* zouden neergeſlaagen hebben, alwaar tegenwoordig de *Jakutski* en de *Tunguſen* hun verblyf hebben; zynde die Plaatſen voorheen onbewoond geweeſt, en veel vruchtbaarer, dan het Schieréiland *Kamtſchatka*.

ka. Ook kunnen wy ons niet verbeelden, dat zy door de *Jakutski* van daar verdreeven zyn. Het onderſcheid hunner Zeeden van die der *Kurilers*, en teffens het merklyk verſchil in het maakſel hunner Ligchaamen, is zo groot, dat wy geenzins kunnen gelooven, dat zy van hun afkomſtig zyn. En dat zy hunnen Oorſprong uit *Japan* zouden hebben, ſchynt volkomen onbewysbaar, omdat zy zich veel eer in dit Schieréiland moeten hebben ter neer geſlaagen, dan de *Japanners* zich van het *Chineeſche* Ryk hebben afgezonderd. Dat zy ook in *Kamtſchatka* gezeeten waren reeds lang te vooren, als de *Japanners* zich geveſtigd hebben op de Eilanden, in de Zee van *Kamtſchatka* geleegen, is alleenlyk daaruit openbaar, omdat zy het gebruik van Yzer en Yzerérts niet kennen, ſchoon het reeds meer dan twee duizend Jaaren geleeden is, dat de *Mongaalen* hunne Wapenen en veele andere Gereedſchappen van Yzer maakten, en de andere *Tartaaren* hunne Meſſen en Pooken van Koper. Derhalve is het waarſchynlyk, dat de *Kamtſchatdalers* herwaards gedreeven zyn door de Wreedheid en de Geweldenaryen der Ooſterſche Veroveraars; gelyk ook de *Lopari*, de *Oſtiakken* en de *Samojeeden*, door de vermeerderingen der andere *Europeeſche* Natiën, tot de uitterſte Geweſten van het groote *Tartarye* naar het Noorden hebben moeten verhuizen. Indien het Schieréiland *Kamtſchatka* niet eer was bewoond geweeſt, voor dat de *Tunguſen* eene Zitplaats verkreegen hadden, is het waarſchynlyk, dat de *Tunguſen* zich in het Land der *Kamtſchatdalers* zouden neer geſlaagen hebben, dewyl dit Schieréiland door zyne ligging veel beter beveiligd is tegen eenige ſchielyke en onverwachte Aanvallen hunner Vyanden.

Dus komt het als zeer waarſchynlyk voor, dat

de *Kamtſchatdalers* eertyds in het Land der *Mongaalen* aan de overzyde van de Rivier *Amoar* woonden, en een en hetzelfde Volk met de *Mongaalen* uitmaakten. Dit wordt door de volgende Aanmerkingen nog te meer beveſtigd: Als, by voorbeeld, dat de *Kamtſchatdalers* verſcheidene Woorden in hunne Taal hebben, die met de *Mongaalſch-Chineeſe* Taal volkomen overeenſtemmen; waartoe men hunne uitgangen ni *ong*, *ing*, *oang*, *chin*, *cha*, *ching*, *kſi*, *kſung*, enz. kan brengen. Verder, dat de *Kamtſchatdalers* en *Mongaalen* beide van eene kleine geſtalte, en zwartachtig zyn, zwart Haair hebben, een breed en plat Aangezigt, een ſpitſen Neus, ingevallene Oogen, kleine en dunne Wenkbraauwen, eenen hangenden Buik, dunne Beenen en Armen. Eindelyk, dat deeze beide Natiën onder elkander veele Overëenkomſt hebben ten aanzien van hun Zeedelyk karakter, zynde de eene Natie zo wel, als de andere bloohartig, geneegen tot pogchen en ſlaafachtig onderworpen aan een Volk, dat haar eenigzins hard behandelt, en in tegendeel hardnekkig en gereed tot verſmaading jegens die geenen, welke haar met Zachtzinnigheid bejegenen.

III. HOOFDSTUK.

Van den OUDEN STAAT *der* INBOORLINGEN *van* KAMTSCHATKA.

Eer de *Ruſſen* dit Schiereiland onder hunne Magt bragten, leefden zy in volmaakte Vryheid, hebbende geen Opperhoofd, zynde aan geene Wet onderworpen, en betaalende geenerhande Schattingen. De oude Lieden, of zy, die wegens hunne zo geneemde Dapperheid meeſt beroemd waren, hadden het

het grootſte Gezach in hunne Dorpen; ſchoon geen van hun eenig Recht hadt om iets te beveelen, of iemand eenige Straf aan te doen.

Schoon de *Kamtſchatdalers*, in de uiterlyke Voorkoming, grootlyks zweemen naar de overige Inwooners van *Siberie*, verſchillen zy echter in dit ſtuk van hun, dat hunne Aangezigten niet zo lang zyn, als die der andere *Siberiërs*; hunne Wangen ſtaan meer uit; zy hebben dikke Tanden, en eenen wyden Mond; hunne Grootte is middelmaatig, en zy hebben breede Schouders, voornaamlyk zy, die langs de Zeekuſt woonen.

Hunne Leevenswyze is ten uiterſte ſlordig. Zy reinigen nooit hunne Handen of hun Aangezigt. Ook ſnyden zy nooit hunne Nagels af. Zy eeten met hunne Honden uit dezelfde Schotels, welke zy nooit uitwaſſchen. Alles wat omtrent hen is, ſtinkt naar Viſch. Zy kammen nooit hunne Hoofden; maar de Mannen zo wel als de Vrouwen, vlechten hun Hair in twee Hairlokken, bindende de uiterſte enden derzelven met een Touwtje vaſt. Wanneer eenig Hair over end ſtaat, binden zy het met Draaden neer, opdat het dicht aan het Hoofd ligt. Hierdoor komt het, dat zy eene zo ongelooflyke menigte Luizen hebben, dat zy dezelven als by Handvollen kunnen ſamen ſchraapen, en zy zyn zelfs morſig en onrein genoeg, om dezelven op te eeten. Zy die te weinig natuurlyk Hair hebben, draagen vreemde Hairlokken, ſomtyds ter zwaarte van tien Ponden; 't welk maakt, dat hunne Hoofden eene zeldzaame Vertooning geeven.

Zy hebben gantſch ongemeene Begrippen van God, van de Zonde, en van goede Werken. Hun grootſte geluk beſtaat in Luiheid en Opvolging hunner natuurlyke Luſten en Geneigdheden; die hen tot Zingen, Danſen en het verhaalen van Minnegeval-

len aanſpooren. Hun grootſte Ongeluk of Droefheid beſtaat in het gemis deezer Tydkortingen. Zulks vertoonen zy op alle wyzen, zelfs ten gevaar en koſte van hun Leeven; want zy achten het verkieſlyker te ſterven, dan een onäangenaam en onvermaaklyk Leeven te leiden. Dit gevoelen beweegt hen dikwyls tot Zelfsmoord; welk kwaad, na de verovering der *Ruſſen*, zo gemeen onder hen was, dat deezen groote zwaarigheid vonden, om een einde daarvan te maaken. Zy zyn 'er voornaamlyk over uit, om te voorzien in die Nooddruftigheden, welken zy voor het tegenwoordige volſtrekt noodig hebben, zonder voor het toekomende zorg te draagen. Zy hebben geen Denkbeeld van Rykdom, goeden Naam of Eere: hierom zyn ook veele Ondeugden, welke by beſchaafde Natiën veeläl plaats hebben, by hen onbekend, naamlyk de Gierigheid, de Eerzucht en de Hovaardy. Daar tegen zyn zy zorgloos, welluſtig en wreed van Aart. Deeze gebreeken veroorzaaken zeer dikwyls Twiſtingen en Gevechten onder hen, en ſomtyds zelfs met hunne Nabuuren, niet uit Begeerte, om hunne Magt uit te breiden, maar om eenige andere oorzaaken; als by voorbeeld, om hunnen Voorraad, en nog meer, om hunne Dochters weg te voeren; welk laatſte dikwyls in 't werk geſteld wordt, als hunne voornaamſte Handelwyze om een Wyf te verkrygen.

Het geheele Doelwit van hunnen Koophandel is ook niet om Rykdom te verwerven, maar om zich van de Noodwendigheden en Gerieflykheden des Leevens te voorzien. Zy verkoopen aan de *Korekers* Sabels, Voſſen- en witte Hondenhuiden, gedroogden Viſch, en eenige andere Kleinigheden, ontvangende daarvoor Kleedingen van Rendierenhuiden gemaakt, en andere Waaren.

Onder elkander verruilen zy 't geen zy overvloedig heb-

hebben tegen 't geen hun ontbreekt, als Honden, Schuitjes, Schotels en ander Huisraad, Netten, Hennep, Garen en Eetwaaren. Deeze ſoort van Ruiling wordt onder betooning van groote Vriendſchap volbragt. Wanneer iemand gebrek heeft aan eenig Ding, dat een ander heeft, gaat hy dien vryelyk bezoeken, en geeft hem, zonder eenige Omwegen te gebruiken, zynen nood te kennen, ſchoon hy miſſchien voorheen nooit eenige kennis met dien Perſoon hadt. De Bezitter is verpligt, om zich naar het gebruik des Lands te ſchikken; 't geen, waarom zyn Vriend verleegen is, ten voorſchyn haalende, geeft hy het hem. Naderhand doet hy een Tegenbezoek, en moet op dezelfde wyze worden ontvangen. Langs dien weg krygen zy, van weerskanten, hunnen nooddruft vervuld.

De Zeeden der *Kamtſchatdalers* zyn gantſch ruuw en onbeſchaafd. Zy bedienen zich nooit van eenige beleefde Uitdrukkingen, of Groetenis. Zy ontblooten nooit hun Hoofd, maaken nooit eenige Buiging tegen elkander, of eenig ander Teken van Groeting. Hunne Geſprekken zyn zeer dom, en leggen de allergrootſte Onkunde aan den dag. Zy zyn echter nog eenigzins nieuwsgierig, en by ſommige gelegenheden geneegen tot onderzoek.

Zy hebben byna alle de Plaatſen in den Hemel en op Aarde vervuld met verſchillende Soorten van Geeſten, welken zy meer vreezen en dienen dan God. Zy brengen denzelven Offerhanden by alle gelegenheden, en ſommigen draagen ook kleine Afgodsbeeldjes by zich, of ſtellen dezelven in hunne Hutten. Maar, hoe jammerlyk is hun Godsdienſt? Met betrekking tot het Opperweezen, waarvan zy ſlechts een ongemeen duiſter en verward Begrip hebben, verwaarloozen zy niet alleen hetzelve te aanbidden; maar, ingeval van Droefheid

en

en Ongelukken, vloeken zy het zelfs en laſteren het.

Zy houden geene Aanteekening van hunnen Ouderdom. Als zy in hunnen Leeftyd taamlyk gevorderd zyn, is het hun volkomen onbekend, hoe veele Jaaren zy geleefd hebben. Zy hebben dan ook geene gelegenheid, om zulks ooit weder te ontdekken. Zy kunnen echter tot honderd tellen; doch dit is zo bezwaarlyk voor hun, dat zy, zonder hunne Vingers te hulp te neemen, geen drie tellen. 't Is zeer kluchtig te zien, wanneer zy meer dan tien moeten tellen; want de Vingers van beide de Handen geteld hebbende, klappen zy dezelven te ſamen, 't welk tien beteekent; dan beginnen zy met hunne Toonen, en vorderen langs dien weg tot twintig; waarna zy gantſchlyk verward zyn, en uitroepen, *Matcha?* dat is, waar zal ik meer neemen.

De Inboorlingen van *Kamtſchatka* reekenen tien Maanden in een Jaar, van welken ſommigen langer, en andern korter zyn. Zy verdeelen dezelven niet naar de Veranderingen der Maan, maar naar den Rang van zo veele byzondere Verſchynſelen, die Jaarlyks genoegzaam op gezette Tyden in dit Schieréiland gebeuren; gelyk uit de volgende Lyſt duidlyk kan gezien worden.

De eerſte Maand. Zuiveraar van Zonden; want in deeze Maand hebben zy eenen heiligen Dag, tot zuivering van alle hunne Zonden.

De tweede Maand. Bylen-Breeker, wegens den ſterken Vorſt.

De derde Maand. Beginner van Hitte.

De vierde Maand. Tyd van den langen Dag.

De vyfde Maand. Toebereidende Maand.

De zesde Maand. Roode-Viſch-Maand.

De zevende Maand. Witte-Viſch-Maand.

De achtſte Maand. *Kaiko*-Viſch-Maand.

De

De negende Maand. Groote Witte-Vifch-Maand.
De tiende Maand van Loof-Afvalling.

Deeze laatſtgenoemde Maand, die met onze Herfſtmaand begint, duurt tot onze Slagtmaand toe, die by hen de Zuiveraar van Zonden heet. Zy is derhalve omtrent drie Maanden lang.

Ondertuſſchen zyn deeze Naamen der Maanden niet overäl in dit Schieréiland dezelfde. De bovengemelden worden eigenlyk maar gebruikt van de Inwooners langs de Rivier *Kamiſchatka*. De bewooners van de Noordlyke Deelen van dit Schiereiland geeven aan hunne tien Maanden des Jaars weder andere Naamen; als by voorbeeld:

1. De Maand van het bevriezen der Rivieren.
2. Jagt-Maand.
3. Zuiveraar van Zonden.
4. Bylen-Breeker.
5. Tyd van den langen Dag.
6. Tyd van het Jongen der Zeebeevers.
7. Tyd van het Jongen der Zeehonden.
8. Tyd, wanneer de tamme Rendieren Jongen werpen.
9. Tyd, wanneer de wilde Rendieren Jongen werpen.
10. Tyd van het Begin der Viſſchery.

Hunne Verdeeling van den Tyd is ook zeer ongemeen. Zy verdeelen gemeenlyk ons Jaar in twee Jaaren; zodat de Winter by hen een Jaar, en de Zomer insgelyks een Jaar is. Het Zomerjaar begint in onze Bloeimaand, en het Winterjaar in onze Slagtmaand.

Zy onderſcheiden de Dagen niet door de eene of andere byzondere Benaaming; ook verdeelen zy dezelven niet in Weeken; zelfs weeten zy niet, hoe veele Dagen 'er in eene Maand, of in een Jaar gaan. Zy reekenen hunne Tydperken by de eene of andere merk-

merkwaardige Gebeurtenis; by voorbeeld, van de Aankomſt der *Ruſſen* in dit Schieröiland, van den grooten Opſtand, van den eerſten Togt naar *Kamtſchatka*, enz.

De *Kamtſchatdalers* zyn volkomen onkundig van Letteren. Zy hebben geene Schriften, of beeldſpraakige Teekens, om het Geheugen eener Zaak te bewaaren. Alle hunne kennis van voorleeden Zaaken ſteunt derhalve eenig en alleen op Overleveringen, die, in korten tyd, onzeker en fabelächtig worden ten aanzien van 't geen te vooren gebeurd is.

Zy hebben geene kennis van de Zon- of Maanverduiſteringen; maar, wanneer dezelve voorvallen, brengen zy Vuur buiten hunne Hutten, en bidden de Zon of Maan, die verduiſterd is, dat zy weder ſchyne, als voorheen. Zy kennen alleenlyk drie Geſternten: naamlyk: den grooten Beer, de Pleiades, en de drie Sterren in den Orion. Ook geeven zy alleenlyk aan de Hoofdwinden onderſcheidene Naamen.

Hunne Wetten in 't algemeen ſtrekken daarheen, om den verongelykten Perſoon Voldoening te geeven. Indien iemand eenen anderen doodſlaat, moet hy door de nabeſtaanden van den omgebragten Perſoon gedood worden. Zy verbranden de Handen der geenen, die eenige maalen op Dievery betrapt zyn: maar voor de eerſte en andere maal moet de Dief alleenlyk wedergeeven, 't geen hy geſtoolen hadt, en afgezonderd in eenzaamheid leeven, zonder eenige Hulp van anderen te verwachten. Zy meenen, dat zy eenen onbekenden Dief kunnen ſtraffen, door de Zenuwen van eenen Steenbok in eene openbaare vergadering te verbranden, geloovende, dat, gelyk deeze Zenuwen door het vuur ſamengetrokken worden, zo ook alle de Zenuwen van den Dief zullen worden in een getrokken. Zy hebben nooit

ee-

eenigen Twiſt nopens hun Land- of Hutten, hebbende een ieder aldaar meer Land en Water dan hy van nooden heeft.

Schoon hunne Leevenswyze ten uiterſte ſlordig, en hunne Begrippen boven maate dom, ook hunne Handelingen zeer grof zyn, meenen zy echter, dat zy het gelukkigſte Volk op den geheelen Aardbodem zyn, en zien op de *Ruſſen*, die zich onder hen ter neêr geſlaagen hebben, met de grootſte verachting. Ondertuſſchen beginnen de *Kamtſchatdalers* tegenwoordig merklyk van Begrip te veranderen: want de oude Lieden onder hen, die door de jaaren in hunne morſige en plompe Leevenswyze zo zeer beveſtigd zyn, dat zy dezelve niet meer afleggen kunnen, gaan allengskens heen, en de jonge Lieden benevens het opkomend Geſlacht, tot den Chriſtlyken Godsdienſt bekeerd zynde, omhelzen ook de Zeeden en Gewoonten der *Ruſſen*, verachtende de Woeſtheid en Bygeloovigheid hunner Voorouderen.

In ieder *Oſtrog*, of groot Vlek, is, op Bevel van haare Majeſteit, de Keizerin van *Ruſland*, een Opperhoofd aangeſteld, die alleen Rechter is in alle voorkoomende Geſchilzaaken, uitgenomen in zulken, die over Leeven en Dood gaan. En niet alleen deeze Opperhoofden, maar zelfs ook het gemeene Volk, hebben hunne Kapellen, tot den openbaaren Godsdienſt geſchikt. Ook zyn 'er in de meeſte Dorpen Schoolen opgerecht, waar in de *Kamtſchatdalers* met groot vermaak en genoegen hunne Kinderen zenden. Door deeze middelen, hoopt men, dat hunne verre gaande Woeſtheid en Domheid, in korten tyd, merklyk zal verminderd, en vervolgens geheel uitgeroeid worden.

IV. HOOFD.

IV. HOOFDSTUK.

Van de OSTROGS, *of* WOONPLAATSEN *der* KAMTSCHATDALERS.

Onder de Benaaming van *Oſtrog* verſtaan wy eene Verblyfplaats van *Kamtſchatdalers*, beſtaande uit verſcheidene Hutten, die met eenen aarden Wal, of ook wel met Paliſſaden, omringd is.

De Hutten der *Kamtſchatdalers* zyn op de volgende wyze gebouwd: zy ſpitten eene Kuil in den Grond omtrent vyf Voeten diep, zynde de Breedte en Lengte derzelve geëvenredigd naar het getal der Lieden, die daarin hun verblyf zullen houden. In het midden deezer kuil planten zy vier dikke Paalen; over dezelven leggen zy Balken, op welken zy de Zoldering vaſt maaken, laatende in het midden eene vierkante Opening, die hun tot een Venſter en teſſens tot een Schoorſteen verſtrekt. Zy bedekken de Hut met Gras en Aarde, zo dat zy van buiten de gedaante heeft van eenen ronden Heuvel; maar van binnen zyn zy langwerpig vierkant, en de Haardſteede is in eene van de langſte zyden van het vierkant. Tuſſchen de Poſten, langs de Wallen of zogenaamde Muuren der Hutten, maaken zy breede Banken, waarop iedere Familie afzonderlyk ligt: maar aan die Zyde, welke tegenöver het vuur is, maaken zy geene Banken, zynde die Plaats geſchikt tot Berging van hun Keukengereedſchap, waarin zy hunnen Koſt voor zich en hunne Honden gereed maaken. Maar in die Hutten, in welken geene Banken zyn, leggen zy Balken op den Grond, en bedekken dezelven met Matten. Ook verſieren zy de Muuren hunner Hutten met Matten, van Gras gevlochten.

Zy

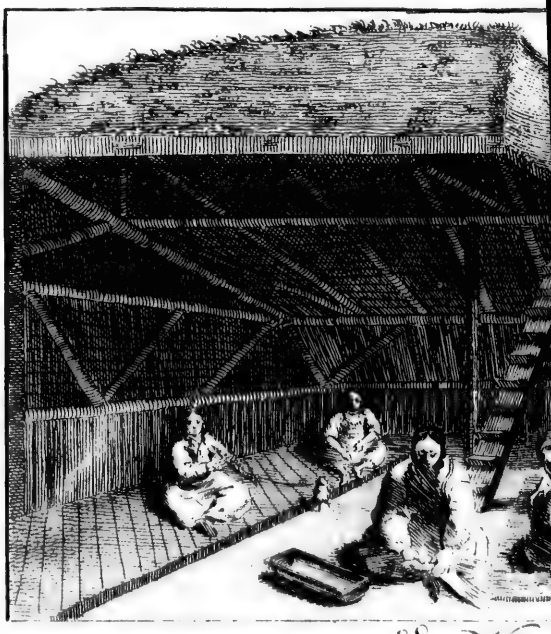

Eene Winter

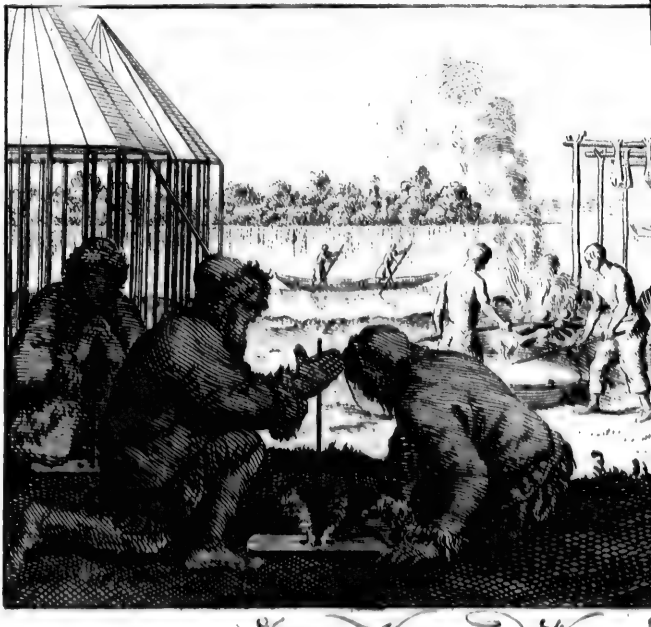

Somers Hutten, en de Wyze om

Eene Winter-Hut van binnen. *Bladz. 240.*

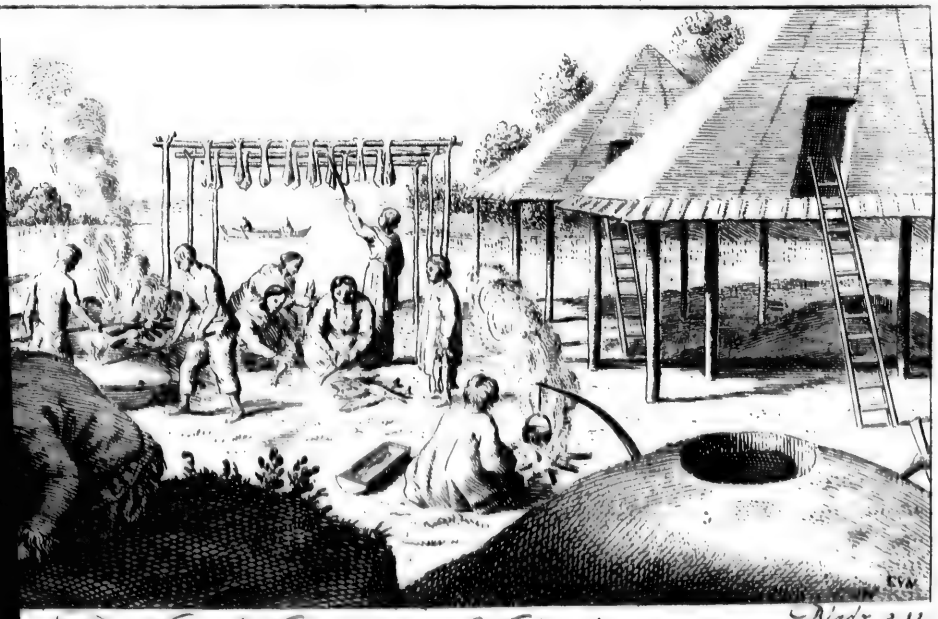

…n, en de Wyze om Vuur te maaken en Visch te droogen. *Bladz. 241.*

Zy klimmen in hunne Hutten, door middel van Ladders, gemeenlyk zo dicht by de Haardſteede geplaatſt, dat, wanneer zy hunne Hutten warm ſtooken, de Sporten der Ladder zeer heet worden, en de Rook zo dik is, dat iemand, niet gewend dien te verdraagen, daardoor byna zou worden verſtikt; doch de Inboorlingen maaken geene zwaarigheid, om door dien Damp uit en in te gaan. En ſchoon zy alleenlyk hunne Teenen op de Sporten der Ladder kunnen veſtigen, klimmen zy echter dezelve met eene ongemeene Rasheid op. Ook ſchroomen de Vrouwen niet, met haare Kinderen op haare ſchouders, door dien Rook te gaan; ſchoon 'er eene andere Opening is, door welke de Vrouwen moogen in en uitgaan. Maar, indien eenig Mansperſoon insgelyks daardoor wilde gaan, zou hy grootlyks worden uitgelagchen.

De *Kamtſchatdalers*, woonen den geheelen Winter door, in deeze Hutten, waarna zy zich begeeven in anderen, welken zy *Balagans* noemen. Deeze dienen hun niet alleen tot een Zomerverblyf, maar ook tot Bewaarplaatſen van hunnen Voorraad. Zy worden op de volgende wyze gemaakt. Negen Paalen, twee Vademen of meer lang, worden in den Grond gezet, en door Balken, over dezelven gelegd, aan elkander verbonden. Zy bedekken dezelven met Roeden, en leggen Gras daar over heen, maakende Sparren en een rond ſpits Dak daar boven vaſt, welk zy met Struiken en Gras dicht maaken. Zy binden het onderſte end der Sparren met Touwen en leeren Riemen aan de Balken vaſt, en maaken aan weerskanten eene Deur, recht tegenöver elkander.

Dergelyke *Balagans* hebben zy niet alleen rondom hunne Winterhutten, maar ook in die Plaatſen, alwaar zy hunnen Wintervoorraad in den Zomer op-

leggen. Dezelve zyn ook zeer gepaſt in dit Landſchap, uit hoofde van den menigvuldigen Regen, die zekerlyk al hunnen Voorraad van Viſch zou verderven, indien dezelve niet in dergelyke Plaatſen bewaard werdt. Daarenboven, wanneer zy, op den Herfſt, de Viſſchery en de Jagt volbragt hebben, bergen zy daar hunnen droogen Viſch, tot dat zy dien in den Winter van daar haalen; gebruikende daaromtrent geene andere Voorzorg, dan dat zy de Ladder weg neemen. Indien deeze Bewaarplaatſen hunner Leevensmiddelen niet zo hoog waren, zouden de wilde Beeſten dezelven zeekerlyk beroeven: want, niettegenſtaande al hunne voorzorg, beklimmen echter de Beeren nog ſomtyds hunne Hutten, en openen zich met Geweld eenen Toegang tot hunne Magazynen; voornaamlyk in den Herfſt, wanneer de Viſch en de Beziën beginnen ſchaarſch te worden.

In den Zomer, wanneer zy uit jaagen gaan, hebben zy, behalve deeze *Balagans*, ook nog Hutten, van Gras gemaakt, waarin zy hunne Spys bereiden, en hunnen Viſch in ſlecht weer gereed maaken.

Ook kooken de *Koſakken*, in dergelyke Hutten, hun Zout van Zeewaater. De Dorpen, die wel bewoond, en wier Hutten met deeze *Balagans* omringd zyn, maaken op eenigen afſtand eene zeer aangenaame Vertooning.

De Zuidlyke *Kamtſchadalers* bouwen gemeenlyk hunne Dorpen in dikke Boſſchaadjen, en andere Plaatſen, die van natuur ſterk zyn; doch nooit minder, dan twintig *Werſten* van de Zee, en hunne Zoomerwooningen zyn dicht aan de monden hunner Rivieren. Maar de *Kamtſchadalers*, die langs den Zeeboezem van *Penſchinska*, en den Ooſterſchen Oceaan woonen, bouwen hunne Vlekken zeer dicht aan het Strand.

De Inboorlingen van *Kamtſchatka* werken die Ri-

Rivier, dicht aan welke hun Vlek geleegen is, aan als een byzonder Erfdeel van hunnen Stam. En indien een of twee Huisgezinnen het eens in den zin krygen, afzonderlyk te woonen in eene Plaats, van hun Geboortevlek afgefcheiden, bouwen zy voor zich Hutten aan de zelfde Rivier, of aan eenigen Tak, die in dezelve valt. Weshalve het zeer natuurlyk is te denken, dat de Inwooners van ieder Vlek oorfpronglyk hunne Afkomft hebben van den zelfden Vader: en de *Kamtfchatdalers* zelven zeggen, dat *Kit*, onder welke Benaaming zy fomtyds God, en fomtyds ook hunnen eerften Vader verftaan, twee Jaaren lang aan elke Rivier woonde, en aan zyne Kinderen die Rivier, aan welke zy gebooren zyn, tot hun byzonder Erfgoed naliet. En fchoon de *Kamtfchatdalers* voorheen gewoon waren, alleenlyk langs hunne eigene Rivieren te jaagen en op dezelven te vifichen, zweeven zy thans echter daartoe meer dan twee honderd Werften ver in 't rond.

V. HOOFDSTUK.

Van het HUISRAAD *der* KAMTSCHATDALERS, *en van hunne overige* GEREEDSCHAPPEN.

Al het Huisraad der *Kamtfchatdalers* beftaat alleenlyk in Tafels, Bekkens, Trogs en Kannen, van de Baft van Berkenboomen gemaakt. Dewyl den Volken van het Schieréiland *Kamtfchatka* het gebruik van Metaalen gantfchlyk onbekend is, oordeelen wy het niet ongepaft, kortlyk te verklaaren, hoe zy, zonder het gebruik van Yzeren Werktuigen, in ftaat zyn hunne huishoudlyke Werkingen te verrichten, als bouwen, zaagen, vuurmaken, hunne

Eetwaaren bereiden, enz.; zynde daarenboven zo ongemeen dom en onkundig, dat zy naauwlyks, met behulp hunner Vingeren, tien kunnen tellen. Welke Uitwerking heeft niet de Noodzaaklykheid zelfs op de laagſte en minſt vatbaare Gemoederen!

Voor de Aankomſt der *Ruſſen* in *Kamtſchatka*, bedienden de Inboorlingen zich van Steenen en Beenen, in plaats van Metaalen. Zy wiſten daarvan Bylen, Spieſen, Boogen, Pylen, Naalden, enz. te maaken. Hunne Bylen waren gemaakt van Beenen van Walviſſchen en Rendieren, en ſomtyds ook wel van Agaat- Kei- of Vuurſteenen. Zy hadden de gedaante van eene Wig, en waren aan kromgeboogene Steels vaſtgemaakt. Door middel van deeze Werktuigen holden zy hunne Kanoos of Schuitjes uit, gelyk ook hunne Bakken en Troggen; maar zy moeſten zo veel Vlyt en Tyd daaraan verſpillen, dat een Kano den arbeid van drie Jaaren, en een groote Bak dien van een geheel Jaar vereiſchte. Om deeze Reden, was een groote Kano of een groote Bak in zo groote achting by de *Kamtſchatdalers*, als een ſtuk van het koſtbaarſte Metaal en het fraaiſte Werk by ons is. Dit ging zelf zo verre, dat een Dorp, welk in 't Bezit was van zulk geacht Huisraad en Gereedſchappen, op dezelven niet weinig trots en moedig was; voornaamlyk, indien zy Bezitters waren van een Bekken of Bak, die voor meer dan eenen Gaſt te gelyk kon dienen. In die Bakken rechten zy hunne Spys toe, en zy maaken hunne Sop of Viſchnat heet, door gloeijende Steenen daarin te werpen.

Hunne Meſſen beſtonden uit eene ſoort van groenachtig Bergkriſtal, met eene ſcherpe Punt voorzien, hebbende de Gedaante van eene Lancet of Vlym, en zynde in een houten Hecht geſtooken. Van zulk kriſtal waren ook hunne Bylen, Spieſen

en

en andere Schietgereedſchappen gemaakt; insgelyks bereiden zy ook daarvan hunne eigenlyk gezegde Laatvlymen, waarmede zy tegenwoordig nog aderlaaten. Hunne Naainaalden maakten zy van de Beenen van Sabeldieren, waarmede zy niet alleen hunne Kleederen naaiden, maar ook, op hunne wyze, een vreemd ſoort van Borduurſel maakten.

Zy bedienen zich van eene aartige en gemaklyke wyze om vuur te maaken. Ten dien einde voorzien zy zich van een Plankje van droog Hout, met ronde Gaten in hetzelve gemaakt, en van een klein rond Stokje; dit wryven en draaijen zy in een Gat zo lang, tot dat het Vuur vat, en in plaats van Tonder gebruiken zy droog Gras, week geklopt. Deeze Werktuigen worden in zulke groote achting by de *Kamtſchatdalers* gehouden, dat men hen nooit zonder dezelven vinden zal; en zy waarderen dezelven hooger dan onze Vuurſlagen en Vuurſteenen. Maar zy zyn ook ongemeen verzot op ander yzeren Gereedſchappen, als Bylen, Meſſen en Naalden; 't welk zelfs zo ver ging, dat, by de eerſte Aankomſt der *Ruſſen* in *Kamtſchatka*, een ſtuk gebrooken Yzer als een groot Geſchenk werdt aangezien; en zelfs tot heden toe ontvangen zy hetzelve met Dankbaarheid, weetende zich ook van het minſte ſtukje van hetzelve te bedienen, 't zy om hunne Pylen te ſcherpen 't zy om Schichten te maaken; 't welk zy doen, door hetzelve koud tuſſchen twee Steenen uitteklopppen. Alle de eigen Inboorlingen deezer Gewesten maaken byzonder veel werk van Yzer, en weeten hetzelve zeer behendiglyk tot veelerhande Gebruiken aan te wenden. Dewyl ſommigen derzelven vermaak ſtellen in den Oorlog, is het den *Ruſſiſchen* Kooplieden ſtrenglyk verbooden, hun eenige Wapentuigen of Krygsgereedſchappen te verkoopen. Doch zy zyn zelven vernuftig genoeg, om van de

yzeren Potten en Ketels, welken zy koopen, Spiesen en Pylen te maaken; en zy zyn, in dit byzonder ſtuk, zo kunſtig en behendig, dat zy, wanneer het oog van eene Naald gebrooken is, een nieuw oog daaraan weeten te maaken; 't welk zy zo dikwyls herhaalen, tot dat 'er genoegzaam niets dan de Punt van de Naald overblyft. Zelfs toen ik in het Schieriland *Kamtſchatka* was, waren de Naalden, door de *Kamtſchatdalers* gemaakt, de beſte ſoort; en zy, die dicht by de *Ruſſen* woonden, maakten alleenlyk gebruik van yzeren en koperen Gereedſchappen, terwyl de overigen nog ſteeds hun houten Huisraad voortrekken.

Ondertuſſchen verzekeren anderen, dat de *Kamtſchatdalers* het Gebruik van Yzer, zelfs voor de aankomſt der *Ruſſen* in het Schieriland, zeer wel kenden; dat zy het ontvingen van de *Japanners*, die aan de *Kurilſche* Eilanden kwamen, en ook eens in den Mond van de Rivier *Kamtſchatka*; en dat de Naam *Schisman*, welken de *Kamtſchatdalers* aan de *Japanners* geeven, komt van *Schis*, eene Naald beteekenende. De *Japanners* hadden zekerlyk de gewoonte, om op de *Kurilſche* Eilanden te vaaren, en aldaar Handel te dryven; want ik vond daar een' *Japanſchen* Sabel, eene verlakte Tafel, en Zilveren Oorringen, die van geene andere Plaats derwaard konden gebragt zyn.

Onder alle de Zeldzaamheden, door deeze wilde en woeſte Volken met hunne ſteenen Meſſen en Bylen gemaakt, verwonderde ik my over niets meer, dan over eene Keten van Walviſchbeenen, in eene leedige Hut, dicht by de Kaap *Tſchukotskoi* gevonden. Dezelve beſtondt uit verſcheidene Leden, allen zo glad en fraai, als of zy gedraaid waren, zynde ieder omtrent anderhalve voet lang, en uit eenen Tand gemaakt. 't Is byna ongelooflyk, dat iemand

van

van die woeſte en domme Natie een ſtuk werks van eenen zo keurlyken Arbeid, den beſten Kunſtenaar niet onwaardig, door middel ſlechts van ſteenen werktuigen, zou hebben kunnen vervaardigen.

Op tweederleie wyze maaken zy hunne Booten. De eene ſoort wordt *Koaihtahta* en de andere *Tahta* genaamd. De eerſte Soort verſchilt niet van onze Viſſchers Schuitjes, behalve dat de Voor- en Achterſtevens hooger en de Zyden laager zyn. De *Tahta* heeft den Voor- en Achterſteven van eene en dezelfde Hoogte; en het middelſte Gedeelte van het Vaartuig is niet buitenwaard geboogen, maar valt veel meer binnenwaard; 't welk zeer ongemaklyk is, voornaamlyk, als 'er eenige wind is, wanneer het Vaartuig zeer ras vol water komt. Zy bedienen zich van de *Koaihtahta* alleenlyk op de Rivier *Kamtſchatka*, maar van de *Tahta* op de meeſte andere Plaatſen. Wanneer 'er eenige Planken over de *Tahta* worden vaſt gehecht, worden zy *Baidars* genoemd, welke de Inboorlingen van *Kamtſchatka* op de *Bobrovoi*, of de Beverzee, gebruiken, om Zeedieren te vangen. Zy ſplyten deeze *Baidars*, en dezelven met Walviſchbaarden aan een naaijende, breeuwen zy ze dicht met Mos en droog Gras, welk zy week geklopt hebben.

De *Kurilers*, zo die op de Eilanden woonen, als die omtrent *Kuriſkaja Lopatka* hun verblyf houden, bouwen de *Baidars* met een Kiel, waaraan zy de Planken met Walviſchbaarden vaſtnaaijen, breeuwende de Reeten met Mos dicht.

De *Kamtſchatdaters* maaken hunne Booten alleenlyk van Popelierhout; maar de *Kurilers*, hebbende geen bekwaam Hout van hun eigen Gewas, zyn genoodzaakt zich te bedienen van dat Hout, welk de Zee omtrent hunne Kuſt op het Strand werpt,

en men onderſtelt van de Kuſt van *Japan*, van *Amerika*, of van *China* te komen.

De Inwooners van het Noordlyk gedeelte van *Kamtſchatka*, de *Korekers*, die vaſte Woonplaatſen hebben, en de *Tſchukotskers* maaken, wegens Gebrek van bekwaam Timmerhout en Planken, hunne *Baidars* van de Huiden van Zeedieren.

In de Bootjes zitten twee Perſoonen, de een aan den Voorſteven en de ander aan den Achterſteven. Zy duwen dezelven tegen den Stroom op door middel van lange dikke Stokken; 't welk met ongemeen groote moeite ſteeds verzeld gaat. Wanneer de ſtroom ſterk gaat, kunnen zy in den tyd van een uur maar zeer weinig vorderen; desniettegenſtaande brengen zy deeze Bootjes, vol gelaaden, ſomtyds twintig Werſten ver; en, wanneer de Stroom niet zeer ſterk is, zelfs dertig of veertig Werſten tegen de Rivier op.

In de grootere Schuiten kunnen zy dertig of veertig Pud laaden; en, wanneer de Goederen, die zy vervoeren moeten, niet zeer zwaar zyn, leggen zy dezelven op een Vlot of Brug, tuſſchen twee Schuiten, die zy aan een hechten, gemaakt. Zy bedienen zich van deeze Handelwyze, om hunne Eetwaaren met den Stroom af te voeren, en teffens naar en van de Eilanden te brengen.

VI. HOOFD-

VI. HOOFDSTUK.

Van de VOORNAAMSTE BEEZIGHEDEN *der Inboorlingen van Kamtſchatka, zo der* MANNEN, *als der* VROUWEN.

In den Zomertyd zyn de Mansperſoonen in dit Schieröiland beezig om Viſch te vangen, dezelven te droogen en naar hunne Woonplaatſen overte voeren. Ook bereiden zy dan de Viſchgraaten en eene ſoort van Viſch, om hunne Honden in den Winter daar mede te voeden. De Vrouwsperſoonen neemen den Viſch uit, zuiveren dezelven, en hangen dien op om te droogen; en ſomtyds gaan zy ook met haare Mannen ter Viſchvangſt. Na dat de Tyd der Viſſchery voorby is, verſamelen zy de Kruiden, Wortels en Bezien, zo tot hun Voedſel als tot Geneesmiddelen geſchikt.

Op den Herfſt vangen de Mannen ook nog eene menigte van die Viſſchen, welke zich gewoonlyk omtrent dien tyd vertoonen; ook dooden zy dan veel Gevogelte, als Ganzen, Endvogels, Zwaanen, en dergelyken. Zy leeren de Honden hunne Sleeden trekken, en maaken het Hout tot die Rytuigen en andere gebruiken gereed. De Vrouwsperſoonen zyn in dien tyd beezig met hun Hennep van Brandenetels, hetzelve op te trekken, in het Water ter rotting te leggen, te beuken, de Baſt 'er af te maaken, en hetzelve naar de *Balagans* te brengen.

In den Winter jaagen de Mansperſoonen op Sabeldieren en Voſſen; voorts weeven zy Viſchnetten, maaken Sleeden, haalen Hout, en voeren hunne Eetwaaren, die zy in den Zomer bereid hadden, maar in den Herfſt niet naar huis konden brengen,

van de verſcheidene Plaatſen, alwaar zy dezelve geborgd hadden, naar hunne Hutten. De Vrouwsperſoonen zyn 'er dan voornaamlyk over uit om Garen tot de Viſchnetten te ſpinnen.

In de Lente, wanneer de Rivieren beginnen te ontdooijen, en de Viſch, die in dezelven overwinterde, zich naar de Zee begeeft, vinden de Mannen hun Werk, dezelven, of de Zeedieren, welken omtrent deezen tyd in meenigte in de Baaijen komen, te vangen. De Lieden, die langs den Ooſterſchen Oceaan woonen, vangen dan de Zeebeevers. Zo ras de Velden, in het voorjaar, van den Sneeuw ontbloot worden, gaat al het Vrouwvolk naar buiten, om wilden Knoflook of andere jonge Kruiden of Spruiten te zoeken. Zy bedienen zig daar van niet alleen by gelegenheid van gebrek of ſchaarsheid van andere Leevensmiddelen, 't welk hun, niet zelden in dit Jaargetyde overkomt, maar ook uit weelde: want zy zyn zo verzot op allerleie ſoort van Groenten, dat men hen, geduurende de geheele Lente zelden zal aantreffen, zonder eenige groente in den Mond te hebben. En ſchoon zy dan altyd eenen grooten Bondel Groente te huis brengen, duurt dezelve zelden langer dan eenen Dag.

Behalve de bovengemelde Beezigheden, zyn de Mannen verpligt hunne Hutten en *Balagans* te bouwen, hunne Hutten warm te maken, het Eeten te bereiden, hunne Honden te voeden, de Dieren, wier Huiden tot Kleeding gebruikt worden, afteſtroopen, en al het Huisraad en Krygsgereedſchap te verſchaffen. De Vrouwen zyn hier te land de eenige Kleermaakſters en Schoenmaakſters; want zy bereiden de Huiden, en maaken de Kleederen, Schoenen en Kouſen. 't Is zelfs eene ſchande voor de Mannen, iets van dien aart te doen; zodat zy de *Ruſſen*, toen zy eerſt in dit Schieréiland kwamen,

in

in een zeer belachlyk licht aanſchouwden, wanneer zy hen of hunne Naalden, of hunne Elſen zagen gebruiken. De Dienſt der Vrouwen word hier insgelyks beſteed in het verwen der Huiden, in de Bezweeringen en in het geneezen der Zieken.

De wyze, waarop de *Kamtſchatdalers* de Huiden bereiden en verwen, dezelven naaijen en ſamenhechten, is als volgt: alle de Huiden, waarvan zy zich tot hunne Kleeding bedienen, als, by voorbeeld, de Huiden van Rendieren, Zeehonden, Honden en Beevers, bereiden zy op eenerleie wyze. In de eerſte plaats dezelven nat maakende en uitſpreidende, ſchraapen zy 'er zorgvuldiglyk af alle de ſtukjes Vet of Aderen, die 'er, na de afſtrooping, nog aan overig gebleven waren, door middel van ſteenen, in hout vaſt gemaakt; daarna wryven zy dezelve ſterk met verſche of zuure Kavejaar; dan rollen zy dezelven op, en treeden ze met voeten zo lang, tot dat de Huid begint te ſtinken; vervolgens ſchraapen zy het Vel weder en reinigen hetzelve, waarmede zy zo lang aanhouden, tot dat de Huid zacht en zuiver is. Zulke Huiden, welken zy bereiden zonder het Hair daarin te laaten, pleegen zy eerſt op dezelfde wyze te behandelen; daarna hangen zy dezelfde, geduurende eene Week, in den Rook, en naderhand weeken zy dezelven in warm Water om het Hair te doen uitvallen; ten laatſte dezelven met Kavejaar wryvende, geduurig treedende en met Steenen ſchraapende, maaken zy dezelven eindelyk ſchoon en zacht.

Zy verwen ook de Huiden van Rendieren en Honden, waarvan zy zich tot hunne Kleeding bedienen, met de Schors van Elzenhout, in zeer kleine ſtukjes geſneeden en gewreeven. Maar de Huiden van Zeehonden, welken zy gebruiken of tot Kleeding, of tot Schoenen, of tot Riemen, om hunne Sleeden

daar-

daarmede te binden, verwen zy op eene byzondere wyze. Nadat zy eerſt de Huid gezuiverd hebben van het Hair, maaken zy eenen Sak van de Huid, en die Zyde, waarin het Hair gezeeten heeft, naar buiten gekeerd hebbende, gieten zy een ſterk Afkookſel van de Baſt van Elzenhout daarin; nadat de Huid dus eenigen tyd geleegen heeft, hangen zy dezelve op, en kloppenze met eenen Stok. Deeze Verrichting herhaalen zy zo lang, tot dat de Kleur door de geheele Huid getrokken is; daarna ſnyden zy den Sak open, en de Huid uitſpreidende, droogen zy dezelve in de Lucht; eindelyk wryven zy dezelve, tot dat zy zacht en week en bekwaam tot het gebruik geworden is. Zulke Huiden zyn niet zeer ongelyk aan bereide Geitenvellen; ſchoon de Heer *Steller* zegt, dat de *Lamuſchki* nog eene betere wyze hebben om dezelven te bereiden. Deeze Huiden noemen zy *Mandari*, en zy zyn ieder ruim dertig Stuivers waardig. Het Hair der Zeehonden, waarmede zy hunne Kleederen en Schoenen verſieren, wordt geverfd in het Sap van zekere roode Beziën, gekookt met de Baſt van Elzenhout, Aluin en *Lac Lunæ*; 't welk te ſamen eene zeer heldere kleur uitmaakt. Zy zyn gewoon hunne Kleederen en Schoenen te naaijen met Naalden van Beenen gemaakt; en in plaats van Draaden bedienen zy zich van de Veezelen van Rendieren, welke zy tot de vereiſchte Lengte en Dikte ſplyten.

Zy maaken eene ſoort van Lym van gedroogde Viſchhuiden, en voornaamlyk van de Walviſchhuiden. Een gedeelte van zo eene Huid rollen zy op in eene Elzenſchors, en dat voor eene korte wyle tyds in warme Aſch gelegd hebbende, neemen zy het vervolgens weder daaruit; wanneer het zeer bekwaam tot het gebruik is, en inderdaad eene zeer goede ſoort van Lym uitmaakt.

VII. HOOFD-

VII. HOOFDSTUK.

Van de KLEEDING *der* KAMTSCHATDALERS.

De Kleederen der *Kamtſchatdalers* zyn, voor het grootſte gedeelte, gemaakt van de Huiden van Rendieren, Honden en andere Land- en Zeedieren, en zelfs van Vogelvachten, voegende gemeenlyk die van verſcheidene Dieren in hetzelfde Gewaad by een. Het Opperkleed maaken zy op tweederleie wyze; ſomtyds ſnyden zy alle de Slippen of Panden van gelyke lengte; en ſomtyds laaten zy de achterſte Slippen, by wyze van een Sleep, merklyk langer. Dezelve worden gemaakt van Rendierenhuiden, met wyde Mouwen, die zo lang zyn, dat zy over de knie hangen. Van achteren is aan het Opperkleed een Hoed of Kap vaſt gemaakt, welke zy, in ſlecht Weêr, onder hunne gewoone Kappen, over het Hoofd trekken. De opening van boven is alleenlyk wyd genoeg, om hun Hoofd daardoor te kunnen ſteeken. Rondöm die Opening naaijen zy aan het Kleed de Huiden van Hondenpooten, waarmede zy, in koud en ſtormächtig Weêr, hun Aangezigt bedekken, en rondöm de Slippen en de Mouwen naaijen zy eenen zoom van eenen witte Hondenhuid. Op den Rug van het Opperkleed naaijen zy, ſieraadshalve, eenige kleine Lapjes of Zyde van onderſcheidene kleuren. Zy draagen doorgaans twee Rokken; den Onderrok met de Hairzyde naar binnen, zynde de gladde zyde met de ſchors van Elzenhout geverfd; en den Bovenrok met de Hairzyde naar buiten. Tot het Opperkleed verkiezen zy gemeenlyk zwarte, witte of geſprikkelde Huiden, wier Hair meeſt geëicht is wegens zyne ſchoone kleur.

Man-

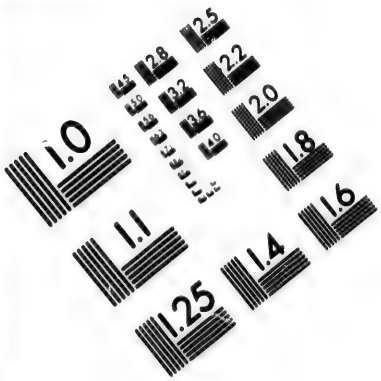

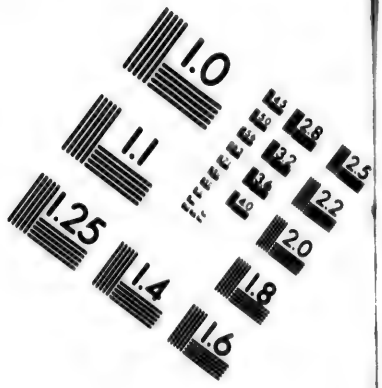

IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)

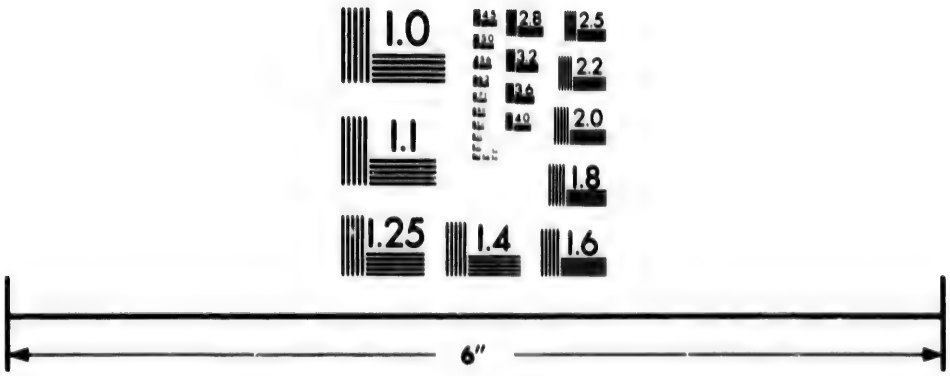

Photographic Sciences Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

2.5
2.2
2.0
1.8
1.0

Mannen en Vrouwen, zonder onderſcheid, dragen de boven gemelde Kleeding, beſtaande het geheele onderſcheid in hunne Onderkleederen, en die, waarmede zy hunne Voeten en Beenen bedekken. De Vrouw perſoonen hebben een Onderkleed, dat zy gemeenlyk te huis in hunne Hutten draagen, beſtaande in eenen Borſtrok en Broek aan een genaaid. De Broeken zyn zeer wyd, gelyk de Schippers Broeken, en onder de knie vaſtgebonden; de Borſtrok is van boven wyd, en met eenen leeren Riem toegemaakt. Haare Zomerkleederen worden gemaakt van bereide Huiden zonder Hair; maar hunne Winterkleeding beſtaat uit Huiden van Rendieren of Steenbokken, met het Bont voorzien. Het Huisgewaad der Mansperſoonen beſtaat in eenen breeden leeren Gordel, met eenen Sak van vooren, en een leeren Schootsvel of Voorſchoot van achteren, om hen aldaar te bedekken. Deeze Gordels worden van Huiden van verſcheidene kleuren gemaakt. De *Kamtſchatdalers* hadden voorheen de gewoonte, om geduurende den Zomertyd in dit gewaad uit viſſchen en jaagen te gaan; maar tegenwoordig is deeze moode by hen veranderd, en zy draagen thans onder hunne Gordels linnen Hembden, die zy van de *Ruſſen* koopen.

De Dekkleeden van hunne Voeten en Beenen zyn uit Huiden van verſcheidene ſoorten ſamengeſteld. In den Zomer, geduurende den Regentyd, draagen zy eene ſoort van Kouſen van Huiden van Zeehonden gemaakt, met de hairige zyde naar buiten; maar gemeenlykſt bedekken zy hunne Voeten en Beenen met de Huid der Beenen van Rendieren, en ſomtyds ook wel met die van de Beenen van andere Dieren, en wel van de ruigſten, die zy kunnen vinden, om dezelven tegen de koude te beſchermen. Maar de fraaiſte Laarſen, waarvan zo wel de *Koſak-*

ſakken als de *Kamtſchatdalers* zich in hunnen grootſten Opſchik bedienen, worden op de volgende wyze gemaakt: de Zool is van wit Zeehondenvel; het geen daaraan vaſt is, is van fraai geverfd Leêr; de Achterſtukken zyn van wit Hondenleer; en 't geen om de Beenen komt, is van bereid Leêr, of van geverfde Zeehondenhuiden; en de bovenſte Stukken zyn op hunne wyze geborduurd. Deeze Laarſen zyn zo ongemeen, dat, wanneer een ongehuwd Manspersoon dezelven draagt, men terſtond daaruit alleen beſluit, dat hy uit vryen gaat.

Zy draagen dezelfde ſoort van Kappen als het Volk van *Jakutski*. In den Zomer hebben zy eene ſoort van Hoeden, van de Baſt van Berkenhout gemaakt, en vaſt om hun Hoofd gebonden. De *Kuriters* gebruiken in den Zomertyd Kappen, van gedroogd Gras gemaakt. Het Hoofdſieraad der Vrouwen by dezelven beſtaat in die groote Paruiken, waarvan wy te vooren melding gedaan hebben; en deeze waren haar zo aangenaam, dat, toen zy tot het Chriſtendom overgingen, zy zeer bezwaarlyk daartoe konden gebragt worden, om dien ongevoeglyken Opſchik voor een gepaſter Hoofdſieraad te verruilen. Doch tegenwoordig is, romdöm de *Ruſſiſche* Volkplantingen, alles volkomen veranderd, draagende de Vrouwen thans Hembden, Hemdrokken, Handlobben, Mutſen en Linten; over welke verandering zich niemand beklaagt, uitgenomen alleen de alleroudſte Lieden. De Vrouwen verrichten al haar Werk in Wanten. Voorheen waſchten zy nooit haare Aangezigten; doch tegenwoordig bedienen zy zich daarenboven zelfs van wit en rood Blanketſel. Om wit Blanketſel te bekomen, maaken zy gebruik van zeker verrot Hout; en om rood te verkrygen, van zekere Zeeplant *, welke zy kooken

* *Fucus marinus obtecta forma. Pinus maritima, ſeu fucus teres. Dod. Append. 326. RAY. LINN.*

ken in Zeehonden Vet, en haare Wangen daarmede wryvende maaken zy dezelven zeer rood. Zy maaken het meeſte werk van de Kleeding en den Opſchik in den Wintertyd, voornaamlyk wanneer zy Bezoeken ontvangen of geeven.

De gemeene of dagelykſche Kleeding voor een *Kamtſchatdaler* en zyne Familie komt hem niet minder, dan op honderd Roebels te ſtaan; want de groſſte en ſlechtſte Kouſen, die in *Rusland* niet meer dan twintig Kopeiken koſten, kunnen in dit Schieröiland niet minder dan voor eenen Roebel verkocht worden; en alle andere Dingen worden in die Evenredigheid verkocht. De *Kurilers* zyn beter in ſtaat om goede Kleederen te koopen, dan de *Kamtſchatdalers*; want zy kunnen voor eenen Zeebeever zo veel koopen, als de *Kamtſchatdalers* voor twintig Voſſen; en een Zeebeever koſt den eerſtgenoemden zo veel moeite niet, als vyf Voſſen den Inboorlingen van *Kamtſchatka* doen. Want, hy moet een zeer goed Jaager zyn, die in *Kamtſchatka* meer dan tien Voſſen in een Winter vangt; daar een *Kuriler* zich zelven ongelukkig rekent, indien hy niet ten minſte drie Zeebeevers in dat Jaargetyde vangt; behalve dat 'er nog zeer veelen by Storm en Onweer op het Strand geworpen worden.

VIII. HOOFD.

VIII. HOOFDSTUK.

Van de SPYS *en* DRANK *der* KAMTSCHATDALERS, *en teffens van hunne* WYZE *van* KOOKEN.

Hebbende voorheen reeds gemeld, dat al het Voedſel der *Kamtſchatdalers* alleenlyk beſtaat in Wortels, Viſch en Zeedieren, welke in de tweede Afdeeling van dit Boek beſchreeven zyn; zullen wy nu verhaalen, hoe zy dezelven toebereiden. En in de eerſte plaats zullen wy beginnen met den Viſch, dien zy in plaats van Brood gebruiken.

Het voornaamſte Voedſel der *Kamtſchatdalers*, genaamd *Yokola*, wordt van allerleie ſoort van Viſch bereid, en verſtrekt hun tot Huisbrood. Zy verdeelen hunne Viſſchen in zes deelen. De Zyſtukken en de Staart worden opgehangen om te droogen. De Rug en de dunnere gedeelten van den Buik worden in 't byzonder bereid, en gemeenlyk over 't vuur gedroogd. De Kop wordt in eene Put gelegd om te zuuren, en dan eeten zy dien als gezouten Viſch, en houden 'er zeer veel van; ſchoon de ſtank daarvan zo groot is, dat een Vreemdeling dien niet verdraagen kan. De Ribben, en 't geen van den Viſch nog daaräan overgebleeven is, hangen zy op om te droogen, en daarna ſtampen zy dezelven tot het gebruik. De grootere Beenen of Graaten maaken zy ook droog tot Voedſel voor hunne Honden. Op deeze wyze bereiden alle de verſcheiden Inwooners van het Schierëiland *Kamtſchatka* hun *Yokola*, en zy eeten het zelve voor het grootſte gedeelte droog.

Hunne tweede en zeer geliefkoosde Spys is de Kavejaar, of Kuit van Viſch, welke zy op drie on-

derſcheidene wyzen toebereiden. Zy droogen de Kuit in haar geheel in de Lucht; of zy neemen de Kuit uit het Vlies, waarin dezelve beſlooten was, en, ſpreidende dezelve op een Grasbed, droogen zy ze voor het vuur; of ten laatſte zy maaken eene ſoort van Rollen van dezelve, met Bladen van Gras, welken zy ook droogen. Zy onderneemen nooit eene Reize, ook gaan zy nooit uit jaagen, zonder droogen Kavejaar by zich te draagen. Wanneer een *Kamtſchatdaler* een Pond van deeze gedroogde Viſchkuit by zich heeft, kan hy zonder eenigen anderen Voorraad te hebben, eenen geruimen tyd beſtaan: want ieder Berken- of Elzenboom verſchaft hem Baſt, welke, by deezen droogen Kavejaar gevoegd, hem eene aangenaame Maaltyd uitlevert. Doch zy kunnenze geen van beiden afzonderlyk eeten. De Kavejaar, alleen gebruikt, kleeft als Lym aan de Tanden vaſt; en al wordt de Baſt van de gemelde Boomen ook nog zo lang op zich zelf van hun gekaauwd, zyn zy echter naauwlyks in ſtaat, om dien alleen door te ſlikken. Daar is noch eene vierde wyze, om de Kavejaar te bereiden, en waarvan zo wel de *Kamtſchatdalers* als de *Korekers* zich bedienen. De Bodem eener Put met Gras bedekt hebbende, werpen zy de verſche Kavejaar of Viſchkuit daarin, en laaten dezelve in die plaats zuur worden. De *Korekers* zyn ook wel gewoon, de verſche Kavejaar in groote Bakken te leggen, en ze daarin te laaten zuuren. Dit word voor hun aangenaamſte Gerecht, en hun Lekkerbeetje gehouden.

Daar is nog een derde ſoort van Spys, door de *Kamtſchatdalers*, *Tchupriki* genoemd, welke op deeze wyze toegerecht wordt. In hunne Hutten maaken zy, boven den Haard, eene Brug van Stokken, waarop zy een hoop Viſſchen leggen, en dien zy zo lang daarop laaten blyven, tot dat de Hut zo warm word als een Bad. Indien 'er niet eene groo-

te

te hoop Viſch op lag, zou een vuur genoegzaam zyn, om dezelven droog te maaken; maar ſomtyds zyn zy verpligt, om twee- drie- of meermaal nieuw vuur daaronder te leggen. De Viſch, op deeze wyze toebereid, is half gebraaden, half gerookt, en zeer aangenaam van ſmaak. Men kan en mag dit Gerecht houden voor het beſt van alle de Kookſels der *Kamtſchatdalers*: want al het Sap en Vet is door eene geſtaadige Hitte bereid, en het wordt belet weg te druipen door de Huid, waarin het, als in eenen Bak, beſlooten is, en, wanneer de Viſch gereed is, kan de Huid ook gemaklyk weggenomen worden. Zo ras de Viſch dus toebereid is, neemen zy de Darmen daaruit, en ſpreiden het Ligchaam van den Viſch op eene Mat uit, om hetzelve te droogen. Daarna breeken zy het in ſtukken, en doen het in Bekkens, draagende het als Voorraad met zich; en, wanneer het droog is, eeten zy het als de *Jokola*.

De *Kamtſchatdalers* hebben nog een Gerecht, welk zy zeer hoog ſchatten, noemende hetzelve *Huigul*. Het beſtaat in Viſch, die in Putten gelegd is om te zuuren; en ſchoon de Reuk daarvan voor anderen onverdraaglyk is, achten de *Kamtſchatdalers* het echter als een lieflyken Geur. Deeze Viſch rot ſomtyds zo ſterk in de Putten, dat hy niet zonder Lepels daaruit kan genomen worden; maar in dat geval eeten zy dit Gerecht ook niet zelven, maar gebruiken het tot voedſel voor hunne Honden.

De Heer *Steller* zegt, dat de *Samojeden* in den Zomer ook hunnen Viſch doen zuuren; maar dat de Aarde, in hun Land bevrooren zynde, dien veel beter doet blyven. De *Jakutski* graaven ook diepe Putten, waarin zy hunnen Viſch leggen, beſprengende dien met Houtaſch, en vullende de Put met Bladeren van Boomen tot boven toe, waaröver zy

dan eene laag Aarde leggen: deeze Handelwyze is beter dan eene van de voorgemelde. De *Tunguſen* en de *Koſakken* van *Ochotska* bewaaren hunnen Viſch genoegzaam op dezelfde wyze, alleenlyk met dit onderſcheid, dat zy zich, in plaats van Houtäſch, integendeel van Aſch van verbrand Zeegras bedienen. Hunnen verſchen Viſch kooken zy in eenen Trog, neemen dien met Plankjes daar uit, en koud geworden eeten zy denzelven met eene ſoort van Saus.

Wat het Vleeſch van Land- of Zeedieren aangaat, zy kooken hetzelve insgelyks in eenen Trog, met verſcheidenerleie ſoorten van Kruiden en Wortelen; het Nat van het Vleeſch drinken zy uit groote Lepels of kleine Bakken; en het Vleeſch neemen zy op houten Borden, eetende hetzelve uit hunne Handen. Het Vet van Walviſſchen en Zeepaarden kooken zy ook met Wortelen.

Daar is nog een voornaam Gerecht der *Kamtſchatdalers*, welk op alle hunne Maaltyden en plechtige Onthaalen de eerſte plaats bekleedt, en *Selaga* genoemd wordt. Zy bereiden het door allerhande ſoorten van Wortelen en Beziën onder elkander te ſtampen, en Kavejaar of Viſchkuit, benevens Vet van Walviſſchen en Zeehonden, daar by te voegen.

Voor hunne Onderwerping aan de *Ruſſen* dronken zy zelden iets anders, dan Water; maar, wanneer zy zich vrolyk maakten, dronken zy Water, welk eenigen tyd op Paddenſtoelen geſtaan hadt; doch daarvan hierna. Tegenwoordig drinken zy ſterke Dranken zo wel als de *Ruſſen*: na het Eeten drinken zy Water; en een ieder, wanneer hy des avonds na bed gaat, zet eenen Pot of Bak met Water by zich, waarin zy Sneeuw of Ys werpen, om hetzelve koud te houden; en zy drinken het altyd voor den ochtend op. Des Winters vermaaken zy zich

zich door geduuriglyk hunnen Mond vol Sneeuw te ſtoppen: en het is voor de Bruidegoms, die voor de Ouders van hunne aanſtaande Bruid werken, de moeilykſte Taak, haare Familie in den Zomertyd met Sneeuw te voorzien; want zy moeten het van de hoogſte Bergen haalen, 't zy het weêr gunſtig is, of niet; anders zouden zy dezelven zo verſtooren, dat het niet om te vergeeven was.

IX. HOOFDSTUK.

Van de GEWOONTE *der* KAMTSCHATDALERS *om met* HONDEN TE REIZEN, *en van het* GETUIG, *dat zy daar toe gebruiken.*

De Honden der *Kamtſchatdalers* verſchillen zeer weinig van onze gemeene Huishonden. Zy zyn middelmaatig van Grootte, en van verſchillende kleuren, ſchoon 'er meer witten, zwarten en gryzen ſchynen te zyn, dan van eene andere kleur. In het reizen bedienen zy zich van die, welke geſneeden zyn, en gemeenlyk ſpannen zy vier voor eene Sleede. Zy gebruiken daartoe het volgende Getuig.

De *Alaki* is gemaakt van breede dubbele leeren Riemen, die over twee Honden te gelyk gelegd wordt, hebbende de Hond aan de Linkerhand dien over den linker, en die aan de Rechterhand over de rechter Schoft. Aan het end van deeze *Alaki* is een ſmalle Riem, met een Haak aan het End, die aan eenen Ring, in het voorſte gedeelte der Sleede, gehaakt wordt.

De *Pobeſchnick* is een lange Riem, die door eenen Ring, in het midden van het voorſte gedeelte

der Sleede vaſtgemaakt, loopt. Aan denzelven hechten zy eene Keten, die de Honden by een houdt, en hen belet, ieder afzonderlyk te loopen.

De Toom is ook een lange leeren Riem, met een Haak en eene Keten, welke aan de voorſte Honden vaſt gebonden wordt. Dezelve is veel langer dan de *Pobeſchnick*, zynde insgelyks aan eenen Ring in het voorſte gedeelte der Sleede vaſtgemaakt.

De *Oſcheiniki*, of Halsbanden, zyn breede leeren Riemen van eene Beerenhuid, en dikwyls enkel tot ſieraad den Honden aangedaan.

Zy dryven en beſtieren hunne Honden met eenen krommen Stok, omtrent vier voeten lang, dien zy *Oſtal* noemen, en ſomtyds met ſmalle leeren Riemen van onderſcheidene kleuren verſieren. Dit Werktuig wordt als een voornaam ſtuk van Pracht en Sieraad aangemerkt. Zy mennen hunne Sleeden, zittende op de rechter Zyde, en laatende hunne Beenen naar buiten hangen: want geheel in de Sleede te zitten, of zich van iemand, die de Sleede voortdryft, te bedienen, zou eene groote ſchande voor een *Kamtſchatdaler* zyn; ſchoon het den Vrouwen aldaar geöorloofd is, zo te doen.

Een Span van vier goede Honden komen in *Kamtſchatka* op vyftien Roebels, en met het volledig Getuig op omtrent twintig Roebels te ſtaan.

Uit het Maakſel hunner Sleeden kan men gemaklyk beſluiten, hoe moeilyk het is met dezelven te reizen. De Ryder is verpligt het nauwkeurigſt Evenwigt te houden; indien hy hetzelve verlieſt, kan het, wegens de Hoogte en Smalheid der Sleeden, niet miſſen, of hy valt met dezelve 't onderſte boven. Op eenen ruuwen en onëffen Weg is dit ſoort van Rytuig zeer gevaarlyk, doordien de Honden nooit ſtil ſtaan, voor dat zy aan eenige Hutten komen, of zy moeſten door iets op den Weg in hunnen Loop

ge-

geſtremd worden. Zy hebben daarenboven dit gebrek, dat zy, ſteile Heuvels of Bergen neergaande, uit alle hunne magt loopen, en ter nauwernood kunnen tegen gehouden worden: om welke Reden zy, wanneer de Weg van eene hooge Steilte naar beneden loopt, alle de Honden, uitgenomen eenen, ontſpannen, en dezelven zachtjes van den Berg leiden. Zy gaan ook te voet de Bergen op; want de Honden hebben genoeg te doen om zelfs maar de leedige Sleede naar boven te trekken. Op eene Sleede, door de *Kamtſchatdalers Narta* geheeten, kunnen zy, behalve den Voorraad voor de Honden en den Ryder, de zwaarte van omtrent vyf Pud laaden. Met deeze Vracht kunnen zy, op eenen taamlyk goeden Weg, eene Reize van meer of min dertig Werſten in eenen Dag afleggen; doch zonder Vracht gebeurt het menigmaal, dat zy in de Lente, wanneer de Sneeuw hard, en de Sleede van onderen om de gladheid met Beenen voorzien is, met dergelyk Rytuig honderd en vyftig Werſten ver in eenen Dag reizen. Als 'er een diepe Sneeuw gevallen is, kunnen zy niet met Honden reizen, voor dat 'er een Pad gemaakt is, 't welk zy verrichten door eenen Man op Sneeuwſchoenen, dien zy *Brodovſchika* noemen, vooruit te doen gaan.

De Sneeuwſchoenen worden gemaakt van twee dunne Plankjes, in 't midden van een geſcheiden, en aan de Enden weder aan een gebonden, zynde het voorſte Gedeelte een weinig opwaards geboogen. Zy worden ſamen gebonden door middel van Riemen, doch zo, dat 'er eene plaats open blyft, waarin zy den Voet ſteeken, en die zy ook met Riemen toebinden. De *Brodovſchika* onder ieder Voet eene Sneeuwſchoen vaſtgemaakt hebbende, verlaat de Honden en de Sleede, en vooruit gaande, maakt hy het Pad een end wegs gereed; daarna te rug keeren-

rende, leidt hy de Honden en Sleede voorwaard, zo ver als het Pad gemaakt is; en dit moet hy zo lang voortzetten, tot dat hy aan eene Hut komt. Dit is zeer moeilyk; doch het gebeurt zo dikwyls, dat geen *Kamtſchatdaler* in het Voorjaar ooit op Reis gaat, zonder zyne Sneeuwſchoenen mede te neemen.

Het gevaarlykſte voor hun is, wanneer zy op weg door een Onweer, met Dryfſneeuw verzeld, overvallen worden. In zulk een Geval zyn zy verpligt, met allen haaſt, de ſchuilplaats van eenig Houtgewas te zoeken, en die gevonden hebbende, vertoeven zy aldaar zo lang, als het Onweer aanhoudt, 't welk ſomtyds wel eene geheele Week duurt. Indien het gebeurt, dat zulk een Onweer een groot Gezelſchap van Reizenden te gelyk overvalt, ſpitten zy voor zich eene Kuil onder den Sneeuw, en bedekken den Ingang derzelve met Hout. Doch de *Kamtſchatdalers* maaken zelden zulke Noodhutten; maar verbergen zich, in dergelyk Geval, in Holen der Aarde, rollende zich in hunne Pelteryen; en wanneer zy dus bedekt zyn, beweegen zy of draaijen zy zich niet om dan met de grootſte zorgvuldigheid, op dat zy daardoor den Sneeuw niet afwerpen; want onder denzelven liggen zy zo warm, als in hunne Hutten: alleenlyk moeten zy zo veel plaats hebben, dat zy met gemak kunnen Adem haalen. Maar wanneer zy in dien tyd niet van ruime kleederen voorzien zyn, is de koude onverdraaglyk.

Indien de Sneeuwbui hen overvalt in eene opene Landſtreek, alwaar geene Boſſchaadje is, trachten zy de eene of andere holle plaats te vinden, waarin zy zich verbergen; doch zy moeten dan grootlyks zorg draagen, dat zy niet onder den Sneeuw ſtikken. De Ooſte- en Zuidöoſtewinden gaan in dit Schierëiland gemeenlyk verzeld van eenen vochtigen Sneeuw, die de Reizigers doornat maakt; en wan-

wanneer dan een Noordewind met vinnige koude daarop volgt, gebeurt het dikwyls, dat verſcheidenen dood vriezen.

Nog een ander gevaar voor den Reiziger beſtaat hierin, dat in den bitterſten en ſtrengſten Vorſt verſcheidene Rivieren niet geheel bevriezen; en dewyl de Wegen voor het grootſte gedeelte dicht langs de Rivieren loopen, en de Oevers derzelven op de meeſte Plaatſen zeer ſteil zyn, gaan 'er zelden Jaaren voorby, in welken niet veele Menſchen jammerlyk verdrinken. Ook is het eene onäangenaame Omſtandigheid voor de Reizenden in dit Schieröiland, dat hun Weg ſomtyds valt door een Boſch, welk, niet lang geleeden, afgekapt is, alwaar zy dan Gevaar loopen, van hunne Oogen te verliezen, of hunne Armen of Beenen te breeken; want de Honden zyn zo averechts, dat zy altyd het hardſt loopen, alwaar de Wegen het ergſt zyn, en om zich zelven te bevryden, werpen zy dikwyls den Ryder om ver.

De beſte Reistyd in *Kamtſchatka* is in onze Lente- en Grasmaanden, wanneer de Sneeuw hard geworden, of boven op een weinig bevrooren is. Doch dit ongemak gaat 'er dan echter nog mede gepaard, dat de Reizigers ſomtyds genoodzaakt zyn, twee of drie nachten in eenzaame en woeſte Plaatſen door te brengen; te meer, daar een *Kamtſchatdaler* in zulk een geval niet ligt beſluit, Vuur te ontſteeken, 't zy om zich te warmen, 't zy om Spys te bereiden; daar hy in zyne Pelteryen zo warm opgewonden is, en, nevens zyne Honden, droogen Viſch eet, zo dat hy geen Vuur van nooden heeft. 't Is zelfs verwonderenswaardig te zien, hoe alle de Inwooners deezer Luchtſtreek de koude zo ongemeen wel kunnen verdraagen, dat, nadat zy, op de gemelde wyze, eenen geheelen nacht zeer gezond doorgeſlaapen hebben, zy in den volgenden Morgenſtond we-

der zo friſch en vrolyk ontwaaken, als of zy in het zachtſte en warmſte Bed geleegen hadden. Dit ſchynt hier zo eigen en natuurlyk te zyn, dat ik ſommigen van hun heb zien neerleggen met hunnen Rug ongedekt naar het vuur gekeerd, en niettegenſtaande het vuur reeds lang voor den Morgenſtond uitgebrand was, hielden zy echter aan zeer geruſt te ſlaapen, en zonder eenig ongemak van de koude te lyden.

X. HOOFDSTUK.

Hoe de KAMTSCHATDALERS OORLOG VOEREN.

Schoon de *Kamtſchatdalers*, eer zy door de *Ruſſen* t'ondergebragt werden, niet de minſte vertooning maakten van Begeerte om hunne Magt te vermeerderen, of hun Grondgebied uittebreiden; hadden zy echter zo menigvuldige Twiſten en Oneenigheden onder elkander, dat 'er zelden een Jaar voorbygong, waarin niet het een of ander Dorp ten eenemaal verwoeſt werdt. Het Oogmerk hunner Oorlogen was om Gevangenen te neemen, ten einde dezelven, indien het Mannen waren, tot hunnen zwaarſten arbeid, of, indien het Vrouwen waren, tot hunne Wyven of Bywyven te gebruiken. Zelfs gebeurde het wel, dat nabuurige Vlekken tegen elkander ten oorloge gingen enkel wegens de krakeelen, die tuſſchen hunne Kinderen ontſtonden; of wegens verzuim van elkander tot hunne Gaſtmaalen te noodigen.

Hunne Oorlogen werden meer door Liſt, dan door Dapperheid gevoerd. Zy zyn, in hunnen eigen Aart, zulke Bloodïarts en Lafhartigen, dat zy nooit iemand

iemand openlyk en voor de vuiſt zullen aantaſten, ten zy door de noodzaaklykheid daartoe gedrongen. Doch dit is te meer vreemd en onbegryplyk, omdat 'er naauwlyks een Volk onder de Zon ſchynt te zyn, welk den Dood minder vreeſt, dan dit, zynde de Zelfsmoord hier zeer gemeen. Hunnen Aanval ſtellen zy doorgaans op deeze wyze in 't werk: Des nachts ſluipen zy heimlyk in het vyandlyk Dorp, en overvallen hen; 't welk des te gemaklyker geſchieden kan, dewyl zy geene Wacht houden. Op deeze wyze kan een kleine Hoop een groot Vlek verwoeſten; doordien zy niets meer te verrichten hebben, dan zich van den Ingang van ieder Hut te verzekeren, en niet toe te laaten, dat 'er iemand uitkomt; 't welk een enkel Man teffens by iedere Hut doen kan. Wie derhalve het eerſt uit de Hut zoekt te ontkomen, wordt neer gehouwen, of genoodzaakt zich te laaten binden.

De Mansperſoonen, welken zy gevangen neemen, voornaamlyk indien het Lieden van eenig belang en aanzien zyn, worden onmenſchlyk behandeld; by voorbeeld, verbrand, in ſtukken gehakt, hunne Ingewanden hun leevende uit het lyf gehaald, of by de Beenen opgehangen. Dit is het droevig Lot van verſcheidene *Ruſſiſche Koſakken*, geduurende de onluſten in dit Schieröiland, geweeſt. En deeze Wreedheden worden met groote vertooning van Zeegepraal en Vreugde gepleegd.

Deeze byzondere verſchillen der *Kamtſchatdalers* onder elkander waren van grooten dienſt voor de *Koſakken*, toen zy beezig waren om de geheele Natie onder de *Ruſſiſche* Heerſchappy te brengen. Want, wanneer de Inboorlingen zagen, dat de gemelde *Koſakken* een Dorp aantaſten, waren zy 'er zo ver van daan, om hunne Landgenooten byteſtaan, dat zy zich integendeel over hunnen Ondergang verheugden, niet bedenken-

kende, dat de Beurt vervolgens ook aan hen zou komen.

In hunne Oorlogen met de *Koſakken*, hielpen zy meer van kant door Liſt, dan door de Wapenen; want wanneer de *Koſakken* in het een of ander Dorp kwamen, om Schatting van hetzelve te eiſſchen, werden zy met alle Teekenen van Vriendſchap ontvangen; en men betaalde hun niet alleen de geëiſchte Schatting, maar men deedt hun daarenboven ook nog groote Geſchenken. De Inboorlingen hen dus in eenen ſtaat van Zorgloosheid gebragt hebbende, ſneeden hun des nachts de Keel af, of ſtaken de Hutten in Brand, en verbranden dezelven met alle de *Koſakken*, die daar in waren. Door zulke Liſtigheden werden zeventig *Koſakken* op twee Plaatſen vernield, 't welk, gemerkt het klein getal dier Lieden, welke in dit Schieréiland waren, een zeer aanmerklyk Verlies moeſt gereekend worden. 't Is zelfs ſomtyds wel gebeurd, dat, wanneer zy geene geleegenheid hadden, om de *Koſakken* ten eerſte heimlyk van kant te helpen, zy twee Jaaren lang de Schatting vreedzaamlyk betaalden, wachtende ſlechts naar eene gunſtige Omſtandigheid, om zulks ter uitvoer te kunnen brengen.

Door deeze Loosheid vernielden de *Kamtſchatdalers* in den beginne veele *Koſakken*; maar tegenwoordig zyn de laatſtgenoemden beter op hunne hoede, en inzonderheid dan, wanneer zy hen op eene buitengewoone wyze liefkoozen, verwachtende altyd eenigen kwaaden Toeleg van dit verraderlyk Volk, wanneer de Vrouwen des nachts de Hutten verlaaten. Wanneer de *Kamtſchatdalers* voorgeven, van doode Lieden gedroomd te hebben, of dat zy ver afgelegene Dorpen gaan bezoeken, is 'er reden om voor eenen algemeenen Opſtand beducht te zyn.

Ten tyde van dergelyken algemeenen Opſtand, dooden

den zy alle de *Koſakken*, die hen ontmoeten, en welke zy overmeeſteren kunnen, zelfs ook hunne Landgenooten, de *Kamtſchatdalers*, die zich niet in dien Opſtand by hen willen voegen. Zo ras zy verneemen, dat 'er eenige Troepen tegen hen optrekken, zyn zy gewoon, in plaats van hunnen Vyand te gemoet te trekken, de Wyk te neemen naar de eene of andere verheevene Plaats, welke zy zo ſterk beveſtigen, als zy kunnen, en Hutten aldaar oprechtende, verwachten zy in dien ſtand den Aanval. Wanneer zy aangetaſt worden, verweeren zy zich kloekmoediglyk met hunne Boogen en Pylen, en op alle zodaanige wyze, als zy het dienſtig oordeelen; maar zo ras zy ontdekken, dat de Vyand zich waarſchynlyk in 't kort Meeſter van hunne Sterkte zal maaken, brengen zy eerſt hunne Wyven en Kinderen om 't leeven, en daarna ſtorten zy zich van de Hoogte neer, of zy vallen met hunne Wapenen in de hander op hunne Vyanden aan, opdat zy niet ongewrooken moogen ſterven. Dit noemen zy een Bed voor hunzelven maaken. In het Jaar 1740. bragt men van *Utkolok* een Meisje, welk de Muitelingen in hunne ſchielyke woede verzuimd hadden te dooden; alle de overigen waren vermoord, én de Muitelingen zelven wierpen zich van den Berg, waarop zy zich verſchanſt hadden, in de Zee neer.

Zederd *Kamtſchatka* aan het *Ruſſiſche* Ryk onderworpen is, zyn 'er alleenlyk twee Oproeren, die eigenlyk zo konden genoemd worden, voorgevallen. Het eerſte Oproer gebeurde, in den Jaare 1710., in *Bolſcheretskoi Oſtrog*; en het andere, in den Jaare 1713., aan de Rivier *Awatſcha*. Beide waren echter ongelukkig voor de Weerſpannelingen. Geduurende den eerſten Opſtand, belegerde eene groote menigte *Kamtſchatdalers* het Fort *Bolſcheretskoi*, waarin niet meer dan zeventig *Koſakken* tot

tot Bezetting lagen. De helft derzelven, of vyf en dertig Man, deedt eenen Uitval, en joeg alle de Muitelingen op de vlugt, en terwyl zy hunne Booten, waarin zy derwaard waren gekomen, zochten te bereiken, verdronken 'er in die groote verwarring zo veel van hun in de Rivier, dat dezelve door hunne doode Ligchaamen bykans opgepropt was. De oproerigen aan de Rivier *Awatſcha* verbeeldden zich zo zeker, dat ze de *Ruſſen* zouden vernieten, dat zy zelfs leeren Riemen hadden medegebragt, om dezelve daarmede te binden. Ondertuſſchen werden alle de Muitelingen of gedood, of gevangen genomen.

Hunne Wapenen beſtaan in Boogen, Pylen, en Spieſen, met eenen Maliënrok. Hunne Pylkokers zyn gemaakt van Lorkenboomenhout, rondöm belymd met de ſchors van Berkenhout; hunne Boogſtrengen beſtaan uit de Bloedvaten van Walviſſchen; en hunne Pylen zyn gemeenlyk omtrent vier voeten lang, aan de Spits met Steen of Been voorzien; en, ſchoon zy maar taamlyk wel gemaakt zyn, zyn zy echter zeer gevaarlyk, zynde allen zo ſterk vergiftigd, dat iemand, daarmede gewond wordende, doorgaans binnen vier en twintig uuren aan de Wonde ſterft, ten zy het Vergift uitgezoogen worde; 't welk het eenige bekende Hulpmiddel daartegen is. Hunne Spieſen hebben insgelyks eene Punt, van Steen of Been gemaakt. Hunne Maliënrokken beſtaan uit Matten, of uit Huiden van Zeehonden en Zeepaarden, welken zy in Riemen ſnyden, en vervolgens weder ſamen vlechten. Zy doen dezelven aan hunne linker zyde, en bindenze met Riemen aan hunne rechter zyde: van vooren en van achter is 'er een Plankje aan vaſt gemaakt, om hunne Borſt en hun Hoofd te beveiligen.

Wanneer zy eenen Togt te voet doen, is het merk-

merkwaardig, dat 'er nooit twee tegen elkander in eenen Rei gaan, maar dat ze alleen op elkander volgen in het zelfde Pad, welk door het geſtaadig gebruik zeer diep en ſmal wordt; in zo verre zelfs, dat het voor iemand, die daaräan niet is gewend, byna onmooglyk is, in zulk een Pad te gaan; want de *Kamtſchatdalers* zetten in het gaan altyd den eenen voet recht voor den anderen.

XI. HOOFDSTUK.

Van de MEENINGEN *der* KAMTSCHATDALERS *nopens God, nopens de Voortbrenging der Waereld, en andere Stukken van den Godsdienſt.*

De *Kamtſchatdalers*, gelyk andere blinde en woeſte Natiën, hebben geene andere Begrippen van den Godsdienſt, dan die ongerymd, belachlyk en voor een beſchaafd gemoed zeer aanſtootlyk zyn. Zy noemen hunnen God *Kitchu*, maar zy bewyzen hem geene Godsdienſtige Eere, en 't eenig gebruik, welk zy van dien Naam maaken, is om zich daarmede te verluſtigen. Zy vertellen zich zulke ſchandelyke Verdichtſels van hem, dat iemand zich zou moeten ſchaamen, die dezelve wilde herhaalen. Onder veele andere Dingen verwyten zy hem, dat hy zo veele ſteile Heuvels, zo veele Stormwinden gemaakt heeft; en in alle de Rampen, die hun bejegenen, vloeken en laſteren zy hem.

In eene groote en ruime effene Vlakte rechten zy eenen Paal op, aan welken zy eene menigte oude vodden en lappen binden. Wanneer zy dien Paal voorby gaan, werpen zy een ſtuk Viſch of eenige andere Eetwaaren by denzelven neer; en dicht by dien

dien Paal vergaderen zy nooit eenige Beziën, of dooden aldaar eenige Beesten of Vogels. Deeze zogenoemde soort van Offerhande behoudt, gelyk zy zich verbeelden, hun Leeven, welk anders zeer zou verkort worden; zy offeren echter niets, 't geen nog van eenig gebruik voor hun zelven kan zyn, maar alleenlyk de Vinnen en de Staarten der Visschen, of zulke Dingen, welken zy toch zouden moeten wegwerpen. En in deeze Byzonderheid komen alle de Heidensche Volken van *Asia* met elkander overëen, dat zy slechts zulke Dingen opöfferen, die voor hun van geen Dienst meer zyn.

Behalve de Plaatsen, alwaar de gemelde Paalen zyn opgerecht, merken zy ook nog verscheidene anderen als gewyde Plaatsen aan, by voorbeeld, Brandende en Rookende Bergen, Heete Bronnen en deeze en gene byzondere Bosschen, welken zy zich verbeelden bewoond te zyn door Duivels, die zy meer vreezen en eeren, dan hunne Goden.

Alle hunne Meeningen zo omtrent de Goden als omtrent de Duivels zyn, buiten allen twyfel, zeer onnozel en belachlyk. Ondertusschen kan men 'er echter nog uit besluiten, dat zy zeer geneegen zyn en daarna trachten, om Reden te geeven van het Aanweezen van ieder Ding, voor zo verre als zy in staat daartoe zyn; en sommigen van hun zoeken zelfs doortedringen tot de Gedachten der Vogelen en Visschen. En wanneer eens de eene of andere Meening is vastgesteld, bemoeijen zy zich nooit met het Onderzoek, of die Zaak mooglyk zy of niet. Hiervandaan komt het, dat hun Godsdienst eenig en alleen steunt op de oude Overleveringen, welken zy zonder eenige Toetsing gelooven.

Zy hebben geen Begrip van een Opperweezen, dat Invloed heeft in hur Geluk of Ongeluk; maar zy houden staande, dat een ieders Voor- of Tegenspoed

ſpoed van hem zelven afhangt. Zy gelooven, dat de Waereld eeuwig, en de Ziel onſterflyk is, dat dezelve weder by hun Ligchaam zal gevoegd worden, en eeuwig leeven, onderworpen aan dezelfde Ongemakken en Wederwaardigheden, als in het tegenwoordige Leeven; alleenlyk met dit onderſcheid, dat zy grooteren overvloed van alle Noodwendigheden des Leevens zullen genieten: zelfs verbeelden zy zich, dat ook de allerkleinſte Diertjes weder zullen opſtaan, en onder de Aarde hunne Woonplaats hebben. Zy meenen, dat de Aarde plat is, en onder dezelve ook een Uitſpanſel is, gelyk het hunne, in welk het, wanneer zy Zomer hebben, Winter is, en integendeel Zomer is, wanneer zy Winter hebben. Omtrent de toekomende Beloonigen en Straffen gelooven zy, dat in de andere Waereld de Ryken zullen arm, en de Armen ryk zyn.

Hunne Begrippen van Deugd en Ondeugd zyn even zo buitengemeen en zonderling, als die welken zy omtrent God hebben. Zy gelooven, dat alles wettig en geöorloofd is, 't welk maakt, dat zy aan hunne Begeerten en Driften kunnen voldoen; oordeelende daartegen dat alleenlyk Zonde te zyn, waarvan zy Gevaar en den Ondergang vreezen. Hiervan daan komt het, dat zy noch Moord, noch Zelfsmoord, noch Overſpel, noch Onderdrukking, of dergelyke Wandaaden, als Godloosheid aanzien; integendeel zy merken het als eene zwaare Zonde aan, iemand te behouden, die in gevaar is van te zullen verdrinken, omdat zy bygeloovig genoeg zyn te gelooven, dat iemand, die een ander uit het Water redt, in 't kort zelf verdrinken zal. Zy houden het insgelyks voor Zonde, heet Water te drinken, of zich daarin te baden, of op eenen Brandenden Berg te klimmen. Behalve ontelbaare ongerymde Gewoonten, hebben zy ook nog dit zonderling gebruik,

dat zy den Sneeuw van hunne Voeten ſchrabben met een Mes, en hunne Bylen op den weg ſlypen. Men moet echter bekennen, dat zy het eenige Volk niet zyn, die zeer kinderächtige en belachlyke Bygeloovigheden hebben.

Behalve de bovengemelde Goden, bewyzen zy ook eene Godsdienſtige Eere aan verſcheidene Dieren, van welken zy gevaar te vreezen hebben. Zy offeren Vuur by de Holen van Sabeldieren en Voſſen. Wanneer zy viſſchen, raaden zy de Walviſſchen en de Zeepaarden, om hunne Booten niet om ver te werpen; en wanneer zy op de Jagt gaan, verzoeken zy de Beeren en de Wolven, om hen niet te beſchaadigen.

Deeze was de Staat der Inboorlingen van het Schieréiland *Kamtſchatka*, geduurende de eerſte Jaaren van myn Verblyf onder dezelven. Doch tegenwoordig zyn, door de zorg der Keizerin van *Rusland*, Zendelingen aangeſteld, die derwaard vertrekken, om hen in den Chriſtlyken Godsdienſt te onderwyzen. In den Jaare 1714. werdt door de hooge Kerkvergadering te *Petersburg* een Geeſtlyke naar dit Schieréiland gezonden met eenige Byzitters, en alle de Noodwendigheden om eene Kerk aldaar te bouwen, en dit wilde en woeſte Volk in het Christendom te onderrechten; alle welke Poogingen met een zo goed Gevolg bekroond werden, dat niet alleen veelen van hen gedoopt maar in verſcheidene Plaatſen ook Schoolen opgerecht wierden, waarin de *Kamtſchatdalers* zeer gaarn hunne Kinderen zonden; zo dat wy Reden hebben te hoopen, dat men, binnen weinige Jaaren, den Chriſtlyken Godsdienſt in alle deeze Noordlyke Landſchappen zal aangenomen zien.

XII. HOOFD-

XII. HOOFDSTUK.

Van hunne SCHAMANS, *of zogenoemde* BEZWEERDERS.

De *Kamtſchatdalers* hebben geenen, die zich eigenlyk voor *Schamans* of Bezweerders uitgeeven, gelyk anders by alle de nabuurige Natiën van *Siberie* en *Tartarye* gebruiklyk is. Integendeel wordt in het Schieréiland *Kamtſchatka* ieder oud Wyf, als eene Tovenares, en eene Uitlegſter van Droomen aangezien. In hunne Bezweeringen ſpreeken zy binnensmonds eenige Woorden uit over de Vinnen van ſommige Viſſchen, over het Gras, en over eenige andere Dingen; door welke middelen zy zich verbeelden Ziekten te kunnen geneezen, Onheilen en Rampen af te wenden en toekomende Dingen te voorzeggen.

Zy zyn groote Waarneemers van Droomen, welken zy elkander verhaalen, zo ras zy in den Morgenſtond ontwaaken. Zy oordeelen daaruit aangaande den Voor- of Tegenſpoed, dien zy te verwachten hebben. Sommige Droomen hebben hunne vaſte en bepaalde Uitleggingen. Behalve deeze Bezweeringen meenen zy ook Kundigheid te hebben van de Handkykery, en 's Menſchen toekomende goede of kwaade Gebeurteniſſen uit de Trekken in zyne Handen te kunnen voorſpellen. Maar de Regels, welken zy daarin volgen, worden als een groot Geheim aangemerkt, en verborgen gehouden.

XIII. HOOFDSTUK.

Van de GODSDIENSTIGE PLECHTIGHEDEN *der* KAMTSCHATDALERS.

De *Kamtſchatdalers* vieren altyd drie Dagen in onze Slagtmaand, die daaröm by hen de Maand der Zuivering genoemd wordt. *Steller* meent, dat dit Feeſt eerſt was ingeſteld door hunne Voorvaders, om Gode Dank te zeggen voor alle zyne Zegeningen; maar dat hetzelve naderhand, wegens de Domheid deezer Volken, in dwaaze en belagchlyke Plechtigheden veranderd was. Dit ſchynt ook nog te meer waarſchynlyk, om dat zy, nadat hun Zomer- en Herfſtwerk voorby is, dit Feeſt aanmerken als een Einde van hun Werk in dit Jaar, en als een Begin om elkander te gaan bezoeken; want die voor deeze heilige Dagen aan iemand een plechtig Bezoek geeft, is verpligt, omtrent dien tyd Verzoening daaröver te doen, indien hy zulks niet reeds te vooren gedaan heeft. Hiervandaan blykt het genoegzaam, dat de Voorouders van deeze Volken de gewoonte hadden, om de eerſte Vruchten van hunnen Zomerarbeid aan God op te offeren, en zich met elkander vrolyk te maaken. De Noordlyke en Zuidlyke *Kamtſchatdalers* bedienen zich van verſchillende Plechtigheden in het vieren van hunne heilige Dagen, op welken zy veele dwaaze en belagchlyke ouderwetſche Gr'llen verrichten. Ik zal eene geringe Schets van eene deezer Vergaderingen in het Zuidlyke gedeelte van het Schieröiland *Kamtſchatka* geeven.

Na veele zeldzaame Plechtigheden brengen zy ten voorſchyn eenen kleinen Vogel en eenen Viſch, welken zy op koolen braaden, en onder elkander verdee-

deelen; waarna een ieder zyn Stuk in het Vuur werpt tot eene offerhande voor die Geesten, welke op hunne Feestdagen verschynen. Vervolgens kooken zy gedroogden Visch, en gieten het Nat daarvan uit voor hun Afgodsbeeld, eetende zelven den Visch. Eindelyk neemen zy den Berkenboom uit de Hut, en brengende dien naar hun Magazyn, leggen zy hem daar op, om tot het volgende Jaar bewaard te worden. Dus eindigt hun Feest.

XIV. HOOFDSTUK.

Van de plechtige MAALTYDEN *en* VERMAAKLYKHEDEN *der* KAMTSCHATDALERS.

Zy rechten plechtige Maaltyden aan, wanneer het eene Vlek het andere onthaalt, 't zy by gelegenheid van een Huwlyk, of van eene gelukkige en overvloedige Jacht of Visschery. Zy onthaalen hunne Gasten op groote Bekers *Opanga*, waarvan zy zo lang drinken, tot dat zy allen, de een voor en de ander na, beginnen te braaken. Somtyds gebruiken zy ook zekeren Drank, getrokken op Paddestoelen, waarmede de *Russen* de Vliegen dooden. Deezen Drank bereiden zy met het Sap van *Epilobium* of Wilgeboomen.

Het eerste Toeval van iemand, die te veel van dat Vocht gedronken heeft, is eene Beeving door alle zyne Leden, en dan begint hy binnen den tyd van een half uur te mymeren en te revelen, als iemand, die in eene koorts ligt; en hy is of vrolyk of droefgeestig en boosaartig, naar dat zyne byzondere gesteldheid zulks medebrengt. Sommigen huppelen, dansen en zingen; anderen schreiën en zyn schriklyk

benaauwd, maakende van een kleinen Heuvel eenen grooten Berg, en van eenen lepelvol Water een geheel Meir. Maar dit is te verſtaan van de zulken, welken dien Drank onmaatig gebruiken: want in eene kleine Hoeveelheid genomen, wekt het hunne Leevensgeeſten op, en maakt hen luſtig, moedig en vermaaklyk.

Men heeft waargenomen, dat zy, wanneer zy van die Plant gegeeten hebben, alles, wat zy deeden, hoe dwaas het ook mogt zyn, ſtaande houden, gehoorzaamende alleenlyk de bevelen van dien Drank. Ondertuſſchen is het gebruik van die Planten zo gevaarlyk, dat, indien zy niet vooräf wel onderzocht worden, zy zeer veelen ten verderve verſtrekken. De *Kamtſchatdalers* zyn niet zeer beſchroomd om deeze dronkenmans vrolykheden te verhaalen; en miſſchien maakt het geſtaadig gebruik van deezen Drank denzelven minder gevaarlyk voor hun. Een van onze *Koſakken* waagde het van deeze Paddeſtoelen te eeten, om zyne Medegezellen te verraſſen; maar het was niet anders dan met veele moeite, dat zy hem nog in het Leeven behielden. Een ander van de Inboorlingen van *Kamtſchatka*, van deeze Plant ryklyk veel gebruikt hebbende, verbeeldde zich, dat hy op den Rand der Helle ſtondt, gereed om daarin van boven neer geſtort te worden, en dat zyne geliefkoosde Plant hem gebood op zyne knieën te vallen, en eene volkomene Belydenis te doen van alle de Zonden, welken hy zich kon erinneeren; 't welk hy ook deedt voor een groot getal zyner Landgenooten, tot geen gering Vermaak derzelven. Men verhaalt, dat een Krygsknegt van de Bezetting van *Kamtſchatka*, een weinig van deeze Plant gegeeten hebbende, een groot End wegs ging zonder eenige Vermoeijing, maar ten laatſte, al te veel daarvan gebruikt hebbende, ſtierf hy. Myn Tolk

Tolk dronk ook eens een weinig van dat Vocht, zonder het te kennen, en hy werdt 'er zo dol van, dat het ons zeer bezwaarlyk viel hem te beletten, zynen Buik op te ſnyden, zynde, gelyk hy naderhand zeide, door hetzelve gelaſt, zulks te doen.

De *Kamtſchatdalers* en *Korekers* eeten van die Plant, wanneer zy beſlooten hebben iemand te vermoorden. En onder de *Korekers* is zy in eene zo groote achting, dat zy iemand, die door dat Vocht is beſchonken geraakt, niet toelaaten, zyn Water op den Grond te maaken, maar in tegendeel hem eenen Pot geeven, om zyn Water te behouden, welk zy drinken, en dezelfde Uitwerking heeft, als het gemelde Vocht of de Drank zelf. Deeze Plant groeit niet in het Land der *Korekers*, zodat zy dezelve van de *Kamtſchatdalers* moeten koopen. Drie of vier derzelven zyn eene maatige Gift; maar wanneer zy begeerte hebben om dronken te zyn, neemen zy 'er tien van.

De Vrouwen gebruiken dezelven nooit; zodat alle haare Vrolykheid alleen beſtaat in kortswylen, danſen en zingen. Haar danſen geſchied op de volgende wyze: De twee Vrouwsperſoonen, die met elkander willen danſen, ſpreiden eene Mat uit in het midden der Hut, en knielen tegen over elkander op dezelve neer, houdende in iedere Hand een klein Touwtje. Dan beginnen zy eerſt zachtjes te zingen, beweegende hunne Handen en Schouders een weinigje. Daarna verheffen zy hunne Stem by Trappen, en vermeerderen de Beweegingen hunner Ligchaamen, tot dat zy byna buiten den Adem en geheel vermoeid zyn. Deeze vreemde en onbeſchaafde wyze van danſen, gelyk zy my voorkwam, ſcheen de *Kamtſchatdalers* grootlyks te vermaaken. Zo ſterk is het vooröordeel van iedere Natie ten voordeele van haare eigene Gewoonten en Gebruiklykheden.

In hunne Minneliederen verklaaren zy hunne Geneegenheid aan hunne Beminden, als hunne Smerte, Hoop en andere Gemoedsbeweegingen. De Vrouwen, die hier gemeenlyk de Liedjes maaken, hebben eene aangenaame en heldere Stem. Schoon men niet zeggen kan, dat zy geene Geneegenheid voor de Muziek hebben, hebben zy echter geene Muziekwerktuigen, uitgenomen eene eenvoudige Fluit, en daaröp zelfs kunnen zy niet eenen Toon ſpeelen.

Een ander ſoort hunner Tydkortingen is anderen Lieden in hun ſpreeken, gaan en alle overige Daaden na te bootſen. Wanneer 'er een Vreemdeling in het Schiereïland *Kamtſchatka* komt, geeven zy hem eenen nieuwen Naam, en neemen zorgvuldiglyk alles omtrent hem waar, 't welk zy vervolgens naabootſen in alle hunne Byëenkomſten, om elkander te vermaaken. Somtyds rooken zy ook Tabak, en verhaalen elkander Vertelſels. Alle deeze kortswylen pleegen zy gemeenlyk in den Nachttyd. Zy hebben ook byzondere Potſemaakers; doch hunne Scherts is onverdraaglyk vuil, onbetaamlyk en onkuiſch.

XV. HOOFDSTUK.

Van de GASTVRYHEID *der* KAMTSCHATDALERS, *en van hunne* BETOONING *van* VRIENDSCHAP.

Wanneer de een of ander Inboorling van dit Land Vriendſchap zoekt te maaken met een ander, noodigt hy hem in zyne Hut, en om hem te onthaalen, maakt hy zo veel van zyne beſte Eetwaaren gereed, als voor tien Perſoonen zou genoeg zyn. Zo ras komt niet de Vreemde in de Hut, die tot zyn ontvangſt zeer heet gemaakt is, of hy en de Waard klee-

kleeden zich byna geheel naakt uit. Dat geſchied zynde, zet de laatſtgenoemde zynen Gaſt een groote menigte Eetwaaren voor; en terwyl deeze daarvan eet, giet de Waard geduurig Water op gloeiënde Steenen, tot dat hy de Hut onverdraaglyk heet maakt. De Gaſt wendt alle mooglyke Poogingen aan, om deeze onmaatige Hitte te verdraagen; en alle Spys, die toebereid is, op te eeten. Ondertuſſchen gaat de Huisheer ſteeds voort met zyne Poogingen, om zynen Vriend te noodzaaken, wegens de Hitte te klaagen, en te verzoeken, dat hy mooge verſchoond weezen van alles op te eeten. Want het wordt den Waard tot ſchande gereekend, en als een Blyk zyner Gierigheid aangemerkt, indien de Gaſt in ſtaat zou zyn, om den geheelen Voorraad der toebereide Spys te kunnen gebruiken. Hy zelf eet niets geduurende al dien tyd, en het ſtaat hem vry, zo dikwyls uit de Hut te gaan als hy wil; maar de Gaſt durft zich niet beweegen voor dat hy bekent overwonnen te zyn. Op zulke Maaltyden overlaaden zy zich zodaanig met Spys, dat zy in de drie volgende Dagen geen Eeten moogen zien, en zich naauwlyks beweegen kunnen wegens hunne volheid.

Wanneer de Vriend tot de Keel toe vol en opgepropt is, ook de Hitte niet langer verdraagen kan, koopt hy zyn Ontſlag door Geſchenken van Honden, Kleederen, of eenige andere Zaaken, die zynen Waard aangenaam zyn; waarvoor hy eenige oude Vodden en onnutte kreupele Rekels te rug ontvangt. Doch dit wordt niet als eene Verongelyking aangezien, maar in tegendeel als een Bewys van Vriendſchap aangemerkt, en hy verwacht, op zyne beurt, op dezelfde wyze door zynen Vriend onthaald te worden. En, indien de Man, die dus door zynen Vriend geplonderd is, niet in eenen behoorlyken Tyd zyn Tegenbezoek by hem aflegt, behoudt hy

zyne ontvangene Geſchenken niet lang; want zyn Gaſt geeft hem een tweede Bezoek, wanneer de Waard verpligt is, hem te vereeren wat hy kan: maar, wanneer hy, of uit Gierigheid, of uit Armoede, zynen Vriend geen Geſchenk doet, wordt zulks als de grootſte Verſmaading en Verongelyking aangezien, en hy moet verwachten, dat deeze Man altyd zyn Vyand zal zyn; daarenboven, is de Handelwyze zo eerloos en ſchandelyk, dat niemand naderhand ooit met zulk eenen in Vriendſchap wil leeven.

In hunne overige Gaſteryen behandelen zy hunne Vrienden op dezelfde wyze; alleenlyk pynigen zy hen dan niet met de Hitte, ook verwachten zy dan geene Geſchenken. Wanneer zy hunne Vrienden onthaalen op het Vet van Zeehonden of Walviſſchen, ſnyden zy het eerſt in Riemen, en de Waard, voor zyne Gaſten neerknielende, en houdende in de eene Hand een Riem of Reep van dat Vet, en in de andere Hand een Mes, ſteekt hy het Vet in hunnen Mond, ſchreeuwende in eenen ſtuurſchen Toon, *Ta na*, en met zyn Mes ſnydt hy dat geene af, 't welk uit hunnen Mond hangt, nadat dezelve vooràf zo vol gepropt is, als zy dien houden kunnen.

Die van eenen anderen iets noodig heeft, kan het gemeenlyk by dergelyke gelegenheden verkrygen; want het wordt voor den Gaſten zeer ſchandelyk gereekend, zynen edelmoedigen Waard iets te weigeren. Een voorbeeld hiervan gebeurde tuſſchen eenen *Kamtſchatdaler* en eenen onlangs gedoopten *Koſak*, zynde het Geval maar even voor myne aankomſt in dit Schieréiland geſchied, en toen nog het gemeene Onderwerp van alle Geſprekken. De *Koſak* hadt, volgens de gewoonte van dit Landſchap, eenen *Kamtſchatdaler* tot zynen Vriend, die, gelyk hy vernam, eene by uitneemenheid fraaije Voſſenhuid bezat. De *Koſak* hadt wel groote geneegen-

genheid voor dezelve; doch, dewyl de *Kamtſchatdaler* geen afſtand van dezelve doen wilde, kon hy die Huid niet magtig worden. Om echter zyn Oogmerk te verkrygen, noodigde hy zynen Vriend in zyne Hut, alwaar hy hem op grooten overvloed van Spys onthaalde, en door Water op gloeijende Steenen te gieten, maakte hy de Hitte van de Hut zo onverdraaglyk voor den *Kamtſchatdaler*, dat deeze ten laatſte genoodzaakt wierdt, om zyn ontſlag te verzoeken. Doch de *Koſak* wilde hem dit niet vergunnen, voor dat hy hem die fraaije Voſſenhuid beloofd hadt. Men zou wel denken, dat dit Onthaal den *Kamtſchatdaler* niet zeer aangenaam kon zyn: doch hy hadt integendeel getoond, dat hy grootlyks daarmede in zyn ſchik was, en nadruklyk betuigd, dat hy nooit gedacht hadt, dat het mooglyk was, zulk eene Hitte te weeg te brengen, of dat de *Koſakken* hunne vrienden met zo veel deftigheid konden onthaalen: daarom hadt hy ook verklaard, dat, ſchoon hy zyn Voſſenvel als eene onwaardeerbare Zeldzaamheid aanmerkte, hy echter met groot vermaak by die geleegenheid afſtand daar van deedt, en aan het treflyk Onthaal van zynen Vriend altyd gedenken zou.

XVI. HOOFDSTUK.

Van de VRYERY, HUWLYKEN, *enz. der* KAMTSCHATDALERS.

Wanneer een *Kamtſchatdaler* voorneemens is te trouwen, ziet hy naar eene Bruid om in eene der nabuurige Dorpen, en zelden in zyn eigen; en eene Vryſter naar zynen zin gevonden hebbende, ontdekt hy zyne Geneegenheid aan haare Ouders, verzoekende, dat hy de vryheid mooge hebben,

ben, om hen voor zekeren Tyd te dienen. Deeze Vryheid verwerft hy gemaklyk, en, geduurende deezen dienſt, toont hy eenen ongemeenen Ernſt en Iever, om hun, voor zo veel hem mooglyk is, genoegen te geeven. Na dus den beſtemden tyd uitgediend te hebben, verzoekt hy de Vryheid, om zyne Bruid te moogen weg neemen; en, indien het hem gelukt is, haare Ouders, zyne Bruid en haare Nabeſtaanden te behaagen, wordt zulks gereedlyk ingewilligd. Maar, indien zy het weigeren, geeven zy hem de eene of andere kleine Vereering voor zyne Dienſten, en laaten hem daarmede heenen gaan. Somtyds gebeurt het, dat deeze Bruidegoms, zonder iets van hunnen Toeleg te ontdekken, zich in het een of ander vreemde Dorp in Dienſt begeeven; en ſchoon een ieder hun voorneemen wel vermoedt, wordt het echter niet bekend, voor dat hy of zyne Vrienden zulks bekend maaken.

Wanneer een Bruidegom de Vryheid verwerft, om zyne Bruid weg te voeren, zoekt hy gelegenheid om haar alleen te vinden, of in Gezelſchap van maar weinig Perſoonen. Want, geduurende deezen Tyd, zyn alle de Vrouwen van het Dorp verpligt haar te beſchermen; daarenboven heeft zy twee of drie verſcheidene Kleederen over elkander aan, en is met Viſchnetten en Strikken zo bewonden, dat zy zich naauwlyks meer beweegen kan dan een Beeld. Indien het den Bruidegom gelukt, haar alleen, of in Gezelſchap van maar weinige Perſoonen, te vinden, werpt hy zich op haar, en begint haare Kleederen, Netten en Strikken haar van 't Lyf te ſcheuren; want de Bruid geheel naakt te ontkleeden, maakt de gantſche Plechtigheid van het Trouwen uit. Doch deeze Taak is niet altyd gemaklyk te verrichten: want, ſchoon zy zelf maar geringen Tegenſtand biedt, (en zy is ook in der daad niet in ſtaat om veel Tegenſtand

te

te doen;) indien het echter gebeurt, dat 'er veele Vrouwen naby zyn, vallen zy allen te gelyk op den Bruidegom aan, hem zonder eenige Bermhartigheid ſlaande, by het Hair trekkende, in het Aangezicht krabbende, en zich voorts bedienende van alle middelen, welken zy maar bedenken kunnen, om hem te beletten zyn Oogmerk te bereiken.

Indien de Bruidegom zo gelukkig is, van zynen wenſch te verkrygen, loopt hy terſtond van haar weg, en de Bruid, ten bewyze dat zy overwonnen is, roept hem met eene zachte en tedere Stem te rug: en dus is het Huwlyk geſlooten. Deeze Overwinning wordt zelden op eenmaal behaald; maar ſomtyds duurt de Stryd wel een geheel Jaar lang; en na iedere vruchtlooze pooging is de Bruidegom verpligt, eenigen Tyd te wachten, om zyne krachten weder te krygen, en de Wonden te laaten geneezen, welken men hem toegebragt heeft.

Daar is een Voorbeeld van iemand, die zeven Jaaren by Tuſſchenpoozen in dien Stryd volhard hebbende, in plaats van zyne Bruid te verkrygen, integendeel gantſch Kreupel was geworden, hebbende de Wyven hem zo onmenſchlyk en wreed behandeld.

Zo ras de gemelde Plechtigheid voorby is, heeft hy Vryheid, om den volgenden Nacht by haar te ſlaapen, en den volgenden Dag neemt hy, zonder eenige Pligtpleegingen te gebruiken, haar mede naar zyn eigen Dorp. Na verloop van eenigen Tyd komen zy weder by de Vrienden der Bruid, alwaar dan de Bruiloft gevierd wordt op deeze wyze, zo als ik in den Jaare 1739. een Ooggetuige daarvan geweeſt ben.

De Bruidegom of nieuwgetrouwde Man, zyne Vrienden en zyne Vrouw, bezoeken den Schoonvader met drie Booten. Alle de Vrouwen zyn in de Booten, en

en de Mannen, byna geheel naakt zynde, duwen dezelven voort met lange Stokken. Omtrent honderd Treden van het Dorp, werwaard zy zich begeeven, ſtappen zy aan Land, beginnen te zingen, maakende allerleie Bezweeringen met een Touw, aan eene Roede vaſtgemaakt, mompelende het een en ander over eenen gedroogden Viſchkop, welken zy met het Touw bewinden, en aan een oud Wyf te bewaaren geeven. De Bezweering ten einde gebragt zynde, doen zy de Bruid een Kleed van Schaapenvellen aan, en binden vier Beeldniſſen aan haar vaſt: Dus beladen zynde, kan zy zich naauwlyks beweegen. Daarna gaan zy weder in hunne Booten, en vaaren naar het Dorp, alwaar zy voor de tweedemaal aan Land ſtappen. Aldaar ontmoet hen een Jonge van het Dorp, die de Bruid by de Hand neemende, haar leidt, terwyl alle de overige Vrouwen haar volgen.

Als de Bruid aan de Hut van haare Ouders of Vrienden komt, binden zy een leeren Riem om haar Ligchaam, waarmede zy haar de Ladder neer laaten, gaande het oude Wyf, welk den Viſchkop draagt, voor uit. Hetzelve legt den Viſchkop aan den voet der Ladder, waarna de Bruid en de Bruidegom, en allen die 'er tegenwoordig zyn, daaröp treeden; het welk geſchied zynde, werpen zy den Kop in 't Vuur.

Daarna neemen alle de Vreemden plaats, hebbende vooràf de Bruid van haare overtollige Sieraaden ontbloot. De Bruidegom ſtookt de Hut warm, en maakt de Eetwaaren, welken hy medegebragt heeft, gereed, onthaalende daaröp de Inwooners van dat Dorp. Den volgenden Dag onthaalt de Waard alle zyne vreemde Gaſten op grooten overvloed; en op den derden Dag vertrekken zy weder: doch de Bruid en Bruidegom blyven eenigen tyd by de Ouders, om voor hun te werken. De overtollige Optooiſels, die de Bruid ontnoomen worden, worden verdeeld onder

der de naaſte Bloedverwanten, die verpligt zyn, haar Geſchenken van veel grooter Waardy daarvoor in de plaats te geeven.

Deeze Plechtigheden hebben alleenlyk haare Betrekking op een eerſte Huwlyk. By het Huwlyk van Weduwenaaren of Weduwen, is de Toeſtemming van den Man en de Vrouw alleen genoeg; doch hy mag haar niet by zich neemen, voor dat zy van haare Zonden gereinigd is. Dit kan, volgens hun zonderling Begrip, niet anders geſchieden, dan dat een Vreemde eerſt eenen Nacht by haar ligt. Maar, dewyl deeze wegneeming van de Zonden eener Weduw door de *Kamtſchatdalers* als eene groote Schande voor den Man, die zulks doet, aangemerkt wordt, was het voorheen zeer bezwaarlyk, iemand te vinden, die zulks wilde onderneemen; waardoor dan de arme Weduwen voor de aankomſt onzer *Koſakken* in dit Schieréiland *Kamtſchatka* dikwyls zeer verleegen waren: doch, zederd dien tyd, hebben zy nooit gebrek gehad van Vreemden, om haare Zonden, gelyk zy het noemen, weg te neemen. Voorwaar eene zeldzaame gewoonte, en een Blyk van de verregaande Onbeſchaafdheid deezer Natie in haaren Heidenſchen Staat.

By de *Kamtſchatdalers* hebben maar weinig verbodene Trappen omtrent het Huwlyk plaats. Alleenlyk is het eenen Vader niet geöorloofd zyne Dochter, of eene Moeder haaren Zoon te trouwen. Een Schoonzoon mag zyne Schoonmoeder, en een Schoonvader zyne Schoondochter trouwen. Zuſters en Broeders Kinderen huwlyken gemeenlyk onder elkander. De Echtſcheiding is by hen ook zeer gemaklyk, beſtaande alleenlyk daarin, dat een Man niet meer van hetzelfde Bed met zyne Vrouw zich bedient. In zulke Gevallen trouwt de Man terſtond eene andere Vrouw, en de Vrouw neemt eenen an-

de-

deren Man aan, zonder eenige verdere Plechtigheden.

Een *Kamtſchatdaler* heeft doorgaans twee of drie Wyven, by welken hy by beurten ligt. Somtyds houdt hy ze allen in eene en dezelfde Hut, en ſomtyds laat hy ze afzonderlyk in onderſcheidene Hutten woonen. Met iedere Maagd, waarmede hy zich in het Huwlyk begeeft, moet hy alle de voorheen gemelde Pligtpleegingen doorgaan. Schoon deeze Lieden zeer verzot op de Vrouwen zyn, zyn zy echter in lang na zo ieverzuchtig niet als de *Korekers*. In hunne Huwlyken ſchynen zy niet veel acht te geeven op den Maagdlyken Staat der geenen, met welken zy ſtaan te trouwen. Ook zyn de Vrouwen niet ieverzuchtiger; want twee of drie Wyven leeven in alle Eendragt met eenen Man; zelfs, ſchoon hy nog verſcheidene Bywyven daarenboven houdt.

Wanneer de Vrouwen naar buiten gaan, bedekken zy hun Aangezigt met eene Soort van Sluïer; en indien zy eenen Man op den Weg ontmoeten, keeren zy hem haaren Rug toe, en blyven dus ſtil ſtaan, tot dat hy voorby gegaan is. In de Hutten zitten zy achter eene Mat of eene Gordyn, van Brandenetels gemaakt; maar, indien zy geene Gordyn hebben, en een Vreemde in de Hut komt, keeren zy haar Aangezigt naar den Muur, en gaan dus voort met haaren Arbeid.

Al dit bovengemelde moet verſtaan worden van zulke Inboorlingen van *Kamtſchatka*, die aan hunne oude Woeſtheid en Bygeloovigheid nog vaſt kleeven. Doch veelen derzelven beginnen tegenwoordig eenigermaate beſchaafd te worden; ſchoon zy allen tot hier toe, eene ruuwe en plompe Stuursheid in hunne manier van ſpreeken behouden.

XVII. HOOFD-

XVII. HOOFDSTUK.

Van de GEBOORTE *hunner* KINDEREN.

In 't gemeen zyn deeze Volken niet zeer vruchtbaar; want ik heb nooit kunnen ontdekken, dat een Man by dezelfde Vrouw tien Kinderen hadt; hoewel men ook bekennen moet, dat de Veelwyvery, by hen gebruiklyk, zulks grootdeels verhindert. Hunne Vrouwen hebben doorgaans eene zeer gemaklyke Geboorte. *Steller* was tegenwoordig by de Verloſſing van eene deezer Vrouwen, die, om haare gewoone Bezigheid te verrichten, uit de Hut ging, en na verloop van een kwartier uur weder kwam, draagende haar nieuwgebooren Kind in haare Armen, zonder dat hy eenige verandering in haare Houding beſpeuren kon. Hy verhaalt insgelyks, dat hy eene andere Vrouw zag, welke drie Dagen in Baarensnood was, en tot zyne groote verwondering ten laatſte nog gelukkiglyk verloſt werdt van een Kind, welk zo verkeerd in de Geboorte ten voorſchyn kwam, dat een behendig Vroedmeeſter, zo een Kind leevend haalende, zelfs onder eene beſchaafde Natie, een voornaam blyk zyner kunſt zou gegeeven hebben. De Bezweerders ſchreeven de geleegenheid van die onnatuurlyke Geſtalte toe aan den Vader, die ten tyde, toen het Kind hadt moeten gebooren worden, beezig was eene Sleede te maaken, en daartoe het Hout over zyne knie te buigen. Zulke belagchelyke oorzaaken geeven zy altyd van buitengewoone Verſchynſels.

De Vrouwen worden verloſt op haare Kniën, in tegenwoordigheid van zo veele Lieden, als 'er in het Dorp zyn, zonder onderſcheid van Maagen of Ge-

ſlacht. Zy binden de Navelſtreng toe met eenen Draad, van Brandenetels gevlochten, en daarna ſnyden zy die af met een Mes, van Steen gemaakt. De Nageboorte werpen zy den Honden voor. Zy leggen gekauwden *Epilobium* op den Navel, en winden het Kind in Touwen, in plaats van Luieren: daarna neemt een ieder het in zyne Armen, hetzelve ſtreelende, kuſſende, en zich met de Ouders over deszelfs Geboorte verblydende. Deeze is de eenige Plechtigheid, waarvan zy zich by dergelyke omſtandigheid bedienen. Men kan nauwlyks zeggen, dat zy openbaare Vroedvrouwen hebben; want voor het grootſte gedeelte wordt deeze dienſt door de Moeders of de naaſte Bloedverwanten verricht.

De Vrouwen, die begeerig zyn om Kinderen te hebben, zyn gewoon, gelyk wy boven reeds gemeld hebben, om dat oogmerk te bereiken, Spinnekoppen te eeten. Sommige Kraamvrouwen, opdat zy te eerder weder zwanger worden, eeten de Navelſtreng van het Kind op. Doch andere Vrouwen zyn 'er, die even grooten afkeer van Kinderen hebben, en door het gebruik van verſcheidene vergiftige Kruiden Miskraamen veroorzaaken, waarin zy door ſommige kundige oude Wyven geholpen worden; doch zy kunnen zulks nooit ter uitvoer brengen, zonder hun eigen leeven in groot gevaar te ſtellen. Nog andere Vrouwsperſoonen vindt men in *Kamtſchatka*, die zulke onnatuurlyke wreede Moeders zyn, dat zy hunne eigen Kinderen, terſtond nadat zy geboóren zyn, van kant maaken of leevende voor de Honden werpen. Zy bedienen zich ook van verſcheidene Kruiden en veerlerhande Bezweeringen, om de Ontvangenis te beletten. De Bygeloovigheid der *Kamtſchatdalers* is ſomtyds ook de geleegenheid tot groote Onmenſchlykheid: want, wanneer eene Vrouw Tweelingen ter Waereld brengt, moet

moet ten minſte een derzelven worden verdaan; en zo handelen zy ook met een Kind, welk in zeer Stormachtig Weer gebooren wordt; doch het laatſte kan nog door deeze of geene Bezweeringen worden behouden. Nadat de Vrouwen gebaard hebben, gebruiken zy, om haare verloorene krachten weder te krygen, Viſchnat, toebereid met zeker Kruid, welk zy *Hale* noemen; doch, na verloop van eenige weinige Dagen, keeren zy tot hunne gewoone Leevenswyze weder.

XVIII. HOOFDSTUK.

Van de ZIEKTE *der* KAMTSCHATDALERS, *en hunne* HULPMIDDELEN *tegen dezelven.*

De voornaamſte Ziekten in *Kamtſchatka* zyn de Scheurbuik, Builen, Beroerdheid, Kanker, Geelzugt, en de Venusziekte. Zy meenen, dat deeze Ziekten hun worden toegebragt door zeekere Geeſten, die ſommige byzondere Holen bewoonen, wanneer het by ongeluk en buiten hun weeten gebeurt, dat zy, gelyk zy zeggen, den eenen of anderen derzelven neerhouwen.

Hunne voornaamſte Geneesmiddelen beſtaan in Betoveringen en Bezweeringen; doch ten zelfden tyde verzuimen zy ook het gebruik van Kruiden en Wortelen niet. Tegen de Scheurbuik bedienen zy zich van zeker Kruid, waarmede zy hun Tandvleeſch wryven, gelyk ook van de Bladen van zekere Beziënboomen *. De *Koſakken* geneezen zich van die

* *Vaccinium ramis filiformibus repentibus, foliis ovatis perennantibus;* En *Empetrum.*

kwaal door middel van afkookſels van de Toppen van Cederboomen, en door wilden Knoflook te eeten. De goede Uitwerkſels van dit Geneesmiddel hebben allen, die den Togt naar *Kamtſchatka* hebben bygewoond, ondervonden.

Builen zyn eene zo zeer gevaarlyke Ziekte in het Schieröiland *Kamtſchatka*, dat veelen daaräan ſterven. Dezelve worden zeer groot, hebbende ſomtyds twee en zelfs wel drie Duimen in haare middellyn; en wanneer zy doorbreeken, vallen 'er dikwyls veertig of vyftig kleine Gaatjes in. Zy merken het als een zeer ſchaadlyk Voorteeken aan, wanneer 'er geene Etter in die Openingen ten voorſchyn komt; en zy, die nog daarvan herſteld worden, moeten dikwerf zes, en ſomtyds wel tien Weeken hun Bed houden. De *Kamtſchatdalers* bedienen zich van ruuwen Haazenvellen, om de Etter tot Rypheid te brengen.

De Beroerdheid, Kanker en Venusziekte worden byna ongeneeslyk by hen gehouden: van de laatſte, zeggen zy, hebben zy nooit iets vernomen voor de aankomſt der *Ruſſen* in dit Schieröiland.

Daar heerſcht nog eene andere Ziekte onder de *Kamtſchatdalers*, welke zy *Suſchutch* noemen. Dezelve is eene Soort van Schurft, die het geheele Ligchaam, kort onder de Ribben, als een Gordel omringt. Wanneer deeze puiſtächtige Uitſlag niet begint te etteren, en in Rooven af te vallen, dan is dezelve doodlyk; en zy zeggen, dat een ieder deeze kwaal eens in zyn leeven moet hebben, gelyk wy van de Kinderpokjes zeggen.

De Heer *Steller* doet een omſtandiger Verſlag van hunne Gebreken en de Hulpmiddelen daartegen. Hy verhaalt ook, dat zy zich met veel vrucht van de Spongie bedienen, om de Etter uit de Builen te haalen. De *Koſakken*, wanneer zy met dergelyke

lyke Builen gekweld worden, leggen daaröp de overblyffels van zeker Kruid *, nadat zy hetzelve overgehaald en hunnen Brandewyn daaruit getrokken hebben; waardoor zy dezelven dikwyls zeer gelukkiglyk ontbinden.

De Vrouwen, in barensnood zynde, gebruiken doorgaans Zeebraamboizen, om haare Verloffing te verhaaften. Ook maaken zy van eene Soort van Koraal een Poeijer, gelyk aan dat van Kreeftsöogen, waarvan zy zich ingeval van vuile Ziekte bedienen. Tegen Hardlyvigheid gebruiken zy het Vet van Zeewolven. In Toevallen van Kolyk, Pyn in de Ingewanden en Verkoudheid, neemen de *Kamtschatdalers* gemeenlyk hunnen toevlucht tot het Afkookfel van de *Pentaphylladis Fruticosus*, en dat menigmaal met zeer goed gevolg. Op allerhande opene Wonden leggen zy de Baft van Cederboomen.

Ingeval van Hardlyvigheid drinken zy ook het Nat van hunnen ftinkenden Vifch, en in de Buikloop eeten zy *Lac Lunæ*, welk zeer gemeen in dit Schiereiland is. Tegen hetzelfde Ongemak gebruiken zy ook Gras uit eene Weide en de Wortel van *Tormentilla*.

Zy, die eene zeere Keel hebben, bedienen zich van het Afkookfel van *Epilobium*, welk ook van de Vrouwen in zwaaren Arbeid gebruikt wordt. Wanneer zy door eenen Hond of Wolf gebeeten zyn, leggen zy gekneusde Bladen van de *Ulmaria* op de Wond, drinkende ten zelfden tyde een Afkookfel daarvan. Van dat zelfde Afkookfel bedienen zy zich ook in geval van Buikpyn en Scheurbuik. De gekneusde Bladen en Steelen gebruiken zy, wanneer zy zich gebrand hebben. Ook bedienen zy zich van het Afkookfel van dit Kruid, met Vifch gemengd, tegen de Tandpyn, houdende hetzelve warm in

* *Spondylium foliolis pinnatifidis.*

hunnen Mond, en leggende een Stuk van de Wortel op den aangeſteeken Tand. Zy gebruiken eene Soort van Gentiaan tegen de Scheurbuik en byna tegen meeſt alle andere Kwaalen. Wanneer zy met Buikloop gekweld worden, drinken zy het Afkookſel van *Quercus marina*. Om Slaap te verwekken, gebruiken zy het Zaad van de Plant *Ephedra*. Zy ſtooven hunne Oogen met een Afkookſel van *Seramus*.

De Inwooners van *Kurilskaja Lopatka* bedienen zich ook van Kliſteeren; 't welk zy waarſchynlyk geleerd hebben van de *Kurilers*. Zy bereiden dezelven uit verſcheidene Kruiden, ſomtyds met Vet, en ſomtyds zonder Vet. Zy doen het Afkookſel in de Blaas van eenen Zeehond, waaraan zy de eene of andere Pyp vaſt maaken, en zetten het vervolgens op de gewoone wyze. Dit Geneesmiddel is in groote achting onder hen, en wordt in de meeſte Ziekten gereedlyk gebruikt.

Tegen de Geelzugt hebben zy een Artzenymiddel, welk zy als onfeilbaar aanmerken. Zy neemen de Wortels van de wilde Iris, en, nadat zy dezelven gezuiverd hebben, leggen zy ze te weeken in warm Water, gebruikende het Vocht, welk zy 'er uitperſſen, als een Kliſteer, en herhaalende zulks twee Dagen achter een, en ieder Dag drie maalen. Dit verwekt eene ſterke Buikzuivering, en brengt gemeenlyk groote Hulp en Verzachting aan. Eenigen Tyd daarna, indien de Ziekte nog niet volkomen geneezen is, hervatten zy dat zelfde Hulpmiddel nog eens.

Zy gebruiken nooit Lancetten of Laatkoppen, maar met eene houten Nyptang haalen zy de Huid op, en doorbooren dezelve met een Werktuig, in 't byzonder tot dat oogmerk van Kriſtal gemaakt, laatende 'er zo veel Bloed uit, als zy noodig oordeelen.

In

In Rugpyn wryven zy het pynlyk Deel voor het Vuur met de Wortel van de *Cicuta*, zynde daarby zeer zorgvuldig, om de Lendenen niet te raaken, 't welk, zo zy zeggen, Kramptrekkingen veroorzaaken zou. In Pyn van de Ledemaaten plaatſen zy op het pynlyk gedeelte eene kleine Pyramide, gemaakt van een Paddenſtoel, die op een Berkenboom gegroeid is, en ſteeken den Top van dezelve in brand, laatende dezelve branden, tot aan de Huid, wanneer de gemelde Pyramide van een ſplyt, en eene Wond nalaat, die eene groote menigte Etter bevat. Daarna heelen zy de Wond met Aſch van den Paddenſtoel; doch ſommigen bemoeijen zich naderhand daarmede in 't geheel niet. De Wortels van de *Anemonides* of Ranonkels gebruiken zy om hunne Vyanden te beſchadigen of te vergiftigen; ook vergiftigen zy daarmede hunne Pylen.

XIX. HOOFDSTUK.

Van de BEGRAAFNIS *der* DOODEN *in het Schieréiland* KAMTSCHATKA.

De Begraafnis der Dooden, indien men de Lyken voor de Honden te werpen eene Begraafnis mag noemen, is in dit Schieréiland zeer onderſcheiden van de Gewoonten, die daaromtrent in alle de overige Gewesten des Aardbodems plaats hebben. Want in plaats van de doode Ligchaamen te verbranden, of in eene Kuil of Hol te leggen, binden zy eenen leeren Riem om den Hals van den Dooden, trekken het Lyk uit de Hut, en geeven het aan hunne Honden tot voedſel over. Zy geeven daar voor de volgende Redenen: dat zy, wier doode Ligchaamen door de Honden opgegeeren

zyn, in de andere Waereld met fraaije Honden zullen ryden; en zy werpen ze neer dicht by hunne Hut, opdat de booze Geesten, welken zy zich als de Uitwerkers van hunnen Dood verbeelden, ziende het Lyk, moogen te vreeden zyn met dat onheil, welk zy hun aangedaan hebben. Ondertusschen verhuizen zy ook dikwyls naar eene andere Plaats, wanneer 'er iemand in de Hut overleeden is, zonder hunne Lyken met zich te sleepen.

Zy werpen alle de Kleederen van den overleedenen weg, niet om dat zy zich inbeelden, dat hy gelegenheid zal hebben, om die in de andere Waereld te draagen; maar, omdat zy gelooven, dat hy, die de Kleederen van eenen overleedenen draagt, zekerlyk een ontydig Einde zal hebben. Deeze Bygeloovigheid heeft voornaamlyk de overhand onder de *Kurilers*, die omtrent *Kurilskaja* [illegible] woonen; dezelve zouden geen Ding, welk zy wisten aan een overleeden Persoon toebehoord te hebben, aanraaken, schoon zy ook de grootste geneegenheid daarvoor hadden. De *Kosakken* maaken dikwyls gebruik van deeze Bygeloovigheid der *Kamtschatdalers*, koopende menigmaal nieuwgemaakte kleederen, wier Bezitters overleeden waren, voor zeer geringen Prys.

Na de zogenoemde Begraafnis van den overleedenen, bedienen zy zich van de volgende Zuivering: Naar het Woud gaande snyden zy eenige dunne Takjes af, waarvan zy eenen Ring vlechten, en tweemaal daardoor gekroopen zynde, brengen zy denzelven naar het Woud te rug, en werpen dien Weltwaard van zich. Zy, die het Lyk uit de Hut hebben gesleept, zyn verbonden twee Vogels van het een of andere Soort te vangen; eenen derzelven verbranden zy, en den anderen nuttigen zy met hun geheele Huisgezin. Deeze Reiniging wordt op denzelfden dag vol-

volbragt; want eer die Plechtigheid verricht is, durven zy in geene andere Hut ingaan, en niemand wil ook voor dien tyd in de hunne komen. Tot Gedachtenis van den overleedenen, houdt het geheele Huisgezin eene Viſchmaaltyd, verbrandende de Vinnen derzelven in het vuur.

XX. HOOFDSTUK.

Van de NATIE *der* KOREKERS, *hunne* GEWOONTEN, ZEDEN, *enz.*

Dewyl de *Korekers* en *Kurilers*, in hunne Gewoonten, Zeden, Kleeding, enz. voor het grootſte gedeelte met de *Kamtſchatdalers* overeenkomen, zullen wy alleenlyk kennis neemen van die dingen, waarin zy van dezelven, of van elkander verſchillen.

De *Korekers*, gelyk wy te vooren reeds verhaald hebben, worden verdeeld in de zwervende of Rendieren-*Korekers*, en in die, welke eene vaſte woonplaats hebben, houdende hun verblyf in Hutten onder de aarde, gelyk de *Kamtſchatdalers*, naar welken zy in allen anderen opzigte inderdaad volkomen gelyken; zo dat alle die Aanmerkingen, welken wy omtrent deeze Natie zullen maaken, moeten worden verſtaan ten aanzien der zwervende *Korekers*, ten zy wy het uitdruklyk anders bepaalen.

De *Korekers*, die eene vaſte Woonplaats hebben, woonen langs de Kuſt van den Ooſterſchen Oceaan, van de Rivier *Ukoi* tot aan de Rivier *Anadir*, en langs de Kuſt van den Zeeboezem van *Penſchinska*, tot aan het Gebergte *Nuktchatmin*, uit welk de Rivier *Nuktchan* voortſpringt. Naar deeze en andere Rivieren, aan welken zy woonen, neemen

men zy verſcheidene Benaamingen aan, waardoor zy onder en van elkander onderſcheiden worden.

De *Korekers*, die een zwervend Leeven leiden, houden met hunne Kudden Rendieren hun verblyf tuſſchen, en ſtrekken zich uit van den Ooſterſchen Oceaan Weſtwaard, tot den Oorſprong der Rivieren *Penſchina* en *Omolona*, Noordwaard tot de Rivier *Anadir*, en Zuidwaard tot de Rivieren *Lesnaya* en *Karaga*. Somtyds komen zy zelfs over deeze Grensplaatſen, naderende merklyk aan *Kamtſchatka*; doch dit gebeurt maar zeer zelden, en alleenlyk dan, wanneer zy voor de *Tſchukotskers* bevreesd zyn, die hunne gevaarlykſte en geduchtſte Nabuuren zyn. De Volken, aan welken zy grenzen, zyn de *Kamtſchatdalers*, de *Tſchukotskers*, [illegible]*geri*, en de *Tunguſen* of *Lamuti*.

De *Tſchukotskers* moogen worden aangemerkt als Afſtamlingen der *Korekers*, gelyk zy ook waarlyk zyn; en dit zo zynde, dan mag men zeggen, dat het Landſchap der *Korekers* van veel grootere uitgeſtrektheid is: want de *Tſchukotskers* bezitten al het Land, welk zich Noordwaard van de Rivier *Anadir* tot aan het Voorgebergte *Tſchukotskoi* uitſtrekt. Ook zyn deeze *Tſchukotskers*, die ten Noorden van de Rivier *Anadir* woonen, aan de *Ruſſiſche* Heerſchappy niet onderworpen; maar zy doen geduurige Invallen tegen die Natiën, welke onder het *Ruſſiſch* Gebied ſtaan, zo wel *Korekers* als *Tſchukotskers*, hen doodende of gevangen neemende, en hunne Kudden Rendieren roovende. In den Zomertyd viſſchen zy niet alleen in de Zeën, naby den Mond der Rivier *Anadir*; maar zelfs vaaren zy die Rivier een groot end wegs op; wanneer het ook niet zelden gebeurt, dat die Volken, welke aan *Rusland* onderworpen zyn, in hunne Handen vervallen.

De

De *Korekers* verſchillen niet alleen in hunne Zeden en Gewoonten, maar ook in de Gedaante hunner Ligchaamen merklyk van elkander. De zwervende *Korekers*, voor zo veel ik ontdekken kon, zyn klein van Geſtalte, en zeer mager; zy hebben een klein Hoofd en zwart Hair, welk zy daaglyks affcheeren. Hun Aangezigt is langwerpig rond, met kleine Oogen, hangende Wenkbraauwen, korten Neus, wyden Mond, en zwarten en ſcherpen Baard, dien zy geduuriglyk uitplukken. De *Korekers*, die eene vaſte Woonplaats hebben, ſchoon niet lang van Poſtuur zynde, zyn echter langer dan de zwervende *Korekers*, ook gezetter en ſterker; voornaamlyk die, welke meer Noordwaard woonen, als welke grootdeels naar de *Kamtſchatdalers* en *Tſchukotskers* gelyken.

Behalve het gemelde, is 'er nog een groot onderſcheid in hunne Gewoonten en Kleeding. De zwervende *Korekers* zyn ten uiterſte ieverzuchtig, en dooden ſomtyds hunne Wyven enkel op een kwaad vermoeden, tegen hen opgevat; maar wanneer eenigen in overſpel betrapt worden, worden beiden, zo Man als Vrouw, zekerlyk ter dood veroordeeld. Om deeze Reden ſchynen de Vrouwsperſoonen onder hen veele moeite aan te wenden, om zich zelven onaangenaam en onbehaaglyk te maaken; want zy reinigen nooit hun Aangezigt of hunne Handen, ook kammen zy nooit hun Hair; en hunne Opperkleederen zyn morſig, ſlordig, en geſcheurd, wordende de beſten van hun onder gedraagen. Dit zyn zy verpligt te doen uit Hoofde van de Ieverzuchtigheid hunner Mannen; die zeggen, dat eene Vrouw geene Reden heeft, om zich zelve op te tooijen, ten zy dan om de geneegenheid van eenen vreemden te winnen; want haar Man bemint haar buiten dien opſchik. De *Korekers* in tegendeel, die eene vaſte woon-

plaats

plaats hebben, en de *Tſchukotskers*, merken het als het zuiverſte Teeken van Vriendſchap aan, wanneer zy eenen Vriend onthaalen, hem met hun Wyf of Dochter te bed te leggen; en eene weigering van deeze Beleefdheid ſtaat by hen als de grootſte verongelyking te boek; en zelfs zyn zy in ſtaat, iemand wegens zulk eene Verſmaading te vermoorden. Dit gebeurde aan verſcheidene *Ruſſiſche Koſakken*, eer zy eene genoegzaame kennis van de zeldzaame Gewoonten deezer Lieden hadden. De Wyven deezer *Korekers* wenden alle Poogingen aan, om zich zo veel op te ſieren, als hun mogelyk is; zy verwen of blanketten hunne Aangezigten, zy draagen hunne beſte Kleederen, en bedienen zich van verſcheidene Middelen, om hunne Perſoonen te doen uitmunten en aangenaam te maaken. In hunne Hutten zitten zy geheel naakt, zelfs in het Gezelſchap van Vreemdelingen.

De geheele Natie is woeſt, driftig, wraakzuchtig en wreed; en de zwervende *Korekers* zyn ook verwaand en iedel: zy verbeelden zich, dat geen Volk op den Aardbodem zo gelukkig is, als zy, aanmerkende alle de Berichten, die Vreemdelingen aangaande de Voordeelen van andere Landen geeven, als zo veele Leugens en Fabelen; „ want, zeggen „ zy, indien gy lieden alle deeze voordeelen ten „ uwent kondt genieten, wat bewoog u, om zo „ veel moeite te doen, en tot ons over te komen? „ Het ſchynt, dat gy gebrek hebt van veele Zaaken, „ die wy in overvloed hebben; wy, in tegendeel, „ zyn vergenoegd met het geen wy bezitten, en ko„ men nooit tot u om eenig ding te zoeken." Eene der voornaamſte Redenen van hunnen Hoogmoed en Verwaandheid mag men toeſchryven aan de *Korekers*, die vaſte Woonplaatſen hebben; want deezen toonen de grootſte vreeze en ontzach voor hun; 't geen

geen zelfs zo ver gaat, dat, indien iemand van hunne Rendierenhoeders by geval tot de Hutten der *Korekers*, die vaſte Woonplaatſen hebben, komt, zy allen uit dezelven hem te gemoet loopen, hem met de grootſte Pligtpleeging ontvangen, en iedere Veronгelyking geduldiglyk draagen. Men heeft nooit gehoord, dat de vaſt gezeetene *Korekers* het minſte ongelyk deeden aan iemand der zwervende *Korekers*; en dit wordt zo vaſtlyk geloofd, dat onze *Koſakken*, die de Schattingen van deeze Natie ophaalen, zich volkomen veilig achten, wanneer zy onder die, welke in Hutten woonen, verkeeren, indien zy maar eenen der Rendieren-*Korekers* by zich hebben. Ondertuſſchen moet dit iemand zeer vreemd voorkomen, wanneer men overweegt, dat de vaſt gezeetene *Korekers* veel ſterker en talryker zyn, dan de overigen; en men moet het alleenlyk toeſchryven aan die algemeene Achting, welke arme Lieden doorgaans gewoon zyn aan de Ryken te bewyzen. Want de Armoede en Behoeftigheid der *Korekers*, die vaſte Woonplaatſen hebben, is zo groot, dat zy ten aanzien hunner Kleeding voor een zeer groot gedeelte van de zwervende *Korekers* afhangen. Deeze laatſten noemen daarom ook de *Korekers*, die in Hutten hun verblyf houden, hunne Slaaven, en behandelen hen overeenkomſtig daarmede. Maar zy gedraagen zich geheel anders omtrent de *Tſchukotskers*, die zo geducht en vreeſlyk voor hun zyn, dat vyftig van de Rendieren-*Korekers* niet durven ſtaan tegen twintig of vyf en twintig der *Tſchukotskers*. En indien zy niet de Beſcherming der *Koſakken*, die aan de Rivier *Anadir* zich ophouden, geſtaadig genooten, zouden de *Tſchukotskers* hen al lang geheel en al uitgeroeid hebben.

Gelyk iedere Natie nog doorgaans iets heeft, 't geen haar eenigzins pryswaardig maakt, zo zyn ook de

de *Korekers* veel eerlyker en vlytiger dan de *Kamtſchatdalers*; en het ſchynt ook, dat zy een grooter Begrip van de ſchaamte hebben, dan die genoemden.

't Is zeer moeilyk een naauwkeurig Bericht van het Getal en van de verſcheidene Stammen der *Korekers* te verkrygen; doch men is van gedachten, dat zy allen, by elkander gereekend, veel talryker zyn, dan de *Kamtſchatdalers*. Zy onthouden zich allermeeſt in zulke Plaatſen, die van Mos voor hunne Rendieren overvloeiën, zonder op de ſchaarsheid van Hout of Water acht te geeven. In den Wintertyd kunnen zy Sneeuw in plaats van Water gebruiken, en Mos of Gras om vuur te ſtooken, waarvan zy overäl overvloed hebben.

Hunne Leevenswyze, vooräl in den Winter, is nog merklyk onäangenaamer, dan die der *Kamtſchatdalers*; want, dewyl zy geduurig van Woonplaatſen moeten veranderen, zyn de Hutten, waarin zy komen, geheel en al bevrooren; en, wanneer zy een begin maaken, om dezelven door middel van vuur te doen ontdooiën, ontſtaat 'er zulk een zwaare Rook, en die zo verderflyk voor het Gezicht is, dat een Menſch in eenen dag ſteekeblind daardoor worden kan; 't welk voornaamlyk daardoor veroorzaakt wordt, om dat zy zich van groene Struiken of Gras bedienen, om vuur te verwekken.

Hunne Hutten zyn genoegzaam op dezelfde wyze gemaakt, als die van andere omzwervende Volken; maar kleiner, dan die der *Kalmukken*. Des Winters bedekken zy dezelven met ruuwe Rendierenhuiden, en des Zomers met Rendierenhuiden, die bereid zyn. Zy hebben geene Vloer of eenige Afzondering binnen hunne Hutten; in het midden der Hut zyn alleenlyk vier kleine Paalen in den Grond geſlaagen, tuſſchen welken zy hunne Haardſteede hebben. Aan deeze Paaltjes binden zy gemeenlyk hun-

hunne Honden vaſt, die dikwyls de Eetwaaren uit de Ketels haalen, terwyl zy bereid worden; en ſchoon hunne Meeſters hen deswege zeer ſtrenglyk ſtraffen, krygen zy echter doorgaans van ieder gerecht hun aandeel. Iemand moet zeer hongerig zyn, indien hy luſt en trek zal hebben, om met dit Volk te eeten. In plaats van hunne Ketels of Schotels uit te waſſchen, geeven zy dezelven aan hunne Honden, om ze uit te likken; en hetzelfde ſtuk Vleeſch, welk zy den Honden uit den Bek trekken, werpen zy weder in de Ketels, zonder hetzelve af tewaſſchen.

De Winterhutten der *Tſchukotskers* zyn veel beter, dan die der *Korekers*, zynde merklyk warmer, en ook veel ruimer. Verſcheidene Huisgezinnen woonen in dezelfde Hut, hebbende allen hunne eigene Banken, met Rendierenhuiden bedekt, waaröp zy zitten en ſlaapen. By iedere Bank houden zy eene Lamp dag en nacht branden; waartoe zy zich bedienen van Traan van Viſſchen, en een Lemmet van Mos. De Hutten hebben eene opening in den Top, die tot een Schoorſteen verſtrekt; doch zy zyn bykans zo berookt, als die der *Korekers*, maar teffens zo warm, dat de Vrouwsperſoonen zelfs op de koudſte plaatſen geheel naakt zitten.

De Kleederen, welken zy draagen, zyn van Rendierenhuiden gemaakt, in 't minſte niet verſchillende van die der *Kamtſchatdalers*, koopende dezelven van de *Korekers*. Zy geneeren zich voornaamlyk van het Vleeſch van Rendieren, waarvan zy ongemeenen grooten overvloed hebben, bezittende ſommigen der Rykſten tien of twintig duizend; zelfs werdt 'er gezegd, dat een hunner Voornaamſten honderd duizend Rendieren hadt: en desniettegenſtaande zyn zy nog zo karig, dat zy 'er zeer bezwaarlyk toe kunnen komen, om een derzelven tot hun eigen gebruik te dooden, zich vergenoegende met die gee-

geenen, welke natuurlyker wyze geſtorven, of door Wolven gedood zyn. Van deeze krengen hebben zy ook inderdaad taamlyken overvloed; en zy ſchaamen zich ook niet, om de Reizigers te vertellen, dat 'er in 't kort geenen van hunne Rendieren door Wolven gedood, of door andere Toevallen geſtorven zyn, willende zich daarmede verſchoonen, dat zy hun geen Vleeſch voorzetten. Voor Gaſten, welken zy eene byzondere achting toedraagen, zullen zy ſomtyds nog wel eenigen van hunne Kudde dooden, en by zulke geleegenheid alleen houden zy eene openhartige Maaltyd. Zy melken de Rendieren nooit, en het gebruik van Melk is hun ook volkomen onbekend. Zy eeten hun Vleeſch voor het grootſte gedeelte gekookt; en 't geen zy niet nuttigen, droogen zy terſtond in den Rook in hunne Hutten.

Een van hunne voornaamſte Gerechten wordt genoemd *Yamgaya*, welk op deeze wyze toebereid wordt. Zy doen het Bloed van een Rendier, met Vet gemengd, in deszelfs Maag of Pens, welke zy vervolgens ophangen om te laaten rooken. Onze *Koſakken* houden dat voor een aangenaam Gerecht. Daarenboven eeten de *Korekers* alle andere Dieren, uitgenomen Honden en Voſſen. Over 't algemeen bedienen zy zich niet van Kruiden, Wortelen of de Baſt van Boomen; maar de Armen geneeren zich daarmede in tyd van groote ſchaarsheid; ook maaken zy geen werk van Viſch te vangen; doch de Rendierenhoeders gaan nog wel uit viſſchen, alhoewel die ook zeer zelden. Zy doen geenen Voorraad van Beziën op voor den Winter; maar zy eeten dezelven alleenlyk verſch in den Zomer. Zy meenen, dat 'er niets zoeter en ſmaaklyker is, dan zekere ſoort van Beſſen, met de Wortel *Saran* en Rendieren Vet, onder een geſtampt.

Ik

Ik hadt eens gelegenheid, om eenen hunner Voornaamſten boven maate verwonderd te zien op het eerſte gezigt van Suiker, welk hy voor Zout aanzag; maar een weinigje daar van proevende, was hy zo zeer ingenomen met deszelfs Zoetheid, dat hy iets daarvan verzocht, om het aan zyne Wyven te brengen; maar, dewyl hy niet in ſtaat was, om de verzoeking van eene zo aangenaame en ſmaaklyke zeldzaamheid tegen te ſtaan, at hy het op den weg alles op; en toen hy in zyne Hut by de zynen kwam, en hun verhaalde, dat hy Zout geproefd hadt, zynde zoeter dan iets, 't geen hy ooit gegeeten hadt, wilde niemand van hun, ſchoon hy het ook op de ſterkſte wyze verzekerde, zulks gelooven, ſtaande houdende, dat 'er niets zoeter kon zyn, dan het gemelde gerecht.

Zy ryden alleenlyk in den Wintertyd op Sleeden, getrokken door Rendieren; doch nooit ryden zy des Zomers op Rendieren, gelyk men in andere Landen te Paard rydt; ſchoon zy zeggen, dat de *Tunguſen* zulks doen. Hunne Sleeden zyn omtrent een Vadem lang; de Zyſtukken zyn omtrent vier Duimen dik, maar een weinig dunner aan het voorſte gedeelte, alwaar zy eenigzins opwaard gebongen zyn. De twee Zyſtukken zyn door middel van kleine ſtukjes Hout aan een gevoegd. Zy ſpannen voor iedere Sleede twee Rendieren.

Het Getuig, welk zy daartoe gebruiken', zweemt, eenigermaate, naar dat, waarvan de *Kamtſchatdalers* zich omtrent hunne Honden bedienen. Het Getuig van dat Rendier, welk aan de rechterzyde loopt, wordt vaſtgemaakt aan de linkerzyde der Sleede, en dat van het Rendier, welk aan de linkerzyde loopt, wordt vaſt gehecht aan de rechterzyde der Sleede. Hunne Toomen en Teugels

hebben eenige overeenkomſt met de Paardejukken. Op het Voorhoofd van het Rendier plaatſen zy vier kleine Beenen, in de gedaante van Tanden gemaakt, maar zeer ſcherp, die gebruikt worden als het Bit voor een Paard, om dezelven te rug te houden, als zy al te hard loopen: want deeze ſcherpe Beenen hunne Huid doorboorende, doen hen op eenmaal ſtil ſtaan. Doch het Rendier, welk aan de rechterhand loopt, heeft alleenlyk deeze Beenen, want dat maar tegengehouden zynde, heeft het Rendier aan de linkerhand geene kracht om weg te loopen. De Voerman zit dicht aan het voorſte gedeelte der Sleede, en, wanneer zy naar de rechterzyde moeten draaijen, trekken zy maar aan den Teugel; maar, wanneer zy naar de linkerzyde moeten keeren, ſlaan zy alleenlyk aan de rechterzyde van het Rendier. Zy dryven ze voort met een Prikkel, die omtrent vier voeten lang is, hebbende aan het eene End een ſcherp ſtuk Been, en aan het andere End eenen Haak: met het Been porren zy het Rendier an, om voorwaard te gaan, en met den Haak tillen et Getuig op, indien het eens gebeurt, dat het Rendier neer valt.

Het Reizen met Rendieren gaat ongemeen veel ſpoediger, dan met Honden. Een paar goede Rendieren zullen, op eenen dag, eenen Weg van honderd vyftig Werſten afleggen; maar men moet wel zorg draagen, om dezelven dikwyls voeder te geeven, en ook veelmaalen ſtil te houden, ten einde hun tyd en geleegenheid te gunnen om te ſtallen; want, dat niet in acht neemende, kan men ze in eenen dag dood ryden, of ten minſte hen volkomen onbruikbaar maaken. Rendieren, die voor de Sleeden gebruikt worden, worden in 't byzonder daartoe aangekweekt, gelyk de Paarden. Het Manneken ſnyden zy. De

De Rendieren, waarvan de *Korekers* zich voor de Sleeden bedienen, graazen teffens met de anderen; en wanneer zy dezelven van nooden hebben, dryven zy ze allen in de Hut; dan op eene zekere wyze overluid ſchreeuwende, ſcheiden de Rendieren, die gewoon zyn Sleeden te trekken, zich van den overigen Hoop af; en indien een der eerſtgenoemden te rug blyft, ſlaan zy het ombermhartiglyk.

De vaſt ter neer gezeetene *Korekers* hebben insgelyks eenige Rendieren, maar zeer weinigen, en wel alleenlyk de zulken, welken zy voor hunne Sleeden gebruiken.

De *Tſchukotskers* hebben groote Kudden van deeze Dieren, en echter geneeren zy zich voor het grootſte gedeelte met Zeedieren. De *Korekers* zouden zeer elendig zyn, indien zy gebrek aan Rendieren hadden; want zy verſtaan de kunſt niet om Viſch te vangen. Hierom worden de behoeftigeren onder de *Korekers* door de rykeren gebruikt, om hunne Rendieren te voeden, waar voor zy Koſt en Kleederen ontvangen: en, indien zy zelven eenen kleinen Voorraad van hun eigen hebben, wordt het hun vergund, dezelven met hun Meeſters Vee te voeden.

De zwervende of zogenoemde Rendieren-*Korekers* verruilen ſommigen van hunne Rendieren en derzelver Huiden, met de nabuurige Volken, tegen de fynſte Pelteryen, waarvan zy altyd eenen grooten voorraad bezitten.

De Godsdienſt der *Korekers* is niet minder ongerymd, dan die der *Kamtſchatdalers*. Dat kleine Opperhoofd van hun, van welk ik myne Berichten ontving, ſcheen nauwlyks eenig Denkbeeld van eene Godheid te hebben. Zy ſchynen meer Eerbied te be-

toonen aan kwaade Geesten, die, volgens hunne Inbeelding, de Rivieren en Bosschaadjen bewoonen: en deeze Eerbied schynt haaren oorsprong te trekken uit hunne vreeze. De *Korekers*, die vaste Woonplaatsen hebben, erkennen voor hunnen God den *Kitchu* der *Kamtschatdalers*. Zy hebben geenen vastbepaalden Tyd van Godsdienstoeffening of Aanbrenging van Offerhanden; maar, wanneer het hun behaagt, dooden zy of een Rendier, of eenen Hond, welken zy op eenen Paal vast maaken, draaijende deszelfs Gezigt naar het Ooften, doch laatende alleenlyk het Hoofd en de Tong van het Rendier of den Hond op den Paal. Zy weeten zelven niet, aan wien zy die offerhande doen, en zeggen daarby slechts deeze Woorden: *Vio coing yack ne la lu, han he vau;* dat is: Dit voor u, en wilt ons iets, dat goed is, schenken. Hunne voornaamste Tyd om te offeren is, wanneer zy over eene Rivier staan te trekken, of door eene Wildernis te reizen; want zy verbeelden zich, dat die Plaatsen door kwaade Geesten bewoond worden; dan dooden zy een van hunne Rendieren, en eetende deszelfs vleesch, maaken zy de overgeschootene Beenen en het Hoofd vast op eenen langen Stok, welken zy planten tegenöver de verbeelde Wooning dier Geesten.

Wanneer de *Korekers* zeer bekommerd zyn wegens de eene of andere besmetlyke Ziekte, dooden zy eenen Hond, en het Gedarmte aan twee Stokken vast maakende, gaan zy tusschen beiden door.

Terwyl zy met het offeren beezig zyn, slaan hunne *Schamans* of Tovenaars op eene kleine Trom, gelyk die, welke door de *Jakutski*, en de nabuurige Volken gebruikt wordt. Sommigen dier *Schamans* worden aangemerkt als Artsen, van welken de

Ko-

Korekers oordeelen, dat zy, op de Trom ſlaande, de Ziekten verdryven.

In het Jaar 1739. had ik gelegenheid, omtrent het Beneden-Fort *Kamtſchatka*, den zeer beruchten *Schaman Carimiacha* te zien. Dezelve was niet alleen in groote Achting onder deeze woeſte Volken; maar onze *Koſakken* hadden zelfs Eerbied voor hem, wegens de menigvuldige ongemeene Daaden, die hy verrichtte; voornaamlyk de Doorſteeking van zynen Buik, waaruit hy eene menigte Bloed deedt loopen, welk hy opdronk: doch dit Stukje verrichtte hy op eene zo averechtſche wyze, dat iemand, die door Bygeloovigheid niet gantſchlyk verblind was, het Bedrog zeer gemaklyk ontdekken kon. Voor-eerſt, op zyne kniën zittende, en eenigen tyd op zyne Trom geſlaagen hebbende, ſtak hy zyn Mes in zynen Buik, en daarna haalde hy, van onder zyn kleed, met Pelteryen gevoerd, eene handvol Bloed, welk hy dronk, lekkende zyne Vingers af. Ik kon niet nalaaten, de Eenvoudigheid dier kunſtſtreek te belagchen, waaröver de gemeenſte Guighelaar zich voorzeker zou geſchaamd hebben. Men kon duidlyk zien, dat hy het Mes onder zyn ruig kleed naar beneden ſtak, en het Bloed drukte uit eene Blaas, die hy in zynen ſchoot verborgen hadt. Na alle deeze Bezweering dacht hy ons nog meer in verwondering te zullen wegrukken, toonende ons zynen Buik, die geheel bebloed was, en voorgeevende, dat hy de Wond, die 'er niet gemaakt was, weder geheeld hadt. Hy verhaalde ons, dat de kwaade Geeſten in verſchillende Gedaanten aan hem verſcheenen, en ook van verſchillende Plaatſen kwamen. Sommigen kwamen uit de Zee; anderen uit de brandende Bergen. Sommigen derzelven waren zeer groot, en anderen weder zeer klein. Sommi-

gen hadden geene Handen, en anderen waren half verbrand. De Geeſten, die uit de Zee kwamen, waren veel fraaiër gekleed, dan de overigen, en verſcheenen hem als het ware in eenen Droom, en op dien tyd pynigden zy hem zo zeer, dat hy byna buiten zich zelven was.

Wanneer de Tovenaars voorgeeven de eene of andere Ziekte door hunne Bezweeringen te willen geneezen, geeven zy nu eens bevel om eenen Hond te dooden, dan eens, om kleine Stokjes rondöm hunne Hutten in den Grond te plaatſen. Wanneer zy eenen Hond dooden, houdt de een hem by den kop, de ander by den ſtaart, en een derde ſtoot hem in de zyde. Wanneer hy dood is, ſteeken zy hem op een' Staak, draaiënde deszelfs Gezicht naar den naaſten brandenden Berg.

Hunne Burgerlyke Staatsgeſteldheid is even zo ruuw, als hunne Godsdienſtige. Zy weeten niets van het Jaar in twaalf Maanden te verdeelen; doch voor de vier Getyden des Jaars hebben zy nog onderſcheidene naamen. Ook hebben zy alleenlyk voor de vier Hoofdwinden byzondere naamen. Van de Geſternten kennen zy den grooten Beer, dien zy in hunne Taal het wilde Rendier noemen. De *Pleiades* noemen zy het Endvogels Neſt; en den Melkweg de verſpreide Rivier.

Den Afſtand tuſſchen twee plaatſen berekenen zy naar hunne Dagreizen, waarvan eene tuſſchen de dertig en vyftig Werſten bedraagt.

Eer zy aan het *Ruſſiſche* Ryk onderworpen waren, hadden zy nooit eenige Regeering of Magiſtraatsperſoon onder zich gehad; alleenlyk hadden de Ryken toen uit hoofde van hun vermoogen, eenig Soort van Gezach over de Armen. Voor dien tyd wiſten zy ook niets van eenen Eed. Tegenwoordig

dig, in plaats van te zweeren op het Kruis of Evangelie, noodzaaken onze *Kosakken* hen, om eenen Snaphaan by den Loop vast te houden, hen dreigende, dat alwie den Eed niet getrouwlyk houdt, zekerlyk met een Kogel zal dood geschooten worden. En zy zyn ook daarvoor zo bevreesd, dat zy in plaats van zich zelven door eenen Eed te zuiveren, indien zy schuldig zyn, veel liever hunne misdaad zullen belyden.

Zy zyn volkomen onkundig van alle goede Zeeden, niet slechts in gemeene Pligtpleegingen, maar ook in het ontvangen van Vreemdelingen, welken zy met eene hoogmoedige Houding bejegenen. Wanneer zy hunne Gasten onthaalen, verplig n zy hen geenzins om zich te overlaaden, gelyk de *Kamtschatdalers* doen; maar zy geeven hun, 't geen zy in genoegzaamen overvloed hebben. 't Is aanmerklyk, dat alle deeze woeste en onbeschaafde Natiën ongemeen verzot zyn op Vet, houdende de vetste Spys voor hun aangenaamst Gerecht. De *Jakutski* zouden een Oog willen verliezen voor een stuk Vet Paardenvleesch, en de *Tschukotskers* voor eenen vetten Hond. De *Jakutski* weeten, dat het steelen van enig Vet met het verlies van alle hunne Goederen gestraft wordt; maar, wanneer zy gelegenheid hebben, om een vet [illegible] te steelen, kunnen zy hunne Drift daartoe nie[illegible]eugelen, vertroostende zich onder alle hunne R[illegible]pen met het vermaak, dat zy ten minste eens in hun leeven eene aangenaame en smaaklyke Maaltyd gedaan hebben.

Onder alle deeze ruuwe en heidensche Volken, de *Kamtschatdalers* alleen uitgezonderd, word de Dievery als zeer pryswaardig aangemerkt; by aldien zy maar niet steelen in hunnen eigen Stam, of, in-

dien zy dat nog al doen, zo de Diefſtal dan maar met zo veel kunſt gepleegd is, dat dezelve niet kan ontdekt worden. Integendeel word dezelve zeer ſtrenglyk geſtraft, indien dezelve ontdekt wordt; doch zulks geſchiedt niet wegens den Diefſtal, maar wegens het gebrek van Behendigheid in de kunſt van ſteelen. Onder de *Tſchukotskers* heeft de dwaaze gewoonte plaats, dat eene Maagd niet eerder mag trouwen, voordat zy haare vaardigheid in het Steelen aan den dag gelegd heeft.

Moord word by hen niet als eene groote Misdaad aangezien, ten zy dezelve in hunnen eigen Stam bedreeven is, en dan zyn de naaſte Bloedvrienden van den vermoorden doorgaans gewoon, den Doodſlag te wreeken; doch niemand anders bemoeit zich op eenigerhande wyze daarmede.

Ten aanzien der Huwlyken houden zy deeze gewoonte, dat de Ryken met de Ryken, en de Armen met de Armen trouwen, zonder byna eenig acht te geeven, of op Schoonheid, of op eenige andere Hoedanigheid. Zy huwlyken voor het grootſte gedeelte in hunne eigen Familie, en wel met een Broeders of Zuſters Dochter, eene Meuy of Stiefmoeder; en, om het in 't kort te zeggen, zy trouwen in alle Graaden van Bloedverwandſchap, uitgenomen alleen met hunne eigen Moeder en Dochter. De manier van vryen is dezelfde met die der *Kamtſchatdalers*. Schoon de Bruidegom ook zeer ryk is, is hy echter verpligt, drie of vier Jaaren voor zyne Bruid te dienen; geduurende welken tyd zy hun vergunnen by elkander te ſlaapen; doch de gewoonte om de Bruid weg te voeren ſtellen zy uit tot de voltrekking van het Huwlyk, die zonder groote Plechtigheid geſchiedt.

Zy hebben ſomtyds twee, en ſomtyds drie Wyven, welken zy op verſcheidene Plaatſen onderhouden, gee-

geevende hun eene Kudde Rendieren met eenen Hoeder. Hun grootſte vermaak is, van de eene Plaats naar de andere te gaan, en hun Vee te bezoeken; en 't is zeer aanmerklyk, dat de *Korekers*, niettegenſtaande hunne Kudden zeer talryk, en zy in de Telkunſt ten eenemaal onkundig zyn, terſtond het minſte Verlies kunnen ontdekken, en zelfs alle de Kenmerken van het Rendier, welk verlooren is, opgeeven.

Zy hebben eene groote Liefde voor hunne Kinderen, en gewennen dezelven van hunne kindsheid af aan den Arbeid en de Huishouding. Zy die ryk zyn, zonderen, zo ras het Kind gebooren is, een zeker getal Rendieren af, welken hy echter niet opëiſſchen mag, voor dat hy volwaſſen is. De oude Wyven geeven aan de Kinderen Naamen, 't welk met de volgende Plechtigheden geſchiedt: Zy ſteeken twee kleine Roeden in den Grond, bindende dezelven aan het bovenënd te ſamen met Draaden, en hangende in het midden eenen Steen, in een ſtuk eener Schaapenhuid opgerold; dan vraagen zy al mompelende den Steen, welken Naam zy aan het Kind zullen geeven; en de Naam van verſcheidenen hunner Naaſtbeſtaanden doorloopende, geeven zy dien Naam, op welks Noeming de Steen beeft, aan het Kind. De Kraamvrouw vertoont zich niet, en komt ook niet uit haare Hut, voor den tienden dag. Indien het gebeurt, dat de *Korekers* genoodzaakt worden, binnen dien Tyd, hunne Woonſtede te verplaatſen, wordt de Kraamvrouw in eene bedekte Sleede overgedraagen. Zy zoogen haare Kinderen, tot dat zy drie Jaaren en meer oud zyn; doch zy gebruiken noch Wieg, noch Windſeldoeken.

Zy bezorgen de geenen, die ziek zyn, zeer zorgvuldiglyk, en hunne *Schamans*, of Bezweerders,

behandelen dezelven op die wyze, als wy te vooren gemeld hebben. Zy weeten echter niets van de krachten en hoedanigheden van Droogeryen en Kruiden.

Zy hebben de gewoonte om hunne Dooden te verbranden; hetzelve geſchiedt op de volgende wyze: Nadat zy hen eerſt hunne beſte en fraaiſte kleederen hebben aangedaan, trekken hen die Rendieren, van welken zy oordeelen, dat de overleeden in zyn leeven het meeſt hieldt, naar de Plaats, alwaar zy ſtaan verbrand te worden. Daar rechten zy eenen Houtſtapel op, waarin de Jagtgereedſchappen van den overleedenen, als Spies, Boogen, Pylen, Meſſen, Bylen, ook eenig Huisraad van denzelven, als Ketels, enz. geworpen worden. Vervolgens ſteeken zy den Houtſtapel in Brand, en terwyl dezelve brandt, dooden zy een der Rendieren, die het Lyk trokken, houden eene Maaltyd daarvan, en werpen de overgeſchooten Brokken in het vuur.

Zy vieren de Gedachtenis van de overleedenen maar eens, te weeten een Jaar na hunnen Dood. Alle de Nabeſtaanden komen dan by een, en neemende twee jonge Rendieren, die nog nooit voor een Sleede gebruikt zyn, en eene menigte Hoornen van Rendieren, welken zy geduurende een geheel Jaar tot dat einde vergaderd hebben, begeeven zy zich naar de Plaats, alwaar het Lyk verbrand is, indien dezelve naby is, of, indien dezelve ver van daar is, naar de eene of andere verheeven Plaats, alwaar zy dan de Rendieren dooden; en hunne *Schaman*, of Bezweerder, de gemelde Hoornen met geweld in de Aarde dryvende, wendt voor, dat hy eene Kudde Rendieren aan den overleeden zendt. Dit geſchied zynde, keeren zy terug naar hunne Hutten, en, om zich te reinigen, gaan zy tuſſchen twee Roe-

Roeden, welken zy in den Grond geſtooken hebben, door; terwyl de *Schaman*, hen ten zelfden tyde met eene derde Roede ſlaande, den Dooden bezweert, om hen niet weg te rukken.

In alle de overige Gewoonten en Plechtigheden komen zy met de *Kamtſchatdalers* volkomen overeen; ook in de wyze van Oorlog te voeren, 't welk gemeenlyk geſchiedt door hunne Vyanden te overrompelen. Hunne Wapenen beſtaan in Boogen, Pylen en Spieſen, van vooren met een Been of Steen ſcherp gemaakt. De Vrouwen worden gebruikt om Pelteryen te bereiden, ook de Kleederen en Schoenen te maaken. Ook is het by de *Korekers* gebruiklyk, dat de Vrouwen de Spys gereed maaken, 't welk by de *Kamtſchatdalers* het werk der Mannen is.

XXII. HOOFDSTUK.

Van de NATIE *der* KURILERS, *hunne* ZEDEN, GEWOONTEN, KLEEDING, *enz.*

De Zeden en Gewoonten der *Kurilers* zweemen zo wel naar die der *Kamtſchatdalers*, dat wy geen byzonder Bericht daarvan zouden gegeeven hebben, indien de uiterlyke Schyn en de Taal deezer Natie niet zeer merklyk verſchilde van die der Inboorlingen van *Kamtſchatka*. Wy kunnen geen naauwkeuriger verſlag doen van hunnen Oorſprong, dan van dien der overige Natiën van dit Schiereiland.

Deeze Lieden zyn klein van Geſtalte, en eenigzins zwartachtig, hebbende zwart Hair, een rond Aangezigt, een dikken Baard, en het geheele Ligchaam

chaam met Hair bedekt, waarin zy byzonderlyk van alle de overige *Kamtſchatdalers* verſchillen. De Mannen ſcheeren hunne Hoofden kaal tot midden op het Hoofd, laatende het andere Hair tot zyne volle lengte groeijen. Deeze gewoonte hebben zy waarſchynlyk overgenomen van de *Japanners*, met welken zy eenige gemeenſchap hebben. De Vrouwen ſnyden alleenlyk het voorſte gedeelte van hun Hoofdhair af, opdat het haar niet voor de Oogen hange. De Lippen der Mannen zyn ſlechts omtrent het midden, maar die der Vrouwen geheel ſwart, en daarenboven nog rondöm met verf beſmeerd, gelyk ook haare Armen, tot den Elleboog toe, met verſcheiden Beeldniſſen beſchilderd zyn. Deeze gewoonte hebben zy met de *Tſchukotskers* en *Tunguſen* gemeen. Beiden, zo Mannen als Vrouwen, draagen in hunne Ooren zilveren Ringen, welken zy van de *Japanners* krygen.

De *Kurilers* hebben eene veel betere Gemoedsgeſteltenis dan eenigen hunner Nabuuren.

Hunne Kleederen worden gemaakt van de Huiden van Voſſen, van Zee-Gevogelte, van Zeebeevers en andere Zeedieren. Doorgaans zyn dezelve ook ſamengeſteld uit de Huiden van zeer verſchillende Dieren, zodat het zeer zeldzaam is, een geheel Pak Kleederen, van dezelfde ſoort van Huiden gemaakt, by hen te zien. Het maakſel derzelven gelykt meer naar dat der *Tunguſen*, dan dat der *Kamtſchatdalers*. Schoon zy ongemeen weinig acht geeven op eene Gelykvormigheid in hunne byzondere Landkleeding, zyn zy 'er echter zeer over uit, om kleederen van Laken, Sergie of Zyde, voornaamlyk van eene roode kleur, te bekomen. Doch, wanneer zy zulke kleederen verkreegen hebben, draagen zy 'er zo weinig zorg voor, dat zy ze niet zelden aandoen

doen, wanneer zy met het ſlordigſte Werk bezig zyn.

Hunne Hutten zyn genoegzaam op dezelfde wyze gemaakt, als die der *Kamtſchatdalers*; alleenlyk houden zy dezelven een weinig zindelyker, bedekkende gemeenlyk de Vloer en de Muuren derzelver met Matten, van Gras gemaakt. Zy geneeren zich voor het grootſte gedeelte met Zeedieren, eetende zeer weinig Viſch.

Omtrent de Godheid zyn zy zo onkundig, als de *Kamtſchatdalers*. In hunne Hutten hebben zy Afgodsbeelden, van Spaanders of Krullen gemaakt. Zy noemen dezelven *Ingool*, en men zegt, dat zy ze eenigermaate eerbiedigen; doch, of zy dezelven dienen als goede of als kwaade Geeſten, heb ik nooit kunnen verneemen. Zy offeren aan dezelven het eerſte Dier, dat zy vangen, eetende zelven het Vleeſch, en hangende de Huid voor hunnen Afgod; en wanneer zy van Hut veranderen, of wanneer zy eene groote Rivier zullen overtrekken, of zich op eene gevaarlyke Reize begeeven, neemen zy hunnen Afgod mede; welken zy, in geval van een dringend en dreigend gevaar, in de Zee werpen, meenende door dat middel den Storm te zullen doen bedaaren; en met deezen Beſchermer achten zy zich zelven veilig in alle hunne Togten.

Zy reizen des Zomers in Booten, en des Winters met Sneeuwſchoenen. De Mannen vinden hunne Bezigheid in het vangen van Zeedieren, en de Vrouwen, geduurende den Winter, in het naaiën van Kleederen; doch des Zomers gaan zy met haare Mannen op de Jagt.

Zy zyn merklyk beſchaafder, dan de nabuurige Volken. Men vindt ze altyd eerlyk en vreedzaam. Hunne manier van ſpreeken is zacht en zeedig. Zy heb-

hebben grooten Eerbied voor oude Lieden, en betoonen elkander eene byzondere Genegenheid, voornaamlyk aan hunne Nabeſtaanden.

't Is zeer vermaaklyk, om te zien, met welk eene gulle Herbergzaamheid zy de geenen ontvangen, die van andere Eilanden komen, om hun een Bezoek te geeven. Zy die met Booten overkomen, en zy die uit hunne Hutten gaan om dezelven te ontvangen, trekken allen in groote Plechtigheid op, zynde met hunne geheele Krygstoeruſting verſierd; zwaaiënde hunne Zwaarden en Spieſen, en ſpannende hunne Boogen, als of zy zich in een Gevecht zouden begeeven, gaan zy al danſende voort, tot dat zy elkander ontmoeten; wanneer zy de grootſte Tekens van vermaak en genoegen betoonen, omhelzende elkander zeer vriendelyk, en ſtortende zelfs Traanen van Blydſchap. De Lieden, die uit de Hutten gekomen zyn, brengen dan hunne Gaſten naar hunne Wooningen, alwaar zy dezelven op de beſte wyze onthaalen, ſtaande en met aandacht luiſterende naar het Verhaal van alle de Ontmoetingen, welke hun op hunnen Togt bejegend zyn. De Eere van dit Verhaal wordt bewaard voor den oudſten, die altyd in zulk eene gelegenheid de Spreeker is. Hy onderrecht hen nopens alles, 't geen zederd hunne laatſte Byëenkonſt ten zynent gebeurd is, hoe zy gewerkt hebben, hoe zy geleefd, waarheen zy gereisd, wie zy gezien, wat geluk of ongeluk zy gehad hebben, wie Ziek zyn geweeſt, of wie geſtorven zyn. Dit Verhaal duurt ſomtyds wel drie uuren lang. Wanneer de Vreemdeling geëindigd heeft, geeft de Oudſte der geenen, welke het Bezoek ontvangen, een dergelyk Bericht aan hunne Gaſten aangaande alles, 't geen hun zederd gebeurd is. Eer dit wederzydſch Verhaal geëindigd is, mag de Reſt niet tot el-

elkander ſpreeken. Doch hetzelve geëindigd zynde, pleegen zy, naar bevinding der omſtandigheden, of elkander Geluk te wenſchen, of elkander hun Leedweezen te betuigen, beſluitende het Onthaal met eeten, drinken, zingen en het verhaalen van vertelſels, waarvan zy, gelyk de overige Natiën van het Schieröiland *Kamtſchatka* en van de nabuurige Eilanden, zeer groote Liefhebbers zyn.

In hun vryen, trouwen en opvoeden van Kinderen, verſchillen zy maar zeer weinig van de overige *Kamtſchatdalers*. Zy hebben twee of drie Wyven, by welken zy nooit openbaar te bed gaan, maar hebben de gewoonte om by nachttyd heimlyk tot haar in te ſluipen.

Zy hebben eenen buitengewoonen Weg in het Straffen van Overſpel. De Echtgenoot der Overſpeeleres daagt den Overſpeeler uit tot een Gevecht, welk op de volgende zeldzaame wyze uitgevoerd wordt.

Beide de Strydelingen kleeden zich naakt uit, en de Uitdaager geeft aan den Uitgedaagden een' Stok of Knods, drie voeten lang, en taamlyk dik. Daaröp is de Uitdaager genoodzaakt, van den Uitgedaagden drie ſlaagen op zynen Rug te ontvangen; waarna deeze hem de Knods te rug geeft, en op gelyke wyze van den Uitdaager behandeld wordt. Dit verrichten zy drie maalen, en het Gevolg daarvan is gemeenlyk de Dood der beide Strydelingen. Desniettegenſtaande wordt het onder de *Kurilers* een zo groote ſchande gerekend, dit Gevecht te weigeren, als het onder de *Europeërs* geacht wordt, eene Uitdaaging tot een Tweegevecht van de hand te wyzen. Indien echter iemand zyn Leeven en Behoudenis boven zyne Eere ſtelt, dan is de Overſpeeler verplicht, aan den Man van

van de Overſpeeleres te betaalen, 't geen hy eiſcht, 't zy in Huiden, Kleederen, Eetwaaren, of andere Dingen.

De baarende Vrouwen der *Kurilers* hebben doorgaans eene zwaardere Verloſſing, dan die der *Kamtſchatdalers*; want men zegt, dat de *Kuriſche* Kraamvrouwen ruim drie Maanden noodig hebben, om haare krachten weder te erlangen. De Vroedvrouwen geeven Naamen aan de Kinderen, wanneer zy gebooren zyn, welken zy altyd behouden. Indien eene Vrouw Tweelingen ter waereld brengt, wordt het eene Kind van kant geholpen.

Die in den Winter ſterven, worden onder den ſneeuw, maar die inden Zoomer overlyden, worden in de aarde begraaven. De Zelfsmoord is onder de *Kurilers* zo menigvuldig, als onder de *Kamtſchatdalers*.

BESCHRYVING VAN KAMTSCHATKA, ENZ.

VIERDE AFDEELING.

Behelzende eene Beschryving *der* Ontdekking *en* Verovering *van* Kamtschatka *door de* Russen; *een omſtandig* Verhaal *van de verſcheidene* Oproeren, *zederd het begin deezer Eeuw aldaar voorgevallen; en een naauwkeurig* Bericht *van den* Tegenwoordigen Staat *van dat* Schiereiland.

I. HOOFDSTUK.

Van de eerſte ONTDEKKING *van het Schieréiland* KAMTSCHATKA, *en van de* OPRECHTING *van* RUSSISCHE VOLKPLANTINGEN *aldaar.*

Schoon het *Ruſſiſch* Grondgebied langs de Yszee, van de Rivier *Lena* Oostwaard tot de Rivier *Anadir*, van eene ongemeen groote Uitgeſtrektheid was, werdt het echter dienſtig geöordeeld, aan ieder Kommiſſaris van dat ruime Geweſt uitdruk-

lyk Bevel te geeven, om zich niet alleen naauwkeurig te onderrechten aangaande de Landſtreek, aan de overzyde van de Rivier *Anadir* geleegen; maar ook alle Poogingen aan te wenden, om derzelver Inwooneren onder de *Ruſſiſche* Heerſchappy te brengen.

Door deeze Middelen hadt men, reeds lang geleeden, kennis verkreegen van het Schiereiland *Kamtſchatka*, en van de verſcheidene Volken, die hetzelve bewoonen. Doch, voornaamlyk heeft men meer kondſchap van dat Land ingewonnen, zederd de *Korekers*, (die aan den Zeeboezem van *Penſchinska* woonen, en Gemeenſchap hadden met de Inwooneren van *Kamtſchatka*, naar wier Land zy ook dikwyls reisden,) van *Anadir* by de *Ruſſiſche* Volkplantingen ten Weſten van de Rivier *Anadir* kwamen.

Doch wy hebben tot nog toe geen echt Verhaal, wie de *Rus* was, die deeze Plaatſen allereerſt ontdekte. Daar is echter, zo het ſchynt, eene Overleevering van zekeren *Theodot*, die om koophandel te dryven naar *Kamtſchatka* ging, tot aan de Rivier *Nicula*, welke Rivier tegenwoordig naar hem *Theodotoshine* genaamd wordt. Men zegt, dat hy, met zeven Booten, uit de Rivier *Bova* in de Yszee kwam; dat hy door eenen zwaaren Storm van de anderen afgeſcheiden zynde, gedreeven werdt naar *Kamtſchatka*, alwaar hy overwinterde; dat hy, in den volgenden Zomer *Kurilskaja Lopatka* rond gegaan hebbende, langs den Zeeboezem van *Penſchinska*, aan de Rivier *Tegh!* kwam, alwaar hy en zyne Reisgenooten door de *Korekers* vermoord werden. Verder verhaalt men, dat hun dat Ongeluk bejegend was, doordien de *Korekers* gezien hadden, dat een der *Ruſſen* eenen anderen door middel van eenen ſnaphaan gedood hadt; want de

Ko-

Korekers de uitwerking van dat wapentuig gezien hebbende, hadden in den eerſten opſlag de *Ruſſen* als eenige hoogere weezens aangemerkt; maar verneemende, dat zy ſterflyk waren, waren zy blyde, dat zy zich van zulke gevaarlyke Naburen verloſten. Deeze overleevering wordt noch beveſtigd door het Bericht van zeekeren *Simeon Deſchnef*, verhaalende, dat hunne Reis zeer moeilyk en bezwaarlyk was, en dat zy ten laaſte op het ſtrand werden geworpen by het Voorgebergte ten Ooſten van de Rivier *Anadir*. Ondertuſſchen ſchynt dit alles vry onzeeker te zyn.

Men heeft insgelyks een Verhaal, dat men, in den Jaare 1660, een Vrouwsperſoon, door de *Korekers* van *Jakutski* weggevoerd, weder gekreegen hadt, en welk berichtte, dat *Theodot*, met eenen zyner makkeren, aldaar aan de ſcheurbuik overleedt; dat anderen van hun Gezelſchap vermoord werden; en dat men van het Overſchot, die in de Booten de vlucht namen, nooit iets weder gehoord heeft. De *Kamtſchatdalers* bekennen, dat 'er, voor geruimen tyd, eenige Winterhutten door de *Ruſſen* aan de Rivier *Nicula* gebouwd zyn.

Alle deeze verſchillende Berichten kunnen gemaklyk met elkander worden vereffend, indien wy onderſtellen, dat *Theodot* en zyn gezelſchap tuſſchen *Anadir* en *Olutorskoi* verlooren gingen. Zy hadden overwinterd in het Schiereiland *Kamtſchatka*, aan de Rivier *Teghil*; van waar zy te Land naar *Anadirſk* wederkeerende, ſtierf hy op den Weg, en zyne Reisgenooten werden vermoord, of kwamen op andere wyze om 't leeven. Middelerwyle was deeze Ontdekking ook maar van weinig nut voor het Belang van het *Ruſſiſche* Ryk; dewyl men door dezelve geen Bericht van het Landſchap verkreeg. Derhalve mag de eerſte Ontdekking van het Schiereiland

Kamtſchatka met recht worden toegeſchreeven aan den *Koſak*, met naame *Atlaſof*.

Deeze werdt, in den Jaare 1697., van *Jakutski*, naar het Fort *Anadirſk* gezonden. Hy werd gelaſt, zyne poogingen aantewenden, om nieuwe Landſchappen te ontdekken, en dezelven aan het *Ruſſiſche* Ryk te onderwerpen, waartoe hem de *Korekers*, bekend onder de Benaaming van *Yukageri*, en niet verre van *Anadirſk* woonende, de behulpzaame hand zouden bieden.

In den Jaare 1698., zondt deeze *Atlaſof* zekeren *Luke Moroskoi*, met zeſtien *Korekers*, uit, om in de verſt afgelegene Plaatſen de Schattingen op te haalen. Deeze verhaalden by hunne terug komſt, dat zy niet alleen onder de *Korekers* geweeſt waren, maar zelfs tot den Afſtand van ſlechts vier Dagreizen van *Kamtſchatka* gevorderd waren; dat zy een van hunne kleine Forten ingenomen, en aldaar gekreegen hadden eenen Brief, geſchreeven in eene Taal, welke niemand van hun verſtondt.

Op het gemelde Bericht, trok *Atlaſof*, met zestig *Koſakken*, en een gelyk getal *Yukageri*, naar het Landſchap *Kamtſchatka*, ten einde nieuwe Ontdekkingen te doen, en de Inwooners van die Landſtreek overtehaalen, om Schattingen te betaalen. Hy verwierf zulks ook door zachte Middelen van het Fort *Acklanski*; maar het Fort *Taloski* bragt hy met geweld onder Bedwang. Naderhand, verdeelde hy, gelyk men verhaalt, zyn Volk in twee Benden; van welken hy de eene, onder het Bevel van *Luke Moroskoi*, naar den Ooſterſchen Oceaan zondt; terwyl hy zelf met de andere naar den Zeeboezem van *Penſchinska* ging. Aan de Rivier *Pallana* gekomen zynde, ſtonden zyne Bond- en Reisgenooten, de *Yukageri*, tegen hem op, doodende drie van zyne *Koſakken*, en kwetſende *Atlaſof* zel-

zelven, met nog vyftien anderen; hy overwon echter ten laatſte de *Yukageri*, en ſtrafteze allen met den Dood. Niettegenſtaande dit onthaal, zette hy echter zynen Togt Zuidwaard voort. Aan de Rivier *Teghil* voegde hy zich weder by de Bende onder *Moroskoi*, en vorderde Schattingen in van de Lieden, die aan de Rivieren *Napan*, *Kigel*, *Itche*, *Sintche* en *Haruſof* woonden, verloſſende teffens eenen *Japanſchen* gevangenen, die hy onder de *Kamtſchatdalers* vondt.

Van de Rivier *Itche* terug keerende, trok hy naar de Rivier *Kamtſchatka*, alwaar hy het Opperfort *Kamtſchatka* bouwde, laatende aldaar in hetzelve *Potap Sirukof*, met vyftien *Koſakken*.

Atlaſof kwam, den tweeden van Hooimaand des Jaars 1700., van deezen Togt te *Jakutski* terug, mede brengende den *Japanſchen* gevangenen, dien hy bevryd hadt, met de Schatting van *Kamtſchatka*, beſtaande in drie duizend twee honderd Sabels, tien Zeebeevers, zeven Beeverhuiden, vier Ottershuiden, tien gryze, en honderd een en negentig roode Voſſen; benevens nog vier honderd veertig Sabels voor zyn eigen Rekening. Met deeze Schatting werdt hy, niet lang daarna, afgevaardigd naar *Moskau*, alwaar hy, wegens zyne goede Dienſten, tot Opperhoofd der *Koſakken* te *Jakutski* werdt aangeſteld, ontvangende teffens Bevel, om weder naar *Kamtſchatka* te keeren, en van *Tobolski*, *Jeniſei* en *Jakutski*, honderd *Koſakken* met zich te neemen. Ook werdt 'er Bevel gezonden naar *Tobolski*, om hem met eenig klein grof Geſchut, Vaandels, een Trom, Wapens en Krygstuig te voorzien. Ondertuſſchen werdt *Atlaſof* verhinderd, deezen Togt eer dan in den Jaare 1706. ter uitvoer te brengen. Want, in den Jaare 1701., plonderde hy, op de Rivier *Tunguſi*, eene Boot met

Chineeſche Goederen, toebehoorende aan *Logan Dobrini*, wiens Dienſtknegt zwaare klagten tegen hem inbragt by het Gerecht te *Jakutski;* weshalve hy en tien van de voornaamſte Plonderaars in de Gevangenis geworpen werden. En in den Jaare 1702. werdt *Michaël Zinoveef*, die voorheen aldaar geweeſt was, als Opperhoofd met dien Togt gelaſt.

Geduurende al deezen Tyd leefde de *Koſak*, *Potap Sirukof*, geruſtlyk in het Fort *Kamtſchatka*, en in drie Jaaren werdt hy op geenerhande wyze door de Inboorlingen des Lands verongelykt. Hy eiſchte ook geene Schatting. Maar handelde ſlechts met hun als een die Koophandel dryft. Ten laatſte beſlooten zy, het Fort te verlaaten; maar op hunne terug reize naar *Anadirſk*, werdt hy met alle zyne Reisgenooten door de *Korekers* gedood.

De Opvolger van deezen *Sirukof* is geweeſt *Timotheus Cobelof*, die als de eerſte Bevelhebber over *Kamtſchatka* aangemerkt wordt. In zynen Tyd werdt 'er een Fort gebouwd aan de Rivier *Karakeef*, omtrent eene halve Werſt van het eerſte afgeleegen. Ook bouwde hy Winterhutten aan de Rivier *Yelofka*, en verſamelde eene vrywillige Schatting langs de Rivier *Kamtſchatka*, en langs de Kuſt van den Zeeboezem van *Penſchinska*, en van de Beeverzee; waarmede hy, in den Jaare 1704., naar *Jakutski* terug keerde.

Omtrent denzelden tyd hadt een gedeelte der *Koſakken* van *Anadirſk*, onder het bevel van *Andreas Kutin*, zeven Winterhutten gebouwd aan de Rivier *Yaka*, welke in den Ooſterſchen Oceaan valt; en teffens een begin gemaakt, om van de nabuurige *Korekers* Schatting in te vorderen.

Michaël Zinoveef, in de plaats van *Atlaſof*, van *Jakutski* afgezonden, volgde op *Cobelof;* welke Plaats hy ook behieldt, tot dat hy, in den Jaare 1704., door

door *Koleſof* afgeloſt werdt. In dezen tyd maakte hy Boeken, waarin de Naamen der *Kamtſchatdalers*, die Schatting moeſten betaalen, waren opgeſchreeven. Hy bragt de Winterhutten tot eene gemaklykere Plaats over, bouwde een klein Fort aan de groote Rivier, en de Zaaken in eene taamlyke orde geſchikt hebbende, keerde hy met zyne Schatting naar *Jakutski* terug. *Koleſof* kwam in den Herfſt des Jaars 1704., aan in het Schieréiland *Kamtſchatka*, en bleef 'er tot het Jaar 1706.

In zynen tyd werdt de eerſte Togt tegen de *Kurilers* ondernomen, van welken zy omtrent twintig met zich te rug bragten, hebbende alle de overigen weg gedreeven. Hy bragt zyne ontvangen Schatting behouden te *Jakutski*, niettegenſtaande de *Korekers* hem omtrent het Fort *Kaſuki*, aan de Rivier *Pingin*, laagen hadden gelegd; maar hy nam ſchielyk de wyk naar een ander klein Fort, *Aklanski* genaamd, alwaar hy zich vyftien Weeken ophieldt, tot dat de Winterwegen gebruikbaar werden. Gedurende dien tyd zochten de *Korekers* van het Fort *Kaſuki* verſcheidene maalen gelegenheid, om hem te overrompelen; doch hy werdt door de Inboolingen van *Aklanski* verdeedigd. Hier ontmoette *Koleſof* zeven Man, die met Geſchenken en Krygsvoorraad naar *Kamtſchatka* gezonden werden; en, dewyl men aldaar groot Gebrek aan het laatſtgenoemde hadt, voegde hy tot hunne veiligheid dertien Man van zyne Bende by hen, en droeg het Bevel over dezelven op aan *Simon Lomgaf*, wien hy insgelyks gelaſtte, de Schattingen rondóm de drie Forten van *Kamtſchatka* op te haalen.

By het vertrek van *Viſili Koleſof* waren alle de cynsbare *Kamtſchatdalers* taamlyk ſtil en vreedzaam; maar naderhand, toen *Theodorus Angudenof* kommiſſaris was in het Opperfort, *Theodorus Taregin*

in het Nederfort, en *Demetrius Yaregin* in het Fort aan de groote Rivier, ſloegen de *Kamtſchatdalers*, langs de gemelde Rivier woonende, aan het muiten, verbrandden het Fort, en vermoordden alle Inwooners van hetzelve. Ten zelfden tyde werden vyf Man, die de Schattingen invorderden, langs de Beeverzee omgebragt. De aanleiding tot dien Opſtand zal miſſchien geweeſt zyn de Strengheid, waarmede de Schattingen werden ingeſameld, en welke hun te onverdraaglyker voorkwam, omdat zy in voorige Tyden nooit eenige Schattingen betaald hadden; en daaröm trachteden zy, door hunne onderdrukkers te dooden, hunne oude Vryheid weder te verkrygen. Daarenboven verbeeldden zy zich, dat de *Ruſſen* zelven Wegloopers en Stroopers waren; doordien zy nooit eenige nieuwe Gezigten onder hen waargenomen hadden; zy hoopten ook, dat de *Korekers* en *Olutorski* de aankomſt van verſch Volk uit *Anadirſk* beſetten zouden, vernomen hebbende, dat zy twee Kommiſſariſſen, met de *Koſakken*, die onder hun bevel ſtonden, vermoord hadden. Ondertuſſchen werden zy in hunne hoop grootlyks bedroogen; want eene groote menigte derzelven werdt door de aanſtaande Veroveraars van dit Schiereiland gedood, en hun getal dus merklyk verminderd.

Geduurende al deezen tyd waren de *Koſakken* genoodzaakt, om zeer op hunne hoede te zyn, en zich genoegzaam binnen hunne Forten op te ſluiten.

In den Jaare 1705. werdt *Atlaſof* uit zyne Gevangenis ontſlagen, en als Kommiſſaris naar *Kamtſchatka* gezonden, voorzien met de zelfde Magt en Gezach, waarmede hy in den Jaare 1701. bekleed was. De volſtrekte Magt om met Roeden of zelfs zwaarder, te ſtraffen, was op geene andere wyze bepaald, dan door de Aanbeveeling om vooral ſteeds het

het Recht in 't oog te houden, en de *Kamtſchatdalers* inzonderheid met zachtheid en teederheid te behandelen. Van *Jakutski* ging hy op weg, verzeld door eene groote menigte *Koſakken*, voorzien met het noodige Krygstuig, en twee Stukken metaalen Kanon. Doch hy vergat de gunſt, die hem in het Ontſlag uit de Gevangenis wegens zyne voorige Roofzucht beweezen was, zo zeer, en ſloeg zyne nieuwe Bevelſchriften zo zeer in den wind, dat hy, voor zyne aankomſt te *Anadirſk*, al begon zyne Wreedheid te oeffenen tegen de geenen, die onder zyn bevel ſtonden, en hy werdt zo onverdraaglyk, dat zy van daar klagten tegen hem afzonden naar *Jakutski*. Doch desniettegenſtaande kwam hy, in Hooimaand des Jaars 1707., behouden in het Schiereiland *Kamtſchatka* aan, en nam het voornaame Bevel over alle de Kommiſſariſſen, die aldaar waren, aan.

In Oogſtmaand deszelfden Jaars beval hy zekeren *Iwan Taretin*, om met zeventig *Koſakken* op te trekken tegen de Muitelingen, die de geenen, welke de Schatting langs de Beeverzee wilden invorderen, gedood hadden. Deeze ontmoette geenen Tegenſtand, gedourende zynen Togt van het Opperfort tot aan de Rivier *Awatſcha*; doch, op den zeven en twintigſten van Slagtmaand, naby de Baai van *Awachinskai*, die tegenwoordig de Haven van *Peter* en *Paulus* genaamd wordt, gekomen zynde, werdt hy in den avond ontmoet door acht honderd *Kamtſchatdalers*, die zich zo verzekerd hielden van de *Koſakken* te zullen overwinnen, dat zy beſlooten, dezelven niet te dooden, maar allen gevangen te neemen, zynde een ieder van hun ten dien einde voorzien van een Touw, om hen daarmede te binden.

Den volgenden dag ging *Taretin* naar de Baai

van *Awachinskai*, alwaar hy alle de Booten en Vaartuigen der Muitelingen aantrof; doch zy hielden zich in de Boſſchen, aan weerskanten van den Weg, verborgen; en, nadat zy de voorſten vry en ongehinderd hadden laaten doortrekken, vielen zy op het midden der Bende van weerszyden aan. Doch de *Koſakken* verweerden zich zo, en vochten zo hardnekkiglyk, dat eene groote menigte der Oproerigen gedood wierdt, en de overigen hunne behoudenis door de vlugt moeſten zoeken. Van de Koſakken ſneuvelden er zes, en verſcheidenen waren gewond. Zy konden van de *Kamtſchatdalers* niet meer dan drie gevangen neemen. Zederd dit Voorval, gingen de Inboorlingen van *Kamtſchatka* in eenen ſtaat van Oproer voort tot het jaar 1731.

Van deezen Togt keerden de *Koſakken* naar het Opperfort terug, met de Schattingen, welken zy hadden kunnen by een brengen, en teffens met eenige Gyzelaars.

Tot hier toe was het Bewind van *Kamtſchatka* in eene taamlyke orde geweeſt, terwyl de *Koſakken* de noodige Achting voor hunne Bevelhebbers behielden en betoonden; doch, naderhand, begonden zy groote Ongeregeldheden te pleegen, beroovende de Inwooners, bemagtigende hunne Perſoonen, en anderen vermoordende, alles in weerwil van hunnen Bevelhebber.

II. HOOFDSTUK.

Van den OPSTAND *der* KOSAKKEN, *en hoe zy de* EILANDEN, *tuſſchen* KAMTSCHATKA *en* JAPAN *geleegen, ontdekten.*

De *Koſakken* waren niet wel te vreede met *Atlaſof*. Dit Ongenoegen, door zyn aanhoudend kwaad Gedrag en hunne eigene Ongebondenheid merklyk toegenomen zynde, deedt hen ten laatſte beſluiten, om hem van zyn Bevelhebberſchap te berooven; 't welk zy ook in Wintermaand des jaars 1707. ter uitvoer bragten. Zy ſchreeven naar *Jakutski* tot hunne Verdeediging, dat hy hun niets van dien Voorraad van Eetwaaren gaf, die tot hun Onderhoud van de *Kamtſchatdalers* ingeſameld was; want, dat zy, in den Viſchtyd tot andere Beezigheden gebruikt wordende, dan om Viſch te vangen, van honger zouden moeten ſterven, indien de Bevelhebber hen niet uit het gemeen Magazyn wilde verzorgen, betichtende zy hem voorts, dat hy dien tot zyn eigen byzonder Voordeel verduiſterde. Daarenbooven bragten zy ten zynen laſte by, dat hy ſteekpenningen of geſchenken genoomen hadt, om de Gyzelaars te laaten gaan, welke de Inboorlingen zo ſtout en buitenſpoorig maakten, dat de *Koſakken*, die uitgezonden waren, om de Schattingen langs den Zeeboezem van *Penſchinska* in te vorderen, genoodzaakt waren zich door de vlugt te redden. Hier voegden zy noch by een Verhaal van de wreede behandeling, welke hy omtrent *Daniel Belaiof* gehouden hadt; en dat, wanneer de andere *Koſakken* hem verzochten, dat hy toch niemand van hun in zynen drift wilde ter neer ſlaan, maar hen, indien zy ſchuldig bevonden waren, volgens den Inhoud van

van zynen Laſtbrief, ſtraffen, hy daarop geäntwoord hadt: dat, indien hy hen ook allen gedood hadt, hy echter deswege niet zou geſtraft worden. Eindelyk beſchuldigden zy hem, dat hy zelfs de Inboorlingen van *Kamtſchatka* tegen de *Koſakken* poogde op te rokkenen; want ſommigen van de voornaamſten der *Kamtſchatdalers* by een geroepen hebbende, zeide hy hun, dat hy dien *Koſak* gewond hadt, omdat hy en anderen hem hadden willen noodzaaken, om hen, hunne Wyven en Kinderen van hun Brood en andere Eetwaaren te berooven, waarop de *Kamtſchatdalers* uit die nabuurſchap de Plaats verlieten, en drie *Koſakken* doodden; dat hy tot zyn eigen Gebruik genoomen en behouden hadt de Goederen, die van *Jakutski* gezonden waren, om ze aan de Inboorlingen van *Kamtſchatka* te vereeren: en dar hy zeekeren *Kamtſchatdaler* gedwongen hadt, om hem tot zyn eigen gebruik te geeven eene zwarte Voſſenhuid, welke de gemelde Inboorling tot betaaling der Schatting beſtemd hadt.

Deeze hunne Beſchuldiging, ſchoon zy tot Bewys van hunne voorige oproerige Geſteldheid kan verſtrekken, geeft ons echter geleegenheid om te gelooven, dat een groot gedeelte van 't geen zy by gebragt hadden, waar was, zynde hy een man van een zeer ſlecht Karakter en Gedrag, en onmaatig gierig, gelyk uit de groote Rykdommen, welken hy in eenen zo korten tyd hadt by een geſchraapt, genoegzaam blykt. Maar het is naauwlyks geloofbaar, dat hy de Inboorlingen van *Kamtſchatka* zou opgehitſt hebben tegen zyn eigen eigen volk, van wiens Beſcherming de veiligheid van zyn eigen Leeven afhing. Want de Moord, aan drie *Koſakken*, die de Schatting langs den Zeeboozem van *Penſchinska* inſamelden, gepleegd, was een gevolg niet van eenig kwaad vertoog van *Atlaſof*, maar van hunne Onderdrukking

der

der *Kamtſchatdalers*, gelyk het dus bleek, dat zy ſommige Inboorlingen, die ſterk daaröp ſtonden, om maar eene Sabelhuid, in plaats van twee, te betaalen, dreigden te dooden.

De *Koſakken* namen *Atlaſof* in hechtenis, en verklaarden alle zyne Goederen, beſtaande in twaalf honderd vier en dertig Sabels, vier honderd roode, en veertien gryze Voſſenhuiden, en vyf en zeventig Zeebeevers, behalve nog een groot getal andere Pelteryen, verbeurd ten behoeve der Keizerlyke Schatkamer. Middelerwyl ontweek *Atlaſof*, zich begeevende naar het Nederfort *Kamtſchatka*, waar van hy het voornaame Bevel poogde te erlangen; ſchoon hem zulks mislukte, wordende door den Kommiſſaris *Theodorus Yaregin* daarin verhinderd. Na de Gevangenneeming van *Atlaſof* hadden de *Koſakken* het voornaame Bewind aan zeekeren *Simeon Lamyof* opgedraagen. Geduurende deeze verwarring, kwamen de klagten, die tegen *Atlaſof* afgezonden waren, te *Jakutski* aan. De Bevelhebber, beducht zynde, dat de Onëenigheeden tuſſchen de *Koſakken* en *Atlaſof* aanleiding tot het verlies van *Kamtſchatka* mogten geeven, zondt naar het Hof om de noodige Beveelen, hoe zich in deezen te gedraagen; en in den Tuſſchentyd vaardigde hy *Peter Tſcherekof*, met vyf en vyftig *Koſakken*, twee ſtukken Kanon en eenig Krygstuig naar het Schiereiland *Kamtſchatka* af. Terwyl *Tſcherekof* op weg was, werdt 'er Bericht van *Kamtſchatka* aangebragt, dat de *Koſakken Atlaſof* van het Bevelhebberſchap ontzet hadden: waarop aan *Tſcherekof* bevel werdt toegezonden, om deeze geheele Zaak naauwkeurig te onderzoeken, en, ten einde men een Beſluit mogt kunnen neemen, zyn Bericht aan de Kanſelaary te *Jakutski* over te zenden door den Kommiſſaris *Simeon Lamyof*, en teffens daar by te voegen alle de Schat-

Schattingen, welke tot dien tyd toe in gefameld waren. Doch *Tſcherekof* hadt reeds *Anadirſk* verlaaten, eer dit Bevel aldaar aankwam; en, dewyl de weg van daar naar *Kamtſchatka* vry onveilig was, durfde de Boode niet verder gaan: want de Togt langs de Zee van *Olutorski* en den Zeeboezem van *Penſchinska* was zo gevaarlyk, dat *Tſcherekof*, niettegenſtaande zyne magt, den twintigſten van Hooimaand des jaars 1709., op den vollen dag overvallen wierdt, wordende zyn Voorraad en Bagaadje geplonderd, tien man van de zynen gedood, en hy met de overigen tot den vier en twintigſten van die maand ingeſlooten, wanneer zy eenen ſtouten uitval deeden, openende zich met geweld eenen Doorgang, waarby zy nog twee van de hunnen verlooren.

Geduurende het Bevelhebberſchap van *Tſcherekof* gebeurden 'er twee Zaaken, die verdienen aangemerkt te worden; naamlyk: Voor eerſt, de ongelukkige Togt van den Luitenant der *Koſakken*, *Iwan Haritonof*, met veertig man, tegen de Muitelingen aan de Noordöoſtlyke Rivier: want dezelve vielen hem in grooten getalle op 't Lyf, doodden tien van de zynen, en wondden byna alle de overigen, welken zy daarenboven nog vier weeken beleegerd hielden. Ten tweede, een *Japanſch* Vaartuig op de kuſt der Beeverzee geworpen zynde, trok *Tſcherekof* met vyftig man derwaard, en verloſte vier van de *Japanneren*, uit de handen der *Kamtſchatdalers*, daarömtrent woonende, welken hy, by die gelegenheid, tot gehoorzaamheid bragt, gelyk ook de Inwooners rondöm de Rivieren *Jupinof* en *Oſtrova*, verplichtende hen teffens hunne Schattingen te betaalen.

In Oogſtmaand des zelfden jaars, wanneer *Tſcherekof* naar het Opperfort *Kamtſchatka* terug keerde, vondt hy aldaar den Luitenant *Myeronof*, die ge-

gezonden was, om hem te ondersteunen: zo dat'er, ten deezen tyde, drie Opperhoofden in het Schiereiland *Kamtschatka* waren, naamlyk *Atlasof*, *Tscherekof* en *Myeronof*.

Nadat *Tscherekof* het Bewind aan *Myeronof* hadt overgegeeven, verliet hy het Opperfort *Kamtschatka* in het voorste van Wynmaand, en de Schattingen, welke hy ingevorderd hadt, medeneemende, trok hy, onder een taamlyk sterk Geleide, naar het Neederfort *Kamtschatka*, alwaar hy besloot te overwinteren, en vervolgens in den zomer de verdere terugreis over den Zeeboezem van *Penschinska* aan te neemen.

Joseph Myeronof kwam, den zesden van Wintermaand, insgelyks in het Nederfort, om de noodige Beveelen te geeven tot het bouwen van Booten, om de Schatting over te voeren. Nadat hy de beste maatregels daar toe genoomen, en *Alexi Alexander* aldaar gelaaten hadt, om dezelven ter uitvoer te brengen, ging hy, den drie en twintigsten van Louwmaand des jaars 1711., met *Tscherekof* op weg naar het Opperfort, doch zy werden op de reize vermoord door de twintig *Kosakken*, die zy tot Dekking by zich hadden. Middelerwyl begaven zich een en dertig man van de overige *Kosakken* naar het Nederfort, alwaar zy *Atlasof* doodden. De Aanvoerders van deezen opstand waren *Daniel Ansiforof* en *Iwan Kosorofski*, die de Goederen van deezen, welken zy van kant geholpen hadden, onder elkander deelden; en alle de overigen aangelokt hebbende, om zich by hen te voegen, groeide hun Getal tot vyfen zeventig man aan. Alle de Pelteryen en Goederen van *Atlasof*, die reeds naar de Rivier *Tegbil* gebragt waren, voerden zy van daar te rug, bemagtigende teffens al den voorraad van de Schattingen, die tot de reize van *Tscherekof* waren gereed gemaakt, en alle

le de Zeilen en het Touwwerk vernield hebbende, keerden zy, den twintigſten van Lentemaand naar het Opperfort *Kamtſchatka* terug.

Den zeventienden van Grasmaand deszelfden Jaars zonden deze muitelingen een Verzoekſchrift naar *Jakutski*, belydende daarin den moord van *Tſcherekof* en *Myeronof*, zonder van dien van *Atlaſof* melding te doen. In het gemelde Verzoekſchrift poogden zy hun gehouden gedrag te verſchoonen, beſchuldigende deeze Kommiſſariſſen van Dwingelandy en Gierigheid, en hun te laſt leggende, dat zy de Goederen der Regeering hadden vervreemd, en voor hunne eigen Reekening veele Waaren ingekocht, waarvan zy ongelooflyk veel voordeel trokken. Voorts klaagden zy in hun Geſchrift, dat de genoemde Bevelhebbers zo wel de Inboorlingen, als de *Koſakken* met groote ſtrengheid behandeld hadden; om welke te myden zy verpligt waren geweeſt, hunne beſte Goederen hun te geeven, en integendeel hunne Bezolding te ontvangen in zulke Goederen, welken zy goedvonden hun aantebieden, en wel tot dien Prys, welken zy naar hun welbehagen daarop ſtelden. Eindelyk beſlooten zy hun Verzoekſchrift, met de verzekering, dat zy alle die Verdrukkingen uitöeffenden in het vertrouwen, dat nooit eenige klagten tegen hen te *Jakutski* zouden aankomen. By dit Geſchrift hadden zy nog gevoegd eene Lyſt van de Goederen van *Tſcherekof* en *Myeronof*, welken zy gevonden hadden; die van *Tſcherekof* beſtonden in vyf honderd roode Voſſenhuiden, en twintig Zeebeevers; en die van *Myeronof*, in acht honderd Sabels, vier honderd bruine Voſſenhuiden, en dertig Zeebeevers.

In de Lente van dit Jaar, trokken de vyf en zeventig Man *Koſakken*, waarvan wy kort te vooren melding gedaan hebben, tegen de oproerige *Kamtſchat-*

ſchatdalers, en bouwden een Fort aan de groote Rivier, zich verbeeldende, dat zy hunne Vergifnis zouden verdienen door eenen zo weezenlyken Dienſt, als de Onderbrenging van die Landſtreek was. Den eerſten van Grasmaand verwoeſteden zy een Fort der *Kamtſchatdalers*, tuſſchen de Rivieren *Biſtroi* en *Goltſofka* geleegen, alwaar tegenwoordig het *Ruſſiſche* Fort *Bolſcheretskoi* ſtaat. Aldaar bleeven zy tot Bloeimaand, zonder eenigen overlaſt van de zyde der *Kamtſchatdalers* te ontmoeten. Doch den twee en twintigſten van die Maand, kwamen de *Kamtſchatdalers* en de *Korekers*, in Booten, de Groote Rivier afzakken, in zulk eene menigte, dat zy hen dreigden te ſmooren met hunne Kappen, zonder zich van andere Wapenen te bedienen. Den volgenden Dag deeden de *Koſakken*, nadat zy den Godsdienſt verricht hadden, (want zy hadden eenen Prieſter by zich,) met de helft hunner Manſchap eenen Uitval, en een heevig vuur op de *Kamtſchatdalers* en *Korekers* maakende, doodden zy zeer veelen van hun. Deezen waren echter zo hardnekkig, dat zy het Gevecht tot den avond aanhielden, wanneer de *Koſakken* ten laatſte eene volkomene Overwinning behaalden. Zy hadden zo veelen der Muitelingen in het Gevecht gedood, en daar waren teffens zo veelen in de Rivier verdronken, dat dezelve genoegzaam met Lyken gevuld was; maar de *Ruſſen* hadden ſlechts drie dooden, en eenige weinige gekweſten. Het gevolg deezer Overwinning was de Onderwerping van alle de Dorpen en Forten, welken de *Kamtſchatdalers* en *Korekers* langs de Groote Rivier hadden, geevende zy allen gereedlyk hunne Toeſtemming, om voortaan de Schatting te betaalen, gelyk zy voorheen gewoon waren te doen.

Vervolgens trokken de *Koſakken* in de Landſtreek

der *Kurilers*, en zelfs voeren zy over naar het eerſte *Kurilſche*, Eiland, maakende overal, waar zy kwamen, de Inboorlingen eynsbaar. Dit was de eerſtemaal, dat 'er eenige *Ruſſen* op een dier Eilanden geweeſt waren.

In den Jaare 1711. werdt *Vaſili Savaſtianof* gezonden, om *Myeronof* op te volgen: want men hadt nog geen Bericht ontvangen, dat hy vermoord was; en zelfs hadt men te *Jakutski* niet de minſte kennis van het Lot, welk den anderen Kommiſſariſſen overgekomen was. *Savaſtianof* eiſchte de Schattingen op omtrent het Opper- en Nederfort. *Anſiforof*, een van de Opperhoofden der Muitelingen, hadt het zelfde gedaan omtrent de Groote Rivier; en hy kwam aan het Nederfort, om te toonen, dat hy tot zyn pligt wedergekeerd was; doch hy kwam ook, verzeld van eene zo ſterke Bende, dat hy geen Gevaar te vreezen hadt, zelfs niet, dat hy tot verantwoording wegens zynen Opſtand, dien hy verwekt hadt, zou geroepen worden; integendeel werdt hy weder naar de Groote Rivier gezonden, om de Schattingen aldaar op te vorderen.

Toen hy vervolgens naar den Zeeboezem van *Penſchinska* trok, bragt hy de Oproerigen, langs de Rivieren *Konpackova* en *Woroſki* woonende, weder tot gehoorzaamheid, en noodzaakte hen, de Schattingen te betaalen, welken zy eenen geruimen tyd geweigerd hadden te geeven. Doch, in Sprokkelmaand des Jaars 1712., werdt hy door de Muitelingen aan de Rivier *Awatſcha* overvallen. Toen hy met vyf en twintig *Koſakken* onder hen kwam, ontvingen zy hem in eene groote Hut, met opzet daartoe gebouwd. Zy bragten hem ryke Geſchenken, beloofden de volle Schatting te zullen betaalen, en gaven zelfs Gyzelaars tot een Bewys van hunne Oprechtheid. Maar, in den volgenden nacht, ſtaken

zy

zy de Hut in Brand, en gaven dus niet alleen de *Ruſſen*, maar ook hunne eigen Gyzelaars aan de Vlam over. Deeze laatſten waren zelfs zo verbitterd tegen de *Ruſſen*, dat zy, toen het Volk hen riep om uit de Hut te komen, verzochten, dat men toch geen acht op hen wilde ſlaan, maar vooräl de *Koſakken* tot aſch verbranden.

Doch, naderhand, werden de Moordenaars van *Anſiforoj* [illegible]rlyk en naar verdienſt geſtraft; 't welk de Inboorlingen van dergelyke ſnoode aanſlagen ten eenenmaal affchrikte, en eene langduurige veiligheid aan de Infamelaars der Schattingen verſchafte. De Bende, uitgezonden om de gemelde Moordenaars gevangen te neemen, waar zy dezelven vinden mogten, bragt ook in hechtnis zekeren *Kamtſchatdaler*, die, op de Pynbank gebragt zynde, niet alleen den Moord, aan de drie Kommiſſariſſen gepleegd, beleedt, maar ook nog eene groote menigte andere gevaarlyke voorneemens ontdekte; als by voorbeeld, dat zy beſlooten hadden het Opper- en Nederfort *Kamtſchatka* te vernielen, den Bevelhebber *Schepetkof* om 't leeven te brengen, het Fort van alle de Goederen te berooven, en daarmede naar de *Kuriliſche* Eilanden te vlugten; maar zy waren in dat voornemen verhinderd door het groot getal *Koſakken*, welken zy aldaar vonden.

Schepetkof, het Bevel aan *Konſtantyn Koſerof* overgeevende, verliet *Kamtſchatka* den achtſten van Zomermaand des Jaars 1712., en zeilde met de Schatting, welke hy ingevorderd hadt, over de Zee van *Olutorskoi*, en vervolgens de Rivier van den zelfden Naam zo ver op, als zy voor Booten bevaarbaar was. Daarna was hy genoodzaakt, zich te verweeren en te verſchanſen tegen de Aanvallen der *Olutorski*, die hem gedurende zynen Togt verſcheiden maalen hadden aangetaſt. Hy bleef in dat

kleine Fort tot den negenden van Louwmaand des volgenden Jaars 1713. met vier en tachtig *Koſakken*. Middelerwyle zondt hy naar *Anadirſk* om verſterking, en teffens om Rytuigen tot vervoering der Schattingen. Men zondt hem zeſtig *Koſakken* en een groot getal Rendieren; waarmede hy op Weg gong, en behouden te *Jakutski* aankwam in Louwmaand des Jaars 1714. Deeze was tot nog toe de eenige Schatting, die gantſch behouden was overgekomen onder de Verwarringen, die zederd het Jaar 1707. in dit Schieröiland hadden ſtand gegreepen. Dezelve bedroeg in 't geheel dertien duizend twee honderd tachtig Huiden van Sabeldieren, drie duizend twee honderd twee en tachtig van roode Voſſen, zeven van zwarte, en een en veertig van blaauwe Voſſen, en twee honderd negen en vyftig van Zeebevers.

Na het vertrek van *Schepetkof*, trok *Kregezof*, die Bevelhebber van het Opperfort *Kamtſchatka* was, met verſcheidene *Koſakken* onder zyn Bevel naar het Nederfort van dien zelfden Naam, maakte zich Meeſter van *Yaregin*, die aldaar het Bevel voerde, pynigde hem op allerleie wyze, plonderde het Fort, en *Yaregin* noodzaakende om afſtand te doen van het Bewind, gaf hy het Bevel van het Fort aan *Bogdan Kanashof*, die aldaar bleef tot de aankomſt van *Vaſili Koleſof*, voorheen Luitenant onder de *Koſakken*; en *Kregezof* keerde met achttien man van de oproerige *Koſakken* te rug naar het Opperfort *Kamtſchatka*, van waar hy eenen geruimen tyd het Nederfort veele moeilykheid aandeedt.

Koleſof werdt in den Jaare 1711. van *Jakutski* naar *Kamtſchatka* gezonden, met Bevel, om naar het Gedrag der Muitelingen onderzoek te doen. Den tienden van Herfſtmaad des Jaars 1712. kwam hy in dit Schieröiland aan; alwaar hy twee der Mu-

telingen ter dood veroordeelde, en verſcheiden anderen deedt brandmerken. De Luitenant *Koſerof*, die na den Dood van *Anſiforof* de Aanvoerder der oproerige *Koſakken* geweeſt was, werdt, benevens veele anderen, geſtraft: maar *Kregezof*, die een rechte Belhamel in den laatſten Opſtand geweeſt was, weigerde niet alleen zich aan zyn Rechtsgebied te onderwerpen, maar dreigde zelfs hem aan te taſten, en het Nederfort *Kamtſchatka* te verwoeſten. In gevolge van dien trok hy ook met der daad met dertig Man van zynen Aanhang, allen wel gewapend, tegen hem op; en, op zynen Togt, voegden zich nog andere *Koſakken* van de Groote Rivier by hem. Hy volbragt echter zyn Voorneemen niet; maar was genoodzaakt, ylings te rug te keeren naar het Opperfort, alwaar hy, eerlang, door zyn eigen Volk van het Bewind beroofd, en in hechtnis genomen werdt: want bevindende, dat de andere *Koſakken* zich niet by hem voegden, geraakten zy in die verbeelding, dat het niet mooglyk voor hun zou zyn, in hunne Reize naar de Zee het Nederfort veilig voorby te komen. Waaröp zy zich in twee Benden verdeelden, van welken de eene het met *Koſerof*, en de andere met *Koleſof* hieldt. Door dit middel maakte *Koleſof* zich, in den Jaare 1713., Meeſter van het Opperfort. *Kregezof* werdt met den Dood geſtraft, gelyk ook nog eenige anderen der Belhamels, en de overigen werden opgeſlooten. Integendeel kreegen de *Koſakken* en de Inſamelaars der Schatting, die zich ſteeds getrouw in hunnen pligt gekweeten hadden, goede Belooningen. Dus werdt deeze Opſtand, die verſcheidene Jaaren geduurd hadt, door deezen Bevelhebber ten einde gebragt.

Naderhand zondt *Koleſof* zekeren *Koſeroski* met vyf en vyftig *Koſakken* en eli *Kamtſchadalers*, met eenig Geſchut voorzien, naar de Groote Ri-

vier, met bevel om aldaar kleine Vaartuigen te bouwen, en ontdekkingen te doen ten aanzien der Eilanden, tuſſchen *Kamtſchatka* en *Japan* geleegen. In deezen Togt bragten zy verſcheiden Stammen der *Kurilers*, omtrent *Kurilskaja Lopatka* woonende, tot Gehoorzaamheid aan *Rusland*, en teffens onderwierpen zy ook het eerſte en tweede *Kurilſche* Eiland. Voorts verkreegen zy ook eenig Bericht aangaande de meer afgeleegene Eilanden, die handel dreeven met de Inwooners der Stad *Matma*, welke yzeren Ketels, verlakte Bekers en Schotels, en verſcheidene Soorten van Stoffen, van Katoen en Zyde gemaakt, derwaard aanbragten. *Koſeroski* nam eenigen deezer Waaren met zich naar *Kamtſchatka*.

III. HOOFDSTUK.

Van de BEVELHEBBERS, *die op* VASILI KOLESOF *gevolgd zyn, tot den* GROOTEN OPSTAND *in Kamtſchatka; en teffens van de* ONTDEKKING *van eenen* DOORTOGT *over den* ZEEBOEZEM *van* PENSCHINSKA, *van* OCHOTSKA *naar* KAMTSCHATKA.

In Oogſtmaand des Jaars 1713, werdt *Iwan Ineſiski* naar het Schierëiland *Kamtſchatka* gezonden, om *Vaſili Koleſof* afteloſſen. Geduurende zyn Bevelhebberſchap bouwde hy eene Kerk, op eene Plaats, genaamd de Bronnen, werwaard hy voorgenomen hadt het Nederfort te verleggen; gelyk ook naderhand geſchied is, zynde de eerſte Standplaats in een Moeras, welk ſomtyds door het hooge Water overſtroomd

ſtroomd werdt. Dit Fort bleef in weezen tot het Jaar 1731. Doch ten tyde van den grooten Opſtand, werdt het door de Muitelingen in de Aſch gelegd.

Ineſiski trok ook op tegen de Oproerigen aan de Rivier *Awatſcha*, die *Anſiforof* met zyne vyf en twintig *Koſakken* vermoord hadden. Zyne Magt beſtondt in honderd twintig *Koſakken* en honderd vyftig *Kamtſchatdalers*. De Muitelingen hadden zich zo ſterk verſchanſt, dat zy het twee geheele Weeken uithielden. Doch ten laatſte ſtak hy hun Fort in Brand, welk met al het Volk, dat daarin was, verbrandde; de overigen onderwierpen zich, en beloofden de Schatting te betaalen. Vervolgens nam hy ook het Fort *Paratoon* in, en verbrandde hetzelve insgelyks. Na deezen tyd begonden de *Kamtſchatdalers*, aan de Rivier *Awatſcha* woonende, gezetlyk de Schatting te betaalen: want voorheen gaven zy doorgaans maar datgeen en zo veel als hun behaagde, leevende byna altyd in eenen ſtaat van Oproer.

In den Jaare 1714. trokken *Yaniſioski*, en de voorige Bevelhebber *Vaſili Koleſof*, die, wegens gebrek der noodige Werklieden, de Reize naar *Jakutski*, in het voorgaande Jaar 1713., niet hadden kunnen onderneemen, in Booten over de Zee van *Olutorskoi*, en kwamen in het laatſt van Oogſtmaand op de Rivier *Olutora*, vindende aldaar *Athanaſius Petrof*, die, vereenigd met eene groote menigte *Koſakken* van *Anadirſk*, en teffens met een aanzienlyk Getal *Yukageri*, de *Olutorski* te onder bragt, hunne ſterkſte Plaatſen verwoeſtte, en in tegendeel een *Ruſſiſch* Fort bouwde. Hier bleeven zy tot den Winter. De Schattingen, door de beide Kommiſſariſſen aangebragt, beſtonden in vyf duizend zes honderd veertig Huiden

van Sabeldieren, zeven honderd een en vyftig van roode, en tien van blaauwe Voſſen; honderd zeven en dertig van Zeebeevers, en vier Oncen Goud in kleine ſtukjes, welke gevonden waren by de *Japanners*, wier Schepen op de Kuſt van *Kamtſchatka* geſtrand waren. By het vertrek van deeze Kommiſſariſſen werdt 'er eene Bezetting van honderd Man, met eenen Luitenant en twee Prieſters, in het nieuwe Fort aan de Rivier *Olutora* gelaaten.

Den tweeden van Wintermaand des Jaar 1714., vielen de *Yukageri*, die het met *Petrof* hielden, niet ver van het Fort *Acklanski*, hem op het Lyf, en hem vermoord hebbende, plonderden en bemagtigden zy de Schattingen. De Kommiſſariſſen *Koleſof* en *Yaniſioski*, met zeſtien anderen, namen de vlugt in het Fort *Acklanski*; doch zy waren niet in ſtaat, om hun leeven te redden: want de *Yukageri* het gemelde Fort omringende, haalden de *Korekers* over, om deeze Lieden, die zich in hunne Beſcherming hadden begeeven, om 't Leeven te brengen. De Dwingelandy en Onderdrukking van *Petrof* hadt tot dit Onheil geleegenheid gegeeven. Men wendde wel alle moeite aan, om de geplonderde en geroofde Goederen weder te krygen; maar te vergeefs, doordien dezelve onder zo veele verſchillende Natiën en Lieden verdeeld waren; zo dat ſommigen van de koſtbaarſte Pelteryen vielen in de handen van zulken, die van haare Waardy zo onkundig waren, dat zy voor eene of twee Pypen vol Tabak eene fraaije Sabel- of Voſſenhuid zouden verkoopen. Deeze Opſtand der *Yukageri* en *Korekers* duurde meer of min tot het Jaar 1720., wanneer zy weder tot Gehorzaamheid gebragt werden door zekeren *Stephen Friſonof*, een Heer uit *Jakutski*, die met een aanzienlyk getal *Koſakken* tegen hen optrok. Zy hadden zelfs eenen Toeleg gemaakt, om hunne

Poo-

Poogingen aan te wenden, ten einde de *Tſchukotskers* over te haalen, om zich in den Opſtand by hen te voegen, en het Fort *Anadir* te verwoeſten.

Na den Moord, aan de Kommiſſariſſen gepleegd, werdt de Schatting van *Kamtſchatka* niet meer over *Anadir* vervoerd, maar terſtond over Zee naar *Ochotska* gezonden; welke Togt veel gemaklyker, en in lang na zo gevaarlyk niet is; zo dat nu de Weg over *Anadir* ten eenemaal in onbruik geraakt is.

Deeze Togt over Zee werdt in den Jaare 1715. ontdekt door zekeren *Cosmus Socolof*, die onder het Bevelhebberſchap van den Kolonel *Ylchin* uitgezonden was, om de Eilanden, in die Zee geleegen, te beſchryven. Omtrent deezen tyd was *Alexi Petriloski* Kommiſſaris vnn *Kamtſchatka*, tegen wien de *Koſakken* weder begonden opteſtaan; en met Toeſtemming van *Socolof*, ontnamen zy *Petriloski* het Bewind, bragten hem in hechtnis, en verklaarden zyne Goederen verbeurd. Hy hadt, door zyne Afperſing, door zyne onbepaalde Gierigheid, en door de verregaande Onderdrukking van allen, die onder zyne magt ſtonden, oorzaak tot dit zyn Onheil gegeeven. Want door die verkeerde Wegen en Middelen hadt hy, in eenen zeer korten tyd, zulke aanmerklyke Rykdommen verworven, dat zy de Schattingen, welken in twee Jaaren in *Kamtſchatka* werden ingevorderd, zeer verre overtroffen.

De Inboorlingen hielden zich, geduurende deezen Tuſſchentyd, taamlyk ſtil en vreedzaam, uitgenomen eenige kleine Geſchillen tuſſchen de *Kurilers*, omtrent *Lopatka* woonende, en eenen anderen Nabuurigen Stam; die echter nog gelegenheid gaven tot den Ondergang van verſcheidene eynsbaare *Kurilers*. De Stam, die deeze Onluſten eerſt begonnen hadt, was zo benaauwd en bevreesd voor de

Straf, die zy dachten dat de *Ruſſen* deswege zouden neemen, dat zy nooit tot eenige Voorwaarden van Vergelyk wilden komen. Doch, niet lang daarna, werden zy met weinig moeite weder tot Gehoorzaamheid gebragt. Het Gedrag der *Ruſſiſche* Kommiſſariſſen, en der geenen, die de Schattingen invorderden, was zo ongeregeld, en den Inboorlingen zo onaangenaam, dat de ſchaadlykſte gevolgen daarvan te duchten waren.

Op *Petriloski* volgde als Kommiſſaris *Cosmus Vaichelashof*, en op deezen weder *Gregorius Kamkin*. In den Jaare 1718. werden 'er op eenmaal drie Kommiſſariſſen van *Jakutski* naar dit Schiereiland gezonden, naamlyk *Iwan Uvarofski* naar het Nederfort *Kamtſchatka*; *Iwan Porotof* naar het Opperfort; en *Vaſili Kochanof* naar het Fort aan de Groote Rivier. Doch de *Koſakken*, volgens hunne gewoonte, zederd eenige Jaaren gehouden, beroofden hen allen zeer ſchielyk van hun Gezach, en wierpen hen in de Gevangenis, waarin zy zes Maanden bleeven, doch ten laatſte gelukkiglyk ontſnapten. Ondertuſſchen werden de voornaamſte Bevelhebbers van deezen Opſtand naar *Tobolski* gebragt, en aldaar met den dood geſtraft. Zo lang de *Koſakken* in deezen ſtaat van Oproer voortgingen, werden verſcheidenen der geenen, die de Schattingen inſamelden, door de Inboorlingen des Lands op verſcheidene Plaatſen omgebragt.

Iwan Charetonof, die tot Kommiſſaris was aangeſteld, trok in den Jaare 1719. tegen de oproerige *Korekers* op; maar door dezelven bedrieglyk overvallen zynde, werdt hy, benevens de meeſten van zyn Gezelſchap, gedood. Deeze Overrompeling geſchiedde op de volgende wyze: De Muitelingen, voorgeevende zich te onderwerpen, gaven hun Gyzelaars en Geſchenken; maar naderhand overvielen

len zy *Charetonof*, en doodden hem en veele anderen. Doch deeze Verradery kwam hun zeer duur te ſtaan; want eenige *Koſakken*, van hunne Verbaaſdheid weder herſteld zynde, dreeven ze te rug in hun Fort; alwaar zy ze allen of verbrandden, of op andere wyze ter dood bragten.

In de volgende Jaaren, tot den grooten Opſtand in *Kamtſchatka*, gebeurde 'er niet merkwaardigs, uitgezonderd echter die aanmerklyke Togten, welke in de Jaaren 1727, 1728 en 1729. werden uitgezonden, om nieuwe Ontdekkingen ten aanzien der *Kurilſche* Eilanden te doen; waarvan wy hier nog eenige melding zullen maaken.

De eerſte Togt geſchiedde onder het Beſtier van twee Zeelieden, *Iwan Evrinof* en *Theodorus Luſin* genaamd, die in den Jaare 1727. te rug kwamen. In den Jaare 1728. werdt de eerſte groote Zeetogt uitgezonden, om de Noordlyke Kuſt, zo verre zy konden komen, te ontdekken en te beſchryven. Zy vorderden ook in der daad tot de Noordlyke Breedte van zes en zeſtig Graaden en zeventien Minuten, van waar zy wederkeerden, en zich in den Jaare 1730. naar *Petersburg* begaven. In 1729. kwam 'er in het Schieréiland *Kamtſchatka* eene Verſterking van Manſchap onder het Bevel van den Kapitein *Paulutskoi*, en een Opperhoofd der *Koſakken*, *Schestocof* geheeten. Zy waren gelaſt, om de Kuſt Zuidwaard te ontdekken, en alle de Inwooners van die Plaatſen, door zachte of harde Middelen, zo zy beſt konden, daartoe te brengen, om eene vaſtgeſtelde Schatting te betaalen; ook ten dien einde Forten aldaar te bouwen, en hunne Poogingen aan te wenden, om eenigen Koophandel met die Natiën opterechten. Zy bouwden ook met der daad eenige Forten, en beſchreeven de Kuſt Zuidwaard tot aan de *Rivier Udan*, aan de *Chineeſche* Grenzen. Doch

Sches-

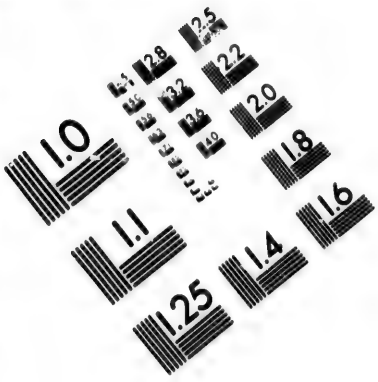

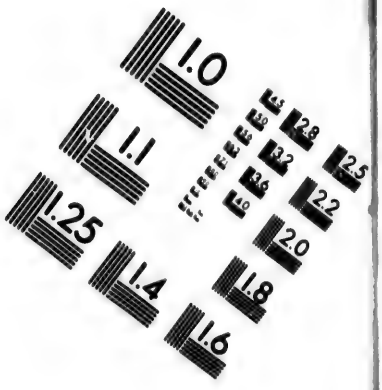

IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)

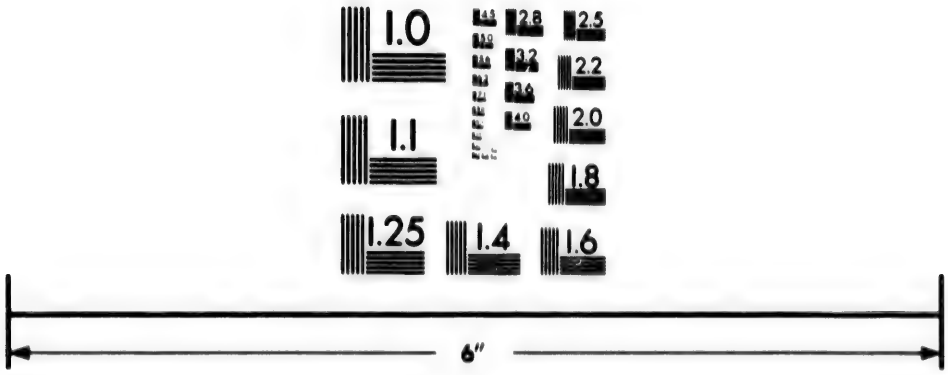

Photographic Sciences Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

28
25
22
20
18
10

Scheſtocof werdt in den Jaare 1730. door de *Tſchukotskers*, die eenen Inval in het Land der cynsbare *Korekers* gedaan hadden, omgebragt; en de Kapitein *Paulutskoi* ontving Bevel, om zich by den Kolonel *Me lin* te voegen, ten einde den Opſtand van *Kamtſchatka* te dempen. Hy was ook inderdaad zo veel gelukkiger in zyne Onderneemingen, dan *Schestocof*, dat hy de *Tſchukotskers* verſcheidene maalen verſloeg, en de *Korekers* en *Anadirskoi* eenen geruimen tyd tegen hunne Aanvallen beveiligde.

In den Zomer des Jaars 1729. verongelukte een *Japanſch* Vaartuig op de Kuſt van *Kamtſchatka*. Aan Boord van hetzelve waren zeventien Man, die allen op twee na vermoord werden door den Luitenant *Stimicof*, welke ten dien tyde aldaar was. De twee overgebleevenen werden naar *Petersburg* gezonden, alwaar zy het genoegen hadden, den Moordenaar hunner Landgenooten openbaar te recht geſteld te zien.

In den Jaare 1730. was *Iwan Novogorodof*, en in 1731. *Meyer Schedfordin*, Inſamelaars der Schattingen in het Schierëiland *Kamtſchatka*. Wy noemen dezelven alleenlyk, om dat zy gelegenheid gegeeven hebben tot dien grooten Opſtand, dien wy in het volgende Hoofdſtuk zullen beſchryven.

IV. HOOFD-

IV. HOOFDSTUK.

Van den GROOTEN OPSTAND *in* KAMTSCHATKA; *van het* VERBRANDEN *van het* NEDERFORT; *van het onderbrengen der* MUITELINGEN *en van hunne* STRAF.

De Inboorlingen van dit Schieröiland hadden, zederd eenen geruimen tyd, voorgenomen, alle de *Ruſſen*, die in *Kamtſchatka* waren, om te brengen. Maar na de Ontdekking van de Vaart door den Zeeboezem van *Penſchinska*, en de Aankomſt van Schepen met nieuw Volk, kwam die Onderneeming hun al te gevaarlyk voor. Doch, toen de Kapitein *Bering* met zyne Vloot naar *Kamtſchatka* zeilde, en de meeſten der *Koſakken*, die in *Kamtſchatka* gezeeten waren, bevel ontvingen, om zich te *Anadir* by den Kapitein *Paulutskoi* te voegen, ten einde de oproerige *Tſchukotskers* te bedwingen, werden 'er weinig *Koſakken* in het Schieröiland *Kamtſchatka* gelaaten. Dit Tydsgewricht zagen de Inboolingen des Lands als de langgewenſchte gelegenheid aan, om hunnen Aanſlag ter uitvoer te brengen. Geduurende den geheelen Winter reisden de *Kamtſchatdalers* van *Yalofski*, *Klutchefski*, en andere Vlekken, onder Voorwendſel van elkander te bezoeken, door het geheele Schieröiland *Kamtſchatka*, en ſpoorden de overige Inboorlingen des Lands aan, om deel in hunnen Aanſlag te neemen, onder Bedreiging, dat zy hen anders gantſchlyk zouden uitroeijen. Door dit middel kwam geheel *Kamtſchatka* als in eenen ſtaat van openbaaren Opſtand; en hoorende dat *Scheſtocof* door

door de *Tſchukotskers* gedood was, verhaalden zy, dat die Volken hunnen Togt tegen *Kamtſchatka* richtten, met Oogmerk, om een Voorwendſel te hebben van hunne Byëenrotting, of dat de *Ruſſiſche Koſakken*, uit vreeze voor de *Tſchukotskers*, de *Kamtſchatdalers* zouden verzoeken, om hen tegen dezelven te verdeedigen. Hunne Maatregels waren ook inderdaad zo wel genomen, dat het een byzonder blyk der Godlyke Voorzienigheid was, dat 'er iemand van de *Ruſſen* behouden bleef. En, indien zy eens ten eenemaal uit dit Schieréiland waren gedreeven geweeſt, zou het hun zeer bezwaarlyk gevallen zyn, zich aldaar weder te herſtellen. De Maatregels der *Kamtſchatdalers* waren geenzins de zodaanigen, als men van eene zo wilde Natie zou verwacht hebben. Zy zochten alle Gemeenſchap met *Anadirſk* voor te komen, en hielden eene ſterke Wacht langs de Zeekuſten, om zich van alle de *Ruſſen*, die aldaar mogten aankomen, meeſter te maaken. De voornaamſte Aanvoerders van deezen Opſtand waren zekere *Yalofski Toyon*, en de zogenoemde Hooſdman *Fetka Harchin*, die den *Ruſſen* verſcheiden maalen als Tolk gediend hadt, en een Hooſdman der *Klutchefski*, genaamd *Chugotche*.

Terwyl deeze ſamenzweering gefmeed werdt, ſtondt de Kommiſſaris *Schacurdin* op zyn vertrek van *Kamtſchatka*, met eene aanzienlyke Bende tot Dekking der Schatting. Zy waren van den Mond der Rivier *Kamtſchatka* onder zeil gegaan naar *Anadir*; doch kort daarna werdt hy door Tegenwind genoodzaakt te rug te keeren. De *Kamtſchatdalers*, hun Vertrek vernomen hebbende, en tot den Opſtand gereed ſtaande, kwamen in groote menigte by een, en de Rivier *Kamtſchatka* opzeilende, doodden zy alle de *Ruſſiſche Koſakken*, die zy kon-

konden vinden, verbrandden hunne Zomerhutten, en voerden hunne Wyven en Kinderen in Slaaverny weg. Hunne voornaamſte Magt was tegen het Fort beſtemd. In den nacht aldaar aankomende, ſtaken zy het Huis van den Prieſter in Brand, zich verzekerd houdende, dat alle de Inwooners van het Fort zouden uitkomen, om den Brand te bluſſchen. Dit gelukte hun ook al te wel, vermoordende by die gelegenheid zeer veelen, zonder Vrouwen of Kinderen te ſpaaren. Zy verbrandden alle de Huizen, uitgenomen de Veſtingwerken en de Kerk, waarin behalve de openbaare ook de Goederen der byzondere *Koſakken* bewaard werden. Zy, die deeze Slagting nog ontkwamen, namen de vlucht naar den Mond der Rivier, en bragten de Tyding van dit droevig Nieuws aan hunne Landgenooten, die, door Tegenwind te rug gehouden, de Kuſt nog niet verlaaten hadden.

Toen *Chugotche*, Hooſdman der *Klutchefski*, kennis gekreegen hadt van de Verovering van het Nederfort *Kamtſchatka*, trok hy derwaard, doodende of gevangen neemende alle de *Ruſſen*, welken hy aantrof; en zich by *Harchin* voegende, gaf hy hem Bericht, dat de *Ruſſiſche* Vaartuigen nog op de Kuſt waren: om welke Reden hy het dienſtig oordeelde, zich in het Fort te verſterken; en Tyding van hunnen Voorſpoed aan alle hunne Landgenooten zendende, gaf hy hun Bevel, om zich by hem te voegen. Den volgenden Dag verdeelden zy den Roof onder elkander, en kleedden zich in het Gewaad der neergevelde *Ruſſen*. Sommigen van hun deeden des Prieſters Kleeding aan, en vierden dus hunne eigen Godsdienſtige Plechtigheden en Bezweeringen. Zelfs geboodt *Harchin* aan eenen nieuwgedoopten *Kamtſchatdaler*, die *Ruſſiſch* hadt leeren leezen, zich in het Prieſterlyk Gewaad te ſteeken,

en

en de Mis op de *Ruſſiſche* wyze te leezen; waar voor hy hem dertig roode Voſſenhuiden vereerde.

Den derden Dag, nadat de Muitelingen het Fort hadden overrompeld, kwam 'er een *Ruſſiſch* Schipper aan, *Jakob Hens* genaamd, met zestig *Koſakken*, zynde derwaard gezonden, ten einde zyne Poogingen aantewenden, om het Fort van de Oproerigen te heroveren. Hy zocht hen ook op allerleie wyze te overreeden, om tot hunnen Pligt weder te keeren, verzekerende hun van eene algemeene Vergifnis. Doch zy wilden naar hem niet luiſteren: en *Harchin*, hun Opperhoofd, zeide hem zelfs, dat hy daar niets te doen hadt, dat hy Kommiſſaris van *Kamtſchatka* was, en dat hy zelfs de Schattingen wilde inſamelen, zo dat zy geene *Koſakken* onder hen van nooden hadden. Waaröp *Hens* ſommigen naar zyne Schepen zondt, om eenig grof Geſchut uit dezelven te haalen. Den zes en twintigſten van Hooimaand begon hy daar mede op het Fort te ſchieten, maakende daarin eene zeer ruime Bres, 't welk eene groote verleegenheid onder de Belegerden veroorzaakte, en aan de gevangene Vrouwsperſoonen gelegenheid gaf om te ontvlieden. *Harchin* ziende, dat hy het Fort niet langer verdeedigen kon, ontvluchtte heimelyk in Vrouwen kleederen; en ſchoon hy door verſcheidenen gevolgd werdt, konden zy hem niet achterhaalen. Naderhand gaven zich dertig van de Belegerden, die 'er overig gebleven waren, aan de *Ruſſen* over; maar *Chugotche*, de Hoofdman der *Klutchefski*, met eenig Volk, dat zich by hem gevoegd hadt, hieldt de Belegering uit tot den laatſten Man. Geduurende hunne Verdeediging geraakte het Buskruidmagazyn in brand, waardoor het Fort en alle de Goederen, die daarin waren, tot Aſch verteerd werden. In deeze Belegering ſneuvelden 'er van de *Koſakken* vier

vier Man, behalve eene taamlyke menigte gewonden. Hoe veelen 'er van de *Kamtſchatdalers* omgekomen waren, werdt niet bekend, omdat hunne Lyken door het Vuur verteerd werden Ondertuſſchen waren de *Koſakken* zo verbitterd op deeze Oproermaakers, dat zy, uit wraak wegens het verlies van hunne Vrouwen en Kinderen, ook alle de *Kamtſchatdalers*, die zich overgegeeven hadden, ter dood bragten.

De ſchielyke en onverwachte terugkomſt der *Ruſſen* was de oorzaak, dat deeze Opſtand zo gemaklyk geſtild wierdt; want zy werden daardoor verhinderd in zulke groote menigte te vergaderen, als zy anders zouden gedaan hebben. Doch dezelve was daarmede nog niet gantſchlyk gedempt. *Harchin*, en eenige andere Opperhoofden der *Kamtſchatdalers*, verſamelden op nieuw een groot getal Volk, en beſlooten naar den Zeekant te trekken, om de *Ruſſiſche* Schepen, die aldaar lagen, aantetaſten. Maar, in het begin zelfs van deezen Togt, werdt *Harchin* ontmoet door eene Bende *Ruſſen*, die hem noodzaakten om zich aan den linker Oever der Rivier *Klutchefska* neer te ſtaan. De *Koſakken* legerden zich aan den rechter Oever van dezelfde Rivier, en daar vielen verſcheidene Schotgevechten tuſſchen hen voor. Toen *Harchin* vernam, dat hy zyn Oogmerk niet bereiken kon, ſtelde hy voor, met de *Koſakken* in onderhandeling te willen treehen, en boodt zelfs aan, dat hy in hunne Legerplaats wilde komen, indien zy hem eenen *Koſak* tot Gyzelaar wilden geeven; welken Voorſlag de *Ruſſen* aannamen. Hy verzocht, dat zy de *Kamtſchatdalers* niet gantſchlyk zouden uitroeijen, en belooſde, dat zy allen, in 't toekomende, ſtil en vreedzaam wilden leeven, begeerende alleenlyk, dat men hem mogt laaten gaan, om ook zyne Nabeſtaanden

en Vrienden tot dit Verdrag over te haalen. Dit Verzoek door de *Ruſſen* ingewilligd zynde, zondt hy kort daarna Bericht, dat hy hen niet beweegen kon, om Vreede te maaken; en dat zelfs zyn eigen Broeder, *Javatche* gemaand, die ook een Opperhoofd onder de *Kamtſchatdalers* was, en hem in zynen Togt hadt verzeld, geweigerd hadt te rug te keeren.

Den volgenden dag kwam *Harchin* aan den Oever der Rivier met eenige andere Opperhoofden, en begeerde, dat de *Koſakken* eene Boot wilden zenden, om hem over de Rivier te brengen, en hem teffens twee *Koſakken* tot Gyzelaars te geeven. De *Ruſſen* ſtonden dat Verzoek toe; doch zo ras was hy niet overgekomen, of zy namen hem gevangen, hebbende aan de Gyzelaars Bevel gegeeven, om zich in de Rivier te werpen, en weder daaröver te zwemmen; 't welk zy ook deeden; terwyl de overigen Vuur gaven op de *Kamtſchatdalers*, die aan de andere zyde gebleeven waren. Doch deeze, ziende, dat hun voornaamſte Opperhoofd gevangen genomen was, gingen terſtond uit elkander, en door verſcheidene Benden vervolgd zynde, werden de meeſten van hun verſtrooid. Een ander Opperhoofd, met naam *Tegbil*, die zich eenen geruimen tyd hardnekkiglyk verweerd hadt, vermoordde ten laatſte zyn Wyf en Kinderen, en eindelyk ook zich zelven. Het Opperhoofd *Chugotche*, nadat hy de *Kamtſchatdalers*, aan de Rivier *Koſeretſcha Schapina* woonende, lang te vergeefs genoodigd hadt, om zich by hem te voegen, werdt op het einde door hen omgebragt.

Na dat deeze Opſtand, die in 't eerſt zeer gevaarlyk ſcheen, en niet minder dan den geheelen Ondergang der *Koſakken* in het Schiereïland *Kamtſchatka* voorſpelde, door de ſpoedige Aankomſt der *Rus-*

Ruſſen geſtild was, bleeven de Zaaken in *Kamtſchatka* in eene taamlyke goede Orde tot het Jaar 1740., wanneer de *Kamtſchatdalers* weder zeven Man van de *Ruſſen* doodden.

Toen dit Oproer geëindigd was, kreeg de Majoor *Merlin* Bevel, om met eene verſterking van Manſchap naar *Kamtſchatka* te trekken, en aldaar, teffens met den Majoor *Paulutskoi*, onderzoek te doen naar de Oorzaak van deezen heevigen Opſtand, en van den Moord, aan de ongelukkige *Japanners* gepleegd, en het Bericht daarvan naar *Jakutski* te zenden. Ook was hy gelaſt, een nieuw Fort te bouwen; 't welk hy een weinig beneden den Mond der Rivier *Ratuga* oprechtte, en het Nederfort *Kamtſchatka* genoemd werdt. De oorzaak van den Opſtand onderzocht hebbende, werden drie van de *Ruſſen* doodſchuldig bevonden, en ingevolge van dien ook te recht geſteld; en twee van de voornaamſte Belhamels, met eenige anderen, zo wel *Koſakken* als *Kamtſchatdalers*, werden ook geſtraft. Alle de overige Inboorlingen, welken zy of gevangen hadden genomen, of tot Slaaven gemaakt, werden in Vryheid herſteld. De *Kamtſchatdalers*, die ter dood werden gebragt, ſcheenen zonder de minſte aandoening naar de Gerechtsplaats te gaan, en onder de Pyn zelve werdt 'er naauwlyks eene enkele zucht uit hun gehoord; ook kon men ze door geenerhande Pyniging daartoe brengen, om iets meer te bekennen, dan 't geen zy te vooren vrywillig gedaan hadden.

Zederd dien tyd is de ſtaat van dit Schieröiland volkomen bevredigd. Daar doet zich ook veel Hoop op, dat de Zaaken aldaar verder in dien ſtaat zullen blyven, zynde dezelve in zulk eene orde gebragt, dat de Inboorlingen zelven niets meer zouden kunnen wenſchen. Zy worden alleenlyk verpligt hunne

Schatting te betaalen, zonder de minſte onderdrukking: dezelve beſtaat ook ſlechts voor ieder Man in eene Huid van zulke Dieren, waarop hy gewoon is te jaagen, naamlyk van Sabeldieren, Voſſen of Zeebeevers. Het Recht, uitgenomen alleen in Halszaaken, wordt door hunne eigene Opperhoofden beſtierd. Doch hun grootſte geluk beſtaat in de overbrenging van verſcheidenen van hun tot het Chriſtendom; ten welken einde het haare Rus-Keizerlyke Majeſteit gunſtiglyk behaagd heeft, behalve de Zendelingen, aldaar ook nog te onderhouden een aanzienlyk getal Schoolmeeſters, die in de voornaamſte Vlekken en Dorpen School houden tot onderwyzing der Jeugd, zo wel der Inboorlingen, als der *Koſakken*: en veelen der *Kamtſchatdalers* beginnen tegenwoordig zo veel te vorderen, dat zy zelfs om hunne voorige Woeſtheid lagchen.

V. HOOFDSTUK.

Van den TEGENWOORDIGEN STAAT *der* FORTEN *en* VLEKKEN *van het* SCHIEREILAND KAMTSCHATKA, *met een* BERICHT *van ieder derzelven.*

In het Schieréiland *Kamtſchatka* zyn vyf *Ruſſiſche* Forten. Het eerſte word genoemd *Bolſcheretskoi*. Het tweede het *Opperfort Kamtſchatka*. Het derde het *Nederfort Kamtſchatka* of *Schaltolski*. Het vierde aan de Haven van *Petropaulauskai*. En het vyfde aan de Rivier *Tegbil*.

I. Het Fort BOLSCHERETSKOI ligt op den Noordlyken Oever van de *Bolſchaia-Reka*, of de Groote Rivier, tuſſchen de Monden der Rivieren *Beeſtra* en *Golſoftka*, drie en dertig Werſten

ſten van den Zeeboezem van *Penſchinska*. Het Fort is zeventig Voeten in het vierkant groot. De Ooſt- en Noordzyden zyn met Paliſſaden verſterkt; de Zuid- en Weſtzyde door verſcheidene Gebouwen. De Ingang in het Fort geſchiedt door een klein Poortje aan den Weſtkant. Buiten het Fort was eene Kapel, die nu veranderd is in eene Kerk, die aan *St. Nikolaas* toegewyd is. Binnen het Fort ſtaan omtrent dertig Huizen voor de Inwooners, behalve een gemeen Huis, geſchikt tot eene Brandewynſtookery, en om Brandewyn te verkoopen. Vyf en veertig *Koſakken* houden Bezetting in het Fort; en ſchoon hunne Kinderen de gewoone Hoofdſchatting betaalen, doen echter veertien van dezelven Dienſt met de overige *Koſakken*.

Dit Fort is het zwakſte van allen; doch men ſchynt 'er zeer geruſt en veilig te zyn; dewyl de nabuurige *Kamtſchatdalers* byna de eerſten waren, die zich aan de *Ruſſiſche* Heerſchappy onderwierpen, ook, zederd dien tyd, altoos getrouw geweeſt zyn, en vreedzaam geleefd hebben.

Ten aanzien der Ligging heeft dit Fort groote Voordeelen. Vooreerſt alle de Schepen, die over den Zeeboezem van *Penſchinska* komen, kunnen de Groote Rivier opvaaren, en dus kunnen de Inwooners hunne Goederen uit de eerſte hand ontvangen. Ten tweede, zy trekken groote voordeelen van de Perſoonen, die aldaar aankomen, en welken zy van Spys en Huisvesting voorzien. Ten derde, zy winnen veel van het vervoeren der Goederen van daar naar de andere Forten. Ten vierde, zy hebben betere gelegenheid dan de Inwooners der andere Forten, om Beevers van *Kamtſchatka* te krygen; waarvan tegenwoordig veel werk gemaakt wordt. Eindelyk, in den Zomer hebben zy den grootſten overvloed van Viſch, vangende dien met weinig moeite en koſten. Om deeze redenen houdt de Op-

perbevelhebber van alle de Forten van *Kamtſchatka* gemeenlyk in dit Fort zyn verblyf, zendende van daar Gevolmagtigden naar de andere Forten. Het grootſte ongemak, welk men daar lydt, is, dat men'er in den Zomer, geduurende den Viſchtyd, zeer veel regenächtig Weer heeft; waardoor eene groote menigte van hunnen Viſch verlooren gaat, en hun voedſel dikwyls zeer ſchaars wordt. Indien men aan de gemelde Rivier met genoegzaam Houtgewas voorzien was, zou deeze zwaarigheid ligtlyk worden weggenomen; dewyl men dan den Viſch, in plaats van denzelven in de Zon te droogen, kon rooken, gelyk de Inwooners van *Ochotska* doen. Maar dit is ondoenlyk, wegens den grooten Afſtand van eenig aanmerklyk Boſch, en de Bezwaarlykheid om het Hout derwaard te brengen. Het zelve is aldaar zo ſchaars, dat het Hout, welk zy volſtrekt noodig hebben om Zout en Traan te kooken, drie Dagreizen verre van het Fort moet gehaald worden.

II. Het OPPERFORT *Kamtſchatka* is het eerſte, dat door de *Ruſſen* in dit Schierëiland aangelegd is, en werdt, ook eenige Jaaren lang, het voornaamſte gehouden, doordien de Opperbevelhebber van geheel *Kamtſchatka* aldaar zyn Verblyf hieldt. Het ſtaat op den linker Oever van de Rivier *Kamtſchatka*, dicht by den Mond van het Riviertje *Kaly*, omtrent negen en zeſtig Werſten van den Oorſprong der Rivier *Kamtſchatka*, en twee honderd twee en veertig Werſten in eene rechte Lyn van het Fort *Bolſcheretskoi*. Het is zeventien Vademen in het vierkant groot. De Poort is tegenöver de Rivier, en over dezelve is een Pakhuis. Binnen het Fort heeft men een Kantoor tot ontvangſt der Schattingen, een vertrek tot Bewaaring der Gyzelaars en twee Magazynen. Buiten het Fort zyn eene Kerk, insgelyks aan *St. Nicolaas* toegewyd, een Huis voor den

den Bevelhebber, een openbaar Huis, eene Brandewynſtookery, en twee en twintig byzondere Huizen tot Gemak voor de Bezetting, die uit zes en vyftig *Koſakken* beſtaat.

Dit Fort bezit eenige voordeelen boven het Fort *Bolſcheretskoi*. Het Weer is hier gemeenlyk zeer goed, en het Hout, ſchoon alleen maar Popelierboomenhout, is hier zo overvloedig, dat de Inwooners zich met zeer geringe moeite daarvan kunnen verzorgen; ook zyn die Boomen zo groot en vaſt, dat het Hout derzelven zeer bekwaam tot Timmerhout is. Daarenboven is 'er de Grond beter, vruchtbaarer en dus geſchikter tot den Akkerbouw, dan op eenige andere Plaats van dit Schieröiland. Doch de Viſſchery is 'er ſlecht; dewyl het Fort zo verre van de Zee geleegen is. De Viſch komt in zeer klein getal de Rivieren zo hoog opzwemmen, en die 'er nog al verſchynt, komt 'er zo laat, dat de Inwooners van het Nederfort *Kamſchatka* hunnen geheelen Wintervoorraad reeds hebben opgedaan, eer die van het Opperfort de Viſchvangſt beginnen. Hier komt het van daan, dat men in het Opperfort *Kamtſchatka* byna in elken Voorjaar eene groote ſchaarsheid van Leevensmiddelen beſpeurt. Hun Zout en Traan koopen zy van de Inwooners van het Nederfort, of, niet tegenſtaande den grooten Afſtand, reizen zy zelven naar den Mond der Rivier *Kamtſchatka*, die ruim vier honderd Werſten van het Opperfort is, en kooken aldaar zo veel Zout en Traan, als zy van nooden hebben. Voorheen hadden zy grooten overvloed van Zeebeevers in de Beeverzee; maar tegenwoordig worden aldaar zeer weinig van die Dieren gevangen. De Inwooners moeten derhalve, ten aanzien der Middelen van onderhoud, hunne Hoop voornaamlyk ſtellen op den Akkerbouw, waar an zy, indien zy zich behoorlyk daaröp toeleggen, meer

Voordeel kunnen verwachten, dan van eenigen Koophandel met de Inboorlingen van dit Schieréiland; maar, indien zy denzelven verwaarloozen, zullen zy zich zeer bezwaarlyk aldaar kunnen geneeren.

III. Het NEDERFORT KAMTSCHATKA ligt drie honderd zeven en negentig Werſten van het Opperfort, en ſtaat op denzelfden oever der Rivier *Kamtſchatka*, omtrent dertig Werſten van haare Uitwatering in den Ooſterſchen Oceaan. Het Fort is eenigzins langwerpig vierkant, aan alle zyden met Paliſſaden bezet. Deszelfs Breedte bedraagt veertig, en de Lengte twee en veertig Vademen. Binnen den omtrek van het Fort ſtaat eene Kerk, aan de Maagd *Maria* toegewyd: Ook heeft men 'er een Kantoor tot ontvangſt der Schattingen, en een Magazyn, om dezelven te bewaaren, gelyk ook eenige Magazynen tot Berging van Voorraad, en het Huis van den Bevelhebber. Alle deeze Gebouwen zyn van Hout van Lorkenboomen gebouwd, en veel netter en fraaiër gemaakt, dan in eenig ander Fort in dit Schieréiland. Buiten het Fort zyn nog negen en dertig byzondere Huizen, behalve een openbaar Huis en eene Brandewynſtookery. Het getal der Inwooneren van het Manlyk Geſlacht, bedroeg eenige Jaaren geleeden, in 't geheel twee en negentig Perſoonen.

Dit Fort mag met betrekking tot de verkryging van de Noodwendigheden des Leevens, boven alle de andere Forten, door de *Ruſſen* in dit Schieréiland aangelegd, met recht geſchat worden. De Inwooners vangen hier grooten overvloed van Viſch, welken zy, in genoegzaame menigte, tot Voorraad voor het geheele Jaar, droogen en zouten. Ook hebben zy hier omtrent Hout genoeg, niet alleen om hunne Huizen, maar ook om Schepen te bouwen; voor welke laatſten de Rivier tot eene bekwaame Haven ver-

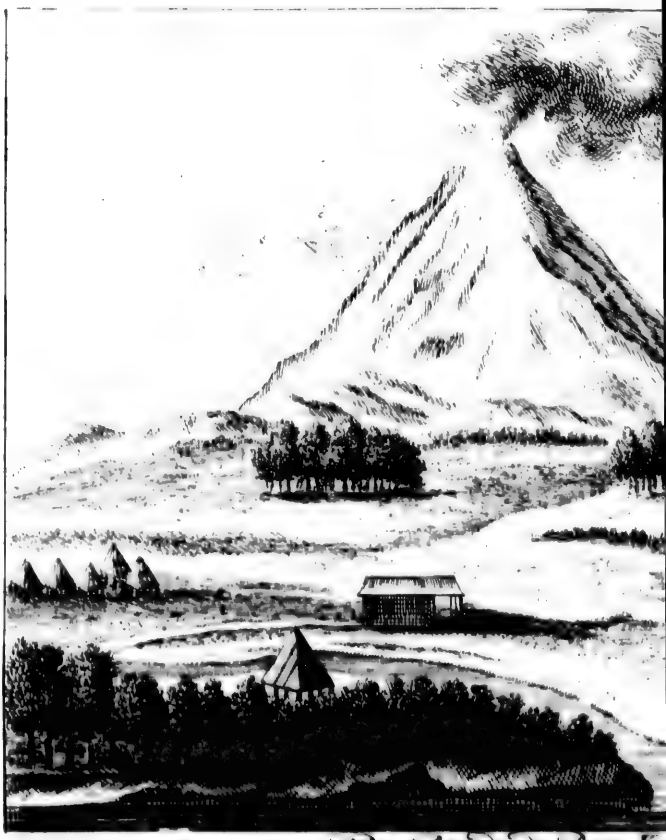

De Brandende Berg K

Het Vaderfort K

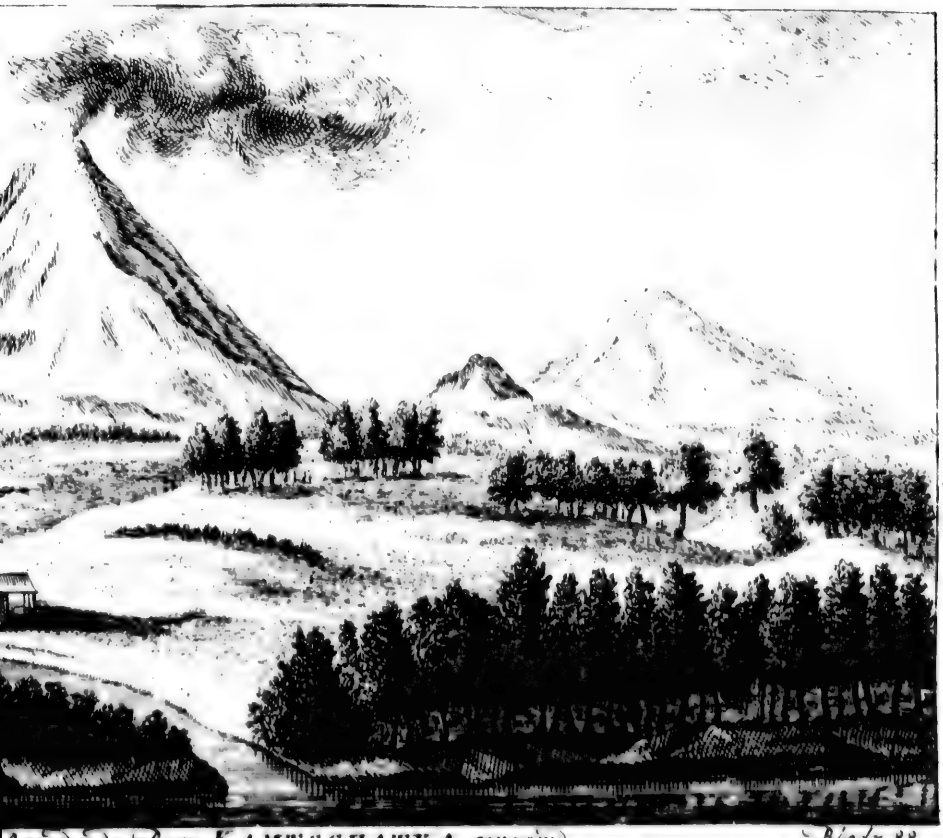

Brandende Berg KAMTSCHATKA genaamd. Bladz. 88.

't Veâerjort KAMTSCHATKA. Bladz 360.

verſtrekt; en wegens de nabyheid der Zee, kooken de Inwooners van dit Fort zo veel Zout en Traan, dat zy de andere Forten daarmede voorzien. Het Wild is hier ook zo menigvuldig, dat zelfs de armſte *Koſak* zelden des middags zyne maaltyd doet zonder eene Zwaan, Gans of Endvogel; en in de Bronnen vangen zy, den geheelen Winter door, verſchen Viſch. Hieromtrent groeijen ook in overvloed Beziën van allerleie ſoort, welken de Inwooners tot Voorraad voor den Winter opdoen, en die, naaſt den Viſch, een voornaam gedeelte van hun Onderhoud verſchaffen. Insgelyks worden de beſte Sabeldieren niet verre van dit Fort gevangen. Alle de Goederen, welken zy van de *Korekers* krygen, als Rendierenhuiden, en zelfs het Vleeſch van Rendieren, zyn hier beterkoop, dan elders anders in dit Schieriland. Daarënboven is de grond zo vruchtbaar, dat men 'er veelerhande Soorten van Koorn kan aankweeken. Het eenige ongemak alhier is, dat zo wel de *Ruſſiſche* als *Chineeſche* Goederen hier duurder zyn dan in eenig ander Fort van *Kamſchatka*; 't welk veroorzaakt wordt door de Landvragt van het Fort *Bolſcheretskoi* herwaard, die zo hoog loopt, dat een *Pud* op vier Roebels komt te ſtaan.

IV. Het vierde FORT werdt, in den Jaare 1740. *aan de* HAVEN *van* PETROPAULAUSKAI, of anders genaamd de BAAI *van* AWATSCHA, gebouwd. Uit het Opperfort en Nederfort *Kamtſchatka* werden de eerſte Inwooners derwaard gebragt. De Huizen zyn 'er tamelyk goed, voornaamlyk die gebouwd werden voor het Volk, dat in den Togt naar *Kamtſchatka* op de Haven van *Petropaulauskai* gebruikt werdt. Deszelfs grootſte fraaiheid beſtaat in de Kerk, die ongemeem vermaaklyk geleegen, en zeer wel gebouwd is.

Dit Fort heeft, ten naaſte by, de zelfde Voor-

deelen en Ongemakken, als het Fort *Bolſcheretskoi;* met dit onderſcheid, dat de Beeverjagt hier gemaklyker en voordeeliger is; maar het Water is 'er ſlecht en ongezond; zo dat de Inwooners dikwyls hun verſch Water uit de Rivier *Awatſcha* naar deeze Baai haalen.

V. Van het vyfde FORT *aan de Rivier* TEGHIL kan ik geen byzonder Bericht geeven; doordien hetzelve eerſt na myn vertrek uit *Kamtſchatka* gebouwd is. De Bezetting van hetzelve beſtaat in zeven en dertig Man *Koſakken.* De Heer *Steller* verhaalt, dat dit Fort aangelegd wierdt met een Oogmerk om de *Korekers*, die vaſte Woonplaatſen hebben, in bedwang te houden; om, ingeval van nood, de zwervende, of zogenoemde Rendieren-*Korekers* tegen de *Tſchukotskers* te verdedigen; en eindelyk om tot eene Verblyfplaats te Verſtrekken voor de zulken, die rondöm den Zeeboezem van *Penſchinska* naar *Ochotska* reizen.

De Inwooners van dit Fort kunnen die van het Nederfort *Kamtſchatka* van veele Voordeelen berooven; omdat zy eene betere gelegenheid tot de Sabeldierenjagt hebben langs de Rivier *Teghil*, alwaar de beſte Sabels van het geheele Schieréiland *Kamtſchatka* gevangen worden: daarënboven willen de *Korekers* liever hunne Goederen naar dit Fort, als hun veel nader zynde, zenden, dan naar de andere Forten van *Kamtſchatka.*

VI. HOOFD-

VI. HOOFDSTUK.

Van do LEVENSWYZE *der* KOSAKKEN *in het Schieröiland* KAMTSCHATKA; *van hunne* BRANDEWYNSTOOKERY, *van hunne* EETWAAREN, *enz.*

De *Kosakken*, die zich in het Schieröiland *Kamtschatka* ophouden, hebben nagenoeg dezelfde Levenswyze, als de Inboorlingen des Lands. Zy eeten insgelyks veelerhande Soort van Wortelen en Vifch; en hunne Beezigheden zyn ook genoegzaam dezelfde. Des Zomers vangen zy Vifch tot hunnen Voorraad voor den Winter; en dan vergaderen zy ook de Brandenetels, waarvan zy des Winters Netten maaken. Het onderfcheid fchynt voornaamlyk hierin te beftaan, dat de *Kofakken* in Huizen woonen, daar de Inboorlingen des Lands integendeel hun Verblyf houden in Hutten in den Grond. Daarënboven is de Kleeding der *Kofakken* eenigzins verfchillende van die der *Kamtfchatdalers*.

Dewyl het den *Kofakken* niet wel doenlyk was, om by aanhoudenheid in dit Schieröiland te woonen zonder de Hulp van Vrouwsperfoonen, die zy in veele opzigten tot hun Werk van nooden hebben, als by voorbeeld om den Vifch te zuiveren, de Wortels te droogen, hunne Hembden en Kleederen te fpinnen en te maaken, enz.; en dewyl de *Kofakken* zich eerft in het Schieröiland *Kamtfchatka* neerfloegen, zonder hunne Vrouwen by zich te hebben, welken zy, uit aanmerking van de bezwaarlykheid der Reize, derwaard niet konden overvoeren, zal ik nu verhaalen, van welke middelen zy zich bedienden, om deeze hunne Verleegenheid weg te neemen.

Men

Men kan zich gemaklyk verbeelden, dat de *Koſakken* deeze Natiën niet tot gehoorzaamheid bragten, zonder ſterke Middelen daartoe te gebruiken. In de Gevechten, die daaruit ontſtonden, namen zy zo wel veele Vrouwen en Kinderen, als Mannen, gevangen. Zy noodzaakten deeze allen, hunnen zwaarſten Arbeid te verrichten. De zorg, om op deezen te paſſen, werdt toevertrouwd aan de zulken, welken zy tot hunne Byzitten maakten. En het gebeurde niet zelden, dat zy dezelven trouwden, indien zy eenige kinderen daarby hadden. Somtyds booden hun de Inboorlingen ook wel hunne Dochters aan, welken zy beloofden te trouwen, zo ras de Prieſter aankwam; zo dat het verſcheidene maalen gebeurde, dat de *Koſakken* op een en denzelfden tyd eene Bruiloft en Doopmaal hadden: want toen was er maar een Prieſter in het geheele Schiereiland *Kamtſchatka*, die in het Nederfort zyn verblyf hieldt, en eens in een jaar, of eens in twee jaaren de andere Forten bezocht.

De *Koſakken* zelven, eene ruuwe en woeſte Natie, ſcheenen zeer in hun ſchik te zyn met de Leevenswyze alhier, gebruikende de Inboorlingen als hunne ſlaaven, die hun overvloed van Huiden van Sabeldieren en andere Pelteryen verſchaften, en dus verden meeſten tyd met ſpeelen op de kaarten dobbelen doorbrengende. Alleenlyk viel hun het gebrek van Brandewyn zeer bezwaarlyk. Eer hier eenige Brandewyns kroegen waren, plagten zy by een te komen in het Huis, alwaar de Schatting ontvangen werdt. Hier bragten de Speelers hunne Pelteryen, en, wanneer zy geene Pelteryen hadden, zelfs hunne Slaaven by een; en ſomtyds ſpeelden zy zo lang, tot dat de beide Partyen hunne Kleederen voor Brandewyn verpand hadden. Zulk eene jammerlyke Leevenswyze ging ſteeds, gelyk men gemaklyk kan den-

denken, met groote Verwarring verzeld; en 't geen de arme Slaaven daarby leeden, is byna ongelooflyk, zynde ſomtyds verpligt twintig maalen op eenen dag van Bezitters te veranderen.

De Uitvinding om ſterken Drank te maaken gebeurde, gelyk het gemeenlyk gaat, by toeval. De *Koſakken* waren gewoon, in navolging van het gebruik der Inboorlingen, eenen grooten Voorraad van allerleie ſoorten van Beziën voor den Winter op te doen. Het gebeurde ſomtyds, dat dezelve in het Voorjaar begonden te giſten, en op geene andere wyze dan tot Drank konden gebruikt worden. Doch zy hadden waargenomen, dat deeze Drank, in een weinig grootere menigte genomen zynde, Dronkenheid veroorzaakte; 't welk hun Aanleiding gaf, om dat Vocht overtehaalen, en, tot hunne groote verwondering en genoegen, bevonden zy, dat het goeden ſterken Drank uitleverde. Zederd hebben zy ontdekt, dat men Brandewyn kon maaken van een Mengſel van verſcheidene Kruiden; zo dat zy nu overvloed van ſterken Drank hebben. Hoe zy die Kruiden tot de ſtooking bereiden, hebben wy te vooren reeds verhaald.

Zy, die begeerig zyn te weeten, waarvan de *Koſakken*, die zich in dit Schieriland met der woon ter neer ſloegen, hunne Schatten verkreegen, moeten onderrecht worden, dat zy dezelven aan de volgende omſtandigheden verſchuldigd waren. Voor-eerſt, toen zy het Land veroverden, en de Inboorlingen cynsbaar maakten, roofden en plonderden zy al wat zy konden. Ten tweede, iedere Bende *Koſakken*, die gebruikt werdt om de Schattingen in te vorderen, verpligtte iederen cynsbaaren Inboorling, om hun, behalve de Schatting voor de Kroon, vier Voſſenhuiden en eene Sabelhuid te geeven, welken Buit zy vervolgens onder elkander verdeelden. En

ten

ten derde, wonnen zy zeer veel door hunnen Koophandel met de Inboorlingen, welken zy noodzaakten, eenen zeer hoogen Prys te betaalen voor iedere baggatel, welke zy hun bezorgden. En ſchoon het, tegenwoordig, den *Koſakken* verbooden is, iets meer van de *Kamtſchatdalers* te neemen, dan de Schatting voor de Kroon, is het hun echter nog vergund, zulk eenen Prys, als het hun behaagt, op hunne Waaren te zetten. En, inderdaad zy verkoopen dezelven, of verruilen ze voor Pelteryen, met zeer groot voordeel, en ſomtyds voor Eetwaaren, Netten en Booten. Buiten dit voordeel zouden zy hier niet kunnen beſtaan van hunne geringe Soldy, die niet meer bedraagt, dan zy gewoonlyk te *Jakutski* ontvangen, en, zo wel in Geld als in Eetwaaren, op niet meer dan veertien Roebels in een Jaar beloopt; daar zy nogthans, in dit Schieréiland, zich niet kunnen kleeden, en geneeren voor minder dan veertig Roebels in een Jaar.

VII. HOOFDSTUK.

Van den KOOPHANDEL *der* KOSAKKEN *in* KAMTSCHATKA.

Schoon terſtond van dien tyd af, toen de *Ruſſen* dit Schieréiland ontdekt, en eenigzins bemagtigd hadden, eenige Lieden met de Inſamelaars der Schattingen aldaar rond gingen, voerende met zich deeze en geene kleinigheden, om die den Inboorlingen aan te bieden; konden zy echter geene Kooplieden genaamd worden; omdat zy op dezelfde wyze als de *Koſakken* dienſt deeden. Allengskens werden zelfs veele van hun op dien Naam aangeteekend, betaalende het Hoofdgeld, en ſlaande zich dus, met hunne

ne Huisgezinnen, in deeze Plaatſen, met der woon neer. Maar de eigenlyk zo genoemde Kooplieden begonden eerſt eene groote menigte Goederen naar *Ochotska* te brengen, en van daar verder naar het Schieröiland *Kamtſchatka*, ten tyde wanneer de de tweede Togt naar dat Schieröiland plaats hadt. Het getal der cynsbaare *Kamtſchatdalers* aangroeijende, werdt het vertier der Goederen aldaar veel grooter. Ook waren de Voordeelen, welken de Kooplieden door dien Handel behaalden, zo aanmerklyk, dat verſcheidenen van hun, die als gemeene Arbeiders uit *Rusland* kwamen, binnen den tyd van zes of zeven Jaaren eenen Handel dreeven, die vyftien duizend Roebels en meer bedroeg. Doch, van den anderen kant, gingen ook ſommigen verlooren door hunne onmaatige winſten, waardoor zy in verſcheidene ſoorten van overdaad en ongebondenheid vervielen. En in zonderheid liepen die Kooplieden, welke hunne Bedienden met Goederen derwaard zonden, vooräl groot gevaar; maar, zy haddden ook het genoegen te zien, dat de Regeering zorg droeg, om hun zo veel mooglyk was Recht te doen.

Na de volkomene Verovering van het Schieröiland *Kamtſchatka*, begon de Koophandel aldaar op eenen anderen voet te komen. De Bevelhebbers, welke na dien tyd derwaard reisden, kochten hunne Goederen van de Kooplieden voor gereed Geld; waartegen zy verpligt waren, aan de Inboorlingen zo lang uitſtel tot de Betaaling te geeven, tot dat zy van hunne Reize onder de *Kamtſchatdalers* te rug kwamen, wanneer zy in Pelteryen van verſcheidene ſoorten hunne Betaaling ontvingen. Met een Woord, de Ruiling van Goederen met de *Kamtſchatdalers* en *Chineezen* is zo ongemeen voordeelig, dat men, niettegenſtaande alle de koſten, door de groote afge-

gelegenheid der Plaatſen, de Duurte der overvoering en andere zwaarigheden veroorzaakt, ſtaat kan maaken, dat een duizend Roebels ten minſte vier duizend Roebels zullen voortbrengen, indien zy maar een Jaar in *Kamtſchatka* blyven; maar, indien zy 'er zich langer ophouden, hebben zy een aanmerklyk verlies te verwachten. De Redenen daarvan zyn deeze. Vooreerſt, dewyl zy, by hunne aankomſt in *Kamtſchatka*, door den zeer hoogen Prys, tot welken zy hunne Waaren uitbrengen, aangemoedigd zynde, alles, wat zy by zich hebben, zelfs hunne eigen Kleederen en Voorraad van Spys verkoopen, in die hoop, dat zy het Land ſchielyk weder zullen verlaaten; doch, wanneer zy daarin te leur geſteld worden, zyn zy verpligt, dezelven voor eenen dubbelen Prys weerom te koopen. Ten tweede, dewyl de Pelteryen, door langer dan behoorlyk is te blyven liggen, haare Kleur, en dus ook haare Waardy verliezen. Ten derde, omdat de Herberging, de Bewaaring der Goederen, de Leevensmiddelen en verſcheidene andere Byzonderheden in deeze plaatſen ongemeen koſtbaar vallen.

De Waaren, die in *Kamtſchatka* veel getrokken worden, zyn behalve de eigen voortbrengſels van *Rusland*, ook veele Goederen uit *Europa*, *Siberie*, *Bocharie* en uit het Land der *Kalmukken*. Uit *Europa* ontvangen de *Kamtſchatdalers* groove Lakenen van verſcheidene kleuren, Linnens, Sergie, Meſſen, Zyden en Katoenen Neusdoeken, roode Wyn, Suiker, Tabak en verſcheidene Vodderyen. Uit *Siberie* wordt derwaard gebragt veel Yzer, yzeren en koperen Ketels, en andere Gereedſchappen, als Meſſen, Bylen, Zaagen, Vuurſlaagen, enz.; insgelyks Was, Hennep, Garen tot Netten, getaande Rendierenhuiden, grof *Ruſſiſch* Linnen en Laken. Uit *Bocharie* en het Land der *Kalmukken* kry-

krygen zy veelerhande ſoorten van Katoenen Lywaaten. Uit *China* worden aangebragt verſcheidene Zyden en Katoenen Stoffen, Tabak, Koraalen, en Naalden, die veel beter worden geſchat, dan die, welke uit *Rusland* komen. Van de *Korekers* ontvangen zy eene groote menigte Rendierenhuiden, zo wel bereide, als onbereide. Ondertuſſchen moeten de Kooplieden vooräl zorg draagen, dat zy geenen al te grooten Voorraad van eenigerhande Waaren te gelyk opſlaan; want de Inwooners van deeze Plaatſen, de *Ruſſen* zo wel als de Inboorlingen, koopen nooit iets voor dat zy het volſtrekt van nooden hebben, al konden zy het zelfs ook voor de helft van den gewoonen Prys ontvangen.

Als, by voorbeeld, de Goederen, in het Schiereiland *Kamtſchatka* verkocht, by den Inkoop tien of twaalf duizend Roebels bedraagen, zal de Uitkoop derzelven tuſſchen de dertig en veertig duizend Roebels beloopen; en, indien een Koopman deeze Goederen van *Kamtſchatka* naar het Jaarmarkt op de Grenzen van *China* vervoert, zal hy dezelve nog weder eens zo hoog aldaar uitbrengen; zo dat het gemaklyk te zien is, dat deeze koophandel ongemeen voordeelig is.

De Goederen, die uit *Kamtſchatka* worden uitgevoerd, beſtaan alleenlyk in Pelteryen, als Huiden van Zeebeevers, Sabels, Voſſen, en ook eenige weinige Huiden van Otters. Dewyl 'er voorheen geen Geld in dit Landſchap in zwang ging, beſtondt de wyze van Handeldryven in Ruiling voor Pelteryen; en nu 'er Geld gangbaar is, bepaalen zy den Prys daarvan door de Pelteryen, reekenende eene goede Voſſenhuid op eenen Roebel.

Van alle de Goederen, die uit het Schieröiland *Kamtſchatka* worden uitgevoerd, moet een Recht van tien ten honderd, maar van de Sabels twaalf ten honderd betaald worden.

VIII. HOOFDSTUK.

Van de verſcheidene WEGEN, *tuſſchen* JAKUTSKI *en* KAMTSCHATKA.

Schoon het in den eerſten Opſlag als overtollig en nutloos zou kunnen worden aangemerkt, alle de verſcheidene Wegen naar *Kamtſchatka*, voornaamlyk, daar eenigen derzelven nu niet meer in gebruik zyn, te beſchryven; zal echter het Bericht derzelven, na eene behoorlyke overweeging, bevonden worden te dienen tot opheldering van de verſcheidene *Ruſſiſche* Volkplantingen in dat Schieröiland, en om te toonen welke Natiën onderworpen zyn, en aan welke Forten zy haare Schattingen betaalen. Ook zal het een duidlyk Bericht geeven van de wyze om die Volken te onderwerpen, en eynsbaar te maaken; en teffens een omſtandig Verſlag doen van de moeilykheden deezer Reize, al waren 'er zelfs ook geene Gevaaren van vyandige Natiën te vreezen; doordien de Infamelaars van Schattingen ſteeds bloot geſteld waren aan Honger en Koude, in een onbekend Land, en waarby veelen van zelfs hun Leeven verlooren. De *Koſakken* waren alleen in ſtaat, om deezen Togt geduurende den Winter te doen; en hadden geenen anderen Voorraad van Eetwaaren, dan het geen zy op kleine Sleeden achter zich voorttrokken. En, dewyl zy genoodzaakt waren door groo-

te

te Wilderniſſen te reizen, alwaar zy ſomtyds, wegens den menigvuldigen Jagtſneeuw, gedwongen werden, verſcheidene Dagen in eene en dezelfde Plaats te vertoeven, werdt hun Voorraad en Leevensmiddelen gantſchlyk verteerd; zo dat zy genoodzaakt waren, hunne leeren Draagbanden, Riemen en Schoenzoolen te eeten. 't Is by na eene ongelooflyke Zaak, dat een Man op reize tien of twaalf Dagen kan leeven zonder eenig Voedſel te nuttigen, en echter verhaalt men in *Kamtſchatka*, dat zulks dikwyls aan verſcheidene Perſoonen gebeurd is.

Voor eerſt, liep de Weg van *Jakutski* naar *Kamtſchatka* de Rivier *Lena* langs, tot daar zy in de Yszee uitwatert, en van daar over de Zee tot den Mond van de Rivieren *Indigirka* en *Cova*; van waar men zich over Land begaf naar den Zeeboezem van *Penſchinska*, over welken men langs het Strand naar *Kamtſchatka* voer in Booten. Doch deeze Reize ging met zeer groote Zwaarigheden verzeld: want in het beſte jaargetyde, wanneer ook de Zee vry was van Ys, en de Wind gunſtig, konden zy dezelve in niet minder dan een Jaar afdoen; maar, indien het gebeurde, dat ſlechts een van die twee Byzonderheden hun ongunſtig was, naamlyk dat zy Tegenwind hadden, of de Zee met Ys bezet was, geraakten hunne Booten dikwyls in Stukken, en de Reize duurde ſomtyds twee, en ſomwylen zelfs wel drie Jaaren.

Van *Jakutski* tot den Mond der Rivier *Yani* reekent men negentien honderd en zeſtig Werſten. Ondertuſſchen is deeze Weg tegenwoordig ten eenemaal in onbruik gekomen.

Ten tweede, een andere Weg van *Jakutski* naar *Kamtſchatka* liep geheel over Land. Van

Jakutski ging men naar *Aldanski*; van daar naar *Opper-Yanski*; van daar, door *Zachiversk*, *Uyandski*, *Alaſeski*, en *Opper-* en *Neder-Covimski*, naar het Fort *Anadir*; van daar naar het Nederfort *Kamtſchatka*, en van daar naar het Opperfort aan de *Bolſcheretskoi*.

Alazinska ligt op eenen vry grooten Afſtand van den Mond der Rivier *Alaſſa*, die in de Yszee valt. Dezelve is omtrent vyf honderd en negen Werſten van *Uyandiska* geleegen.

Het Fort *Anadirsk* ligt aan de linker zyde van de Rivier *Anadir*, omtrent negen honderd en driezeſtig Werſten van *Neder-Covimski*. Van het Fort *Anadirsk* tot het Nederfort *Kamtſchatka* reekent men elf honderd en vier en veertig Werſten.

Dit is tegenwoordig de gewoone Weg tot het Fort *Anadirsk*, doch zelden tot het Nederfort *Kamtſchatka*, ten zy het noodig mogt zyn, de verſcheidene Poſten te moeten bezoeken.

Ten derde, nog een andere Weg leidt naar *Kamtſchatka*, doch die meerendeels te Water gedaan wordt. Men zeilt van *Jakutski* de Rivier *Lena* af tot aan den Mond der Rivier *Aldan*, vervolgens de Rivier *Aldan* op tot aan den Mond der Rivier *Mai*, en dan de Rivier *Mai* op tot den Mond der Rivier *Judoma*, en eindelyk de Rivier *Judoma* op tot aan die Plaats, welke het Kruys van *Judoma* genoemd wordt; van daar reiſt men over Land naar *Ochotska*, van welke Plaats men zich in Booten naar *Bolſchaia Reka*, of de Groote Rivier, begeeft, of men reiſt ook van daar verder te Land langs de Kuſt van den Zeeboezem van *Penſchinska*. Doch deeze laatſtgenoemde Weg langs den gemelden Zeeboezem is niet zeer veilig wegens de *Korekers*, die geduurig in Oproer zyn. Ondertuſſchen

is

is deeze Togt langs de genoemde Rivieren tot aan het Kruis van *Judoma* ongemeen verdrietig; en men merkt het als een byzonder Geluk aan, wanneer men dien Togt in een Zomer volbrengt. Op deeze Vaart ontmoet men ook verſcheidene Watervallen in de Rivieren, die de Reize zo gevaarlyk als laſtig maaken.

De vierde, en in den Zomertyd ook de gemaklykſte en bekwaamſte, Weg loopt over het Gebergte. En dewyl ik zelf op myne Reize naar *Kamtſchatka* my van deezen Weg bediend heb, zal ik hier myn eigen Dagverhaal mede deelen.

Hetzelve zal miſſchien van goeden Dienſt kunnen zyn, tot Verbetering der Aardryksbeſchryving; door dien het meerder Gedeelte der Rivieren van dit Landſchap in de meeſte Landkaarten van hetzelve te vergeefs gezocht worden.

„ Van *Jakutski* voeren wy de Rivier *Lena* af
„ naar *Yarmunka*, alwaar wy den noodigen Voor-
„ raad en Toeruſting tot onze Reize gereed maak-
„ ten. Wy reisden van daar te Land naar *Kumatki*;
„ waarna wy verſcheidene Dorpen doortrokken.
„ Den volgenden Dag trokken wy over de Rivier
„ *Sola*. Deeze Rivier ontſpringt op den Afſtand
„ van omtrent honderd Werſten van het Gebergte,
„ en valt omtrent zes Werſten beneden die Plaats,
„ alwaar wy over dezelve trokken, in de *Lena*.
„ Wy gaven onzen Paarden Voeder by het Meir
„ *Kutchugna*, omtrent elf Werſten over de Rivier
„ *Sola*, en namen onze Nachtruſt aan het Meir
„ *Oryoncamus*, dertien Werſten van de laatſte Plaats
„ geleegen.

„ Den derden Dag, het Meir *Hatila* voorby
„ trekkende, lieten wy onze Paarden Voeder nee-
„ men aan het Meir *Arelaka*, en ſloegen ons ver-

„ volgens aan het Meir *Talba* neer. Omtrent
„ veertien Werſten van het Meir *Talba* ge-
„ vorderd zynde, begonden wy het Gebergte te
„ beklimmen; welk overtrekkende gingen wy
„ door de Wilderniſſen *Quubalag* en *Keindu*,
„ en wy gaven onzen Paarden Voeder by het
„ Meir *Satag*, twintig Werſten van het Meir
„ *Talba* geleegen. Daarna kwamen wy aan het
„ Meir *Ala-Atbaga*, alwaar wy dien nacht ver-
„ toefden.

„ Den volgenden morgen kwamen wy, binnen wei-
„ nig Werſten, van het Meir *Ala-Atbaga*, aan het
„ kleine Riviertje *Kocora*, welk twee en twintig
„ Werſten beneden die Plaats, alwaar wy over het-
„ zelve trokken, in de Rivier *Tata* valt. Wy gin-
„ gen zelfs tot aan den Mond van dat Riviertje.
„ Dicht by hetzelve zyn verſcheidene Meiren.
„ Eene Werſt te vooren, eer wy aan het laatſte
„ Meir kwamen, vonden wy eene Standplaats, al-
„ waar gemeenlyk de Paarden verwiſſeld worden,
„ en men het noodig Vee koopt tot onderhoud in
„ de Wilderniſſen, welken men door te trekken
„ heeft. Ieder Reiziger koopt op zyne beurt eenig
„ Vee, welk onder het geheele Reisgezelſchap
„ evenredig verdeeld wordt. Men zoekt hetzelve
„ zo klein te koopen, als men het bekomen kan;
„ op dat een ieder maar zulk een Aandeel ont-
„ vange, als hy nuttigen kan; want het Vleeſch,
„ ſchoon het ook gebraaden, of op eenige andere
„ wyze gereed gemaakt is, is echter in korten tyd
„ met Maaden vervuld. Deeze Standplaats wordt
„ hier gehouden door *Koſakken*, van *Jakutski*
„ derwaard gezonden: zy ligt vyftien Werſten van
„ die Plaats, alwaar wy over de Rivier *Kocora*
„ trokken.

Eenen

„ Eenen Nacht in die Plaats vertoefd hebbende,
„ gingen wy den volgenden morgen weder op rei-
„ ze, en trokken, op den Afſtand van byna eene
„ en eene halve Werſt van den Mond der Rivier
„ *Kocora*, de Meiren *Emiti* en *Talbachan* voor-
„ by. Daarna gingen wy door de Wilderniſſen
„ *Karakoi* en *Tetaca*, en hielden onze Nachtruſt
„ by een Klein Meir. Onze Weg liep toen na ge-
„ noeg langs de Rivier *Tata*, en wy reisden dien
„ Dag omtrent vyftien Werſten.

„ De Plaatſen, die wy behalve deeze aanmerk-
„ ten, waren de Wilderniſſen *Choraita*, *Menay*,
„ *Koratoi*, *Tavalac*, en *Sufun*, benevens het
„ Kleine Riviertje *Tula*, welk, omtrent vier Wer-
„ ſten laager, dan die Plaats, alwaar wy over het-
„ zelve trokken, en dertien Werſten van die Plaats,
„ alwaar wy den voorigen Nacht vertoefd hadden,
„ in de *Tata* valt. Dertien Werſten van de Rivier
„ *Tula* valt ook de Rivier *Namgara*, na eenen
„ Loop van omtrent zeſtig Werſten, in de Rivier
„ *Tata*. Tuſſchen deeze twee Rivieren zyn het
„ Meir *Cungi*, en de Wilderniſſen *Sadochta* en
„ *Betegeti*. Over de Rivier *Namgara* ligt het
„ Meir *Neerga*, en de woeſte Plaatſen *Kalachku*,
„ *Boorgunechtec* en *Taalgeram*.

„ Twee Werſten van de Rivier *Tata*, en veertien
„ Werſten van de Rivier *Namgara* is de Stand-
„ plaats *Jockſowanska*, die door *Koſakken* van
„ *Jakutski* aldaar gehouden wordt. Hier namen
„ wy onze Nachtruſt. Na dat wy omtrent vier en
„ eene halve Werſten verder gereisd waren, trok-
„ ken wy over de Rivier *Tata*, die, gelyk het Volk
„ ons verhaalde, meer of min honderd en vyftig
„ Werſten boven de Plaats van onzen Overtogt ont-
„ ſpringt, en ook omtrent zo veele Werſten bene-

„ den dezelve in de Rivier *Aldan* valt. Vier Werſten van de Rivier *Tata* gevorderd zynde, trokken wy over het Kleine Riviertje *Lebagana*, welk in de *Tata* ſtroomt. Tuſſchen deeze Rivieren ligt het Meir *Teleyegnok*. Eene halve Werſt van de Rivier *Lebagana* trokken wy over het Riviertje *Beſurac*, welk een weinig daar beneden in de Rivier *Lebagana* valt, aan de rechterhand. Vyf Werſten verder ſtroomt de Rivier *Badaranac*, die zich, vervolgens, met de Rivier *Beſurac* vereenigt.

„ Daarna een Gebergte overtrekkende, kwamen wy aan den Oorſprong van de Rivier *Taguta*, die, na eenen Loop van dertig Werſten van de linkerzyde in de Rivier *Kamgal* vloeit. De Weg over het Gebergte is drie Werſten lang. Vervolgens langs den linker Oever der Rivier *Taguta* voortreizende, zagen wy het Meir *Utal*, en trokken over de Rivier *Kirtak*, die vyf Werſten van haaren Oorſprong in de *Taguta* valt.

„ Twee en eene halve Werſten van de Rivier *Kirtak* hielden wy Ruſtplaats aan het Meir *Beſictaki*. Van dit Meir tot het Fort aan de Rivier *Amga* rekent men achttien Werſten. Daarna trokken wy voorby de Meiren *Mycharelac* en *Taguta*, waarömtrent nog de andere Meiren, *Taraga*, *Maralac* en *Melca*, zyn. Eene halve Werſt van het Meir *Melca* is de Overtogt over de Rivier *Amga*, die aldaar tuſſchen de veertig en vyftig Vademen breed is, en ruim eene Werſt beneden de Plaats van den Overtogt in de Rivier *Aldan* ſtroomt. Tuſſchen der Mond der Rivier *Amga* en de Rivier *Tama* is eene Tuſſchenwydte van honderd en negentien Werſten. Deeze Rivier is merkwaardig, doordien veele Lieden zich langs

„ de-

„ dezelve hebben neergeſlaagen tot Beöeffening van
„ den Akkerbouw. Doch zy hebben maar zeer
„ weinig voortgang daarin gemaakt. Zelfs heb-
„ ben zy hunne eigen Moedertaal en Gewoonten
„ vergeeten, en zich integendeel zo zeer aan de
„ Taal en de Zeeden der *Jakutski* overgegeeven,
„ dat zy alleenlyk door hun zo genaamd Chriſten-
„ dom kunnen onderſcheiden worden. Hier moe-
„ ſten wy den geheelen Nacht vertoeven wegens de
„ Overvaart.

„ Den volgenden morgen trokken wy langs den
„ anderen Oever der Rivier *Amga* voort, en op den
„ Afſtand van omtrent twee Werſten van de Overvaart,
„ kwamen wy aan het Kleine Riviertje *Ulbuta*,
„ welk in de *Amga* vloeit. Wy gingen dit Ri-
„ viertje op tot aan zynen Oorſprong, en van daar
„ voortgaande tot den Oorſprong van het Riviertje
„ *Chuoptchunu*, trokken wy langs hetzelve tot zy-
„ ne Uitwatering in de Rivier *Nocha*. Het Riviert-
„ je *Chuoptchunu* ſtroomt door het Meir *Darka*,
„ en de Rivier *Nocha* valt, omtrent honderd en
„ twintig Werſten van haaren Oorſprong, in de Ri-
„ vier *Aldan*.

„ Van de Rivier *Nocha* gingen wy twaalf Wer-
„ ſten over een Gebergte, en kwamen vervolgens
„ aan de Rivier *Voroni*, die in de *Nocha* valt.
„ Twee Werſten verder ontmoetteden wy het Ri-
„ viertje *Vilga*, welk na eenen Loop van twintig
„ Werſten ook in de *Nocha* ſtroomt. Hier hiel-
„ den wy weder Ruſtplaats.

„ Eene Werſt van daar voortgereisd zynde, kwa-
„ men wy aan de Rivier *Atctachhatch*, welke wy
„ acht Werſten verre langs trokken. Daarna dezel-
„ ve verlaatende, kwamen wy vier Werſten verder
„ aan de Rivier *Chipanda*, langs welke wy zeſtien

„ Werſten voorttrokken tot de plaats, alwaar zy in
„ de Rivier *Aldan* valt. De Rivier *Chipanda*
„ vloeit door de Meiren *Bileor*, *Druk* en *Chi-*
„ *panda*.

„ De *Aldan* is eene groote bevaarbaare Rivier,
„ die van de rechter zyde, twee honderd Werſten
„ beneden *Jakutski*, in de Rivier *Lena* uitwatert.
„ Wy voeren over deeze Rivier in Booten. Het
„ Veer ligt acht Werſten boven den Mond van de
„ Rivier *Chipanda*. Van *Talmanca* tot aan dee-
„ ze Plaats was de Landſtreek met Boſſchaadjen
„ bezet. Het grootſte gedeelte derzelven beſtondt
„ in Lorken- en Berkenboomen; doch langs de Ri-
„ vier *Amga* vonden wy nu en dan eenige Dennen-
„ boomen, maar zelden eenen Popelierboom.

„ Van de Rivier *Aldan* reisden wy naar de Ri-
„ vier *Bela*, die twintig Werſten van daar ſtroomt.
„ Op den Weg zagen wy verſcheidene Meiren, en
„ de Rivier *Keriatma*, welke in de Rivier *Aldan*
„ vloeit. Hier hielden wy Nachtruſt. Den vol-
„ genden Dag trokken wy opwaard langs de Rivier
„ *Bela*; waarna wy de Rivieren *Sacil*, *Ulac* en
„ *Lebvena* overtrokken. Aan de laatſtgenoemde
„ Rivier ſloegen wy ons tegen den Avond neer. Wy
„ hadden dien Dag twintig Werſten gereisd.

„ Den volgenden Dag voeren wy over de Rivier
„ *Argadebika*. Negen Werſten verder ligt het
„ Gebergte *Telaki*, en een weinig over hetzelve
„ begint het zwarte Woud. Drie Werſten verder
„ namen wy onze Ruſtplaats. Wegens den zwaa-
„ ren Regen moeſten wy aldaar langer vertoeven,
„ dan naar gewoonte. Wy braken niet eer op,
„ dan des namiddags omtrent vier Uur. Vyf Wer-
„ ſten boven het zwarte Woud ſtroomt de Rivier
„ *Hagoila*, en twintig Werſten verder de Rivier

„ *Chag-*

„ *Chagdolla*, vallende vervolgens beiden in dezelf-
„ de Rivier *Bela*.

„ Geduurende deeze Dagreize trokken wy drie-
„ maal over dezelfde Rivier *Bela*. Dewyl de Zo-
„ mer zeer droog was geweeſt, was onze Overtogt
„ over deeze Rivier zeer voorſpoedig, zynde wy
„ in ſtaat, om dezelve te doorwaaden. Maar in
„ een vochtig Jaargetyde gaat de Overvaart, dik-
„ wyls, met groot Gevaar verzeld. Men moet dan
„ over de Rivier zetten met Vlotten, die, door de
„ Snelheid en Kracht van den Stroom, niet zelden
„ tegen de Klippen of afgebrooken Stammen van
„ Boomen dryven. Langs de Rivier *Bela* vindt
„ men grooten overvloed van Hout.

„ Vervolgens reisden wy opwaard langs de Ri-
„ vier *Chagdolla*, trekkende in den Afſtand van
„ zeſtien Werſten zevenmaal over dezelve. Om-
„ trent vyftien Werſten van de laatſte Overvaart,
„ kwamen wy aan de Rivier *Unacam*, die omtrent
„ dertig Vademen breed is, en ook in de Rivier
„ *Aldan* uitwatert. Daarna liep onze Weg langs
„ die Rivier, zelfs tot haaren Oorſprong. Tien
„ Werſten van die Plaats, alwaar wy over dezelve
„ trokken, ſtroomt een Riviertje, wiens Naam wy
„ niet konden ontdekken. Aan dat Riviertje is, op
„ den Afſtand van eene halve Werſt van deszelfs
„ Mond, een Meir, welk *Buskeol*, dat is Ysmeir,
„ genoemd wordt; dewyl het Ys in dat Meir zelfs
„ geduurende de grootſte Zomerhitte niet ontdooit.
„ Hetzelve ligt tuſſchen hooge ſteenachtige Bergen,
„ bedraagende deszelfs Lengte omtrent honderd en
„ vyftig, en de Breedte tachtig Vademen. Het Ys
„ is doorgaans twee Voeten dik, zynde, gelyk het
„ Ys in het Voorjaar, blaauwachtig en met menig-
„ vuldige Luchtgaatjes voorzien. Hierömtrent is

„ het

„ het altyd, ook in het heetſte van den Dag, zeer
„ koud.

„ Van daar reisden wy twintig Werſten over het
„ Gebergte, en kwamen den volgenden Dag weder
„ aan de Rivier *Bela*, welke wy overtrokken. Den
„ volgenden Dag reisden wy acht Werſten verder,
„ komende toen aan den Oorſprong van de Rivier
„ *Akera*, die in de Rivier *Yuna* valt. Onze Weg
„ liep vervolgens zeven Werſten langs die Rivier.
„ Daarna trokken wy eerſt langs en eindelyk over
„ de Rivier *Yuna*, die zich met de Rivier *Aldan*
„ vereenigt. De Plaats, alwaar wy over de *Yuna*
„ trokken, was achttien Werſten van de Rivier
„ *Akara* geleegen.

„ Den volgenden Dag kwamen wy aan de Rivier
„ *Antcher*, en daaröver getrokken zynde, namen
„ wy onze Nachtruſt by de *Terrena*, of het klei-
„ ne Ysmagazyn, zynde omtrent twee honderd
„ Vademen lang, en vyftig breed. Vyf Werſten
„ van *Terrena* is nog een ander Ysmagazyn, welk
„ zeven Vademen lang en drie breed is. En tien
„ Werſten verder, aan dezelfde Rivier, is nog een
„ derde ſoortgelyke Magazyn. Vyf Werſten van
„ de laatſtgemelde plaats ontſtaat de Rivier *Aka-*
„ *chon*, die in de Rivier *Yuna* haare Uitwatering
„ heeft.

„ Van *Yalmanka* vertrokken wy den negenden
„ van Hooimaand des jaars 1737., en kwamen den
„ negentienden van Oogſtmaand deszelfden jaars te
„ *Ochotska*. Op dien Togt hadden wy zeven Da-
„ gen tot Ruſtdagen beſteed, en vier en dertig
„ Dagen gereisd. Over 't algemeen kan men zeg-
„ gen, dat de Weg van *Jakutski* tot het Veer over
„ de Rivier *Bela* taamlyk goed is; maar van daar
„ tot *Ochotska* is dezelve zo ſlecht en moeilyk als

„ men

„ men zich naauwlyks verbeelden kan, loopende
„ overäl langs de ſteile Oevers der Rivieren, of door
„ dikke Boſſchaadjen. De Oevers der Rivieren zyn
„ als bezaaid met loſſe ronde Steenen; 't welk het
„ reizen aldaar zo bezwaarlyk maakt, dat het te ver-
„ wonderen is, hoe de Paarden dien weg kunnen
„ gaan. Hoe hooger de Bergen zyn, hoe ſlikki-
„ ger dezelve zyn; en zelfs op de Toppen derzel-
„ ven zyn zulke Moeraſſen, dat, indien het gebeurt,
„ dat een Paard door de Oppervlakte van hetzelve
„ heen treedt, hetzelve zo diep daarïn zinkt, dat
„ het niet anders dan zeer bezwaarlyk daaruit kan
„ gered worden. 't Is zeer verſchriklyk te zien,
„ dat de Grond, tien Vademen rondöm de Plaats
„ alwaar men gaat of ſtaat, zich als de Golven op
„ en neer beweegt.

„ De beſte Tyd, om van *Jakutski* op rei-
„ ze te gaan, is van het begin van den Zomer
„ tot Hooimaand toe. Indien men tot Oogſt-
„ maand wacht, is men in gevaar, dat men zal
„ overvallen worden door den Sneeuw, die op de
„ Gebergten zeer vroegtydig begint te vallen.

„ Den vierden van Wynmaand vertrokken wy
„ van *Ochotska*, in het Schip de Fortuin, welk van
„ *Kamtſchatka* derwaard gezeild was. De nachts
„ beſpeurden wy een zo zwaar Lek in ons Schip,
„ dat het Volk beneden in het Schip tot aan de
„ Kniën in het Water ſtondt; en ſchoon wy met
„ twee Pompen geſtaadig werkten, en het Water
„ met Ketels, en Pannen, en alles wat ons maar
„ voor de handen kwam, uitdroegen, verminderde
„ het Water echter maar weinig. Daarënboven
„ was het Schip zo zwaar belaaden, dat het Water
„ zelfs tot boven de Schietpoorten ſtondt. Wy za-
„ gen derhalve geen ander Middel, om ons Lee-

„ ven

„ ven te behouden, dan door het Schip te verligten,
„ 't welk wy te gemaklyker konden doen, om dat
„ het ten dien tyde gantſch ſtil was. Wy wierpen
„ derhalve alles 't geen op het Dek, of aan de
„ Zyden van het Schip was, overboord. Doch
„ dewyl dit maar weinig Hulp aanbragt, gooiden
„ wy omtrent vier honderd Pud uit het Hol van het
„ Schip in Zee; waarby wy eindelyk baat vonden;
„ het Water in het Schip begon te verminderen,
„ en eindelyk kreegen wy het volkomen in onze
„ magt. De Pompen werden echter nog ſteeds aan
„ den gang gehouden, en niemand, behalve de
„ Zieken, werden daarvan verſchoond. Op die
„ wyze zeilden wy tot den veertienden van die
„ Maand. Behalve de Moeilykheden van geſtaadig
„ te pompen, waren wy aan vinnige Koude en
„ zwaaren Jagtſneeuw bloot geſteld.

„ Op den gemelden Dag, des morgens ten ne-
„ gen uur, kwamen wy aan den Mond van de
„ *Bolſchaia Reka* of de groote Rivier; doch we-
„ gens Tegenwind konden wy de Rivier niet op-
„ zeilen, te meer nog, daar het de Tyd der Eb
„ was. Hierom waren verſcheidenen van Gevoe-
„ len, dat wy weder in Zee moeſten gaan, om eene
„ gunſtigere gelegenheid af te wachten. Maar het
„ was gelukkig voor ons, dat wy deezen Raad niet
„ opvolgden: want geduurende de geheele volgen-
„ de Week woei 'er een zo ſterke Noordenwind,
„ die ons zo ver in Zee zou gedreven hebben, dat
„ wy allen zouden hebben moeten vergaan. Der-
„ halve werdt door de Meerderheid der Stemmen
„ beſlooten, het Schip op Strand te zetten; 't welk
„ wy dan ook, omtrent honderd Vademen ten Zui-
„ den van den Mond der Rivier deeden. Des avonds
„ namen wy de Maſten uit het Schip, en den vol-

„ gen-

„ genden morgen nog verſcheidene Planken. Al
„ het overige werdt in ſtukken geſlaagen, en door
„ de Zee weggeſpoeld. Toen ontdekten wy eerſt, in
„ welk een groot Gevaar wy geweeſt waren; want
„ wy bevonden alle de Planken van het Schip
„ gantſch zwart en verrot.

„ Wy vertoefden op de Kuſt tot den een en twin-
„ tigſten van die Maand. Geduurende ons Verblyf
„ aldaar gebeurde 'er eene Aardbeeving; maar de-
„ zelve was van zo weinig belang, dat wy ze naauw-
„ lyks bemerkten, ſchryvende de geringe Bewee-
„ ging en Schudding, die wy gevoelden, veel meer
„ toe aan de Slingeringen en Schokken, die wy zo
„ lang op Zee hadden doorgeſtaan. Doch eenige
„ *Kurilers*, die aldaar by ons kwamen, verzeker-
„ den ons, dat de Aardbeeving in de Plaats hunner
„ Wooning zeer ſterk en geweldig geweeſt was,
„ en dat het Water ongemeen hoog oprees.

„ Den gemelden een en twintigſten van Wyn-
„ maand voeren wy in Booten, die ons ten dien
„ einde van het Fort gezonden waren, de *Bol-*
„ *ſchaia Reka*, of de Groote Rivier, op, en
„ kwamen, den volgenden Dag, des avonds,
„ aan het Fort."

Niettegenſtaande de Reize van *Jakutski* naar *Kamtſchatka* zeer moeilyk en dikwyls gevaarlyk is; is echter de Terugreize van *Kamtſchatka* naar *Jakutski* taamlyk aangenaam. De Schepen, die in *Kamtſchatka* overwinteren, vertrekken van daar vroeg in den Zomer, wanneer het Weêr doorgaans ſchoon en vermaaklyk is, en de Dagen lang zyn; en ten dien tyde kan men te Water komen zelfs tot aan het Veer over de Rivier *Bela*, of tot dat over de Rivier *Aldan*, en van daar te Paard tot *Jakutski*. De eenigſte Bezwaarlykheden, welke men op dien

dien Togt heeft, is kort te vooren eer men aan het Kruis van *Judoma* komt.

In myne Terug reize kwam ik van *Ochotska* tot *Judoma* in zeven Dagen, en van daar tot den Mond der Rivier *Mai* in vyf Dagen, en van daar weder tot *Jakutski* insgelyks in vyf Dagen. Dus deed Ik de Reize van *Ochotska* tot *Jakutski* in 't geheel in zeventien Dagen. Ondertuſſchen duurt de Vaart op de Rivier *Uda*, die wegens de Snelheid van haaren Stroom in vyf Dagen volbragt wordt, ſomtyds wel vyf of zes Weeken.

BLADWYZER
DER
VOORNAAMSTE ZAAKEN.

A.

Acklanskoi, Fort. 21. Wordt verlaaten. 22
Adelaars, vier Soorten derzelven worden in *Kamtſchatka* gevonden. 216
Alaide, een onbewoond Eiland. 164
Amerika (de Kuſt van) tegenöver *Kamtſchatka* gelegen, beſchreeven. 51. Zy is veel voordeeliger, dan die van *Kamtſchatka*. 53
Amerika en *Kamtſchatka* hebben waarſchynlyk voorheen aan elkander gegrensd; redenen voor dat gevoelen. 52
Amerika, waarvan daan ligtlyk kan bevolkt zyn. 58
Amerikaanen, tegenöver *Kamtſchatka* woonende, beſchreeven. 55. Zy komen in veele Byzonderheden met de *Kamtſchatdalers* overëen. 57
Amur, Rivier. 28
Apanach, Rivier. 17. Hoog Gebergte by dezelve. 18
Araumacutan, Eiland. 42
Aru, eene Soort van Vogel, beſchreeven. 205
Atlaſof, een *Koſak*, is de waare Ontdekker van *Kamtſchatka*. 324. Hy brengt een Gedeelte van dat Land aan den *Ruſſiſchen* Scepter. *aldaar*. Bouwt het Opperfort *Kamtſchatka*. 325. Komt met de Schatting te *Jakutski* te rug. *aldaar*. Wordt tot Opperhoofd der *Koſakken* aangeſteld. *aldaar*. Plondert eene Boot en geraakt in hechtnis. 326. Wordt uit de Gevangnis ontſlagen, en weder naar *Kamtſchatka* gezonden. 328. Is wreed tegen de zynen. 329. Komt in *Kamtſchatka*. *aldaar*. De *Koſakken* ſtaan tegen hem op. 331. Zy neemen hem gevangen. 333. Hy wordt door dezelven gedood. 335
Awachinski, een Brandende Berg op *Kamtſchatka*. 85
Awatſcha, Rivier. 6, 9

BLADWYZER.

B.

Baai (de) van *St. Pieter* en *Paulus*. 9
Balagans, of Zomerhutten der *Kamtſchatdalers*, hoe gemaakt worden. 241
Baranew, Rivier. 9
Beeren zyn veel in *Kamtſchatka*. 131. Hun aart beſchreeven. *aldaar*. Hoe dezelven gevangen worden. 132
Beeren-Eiland. 27
Beezigheden (de gewoone) der *Kamtſchatdalers*. 249
Belochai, Eiland. 28
Bergrotten zyn veel in *Kamtſchatka*. 128
Berings-Eiland omſtandig beſchreeven. 61. Van dat Eiland kan men het vaſte Land van Amerika zien. 66
Bevelhebbers, Lyſt van ſommige Ruſſiſche Bevelhebbers van *Kamtſchatka*. 342
Beverzee (de) 5, 12
Biſtroi, Rivier. 7
Blanketſel by de Vrouwen in *Kamtſchatka* gebruiklyk. 355
Bobrovoi. 5
Bolſchaia-Reka, Rivier. 5, 7
Bolſcheretskoi (het Fort) beſchreeven. 356
Boomen en Planten in het Schieréiland *Kamtſchatka* omſtandig beſchreeven. 104
Booten, hoe de *Kamtſchatdalers* maal 1. 247. Hoe zy dezelven beſtieren. 248
Brandende Bergen op het Schieréiland *Kamtſchatka* beſchreeven. 85. Sommige Bergen hebben aldaar opgehouden te branden. 91
Brandenetel van veel gebruik in *Kamtſchatka*. 122
Brandewyn, in *Kamtſchatka* bereid, aanmerkingen daaromtrent. 112
Bronnen (warme) in *Kamtſchatka*, omſtandig beſchreeven. 91

C.

Carimlacha, een berucht Bezweerder in *Kamtſchatka*. 309. Zyne Guigbelaryen beſchreeven. *aldaar*.
Chavitſi, eene Soort van Viſch, beſchreeven. 195
Cheerpui, Eiland. 43

Chet-

BLADWYZER.

Chetbak, eene Soort van Viſch, beſchreeven. 189
Chugotche is een Opperhoofd der oproerige *Kamtſchatdalers*. 350. Zyne hardnekkige Verdeediging. 352. Wordt door de *Kamtſchatdalers* omgebragt. 354
Cobelof (*Timotheus*) is de eerſte Bevelhebber van *Kamtſchatka*. 326. Hy bouwt aldaar een Fort. *aldaar.*
Cuchtai, Rivier. 22
Cucumiva, Eiland. 42

D.

Dampiers Beſchryving der Zeekoejen van *Zuyd-Amerika* en de *Filippynſche Eilanden.* 182
Dievery wordt by de *Korekers* niet geſtraft. 311
Dooden (de) worden in *Kamtſchatka* niet begraaven. 295

E.

Eb en Vloed (de) in de Wateren omtrent *Kamtſchatka* beſchreeven. 220
Ebachu, Eiland. 42
Emarka, Eiland. 42
Endvogels, elf byzondere Soorten derzelven worden in *Kamtſchatka* gevonden. 213. Hoe dezelven aldaar gemeenlyk gevangen worden. 215

F.

Forten, de vyf Ruſſiſche Forten in het Schieréiland *Kamtſchatka* omſtandig beſchreven. 356

G.

Gagari, eene Soort van Duiven, beſchreeven. 215
Ganzen, zeven onderſcheidene Soorten derzelven worden in *Kamtſchatka* gevonden. 211. Hoe de *Kamtſchatdalers* dezelven vangen. 212
Gaſtvryheid der *Kamtſchatdalers*. 280
Gety in de Zeeboezem van *Penſchinska* en in den *Oeſterſchen Oceaan* waargenomen. 220

BLADWYZER.

Glupisha, eene Soort van Storm-Vogel, beſchreeven. 208
Goltſa, eene Soort van Roodviſch, beſchreeven. 199
Gorbushe, een Soort van Viſch, beſchreeven. 197
Merkwaardigheden omtrent dien Viſch gemeld. 198

H.

Haazen in *Kamtſchatka*. 128
Hagediſſen zyn in taamlyke menigte in *Kamtſchatka*. 219 Zonderlinge Bygeloovigheid der *Kamtſchatdalers* omtrent dat Diertje. *aldaar*
Horchin is een Opperhoofd der oproerige *Kamtſchatdalers*. 350. Zyne verrichtingen. 351. en vlugt. 352. Hy wordt gevangen genomen. 354
Haring wordt in overvloed gevonden in de *Ooſterſchen* [illegible]*aan*. 202 Zy verſchillen niet van die van [illegible]*opa*. *aldaar*
Harius, eene Soort van Roodviſch, beſchreeven. 201
Hodee Shantar, Eiland. 28
Huiden, zonderlinge wyze waaröp de *Kamtſchatdalers* die bereiden en verwen. 251
Honden zyn ongemeen talryk in *Kamtſchatka*. 140. Hoe de *Kamtſchatdalers* daarmede reizen. 261
Huisraad der *Kamtſchatdalers* beſchreeven. 243
Hutten der *Kamtſchatdalers* hoe gemaakt worden. 240
Huwlyken (de) der *Kamtſchatdalers* worden op eene zeldzaame wyze voltrokken. 283

I.

Jakutski (van) komt men langs verſcheidene Wegen naar *Kamtſchatka*. 370
Jakutski (de) zyn zeer geſteld op vet Paardenvleeſch. 311
Jeſo, wat de *Japanners* onder dien Naam verſtaan. 44
Igilma, eene Soort van Vogel, beſchreeven. 205
Inſekten in het Schiereiland *Kamtſchatka* beſchreeven. 217
Ipatka, eene Soort van Endvogel, beſchreeven. 204

Kae-

BLADWYZER.

K.

Kaeko, eene Soort van Viſch, beſchreeven. 197
Kaiover, eene Soort van Vogel, kortlyk beſchreeven. 209. Waarom dezelve door de *Koſakken* Poſtjongen genaamd wordt. 209
Kambala, Rivier. 17
Kambalinskoi, Meir. *aldaar*. Fort by hetzelve. *aldaar*. Rookende Bergen aldaar. *aldaar*.
Kameelsſtrot (de) een gevaarlyk Riviertje in *Kamtſchatka*. 10
KAMTSCHATDALERS zeer breedvoerig in hunne Zeeden, Gewoonten, enz. beſchreeven. 223 Zy worden in Noordlyke en Zuidlyke *Kamtſchatdalers* verdeeld. *aldaar*. Hunne Gewoonte in Naamen te geeven aan byzondere Zaaken. 226. Hunne Taal. *aldaar*. Hoe dezelve door hen geſprooken wordt. 227. Reden hunner Benaaming onderzocht. 228. Zy worden *Kontchalo* door de *Korekers* genoemd. 228. Waarom? *aldaar*. Waarvan daan zy in *Kamtſchatka* gekomen zyn. 229 Zy hebben waarſchynlyk reeds zeer lang in dat Schierëiland gewoond. *aldaar*. Verſcheidene Redenen voor dat gevoelen bygebragt. *aldaar*. Zy zyn waarſchynlyk van de *Mongaalen* Oorſpronglyk. 230. Redenen daar voor. *aldaar*. De oude Staat der *Kamtſchatdalers*. 232. Hunne Geſtalte. 233. Hunne Levenswyze is ongemeen flordig. *aldaar*. Hunne Gemoedsgeſteldheid. *aldaar*. De Zelfsmoord is zeer gemeen onder hen. 234. Hun Koophandel geſchied by wyze van Ruiling. *aldaar*. Hunne Zeden zyn onbeſchaafd. 235. Hunne Begrippen van den Godsdienſt zyn zeer ongerymd. *aldaar*. Zy zyn zeer onkundig in de Telkunſt. 236. Zy verdeelen het jaar in tien Maanden. *aldaar*. Hoe dezelve by hen genaamd worden. *aldaar*. 237. Zy zyn volkomen onkundig van Letteren. 238. Hunne Wetten. *aldaar*. Zy rekenen zich het gelukkigſte Volk des Aardbodems te zyn. 239. De tegenwoordige Staat der *Kamtſchatdalers*. *aldaar*. Hunne Oſtrogs of Woon-

plaatſen beſchreeven. 240. Dezelve worden onderſcheiden in Winter- en Zomerhutten. *aldaar*. Hun Huisraad en Gereedſchappen omſtandig beſchreeven. 243. Hoe de *Kamtſchatdalers* zich zo veele Eeuwen lang zonder het gebruik van Yzer hebben kunnen behelpen. 244. Hoe zy Vuur maaken. 245. Hoe zy hunne Booten vervaardigen. 247. Hunne voornaamſte Beezigheden. 249. Die der Mansperſoonen. *aldaar*. Die der Vrouwsperſoonen. 250. Hoe zy de Huiden van Dieren bereiden en verwen. 251. Hunne Kleeding beſchreeven. 253. Hoe duur hun dezelve te ſtaan komt. 256. Hunne verſcheidene Soorten van Spys en Drank, en de wyze om die te bereiden, beſchreeven. 257. Hoe zy met Honden reizen, en welk Getuig zy daartoe gebruiken. 261. Hoe zy Oorlog voeren. 266. Van welke Wapenen zy zich bedienen. 270. Hunne Meeningen nopens God zyn ongemeen ongerymd. 271. Hunne Schamans of Bezweerders beſchreeven. 275. Hunne Godsdienſtige Plegtigheden. 276. Hunne plechtige Maaltyden en Vermaaklykheden. 277. Hunne Gaſtvryheid en belooning van Vriendſchap. 280. Hunne zeldzaame wyze van Vryen en Trouwen beſchreeven. 283. Van de Geboorte hunner Kinderen. 289. Hunne voornaamſte Ziekten beſchreeven met hunne Hulpmiddelen daartegen. 291. Zy vermoorden verſcheidene Ruſſiſche Bevelhebbers en *Koſakken*. 326. Worden door de *Koſakken* verſlaagen. 329. Zy verwekken op nieuw eenen algemeenen Opſtand. 349. Worden beteugeld en te ondergebragt. 352

KAMTSCHATKA, Aardrykskundige Beſchryving daarvan. 1 Ligging van dat Schiereiland. 2. Deszelfs Gedaante. 3. Bergen. 4. Rivieren. 5. Meiren. 6. Breedte deszelfs. 10. Voornaamſte Wegen door *Kamtſchatka*. 29. Afſtand van verſcheidene Rivieren en Forten van elkander. 30 Welke Teekens men aldaar op Zee als Voorbooden van het naby zynde Land aanmerkt. 59. Geſteltenis van Lucht, Weêr en Grond op *Kamtſchatka*.

ka. 69. Brandende Bergen aldaar beſchreeven. 85. Warme Bronnen aldaar. 92. Metaalen en Mineraalen in *Kamtſchatka*. 101. Boomen en Planten aldaar. 104. Landdieren van *Kamtſchatka* beſchreeven. 123. Zeedieren van *Kamtſchatka* beſchreeven. 154. Viſſchen aldaar, omſtandig beſchreeven. 185. Vogelen van *Kamtſchatka*; breedvoerige Beſchryving derzelven. 203. Van de Zeevogels. 204. Van de Riviervogels. 211. Van de Landvogels. 216. Inſekten aldaar kortlyk beſchreeven. 217. Inboorlingen van dat Schierëiland in hunne Zeeden en Gewoonten omſtandig beſchreeven. 223. Eerſte Ontdekking van dat Schierëiland. 321

Kamtſchatka, Rivier. 5, 6. Brandende Berg. 88

Kara, eene Soort van Vogel, beſchreeven. 205

Karaginskoi, Eiland. 13

Kaſatki, eene Soort van Viſch, omſtandig beſchreeven. 187. Vecht ſomtyds met Walviſſchen. 188

Keeksha, Rivier. 7

Keta, eene Soort van Viſch, beſchreeven. 196

Keten, een zonderlinge Keten van Walviſchbeenen, beſchreeven. 246

Kleeding der *Kamtſchatdalers* beſchreeven. 253

Kochinskoi, Fort. 17

Koleſof komt, als Bevelhebber, in *Kamtſchatka*. 327 Trekt tegen de *Kurilers*. *aldaar*. Keert met de Schatting te *Jakutski* te rug. *aldaar*. Word wederom naar *Kamtſchatka* gezonden. 340. En afgeloſt. 342. Doch door de *Korekers* gedood. 344

Kompagnie's Land. 47

Koophandel der *Koſakken* in het Schierëiland *Kamtſchatka* beſchreeven. 366

Korekers, waar dezelve woonen. 224. Zyn in twee byzondere Stammen onderſcheiden. 225. Waar dezelve woonen. 297. Hunne Geſtalte. 299. Sommigen van hun zyn zeer ieverzuchtig. *aldaar*. Anderen hebben eene gantſch tegengeſtelde Gewoonte. 300. Hunne Gemoedtgeſteltenis. *aldaar*. Hunne Leevenswyze. 203. Hunne Hutten beſchreeven. *aldaar*. Hunne voornaamſte Spys,

waarin beſtaat. 303. Hoe zy met Rendieren reizen, en welk Getuig zy daartoe gebruiken. 305. Hunne Begrippen van den Godsdienſt. 307. Hunne Huwlyken. 312. Hoe zy hunne Kinderen Naamen geeven. 313. Hoe zy hunne Dooden verbranden. 314

Koſakken (de) verwekken eene grooten Opſtand in *Kamtſchatka*, die in zyne Opkomſt, Voortgang en Einde omſtandig beſchreeven wordt. 331. Zy ontdekken de *Kurilſche Eilanden*. 342. Hunne Leevenswyze in *Kamtſchatka*. 363. Hoe zy uitvonden ſterken Drank te maaken. 365. Waarvan van daan zy zo veele Schatten verkreegen. *aldaar*. Van hunnen Koophandel aldaar. 366

Kronotzka, Rivier met een merkwaardigen Waterval. 11

Kronotzkoi, Meir. *aldaar*

Kukumita, Eiland. 42

Kunatir, Eiland. 44

Kunsha, eene Soort van Viſch, beſchreeven. 201

Kurilers, waar dezelve woonen. 224. Zyn in twee byzondere Stammen onderſcheiden. 225. Hunne Taal en wyze van Spreeken. 227. Hunne Geſtalte. 315. Zy hebben eene betere Gemoedsgeſteltenis dan de *Kamtſchatdalers*. 316, 317. Hunne Kleeding. *aldaar*. En Hutten 317. Hunne Begrippen nopens de Godheid. *aldaar*. Hunne Herbergzaamheid, en hoe zy elkander bezoeken. 318. Zy begraaven hunne Dooden. 319

Kurilſche Eilanden omſtandig beſchreeven. 37

Kurilskaja Lopatka, de Zuidlykſte Uithoek van *Kamtſchatka*. 16

Kuſt (de) 5

L.

Land van *Jeſo*, algemeene Dwaaling daarömtrent verbeterd. 45

Landdieren in het Schierëiland *Kamtſchatka* beſchreeven. 123

Landvogels in het Schierëiland *Kamtſchatka*. 216

Maan-

M.

Maanden, hoe by de Inboorlingen van *Kamtſchatka* genaamd worden. 236
Makoe, eene Soort van Viſch, beſchreeven. 191
Malma, een Soort van Roodviſch, beſchreeven. 199
Manati, of Zeekoe, omſtandig beſchreeven. 178
Manika betekent by de *Kamtſchatdalers* eenen Springvloed. 229
Muſchachu, Eiland. 42
Matma. Eiland. 44. Stad. 46
Medveshuy, Eiland. 27
Menchagatka, eene Soort van Vogel, beſchreeven. 205
Meſſen, waar van de *Kamtſchatdalers* die maakten. 245
Metaalen en Mineraalen in *Kamtſchatka*. 101
Mormeldieren zyn veel in *Kamtſchatka*. 128
Moroskoi (*Luke*) wordt afgezonden, om Schattingen op te haalen. 324
Motogo, Eiland. 42
Muikiſi, eene Soort van Viſch. 200

N.

Naalden, zonderlinge Behendigheid der *Kamtſchatdalers* in die te maaken. 246
Narka, eene Soort van Viſch, beſchreeven. 196. Merkwaardigheden omtrent dien Viſch gemeld. *aldaar*.
Nederfort (het) *Kamtſchatka* beſchreeven. 360
Netels zyn van een groot gebruik in *Kamtſchatka*. 122
Nungeen, Rivier. 12. Fort aan dezelve. *aldaar*

O.

Ochotska, Rivier. 22. *Ochotskoi*, Fort. 22, 23, 24. Uitgeſtrektheid van deszelfs Rechtsgebied. 23. Schepen, aldaar gebouwd. 24
Olutora, Rivier. 14. Forten aan dezelve geſticht en verlaaten. *aldaar*.
Onnecutan, Eiland. 41
Opperfort (het) *Kamtſchatka* beſchreeven. 358
Otters zyn veel in *Kamtſchatka*. 154
Overſpelers, hoe op eene zeldzaame wyze zeer zwaar by de *Kurilers* geſtraft worden. 319

BLADWYZER.

P.

Paddeſtoelen, zonderlinge kracht des Dranks, daarvan gemaakt. 277
Paromuſir, Eiland. 39
Penſchina, Rivier. 21. Zy geeft den Naam aan den Zeeboezem van *Penſchinska*. *a'daar*
Penſchinska (de Zeeboezem van) waarvan zo genoemd. 21
Penſchinska (Zeeboezem van) 4
Pud is de Benaaming van een Ruſſiſch Gewigt van veertig Pond. 70
Pylſtaarten zyn veel in *Kamtſchatka*. 213

R.

Reizen is in *Kamtſchatka* zeer gevaarlyk. 264
Reizen met Honden is by de *Kamtſchatdalers* gebruikelyk. 261. Ongemakken die hetzelve verzellen. 262. Met Rendieren is by de *Korekers* in gebruik. 305
Rendieren in *Kamtſchatka* beſchreeven. 136
Rivieren in *Kamtſchatka*, die nooit bevriezen. 100
Riviervogels in *Kamtſchatka* beſchreeven. 211
Robben zyn zeer menigvuldig in en omtrent *Kamtſchatka*. 155
Roodviſch (de) in Siberie, beſchreeven. 194
Rotten (drieërleie Soorten van) zyn in *Kamtſchatka*. 137. Eene Merkwaardigheid daaromtrent gemeld. 138

S.

Sabeldieren in *Kamtſchatka* hoe gevangen worden. 125. Van *Vitimski* hoe gevangen worden, zeer omſtandig beſchreeven. 143
Sagalin, Eiland. 29
Sagalin Ula, Rivier. 28
Salm is in taamlyke menigte in ſommige Rivieren van *Kamtſchatka*. 199
Schip (in *Kamtſchatka* gebouwd) wegens zekere Byzonderheden merkwaardig. 75
Schumtſchu, Eiland. 37
Shantanskoi, Eiland. 27
Shantura, Eiland. 27

Sha-

BLADWYZER.

Shatovo, Eiland. 42
Shimutir, Eiland. *aldaar*
Shupanova, Rivier. 10, 11
Shupanoveskaya, Brandende Berg. 10
Sirinki, Eiland. 41
Socolof (*Cosmus*) ontdekt den Togt over den Zeeboezem van *Penschinska*, van *Ochotska* naar *Kamtschatka*. 345
Spieringen worden veel tot Voedsel gebruikt van de *Kamtschatdalers*. 202. Drie onderscheidene Soorten derzelven, en hoe genaamd. *aldaar*
Spys en Drank der *Kamtschatdalers* beschreeven. 257
Staaten Eiland. 47
Stanovoi, een hoog en gevaarlyk Gebergte. 19
Stariki, eene Soort van Stormvogel, beschreeven. 207
Steen-Endvogels (de zogenoemde) zyn alleen in *Kamtschatka* ontdekt. 214. Zy worden omstandig beschreeven. *aldaar*
Stormvogels (of *Procellaria*) beschreeven. 207
Sujaskutan, Eiland. 42
Suiker, hoe een *Koreker* op het gezicht en den smaak daarvan verbaasd stondt. 305

T.

Taalen (drie onderscheidene) worden in *Kamtschatka* gesprooken. 226
Tackauta, Fort. 18
Tchaiki, eene Soort van Vogel, beschreeven. 205
Teghil, Rivier. 6
Terpuk, eene Soort van Visch, beschreeven. 192
Tessoi, een Kanaal. 48
Theocliftove, Eiland. 27
Theodot vervalt door Storm op de Kust van *Kamtschatka*. 322. Wordt door de *Korekers* vermoord. *aldaar*
Theodotoschine, Rivier. 5
Tulbatchinski, een Brandende Berg op *Kamtschatka*. 87
Turpan, eene Soort van Endvogel, hoe in menigte door de *Kamtschatdalers* gevangen worden. 213

U.

Ude, Rivier. 26
Udeskoi, Fort. *aldaar*

Ukoi. 5
Urack, Rivier. 25 Zy heeft eenen ongemeene Snellen Loop. *aldaar*
Urile, eene Soort van Zeeraaf, omſtandig beſchreeven. 209. Zeldzaame wyze om dezelve te vangen. 210
Urupe, Eiland. 44
Utitir, Eiland. 42
Uyakoopa, Eiland. 41

V.

Vademen (Ruſſiſche) hoe lang die zyn. 93
Vahnae, eene Soort van Viſch, beſchreeven. 191
Vedro, welk eene Ruſſiſche Maat. 112
Veelvraat (de Huid van eenen) wordt zeer geächt in *Kamtſchatka*. 129. Hoe zy Rendieren vangen. 130
Veelwyvery in *Kamtſchatka* gebruiklyk. 288
Verſchoke, welk eene Ruſſiſche Maat. 86
Viſſchen van *Kamtſchatka* omſtandig beſchreeven. 185 Zy zyn 'er in eene verbaazende menigte. 198. Houden eenen gezetten Tyd, wanneer zy in de Rivieren verſchynen. 198
Vitimski, de Merkwaardige Sabeldierenvangſt aldaar, zeer omſtandig beſchreeven. 143
Voedſel is ſomtyds ongemeen ſchaars in Schiereiland *Kamtſchatka*. 190. Voorbeeld da... .... *aldaar*
Vogelen van *Kamtſchatka* omſtandig beſchreven. 203. Zy zyn aldaar in menigte. *aldaar*. Worden in drie Soorten onderſcheiden. 204
Voſſen zyn menigvuldig in *Kamtſchatka*. 123. Onderſcheiden Soorten derzelver. *aldaar*. Hoe zy gevangen worden. 124

W.

Walviſſchen zyn in menigte omtrent *Kamtſchatka*. 185. Zyn aldaar van zeer verſchillende Grootte. 186. Hoe dezelven gevangen worden door de *Kurilers*, enz. *aldaar*. Hoe dezelven gebruikt worden. 187. Gevecht tuſſchen eenen Walviſch en Kaſatki beſchreeven. 188
Waterraven in menigte omtrent de Kuſt van den *Ooſterſchen Oceaan*, beſchreeven. 205

We-

Wegen (verſcheidene) tuſſchen *Jakutski* en *Kamtſchatka* beſchreeven. 370
Werſt (een Ruſſiſche) hoe lang die is. 96
Witviſch (de) beſchreeven. 197
Wolven doen in *Kamtſchatka* veel Schaade. 135
Woonplaatſen der *Kamtſchatdalers* onderſcheiden voor den Winter en voor den Zomer. 240

Y.

Yzer, de *Kamtſchatdalers* zyn daar zeer op geſteld. 245

Z.

Zeeäap beſchreeven. 184
Zeebeevers beſchreeven. 177. Zy hebben geene overeenkomſt met de andere Beevers. *aldaar.* Hoe dezelven gevangen worden. *aldaar*
Zeedieren van *Kamtſchatka* beſchreeven. 154. Worden in drie Klaſſen onderſcheiden. *aldaar*
Zeehonden zyn in ongelooflyke menigte in de Meiren en Zeën van *Kamtſchatka*. 155. Onderſcheiden Soorten derzelven. *aldaar.* Hoe dezelve gedood worden. 157. Groot gebruik derzelven aldaar. 158
Zeekat beſchreeven. 165. Is zeer boosäartig. 169. De Zeekatten vechten ſomtyds zeer verſchriklyk onder elkander. 171. Haare wyze van zwemmen. 174. Zyn in zeer groote menigte omtrent *Berings-Eiland*. 175. Hoe zy aldaar gevangen worden. *aldaar.* Hoe omtrent *Kamtſchatka*. 176
Zeekoe beſchreeven. 178. Haare wyze van zwemmen. 180. Hoe zy gevangen worden. 181. Bewyzen elkander Hulp. *aldaar.* Zyn in groote menigte omtrent *Berings-Eiland*. 182. De Zeekoejen omtrent *Kamtſchatka* komen volkomen overëen met die van *Zuid-Amerika* en de *Filippynſche Eilanden*. *aldaar*
Zeeleeuw beſchreeven. 162. Verſchilt weinig van eene Zeekat. 161. Is zeer bloo. 162. Hoe gevangen wordt. 163
Zeepaarden worden zeer geächt om hunne Tanden. 161
Zeevogels omtrent de Kuſt van den *Ooſterſchen Oceaan*. 204

Zelfs

Zelfsmoord (de) is zeer gemeen onder de *Kamtſchatdalers*. 234
Ziekten (de) waaräan de *Kamtſchatdalers* voornaamlyk onderheevig zyn, beſchreeven. 291
Zineveef (*Michaël*) wordt als Opperhoofd naar *Kamtſchatka* gezonden. 326
Zwaanen zyn zeer gemeen in *Kamtſchatka*. 211

R.
Kamtſchat- 234
voornaam- 291
naar *Kamt-* 326
211